Biblioteca Polirom

Sofi Oksanen

Autoarea bestsellerului *Purificare*

Vacile lui Stalin

POLIROM

Sofi Oksanen
Vacile lui Stalin

Traducere de Sigrid Crasnean

EDITURA POLIROM 2012

Sofi Oksanen

Stalinin Lehmät

Copyright © 2003

Published by agreement with Salomonsson Agency
All rights reserved.
© 2012 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-5242-6

ISBN PDF: 978-973-46-5243-3
ISBN print: 978-973-46-3086-8

Coperta: Laurenţiu Midvichi
Foto copertă: Laurenţiu Midvichi

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

SOFI OKSANEN s-a născut în 1977, la Jyväskylä, în Finlanda. A studiat literatura la Universitatea din Jyväskylä şi, mai târziu, dramaturgia, la Academia de Teatru din Helsinki. Şi-a început cariera literară în 2003, afirmându-se în scurt timp ca o romancieră şi dramaturgă de valoare, una dintre cele mai originale voci ale literaturii finlandeze contemporane. Romanele sale – *Vacile lui Stalin* (2003; Polirom 2012), *Baby Jane* (2005), *Purificare* (2008; Polirom, 2012), *Kun kyyhkyset katosivat* (*Când au dispărut porumbeii*, 2012) – s-au bucurat de mare succes şi au fost deja traduse în numeroase limbi. Activitatea ei literară a fost recompensată cu premii de prestigiu, precum Finlandia Prize (2008), Runeberg Prize (2009), Prix Femina Étranger (2010) şi Prix du Roman FNAC (2010).

Partea întâi

Prima mea oară a fost diferită. Crezusem că o să fie îngrozitor, murdar, lipicios. Crezusem că va curge sânge, că mă va durea de două ori mai rău. Crezusem că nu voi ajunge niciodată până acolo, că nu voi fi în stare, că nu voi vrea, însă când sunetele ascuţite ale pântecelui meu mi-au ajuns la urechi, trupul a decis în locul meu. Nu exista alternativă.

A fost dumnezeiesc.

Flacăra brichetei a scăpărat în ochii mei vlăguiţi. Prima ţigară de după. Şi aceea a fost dumnezeiască. Totul era dumnezeiesc.

Tot ce se mai vedea era satisfacţia şi triumful. Vocea îmi suna poate puţin răguşit, şi ce dacă.

Ştiam că va urma o a doua oară. A treia. A o suta. Însă lucrurile nu se petrec aşa pentru toţi. Pentru unii, prima oară e şi ultima, dar nu şi pentru cei care sunt buni la asta şi pentru asta.

Eu am fost bună la asta de la început.

Din lipsă de experienţă, prima oară am vomitat în chiuvetă. A doua oară, la fel. Poate că vedeam ceva înjositor în vasul de toaletă, ceva umilitor. Cel puţin în faţa chiuvetei nu trebuie să îngenunchezi, dar eşti mereu nevoit să ai grijă să nu înfunzi scurgerea. Cum scapi dintr-o asemenea situaţie când eşti în vizită la cineva, să zicem? Când voma pluteşte în chiuvetă, nu poţi desfunda cu nici un chip conducta şi nu ai nimic cu care să scoţi terciul de-acolo. De obicei se găsesc pahare în băi, dar să le speli fără să laşi vreo urmă e altă poveste, se simte gustul de săpun sau de soluţie de curăţat, care nici măcar nu acoperă mirosul de vomă.

Duşul e desigur folositor, atenuează zgomotul, iar sita de scurgere se poate scoate în general. Însă nu poţi

merge întruna la duş. Pe de altă parte, la baie poţi. E perfect normal să-ţi pudrezi nasul. Toată lumea înţelege că femeile stau ceva mai mult în baie; aşadar, de obicei nu e nevoie să te grăbeşti prea tare, ci ai timp să dai totul afară şi să cureţi cum trebuie.

Sunt bună la asta de paisprezece ani şi nici măcar n-a observat cineva dacă nu am povestit chiar eu, dar oricum oamenii nu vor să-mi audă povestea. Sau dacă vor, se simt neputincioşi. Atât de puternic este Domnul şi Creatorul meu şi atât de promiţătoare sunt pentru Domnul meu, în a cărui îmbrăţişare straşnică înfloreşte carnea mea de femeie, numai dacă mă supun şi cinstesc pe Domnul aşa cum se cuvine. Atunci Domnul îmi dă ceea ce doresc: un trup desăvârşit de femeie, desăvârşit pentru mine, desăvârşit pentru Domnul meu, desăvârşit pentru lume. Iar un trup desăvârşit face din mine o femeie desăvârşită. O femeie bună. O femeie ispititoare. O femeie inteligentă şi de invidiat. Una care e privită. Una care e admirată. *Beauty hurts, baby*.[1]

[1] Frumuseţea doare, iubito (în engl., în orig.) (n.r.).

1971

Katariina vine la prima întâlnire cu peste jumătate de oră întârziere, cu toate astea el o aşteaptă încă. Finlandezul. Cel care nu i-a acceptat refuzurile de-a dansa săptămâna trecută, ci a insistat până când Katariina a cedat. A continuat doar s-o întrebe în finlandeză de ce nu vrea să danseze, iar Katariina nu era sigură ce-ar fi înţeles el dacă i-ar fi răspuns că de fapt n-avea chef să danseze, că era obosită, că venise numai ca să-i ţină companie prietenei sale, care stăruise atât de mult şi spusese că va fi distractiv pentru Katariina în Rae, serios, haide odată! Când a ajuns, şi-a dat seama că Rae nu era o cafenea, aşa cum credea, ci un restaurant, iar fetele nu mergeau la restaurant împreună, fără să fie însoţite de un bărbat. Plângându-se de greşeala lor, chelnerul nu le-a dat totuşi afară, ci doar le-a condus într-un loc mai ferit, iar mai târziu trecea din când în când să arunce o privire şi să întrebe dacă totul e în regulă. Un motiv în plus pentru Katariina ca să nu dorească să danseze. Zău.

Însă finlandezul venea s-o invite iar şi iar, după primul dans a spus mulţumesc, a condus-o pe Katariina înapoi la masă, apoi iarăşi pe ring, de fiecare dată mai dorea un dans, iar Katariina primea câte un „mulţumesc” în finlandeză după ce se termina piesa. „Mulţumesc” a fost primul cuvânt pe care Katariina l-a învăţat în finlandeză.

Înfierbântată şi grăbită, Katariina se aşază la masa finlandezului, care o aştepta, şi comandă o cafea cu coniac. Finlandezul nu pare iritat de întârzierea ei, dar oare se va supăra când va afla că nu poate să stea decât foarte puţin? În timp ce Katariina scotoceşte prin geantă şi se gândeşte cum să-i spună asta politicos, dinăuntru cad un robinet şi un mâner de uşă învelite într-un ziar unsuros. Acestea grăbesc explicaţia, fiindcă expresia finlandezului pare să întrebe de ce o tânără cu fustă mini poartă asemenea obiecte în geantă când vine la o întâlnire.

Katariina spune că trebuie să meargă să le schimbe pe nişte racorduri de ţevi de care e nevoie pe şantierul ei.

Şantierul Katariinei?

Da, e constructoare. Nu-i povestise despre asta atunci când finlandezul îi spusese că lucrează la hotelul Viru[2]? Katariina îşi dă seama după expresia finlandezului că fără robinete şi mânere de uşă n-ar crede-o. Asta o deranjează, aşa că îi aruncă o privire de sus şi-i spune că din păcate trebuie să plece imediat să facă schimbul. De fapt, chiar la restaurantul de peste drum. Un inginer de la o altă întreprindere o aşteaptă acolo cu o plasă plină

[2] Hotel din Tallinn, capitala Estoniei.

cu racorduri de ţevi. De altfel, Katariina fusese de acord să se întâlnească cu finlandezul în locul ăla tocmai pentru că era în drumul ei. Probabil că în Finlanda femeile nu pot fi constructoare, însă în ţara Katariinei pot.

Dar aici nu sunt pauze de cafea, râde finlandezul.

Pauze de cafea?

Finlandezul promite să-i explice îndată ce sunt pauzele de cafea, dacă se aşază la loc şi-şi bea coniacul.

Katariina se aşază pe marginea scaunului.

Pauza de cafea este sfertul de oră obligatoriu pentru băutul cafelei.

Pentru Katariina asta e neobişnuit. De ce ar trebui să existe un sfert de oră obligatoriu pentru cafea? Şi să nu se lucreze sâmbăta?

Katariina auzise mai demult despre şantierul de construcţie de la hotelul Viru: odată cu acest prim mare proiect de colaborare între Estonia şi Finlanda, renumele muncitorilor finlandezi se răspândise în tot oraşul. Nu se spunea nimic de rău despre mâna de lucru finlandeză, pe când oamenii din ţara ei n-ar termina niciodată hotelul. Se pare că finlandezii fac imediat ce trebuie făcut, bine şi cu grijă, că lucrurile nu dispar, că rezultatul muncii nu se deteriorează chiar de-a doua zi, e ca şi când ar avea şapte mâini şi picioare, iar salopetele lor

sunt dotate cu buzunare şi verigi pentru unelte, ca să nu fie nevoiţi să meargă întruna să caute câte ceva. Finlandezii sunt total diferiţi de muncitorii noştri înceţi, cu nasurile roşii de băutură încă de dimineaţă, cu pufoaicele lor groase care încetinesc forţat mişcările.

Katariina nu se mai duce la restaurant să facă schimbul, are timp să schimbe robinetele şi mâine sau să inventeze o explicaţie pentru lipsa pieselor.

Şomajul în Finlanda nu e aşa de ridicat precum se spune, chiar dacă este într-adevăr o ţară capitalistă rea. În plus, finlandezul face sport regulat, înoată şi schiază. N-ai fi crezut că în ţările capitaliste, duşmanele bunelor ţări socialiste, tinerii au răgazul de-a face sport, nu muncă forţată. Că au motive să zâmbească şi să râdă.

Katariina, la rândul ei, reuşeşte să-l convingă pe finlandez că n-a făcut şcoala în rusă. Da, da, aici se predă în estonă, serios! Şi ai un loc de muncă asigurat, nu poţi fi şomer, nu există şomaj. Katariina scotoceşte prin geantă după cartea de muncă şi i-o arată finlandezului: fiecare are una, o primeşti deja din şcoală, din timpul primei perioade de practică, şi atunci se trece acolo unde lucrezi, când te-ai întors la şcoală, dacă eşti la şcoală. Când termini şcoala şi te angajezi, pe cartea de muncă se trec numele întreprinderii, postul şi data.

Dacă îţi părăseşti serviciul, şi asta se înregistrează în carte. Pauze între date nu pot exista sub nici o formă.

Despre ajutorul de şomaj, Katariina iarăşi n-a auzit nimic. Nu, aşa ceva nu există, adică nu poate să existe, când nu există şomaj. Ce-i cu aiurelile astea finlandeze? E ceva la fel de neînţeles ca mersul în vacanţă în Finlanda şi faptul că salariul intră într-un cont bancar, nu îl primeşti în mână, ca la noi.

Finlandezul începe să i se pară interesant – oare vrea să-l vadă din nou?

Katariina aruncă o privire spre bărbat. E cam de vârsta ei, bine îmbrăcat, miroase a curat, în orice caz, bine. Da, vrea să-l vadă din nou.

Dar dacă se lucrează tot timpul şi nu sunt „pauze de cafea”?

Şi de ce nu se lucrează sâmbăta?

Mă duc până la baie.
Şolduri – 93 cm.

Centimetrul roz are doar câteva grame. Încape în orice buzunar, în poşetă, în portofel, îţi poţi lega până şi părul cu el, îl poţi înfăşura în jurul încheieturii, ca pe o brăţară, sau al degetului, ca pe un inel, îl poţi rula şi folosi ca pe un rozariu.

Mă duc doar să-mi pudrez nasul.

Şolduri – 92 cm.

Nu vă supăraţi, unde e toaleta?

92 cm.

Poţi să fumezi liniştit cât mă duc eu până la toaletă.

Tot 92 cm.

Dragă, a fost o coadă incredibilă la toaletă, a durat groaznic de mult.

91 cm.

Nu iau nimic acum, mamă... A, eşti gata să ieşi? O să fii plecată toată seara? Nu vine nici tata acasă?

93 cm.

Sigur că o să mănânc tot din farfurie, mamă.

93 cm... Ce crezi? După ce o să învârt îndelung mâncarea prin farfurie, mama o să plece şi o să arunc repede totul la gunoi.

Da, sigur, vrem să facem o gustare, trebuie să luăm biscuiţi pentru vreo cincizeci de puşti.

91 cm. Mii de mulţumiri.

Nu, mulţumesc, nu acum, am mâncat deja.
Poate mănânc mai târziu.
90 cm?

Promit promit să mănânc, dragă.
92 cm.

Am mâncat deja de mai multe ori azi.
Am mâncat într-adevăr de mai multe ori deja.
Am mâncat deja.
Am mâncat deja la şcoală.
Am mâncat deja la bunica.
Am mâncat deja acasă.
Am mâncat deja la Irene.
Am mâncat deja la şcoală şi la Irene şi acasă.
Am mâncat deja, într-adevăr.
Şi încă destul! Serios!
...Fără îndoială. Creadă cine-o vrea.

1971

Al doilea cuvânt în finlandeză pe care l-a învăţat Katariina a fost „miercuri”, fiindcă prima întâlnire fusese stabilită miercuri şi durase ceva să se înţeleagă asupra datei. Au verificat într-un calendar că într-adevăr

vorbeau de aceeaşi zi. *Kolmapäev* din estonă, „a treia zi” este deci *keskiviikko* din finlandeză, „mijlocul săptămânii”.

Curând, Katariina cumpără un dicţionar finlandez-eston, iar finlandezul îi citeşte cu voce tare cuvinte cu ocazia primei vizite acasă la ea. *S*-urile finlandeze sunt caraghioase şi deschise. Iar negaţia *älä* e imposibilă, pentru că în estonă e *ära*, iar *älä* spun copiii care nu ştiu să pronunţe încă litera *r*.

Dintre cuvintele pe care nu le-a găsit în dicţionar, primul ar fi *juustosukka*, „ciorap care miroase a brânză”. În Estonia nu există un cuvânt pentru şosetele purtate mai multe zile de către bărbaţi. De ce nu-şi aminteşte Katariina ca picioarele bărbaţilor din ţara ei să fi mirosit în mod special sau ca ei să-şi fi schimbat ciorapii? Cu toate astea, fostul ei prieten, Hugo, ar fi făcut cu siguranţă vreun comentariu în privinţa asta. Hugo nu avea prea multe perechi de ciorapi. Şi cu siguranţă nu şi-i schimba în fiecare zi. E posibil ca picioarele bărbaţilor estonieni să transpire mai puţin decât cele ale finlandezilor sau ca transpiraţia lor să miroasă mai puţin? În cărţi scrie că glanda parotidă ar trebui să mi se umfle atât de tare, încât să arăt ca un hamster.

Dar A. Hukka îmi spune „pisică”. Pisicuţa.

În cărţi scrie că ar trebui să mă simt respingătoare şi deprimată după ce vomit.

Dar mă simt minunat, de parcă aş pluti.

În cărţi scrie că smalţul dinţilor se distruge.

Dar dinţii din gura mea sunt strălucitori şi imaculaţi, poate că mă dor puţin, poate că gingiile sunt puţin retrase, însă în afară de asta, nici o problemă.

Se spune că bulimicele evită să zâmbească din cauza dinţilor stricaţi.

Apă de ploaie.

De-a dreptul ridicol.

Paisprezece ani şi sunt încă aici.

Ce spuneţi de asta, domnilor şarlatani care pretindeţi că le ştiţi pe toate?

Ce spui de asta, stimată doamnă doctor Joan Gomez, când după dumneata bulimicele n-ar trebui să se machieze, pentru că ar arăta foarte rău. Ce spui de asta, doamnă doctor Gomez, când îmi priveşti chipul?

Iar părul meu, Joan Gomez, de ăsta ce mai spui? Ar trebui să arăt ca o fată scăpată din lagăr, rasă în cap şi cu răsuflarea fetidă, o fată dintre ale cărei şolduri subţiate ca de moarte nu se va mai naşte viaţă, a cărei inimă nu mai pompează sânge, ci numai calorii. Direct de la Vorkuta[3]! Ar trebui să arăt ca unul dintre

[3] Oraş minier din Rusia, notoriu lagăr de muncă al Gulagului.

autoportretele pe care şi le fac artiştii înainte să moară, cu trăsături şterse, ochi adânciţi în orbite, oase ce se ghicesc sub piele. Gura mea ar trebui să rostească aceleaşi cuvinte ca scriitorii în ultimele zile de viaţă, mâna mea ar trebui să scrie tot mai mărunt, până când literele devin aproape o linie, precum o cardiogramă după ce se opreşte inima. Nu aşa spuneai, Peggy Claude-Pierre, nu aşa spuneai, că scrisul anorexicelor e atât de mic, încât abia îl poţi citi? Ce? Deci aşa ar trebui să fie?

Ei bine, spune-mi atunci de ce arăt atât de radioasă şi rozalie? De ce abdomenul meu e plat în loc să fie umflat, de ce e liniştit în loc să scoată sunete deranjante şi jenante, aşa cum atenţionai tu? De ce am mereu atâta baftă la restaurante, de ce iubiţii mei nu mă părăsesc? Sărutările mele mirosind a vomă nu-i alungă? Cum e posibil să iau cele mai bune note la examene, când între ele merg la baie ca să am grijă de mine, vomitând prăjiturile de la micul dejun? Pe lângă toate astea, ce înseamnă puţină ameţeală sau o gură uscată?

Aşadar, de ce ar trebui să renunţ la amantul meu minunat, Creatorul şi Domnul meu?

1972

Katariina cunoaşte 1680 de cuvinte în finlandeză.

Finlandezul laudă cunoştinţele de finlandeză ale Katariinei.

Permanentul bunicii arată ca un lichen, obrazul ei pare de trei ori mai palid în fereastra rece, ca şi când fereastra i-a îngheţat obrazul, arată mai degrabă a ciupercă de copac decât a obraz. Obrajii mei albi de fată ar trebui să fie deja la fel de cenuşii, pentru că Domnul meu duce la îmbătrânire prematură – cum îi zicea oare? Aha, hipogonadism. E singurul motiv pentru care bunica şi cu mine ar trebui să semănăm, fiindcă nu suntem rude. Totuşi bunica asta mă iubeşte, locuieşte încă în acelaşi bloc unde locuiam şi noi înainte, şi de atunci ne cunoaştem. Bunica cealaltă, care mi-e rudă, nu ştie cum să se poarte cu mine, o fată născută de-o străină, la fel ca toată lumea din partea finlandeză a familiei. Mica mea mamă curajoasă, venită dintr-o ţară baltică, a fost primul străin pe care mama tatălui meu l-a cunoscut vreodată. Doar karelieni[4] mai întâlnise, când aceştia veniseră în Finlanda, şi de aceea începea fiecare a doua frază spunând cum karelienii erau aşa şi pe dincolo. Dacă mama bea cafea, bunica spunea că şi karelienii beau cafea. Dacă mama gătea, bunica spunea că şi karelienii aveau gusturi ciudate. Dacă mama îşi sufla nasul, bunica

[4] Populaţie care locuieşte în Karelia, în estul Finlandei şi nord-vestul Rusiei.

spunea că şi karelienii făceau aşa. A durat mai mult de un an până când mama a înţeles de ce bunica aducea mereu vorba despre karelieni.

Poate cuvintele bunicii care mi-e rudă erau încercări stângace de-a stabili o legătură, poate ea era fericită că găsise un subiect de conversaţie pe care îl credea comun. Poate nu era sigură că mama înţelege cum trebuie finlandeza, de vreme ce ea însăşi nu mai ştia nici un alt dialect. Poate, dar bunicii nu-i plăceau karelienii. Mai bine rămâneau acolo de unde veniseră rusnacii ăştia. Cum mama nu credea în ipoteza bunelor intenţii prost exprimate ale bunicii, nu a pregătit niciodată vreo mâncare ce putea duhni a sălbatica Finlandă. Sau, cel puţin, nu pentru soacra ei. Nimic estonian, dar mai ales nimic finlandez, pentru ca soacra să nu-i reproşeze fiului ei că a luat de nevastă o străină care găteşte deplorabil.

Bunica asta care mă iubeşte îmi întinde un măr, haide, ia-l, şi caută ceva în geantă. Ştiu ce. Portofelul. Mai bine n-ar face asta, de ce face asta, nu mai vreau mărul, ce să fac cu el acum, când văd banii şi mă gândesc la tot ce poţi cumpăra cu ei, cât să ai ce vomita toată seara şi toată noaptea. Bunico dragă, pune geanta deoparte, te rog frumos. Dar bunica nu e drăguţă în felul în care trebuie să fii cu mine, ci cu o mână deschide

portofelul, în timp ce cu cealaltă continuă să-mi întindă mărul, pe care eu nu-l iau, iar bunica ridică uimită capul: de ce nu-l iau? E un măr frumos şi strălucitor, şi mie chiar îmi plac merele, bunica ştie asta, dar nu ştie că îmi plac merele doar din cauză că sunt o mâncare sigură pentru mine. Apoi bunica întreabă care-i problema şi trebuie să iau mărul foarte-foarte repede, dar nu prea repede, asta ar da de bănuit, ci destul de repede încât bunica să creadă că eram doar pe gânduri, că nu băgasem de seamă mărul şi nu era vorba de vreo problemă. Că nu ezitasem, nu fusesem deloc încordată, că nu făcusem nici o alegere înspăimântătoare, deşi exact asta făcusem în acea fracţiune de secundă, aşteptând ca mâna să scoată portofelul din geantă. Dacă bunica mi-ar fi dat mărul mai devreme, nu atunci când căuta prin geantă, aş fi putut să spun pur şi simplu „hei, am uitat de o întâlnire, trebuie să fug, pa-pa”, înainte ca bunica să fi reuşit chiar să-şi ia geanta, şi aş fi evitat această alegere, aş fi fost liniştită toată seara, sau destul cât să pot spune că seara va fi liniştită. Dar bunica nu pricepe asemenea lucruri simple şi nici că nu trebuie să mă tulbure dându-mi bani, când eu nu am şi când ştiu unde se duc. Ar fi trebuit să fug, să inventez orice, să plec, însă rămân locului şi mă holbez la degetele bunicii, care scot la vedere o bancnotă netedă şi mi-o pun în

mână, iar aceasta o vâră în buzunarul meu. Prin buzunar, simt parcă o arsură până la os. O bancnotă... foarte netedă. Aş vrea să arunc mărul, însă nu pot face asta de faţă cu bunica. L-am tot răsucit în mâini până i-am lăsat urme. Şi bunica are încă chef de vorbă. Dau din cap ca şi când aş asculta. Mă mănâncă picioarele. Trebuie să reuşesc să plec. Ceasul e deja cine ştie cât. Magazinele se închid în curând. După aceea nu va mai fi deschis decât chioşcul, unde sunt cele mai mari preţuri. Atunci la ce bun să ai o bancnotă mare, dacă nu-ţi poţi cumpăra mâncare destulă? Asta era de nesuportat. Mă legănam în faţă şi-n spate. Strângeam mărul în mână. Nu ştiam unde l-aş fi putut pune. Nu încape în buzunar, acolo e deja bancnota. Nu pot lua nici o muşcătură. Am ales deja ce voi face în seara asta. Atunci nu pot lua mărul. Din clipa în care primisem bancnota, mărul ajunsese pe lista interzisă. Devenise inutil. Nu am nevoie de el astăzi. Atunci de ce, ţinându-l în mână, îmi reamintesc tot timpul că nu trebuia să rămân când bunica scotocea după portofel? Bunica îşi închipuie că mă ajută, având în vedere că sunt lefteră. Că acum voi avea măcar strictul necesar, cafea şi ţigări, săpun şi şampon, alimente de bază precum pâine şi unt, care îţi ajung mai multe zile, dar care pe mine mă ţin doar o oră.

Îi zâmbesc bunicii, dau din cap ca şi când aş fi într-un leagăn, ca să reuşesc să mă detaşez, să plec. Să ies pe uşă, încet, calm, de parcă n-aş avea nici o grijă, odată ce trec de colţ pot să alerg, să ajung totuşi la timp undeva. Dar bunica vorbeşte întruna şi îşi schimbă încet poziţia picioarelor. Podeaua scârţâie. Mă prefac liniştită şi interesată. Mai beau o ceaşcă de cafea. Nu mai am răbdare. Observ că să-mi reţin saliva e un mijloc eficient de-a mă concentra la altceva decât la ceas şi plecare şi la buzunarul cu bancnota fierbinte, cu netezimea ei liniştitoare. În sfârşit scaunul bunicii scârţâie în aşa fel încât ştiu că imediat se va ridica.

E şi jumate.

Încerc să nu alerg până la magazin. Tocurile mele galopează cu viteza filmelor mute, scoţând scrâşnete ascuţite când alunecă pe trotuarele din Helsinki. Tocurile mamei scoteau acelaşi sunet pe caldarâmul din Oraşul Vechi, însă nu şi în micul oraş finlandez al copilăriei mele, unde în afara centrului nu existau drumuri pavate... Ne grăbeam, eram mereu pe fugă în Tallinn, pentru că timpul era limitat şi chiar şi cel mai mic lucru care trebuia făcut dura o eternitate, iar din cauza asta trebuia aproape să fugi, însă fără să atragi atenţia, ca acum, cercetând împrejurimile, nu cumva ne urmăreşte cineva, bărbatul ăsta nu seamănă cu cel care stătea în

spatele nostru la coadă la magazin? Sau poate are doar o haină asemănătoare? mă întreba mama, însă eu nu eram sigură. Atenţia continuă era enervantă şi palpitantă. Mama se temea. Eu încă nu ştiam.

Aşa era normal acolo. Aşa e normal şi aici. Normal pentru mine. La fel ca atunci în Tallinn, acum sunt atentă să nu dau peste vreun cunoscut care să mă încetinească din drumul spre magazin, sau să nu fie în magazin cineva cu care să fi mers să cumpăr de mâncare sigură şi care să ştie că la mine în cărucior nu are ce căuta sub nici o formă ceva de genul ăsta. Nici cineva care să mă fi văzut doar cu două zile în urmă, întorcându-mă în garsoniera mea de celibatară cu aceleaşi sacoşe mari pline cu ouă, nu atârnând greu de-atâtea cutii cu îngheţată. Slavă Domnului că în mâncarea mea sigură intră şi altceva decât dulciurile, şi nu atrage atenţia la fel ca biscuiţii, ciocolata sau budinca. E cât pe ce să mă împiedic, dar mă echilibrez sărind pe acelaşi picior, la fel cum făcea şi mama acolo uneori... La sfârşitul anilor ‘70, mama a încetat să mai poarte tocuri în Tallinn. O finlandeză era mai credibilă, în rolul ei de străină şi de finlandeză, purtând pantofi cu tocul jos. Totuşi mama n-a trecut la tenişi, poate că se temea să nu dea peste vechi cunoştinţe din timpul studenţiei. „Ridichile” sunt necruţătoare cu „renii”. „Ridichile”, cu coaja lor roşie ca

membrii Partidului Comunist, ascund înăuntru sângele alb al patrioţilor. Pe ei i-a înşelat mama căsătorindu-se cu un finlandez. Un lucru de neiertat, chiar dacă mama se număra printre puţinii oameni din promoţia ei care refuzaseră să se alăture partidului şi nu acceptaseră să cânte: *Să trăieşti, mare şi puternică, Uniune Sovietică... Clădită din vreri de popoare, puterea şi gloria ta vor dăinui în veci*[5]*!* Mama era destul de dispreţuită de „ridichi” şi fără să graveze amprenta Finlandei cu tălpile tenişilor. Finlandezii purtau întotdeauna tenişi pe vaporul spre Tallinn, strălucind de noi ce erau, însă aparent ai lor şi pentru propria folosinţă – de asta trebuiau convinşi vameşii. Cu tenişii în picioare, finlandezii se învârteau prin apropierea hotelului Viru sau pe la Poarta Viru[6], până când vreun traficant venea să întrebe de preţul încălţărilor, iar apoi plecau să se îmbete cu rublele primite.

Paznicul magazinului stă deja în faţa uşii, fumând, ca şi când ar intenţiona să închidă. Ştiu că mai e timp, dar simt deja teama în suflet. Şi dacă am ajuns prea târziu? Mă strecor înăuntru. Gâfâitul îmi răsună în tâmple. Însă acum nu mai e nici un pericol. Sunt deja înăuntru. Nu mă scoate nimeni afară până nu-mi termin cumpărăturile.

[5] Imnul Uniunii Sovietice, compus în 1944.

[6] Două turnuri care marchează intrarea în oraşul vechi din Tallinn.

Iau un cărucior. Trecând pe lângă raionul de fructe, încetinesc, dar nu mă opresc acolo, ca în zilele cu mâncare sigură, ci merg direct spre pâine. E foarte important. Pâine caldă, abia scoasă din cuptor, care abureşte punga. Coaja caldă a pâinii mă înnebuneşte. Pe ea vine untul, care se topeşte ca aurul. La ora închiderii nu mai găseşti pâine aburindă, dar nu-mi pot scoate pâinea asta caldă din cap, pe raft mai e doar una, a cărei prospeţime îmi atrage irezistibil degetele atunci când o încerc. Iar acasă pot s-o arunc imediat în cuptor, să am şi abur şi să se topească şi untul.

Continui să mă plimb printre rafturi până în ultimul minut. Stau mereu cât mai mult în magazinele cu mâncare. Încerc produsele noi. Mă simt bine. Citesc informaţiile nutriţionale. Numai banii nu-mi ajung pentru toate. Fac uitată noua cutie de Hermesetas[7] sub geantă, în fundul căruciorului. Mai strecor acolo roşiile uscate – de fapt, cutia se rostogoleşte acolo de una singură. Iisuse, cât sunt de bună la asta. Nu contează paznicul. Privire vigilentă. Casa e o vamă. Doar că aici la casă ţi se zâmbeşte şi ţi se spune bună ziua, contrar etichetei sovietice.

[7] Marcă de îndulcitori.

Lista bunurilor interzise din formularul declaraţiei vamale rămânea aceeaşi de la an la an. Nu am arme sau muniţii, antichităţi, droguri sau instrumente pentru folosirea lor, bilete de loterie sovietice. La fiecare rubrică trebuie să reflectezi din nou şi să scrii din nou că nu ai aşa ceva. În plus, *declar că ştiu că*, *în afară de lucrurile menţionate în formularul de declaraţie, următoarele produse sunt supuse taxelor vamale: materialele tipărite, manuscrisele, filmele, discurile şi casetele, timbrele, ilustratele etc., la fel şi legumele, fructele, seminţele, animalele şi păsările vii, precum şi produsele animale şi vânatul*. Orice produs este destinat strict utilizării personale pe durata călătoriei. Rânduri separate pentru metale şi pietre preţioase. Mama declara în fiecare an aceleaşi verighete, aceiaşi cercei, de fiecare dată le arăta vameşului... asta e verigheta mea... Ăştia sunt cerceii mei... Ăştia sunt banii... Alături de noi, un bărbat e pus să deschidă pachetele de cafea şi tuburile de pastă de dinţi în faţa vameşului – a făcut prostia de-a încerca să strecoare nişte biblii... De fiecare dată când mi se trece geanta prin aparatul cu raze X, apare conturul cenuşiu al cărţilor ce mă însoţesc în călătorie. Uneori se uită să vadă despre ce cărţi e vorba, alteori nu. Dar bărbatul cu bibliile a fost atât de prost încât să-şi închipuie că, dacă împachetează bibliile în folie de

aluminiu, o să păcălească vama, însă folia se vede şi mai bine la scanat. Ce prostănac. Eu n-aş face niciodată o greşeală ca asta. În timp ce mama depune declaraţiile vamale şi împinge bagajele prin aparatul de scanat, eu mă uit atent la vameşi şi la bagajele altor călători. De multe ori, oameni necunoscuţi i-au propus mamei ca eu să duc una sau alta, pe o fetiţă nu o bănuieşte nimeni, nimeni nu caută în micul ei bagaj, unde se află un flaut şi câteva tablete cu fluor, ai putea strecura orice acolo. Însă mama a refuzat.

Prima dată, la dus, strecor în bagaj încă o jucărie, un iepuraş roşu de plastic. Mama mi-a repetat de mii de ori că nu trebuie să luăm cu noi nimic în afară de ce e absolut necesar – bagajele erau oricum destul de grele. Doar ce se poate vinde după trecerea graniţei. Iepuraşul de plastic cu siguranţă nu face parte din categoria asta, chiar dacă îmi place la nebunie, ca să-l iau cu mine, trebuie deci să recurg la un şiretlic, la viclenie şi priviri inocente. La întoarcere, strecor sub tricou o carte baptistă de rugăciuni, tipărită în secolul trecut, pe care am găsit-o în podul bunicii... Trebuie să scapi, trebuie să reuşeşti... Arborez acelaşi zâmbet, şiret şi larg în interior, inocent la exterior, ca într-un joc de-a v-aţi ascunselea. Mereu cade capul cuiva, dar nu se poate să fie capul Annei sau al mamei ei... Am acelaşi zâmbet ca atunci

când îmi fac din nou apariţia în public după ce am vomitat, acum e doar puţin mai slab, însă altminteri e acelaşi... Zâmbetul acela care dansează înăuntrul meu şi strigă: „Te-am prins!”.

1972

Katariina merge şi ea să ducă maşinile de scris ale întreprinderii la verificarea anuală, să se asigure că transportul decurge conform planului şi că sunt aduse înapoi aceleaşi maşini. Biroul de control cercetează amprentele literelor fiecărei maşini de scris şi păstrează toate informaţiile, pentru a putea identifica, în cazul eventualelor infracţiuni – politice sau nu –, maşina cu care s-a scris un pamflet incriminator sau orice altceva. Unchiul Katariinei are într-adevăr o maşină de scris de dinainte de război, care nu i-a fost confiscată, pe care o foloseşte ca să-şi scrie scrisorile. Dar persoanele fizice nu au voie, în principiu, să deţină maşini de scris. La o adică, la ce le-ar trebui? Tot ce trebuie scris la maşină poate fi scris foarte bine de la serviciu.

Katariina se gândeşte la finlandez. I-a telegrafiat că va sosi din Finlanda peste trei zile. Oare şi în Finlanda se verifică anual maşinile de scris? Va trebui să-l întrebe.

În fiecare vară, când petreceam mai mult timp la bunica din partea mamei, mama mânca mai mult. În călătoriile de lucru şi interpretariat nu avea posibilitatea – din cauză că vorbea şi interpreta tot timpul, nu apuca niciodată să-şi golească farfuria, dar în alte călătorii, mai scurte sau mai lungi, mânca mai mult, ca apoi să dea jos kilogramele când ne întorceam în Finlanda, până când cântărea 50 de kilograme, la fel ca înainte, şi la fel ca mine acum.

Suntem cam de aceeaşi statură, mama şi cu mine, avem aceeaşi constituţie, aceeaşi înălţime, aceiaşi umeri înguşti, aceleaşi încheieturi subţiri şi acelaşi număr patruzeci la pantofi. Aceeaşi mărime la sutien şi aceeaşi circumferinţă a capului. Vreme de paisprezece ani am gravitat în jurul greutăţii de 50 de kilograme, însă revin mereu la ea, revin la ea fie că vreau sau nu, chiar şi fără să încerc, ajung mereu la aceeaşi greutate. Am ajuns la măsura mea definitivă la paisprezece ani, iar mama şi cu mine am fi putut purta aceleaşi haine, dacă n-am fi avut gusturi atât de diferite. Nu mâncam aceeaşi mâncare; cu toate că mama se învăţase să mănânce mâncare finlandeză, pe mine nu m-a forţat niciodată. Eram oricum atât de mofturoasă la masă, încât mama pregătea mâncarea după dorinţele mele. Îmi servea tot timpul deserturi şi batoane de ciocolată: în Finlanda pentru că

erau încă destul de puţine, iar în Estonia din acelaşi motiv, însă şi pentru că trebuia să-mi fac provizii pentru iarna finlandeză. Nu voiam să beau cacao finlandeză, aşa că bunica îmi trimitea cacao din Estonia, învelită în hârtie maro, împreună cu bomboane de ciocolată.

Din cauza banilor, în Finlanda mama nu a putut să-mi ofere atâta ciocolată şi atâtea prăjituri Runeberg[8] pe cât şi-ar fi dorit stomacul meu. Dar acolo unde putea să facă asta, voia să-mi ofere totul. Pe deasupra, mama nu se omora cine ştie ce după dulciuri, ci prefera mâncarea mai sărată şi savorile estoniene, cu care îşi făcea plinul pentru Finlanda. Toate dulciurile îmi reveneau mie, fără excepţie. Cutii întregi cu bomboane de ciocolată... pentru mine... pungi cu din asta şi din aia... pentru mine... kilograme de bomboane pachete de biscuiţi prăjituri bezele pentru mine şi numai pentru mine; cum aş fi putut învăţa să fiu moderată în condiţiile astea?

Probabil că n-am cumpărat niciodată o banană sau o portocală. Îmi trebuie cel puţin un kilogram. Chiar şi astăzi, la supermarket, căruciorul meu pare să conţină provizii pentru o familie numeroasă, ca şi când aş pleca împreună cu soţul şi copiii pe o insulă pentru o săptămână şi nici unul dintre noi n-ar avea intenţia să se

[8] Prăjitură din aluat de pandişpan, cu migdale, rom şi gem, ce poartă numele poetului naţional al Finlandei.

întoarcă. Nu ştiu să cumpăr câteva bomboane de *salmiakki*[9], ci doar pungi întregi. Sau nimic. Gătesc doi litri de supă de varză şi sigur o mănânc toată într-o singură zi. La fel şi supa de roşii. Nu ştiu să împart cei doi litri în aşa fel încât să-mi ajungă două-trei zile, nici să mănânc mai multe mese, trebuie să mănânc totul odată. Sau nu mănânc deloc. Nu ştiu să folosesc numai rimel, ci trebuie să-mi machiez tot ochiul. Nu ştiu să fumez o singură ţigară, ci trebuie să fumez ţigară după ţigară. Nu ştiu să mă dau cu parfum cum trebuie, ci doar cu atât de mult încât să rămână mirosul pe casa scării. Nu ştiu să vorbesc la telefon un sfert de oră, ci numai cinci ore sau cinci secunde.

Grăsimile nu se consumă în cantităţi mici: iei un strop şi tot mai vrei. Atunci când îmi fac de cap, îmi fac de cap aşa cum se cuvine. Pâine, bineînţeles, brânză din cea mai grasă, marmeladă de portocale, biscuiţi cu ovăz, biscuiţi cu ciocolată, batoane de ciocolată, pizza, plăcinte kareliene[10], tort cu ciocolată, brioşe cu scorţişoară congelate, îngheţată de mango şi pepene... Cuptorul e pornit, cafeaua fierbe, untul e pe masă, ca să nu fie prea îngheţat... Trebuie să fie întotdeauna unt, unul bun,

[9] Bomboane negre din lemn-dulce, cu gust sărat, foarte populare în Finlanda.

[10] Plăcinte mici, din făină de secară, cu orez fiert în lapte.

numai unt bun, la o sesiune de mâncat... Muzica trebuie să cânte, telefoanele să fie închise şi sesiunea poate începe. Mie îmi place să încep cu îngheţata. Am învăţat din experienţă că nu trebuie să începi cu pâinea dacă au trecut prea multe zile în care n-ai mâncat nimic... După post, pâinea nu iese nici dacă-ţi vâri toată mâna pe gât. Îngheţata e cel mai bun lubrifiant, face mâncarea din stomac să alunece perfect şi totul iese foarte uşor afară, iar apoi totul e floare la ureche. Pe lângă asta, îngheţata e bună şi pentru sesiunile de mâncat scurte, curate – îngheţata vomitată imediat îşi păstrează gustul şi mirosul. După îngheţată continui cu pâine şi unt, fără nimic de băut, pentru că lichidul cu pâine complică vomitatul, deşi s-ar crede că e exact invers... tralalalalalaa... rampampampaam... ce frumos... un, doi, trei, pâine, un, doi, trei, brânză... pizza e deja gata în cuptor... deci pizza şi un, doi, trei, în gură şi în gură şi în gură şi punem brioşele la copt...

Cum aş fi putut să fiu vreodată moderată într-o relaţie umană, în relaţia cu Hukka, în intimitate, în pat, oriunde. Pot să ajung în pat fără să iubesc şi să iubesc fără să ajung în pat, dar nu pot să iubesc şi să ajung în pat. Şi să mă ataşez, nu pot s-o fac decât prea tare, nu e nimic palpitant sau romantic aici şi probabil că de asta am ales să nu simt nimic, să nu mă las atinsă de nici un

sentiment, înainte de toate eu decid dacă să mănânc doi litri de supă de varză acum, pe loc, pentru că asta nu are nimic de-a face cu foamea sau cu ultima oară când am mâncat, nici eu nu mai ştiu când mi-e foame şi când nu. Eu decid dacă să vomit două kilograme de ciocolată acum sau niciodată, dacă să-l sărut pe tipul ăla cu pasiune acum sau niciodată. Dar nu ştiu dacă vreau sau nu să-l sărut, şi nici n-am avut vreodată o indigestie care să mă facă să vomit – vomitatul a fost mereu propria mea alegere. Dacă decid să sărut, sărut. Dacă decid să mănânc, mănânc. Dacă decid să vomit, vomit.

În timpul sesiunii, dau iama şi prin alimentele puse în dulap pentru Hukka. Uneori sesiunea poate să înceapă cu ele; când mă cert cu Hukka, îl pedepsesc mâncând ce păstram pentru el şi apoi vomitând. Pe Hukka îl amuză lucrul ăsta, pentru că i se pare extrem de pervers, însă pentru mine nimic n-ar putea fi mai logic şi mai inevitabil. Mă răzbun pe Hukka prin ce are el mai scump, adică prin mine. E foarte simplu. De exemplu, am vomitat tortul pe care îl făcusem de ziua lui. Îl dusesem deja la el acasă şi-l pusesem deja în frigider, însă am avut o mică neînţelegere, iar când Hukka s-a dus la baie, am şters-o cu tortul înapoi la mine. Invitaţii, cărora le lăudase tortul făcut de mine, au venit o oră mai târziu. Nici nu ştiu ce explicaţie a inventat.

Dacă Hukka mă jigneşte, nu are nevoie de tortul meu. Dacă Hukka îmi jigneşte tortul, nu are nevoie de mine. Fie ne vrea pe amândoi, fie pe nici unul, iar asta ar fi de două ori mai enervant, pentru că eu îi fac cele mai bune torturi. Aşa cum mama îmi făcea mie cele mai bune torturi, fiindcă mă iubea mai mult decât orice. Iar mama ei îi făcea ei. Pentru ca mama să mănânce mâncare făcută de mama ei, trebuia – bineînţeles – să mergem în Estonia, iar acolo plita şi cuptorul bunicii găteau şi coceau la foc mic de toate. Bunica era atât de bolnavă, încât nu putea veni la Tallinn să ne vadă, deşi noi aveam invitaţie pentru Tallinn, nu pentru altundeva. Trebuia să ne strecurăm în secret afară din Tallinn. La vremea aceea, nerezidenţii aveau dreptul să stea în Uniunea Sovietică doar câteva zile – cu excepţia excursiilor turistice, care erau limitate numai la oraşele cunoscute, în principal Moscova, Leningrad, Riga, Tallinn sau Vîborg – şi doar cu invitaţie. Aşa ţi se permitea să rămâi mai mult. Nu puteai fi sigur că o să primeşti invitaţie, erau mulţi factori necunoscuţi. În plus, cerere pentru invitaţie puteau depune doar rudele apropiate, adică fraţii, surorile, părinţii sau copiii. Aşadar, invitaţia era destinată rudelor de sânge care locuiau în străinătate. Mai târziu a devenit mai simplu să călătoreşti, iar cunoştinţele puteau beneficia şi ele de viză.

Călătoriile erau întotdeauna palpitante. Cel mai bine îmi amintesc de anii în care ne petreceam prima noapte la Juuli, o veche cunoştinţă de-a mamei din Tallinn, iar când ne trezeam, mama se ducea să stea la coadă în staţia de taxiuri, putea să treacă oricât de mult timp, cozile la taxiuri păreau interminabile. În sfârşit se auzea zgomotul taxiului în curte şi începeam să cărăm bagaje la maşină. Când taximetristul îşi dădea seama că era vorba de o treabă bănoasă, venea să ajute la cărat în speranţa unui bacşiş şi a unui contact în străinătate. Era o excepţie. Altminteri, şoferii de taxi nu le deschideau portierele clienţilor, chiar dacă uneori acestea erau înţepenite atât pe exterior, cât şi pe interior, şi niciodată şoferii de taxi nu cărau bagaje, darămite să mai deschidă şi portbagajul. Mama i-a vorbit urât, lucru care nu era – bineînţeles – de nici un folos, chiar dacă nu făcea nici un rău. Şoferul nu s-a mişcat. Mai târziu, când au început să apară taxiurile private, trebuia să-ţi aminteşti să întrebi înainte de-a te urca dacă şoferul te putea duce unde doreai. Nu era deloc sigur. Întrebarea te scutea de nervi şi de dureri de picioare. Era într-adevăr mai simplu să vorbeşti în finlandeză. Atunci îţi reuşea orice, chiar dacă şoferul nu înţelegea la început altceva decât că eşti din

străinătate. Odată urcat în maşină, puteai s-o dai pe rusă, ca să te asiguri că ajungi la destinaţie.

Trenurile şi autobuzele nici nu intrau în calcul, din cauza bagajelor. De fapt, trebuia să cumpărăm toate lucrurile de care aveam nevoie din Tallinn, fiindcă la ţară nu ne puteam plimba încolo şi-ncoace după cum aveam chef şi ne era foarte greu să facem cumpărături acolo. Trenurile erau oricum nişte locuri mult prea publice: prea mulţi oameni, prea mulţi hoţi, prea multă atenţie.

Sigur că şi sosirea cu taxiul atrăgea prea multă atenţie ca să fie o alegere bună, pe la ţară nu circulau taxiuri din Tallinn, numai maşini ale colhozului, însă nu aveam de ales. Puţine cunoştinţe aveau maşină, şi nici mama nu s-ar fi bazat pe cineva într-atât încât să-l roage să ne ducă. Nici un fel de atenţie nu le-ar fi fost de-ajuns – mereu ar fi vrut ceva în plus. Pe lângă asta, nu trebuia să mai ştie şi altcineva unde ne aflam. Cel mai sigur şi cel mai simplu era deci să luăm un taxi şi să-i lăsăm şoferului un bacşiş gras, adică încă o dată preţul cursei. Atunci şoferul ne căra bagajele în curtea bunicii şi promitea să vină să ne ducă înapoi în Tallinn în ziua convenită, o ruga pe mama să-l contacteze şi altă dată pentru orice. Entuziasmul de-a avea legături cu un occidental i se citea pe chip.

Asta e lumea Annei.

Lumea Annei e aceea în care mama Annei e fericită.

În ţara fericirii toate femeile poartă fustă. De aceea Anna îşi schimbă pantalonii cu o fustă sau cu o rochie imediat ce vine de la şcoală. Pentru că se simte mai bine în fustă. În anii ‘80 finlandezele nu poartă fuste, nici măcar fetele la şcoală, din cauza asta Anna trebuie să se deghizeze în finlandeză purtând blugi, să se topească în marea masă, chiar dacă nu şi-o doreşte. Odată, Anna s-a dus la grădiniţă cu fusta ei de stat prin casă şi educatoarea a întrebat-o imediat dacă e ziua ei, de poartă haine aşa de frumoase.

Şi în ţara fericirii Anna trebuie să poarte pantaloni în public, dar din alte motive, ca să se diferenţieze, ca să treacă drept o străină. Fusta merge numai dacă pare suficient de *import*, cum sunt cele de blugi, de exemplu. Dar nu trebuie să fie prea scurtă sau prea strâmtă, pentru că aşa le place fetelor de pe-acolo. Anna adoră genul ăsta de fuste, e uimitor de frumos, însă va putea să poarte aşa ceva în public abia cincisprezece ani mai târziu, când adolescentele estoniene vor trece la pantaloni elastici cu talie joasă, ca în Helsinki, iar ţara fericirii, lumea Annei, va fi doar o amintire.

Nu e corect. Nu e corect ca nicăieri să nu poţi purta fustă în public, deşi Anna aşa se simte bine. Annei nu-i place deloc asta.

Mama a renunţat şi ea la fustă în Finlanda, când a observat cum se holbau copiii la fustele ei şi cum mamele lor trebuiau să le explice ce e acea bucată ciudată de material. În ţara fericirii, nici mama nu poate purta fustă în public, pentru că şi ea trebuie să treacă drept o străină.

Fustele se poartă în locurile unde te simţi bine, în largul tău... Unde sunt străzi pietruite, soare şi râsete în ciuda înjurăturilor şi a cozilor lungi. Cireşe în pârg şi tufe de liliac. Conace în paragină şi mori de vânt, acoperişuri de stuf cu muşchi pe deasupra, castroane de aluminiu aşezate pe suporturi de farfurii cu miros de ienupăr, ferme de lapte scorojite de vreme la capătul aleilor de frasini.

Mamă, mamă, hai să ne întoarcem.

1976

Katariina mărturiseşte că a fost la biserică de Crăciun. Tăcerea care se lasă e încărcată de priviri aţintite spre ea. Cum îndrăzneşte? Cum de mai vrea? E ziua de Crăciun şi poate că sunt mai puţine de făcut, însă e o zi de lucru ca oricare alta. Cineva se gândeşte dintr-odată că a făcut o glumă şi începe să râdă, apoi toţi ceilalţi se pun imediat pe râs, cât mai repede cu putinţă, ca să nu

pară proşti, şi să arate că şi lor li se pare grozav de deşteaptă şi de amuzantă poanta Katariinei.

Finlandezul s-a întors în Finlanda de Crăciun. Katariina ar fi vrut şi ea să meargă acasă la părinţi, dar nu poate, pentru că şi de Ajun, şi de Crăciun, şi după Crăciun trebuie să fie la muncă, iar autobuzele şi trenurile nu circulă atât de des ca să se poată întoarce la timp în Tallinn. Cum să sărbătoreşti Crăciunul, când la muncă şi la şcoală se merge ca într-o zi obişnuită? De fapt, zilele de Crăciun erau zile normale. Zilele sfinţilor au fost înlocuite cu alte sărbători, la alte date şi pentru cu totul alte motive. Katariina îşi vrea Crăciunul înapoi. Katariina vrea să aibă dreptul la Crăciun. La pijamale noi şi la colinde de Crăciun. La bradul de Crăciun, la lumânări şi la răgazul de-a merge acasă.

Când sunt singură acasă, în Helsinki, caut canale estoniene şi las televizorul să meargă, cu toate că nu se vede nimic, sunetul îmi e de-ajuns. Când e Hukka la mine, nu fac asta, ar trebui să-i explic de ce mă uit la ETV[11] şi nu vreau să-i explic asta lui Hukka sub nici o formă sau să-i răspund la întrebări, chiar dacă aş putea.

Mama nu mi-a spus nici un cuvânt în estonă, nici măcar din greşeală. Nici un cuvânt nu-i scapă de faţă cu mine, deşi altminteri putea vorbi finlandeză amestecată

[11] Postul naţional de televiziune din Estonia.

cu estonă. Dacă vorbeşte în estonă cu alţii sau dacă sunt estonieni prin preajmă, întrerupe discuţia ca să mă întrebe dacă am înţeles, mă întreabă asta de la an la an, iar şi iar, deşi estona e una dintre limbile mele materne şi am învăţat-o în ciuda rezistenţei mamei, de una singură, mi-am însuşit limba muribundă şi nu am vrut s-o abandonez, deşi după ce ne-am întors în Finlanda mama mă pedepsea pentru fiecare cuvânt în estonă cu un bobârnac în cap sau trăgându-mă de păr, dacă nu se uita nimeni. *Da, tahaksin*[12]*.* Lovitură. *Oskasin*[13] *pentru lecţiile de pian.* Tras de ureche. *Mănânc un õun*[14]. Alt tras de ureche. E cu atât mai greu cu cât, în timpul unei călătorii în Estonia, aud limba peste tot. La început vorbesc cântărind cuvintele, gândindu-mă bine întâi şi abia apoi rostind ceva cu voce tare. Până la urmă încetez cu totul să vorbesc estona în Estonia, nu-mi ia prea mulţi ani, şi dintr-odată confuzia între limbi dispare, totuşi din când în când mă trezesc gândind în estonă, iar înţelegerea limbii nu va dispărea niciodată complet, contrar părerilor mamei. Fiindcă n-a mai auzit un cuvânt în estonă din gura mea de zece ani, mama vorbeşte cu estonienii în

[12] Aş vrea (în est., în orig.).

[13] Am învăţat (în est., în orig.).

[14] Măr (în est., în orig.).

estonă, apoi cu mine în finlandeză. Iar când e vorba despre ceva ce nu trebuie să aud, nu-mi mai traduce în finlandeză şi îşi închipuie că n-am înţeles nimic. O las să creadă asta şi fac pe proasta. Aşa am ocazia să aud multe chestii amuzante, atât despre mine, cât şi despre alţii.

Când avem musafiri în Estonia, rămân mult timp tăcută, pentru că nu am voie să vorbesc în estonă şi n-am chef să vorbesc în finlandeză, pe care numai mama o înţelege. Atunci musafirii o întreabă pe mama dacă vorbesc estona. Uneori mă întreabă direct pe mine, însă mama răspunde în locul meu că nu. Le spune că e din cauza confuziei între limbi, fiindcă seamănă atât de mult. Şi-apoi, ar fi îngrozitor să scap vreun cuvânt în estonă în Finlanda. Nu vrea să fiu etichetată ca un copil rus, un rus rămâne mereu un rus în Finlanda, chiar dacă găteşte jambon de Crăciun şi îl serveşte cu muştar de Turku[15]. Nu foloseşte la nimic să-ţi afişezi originea estoniană în Finlanda. Apoi povesteşte ce s-a întâmplat când am stat un an întreg în Tallinn. Deşi în Tallinn am vorbit doar în finlandeză cu mama, după ce ne-am întors în Finlanda, am uitat toată finlandeza. Cum am trecut de vama finlandeză, am început să vorbesc în estonă. Mama nu vrea să se mai repete situaţia asta.

[15] Oraş de pe coasta de sud-vest a Finlandei.

Mătuşa mamei îi spune verde-n faţă că nu-i place politica ei lingvistică, dar ceilalţi doar zâmbesc, cu toate că şi ei sunt miraţi şi nu înţeleg de ce mama nu vrea să-i fie etichetat copilul drept estonian în Finlanda. Totuşi n-o contrazic, pentru că oamenii nu vor să-şi pună în pericol legăturile cu cineva din străinătate. Însă nimeni n-o crede când le spune că finlandezii îi consideră ruşi pe estonieni, ruşi get-beget. Aici mama are într-adevăr dreptate. Estonienii chiar sunt ruşi pentru finlandezi. De mult. O mare parte dintre elevii finlandezi auzeau de estonieni abia când învăţau la şcoală despre popoarele învecinate. Atunci se minunau că la 85 de kilometri de Helsinki se afla un popor despre care nu ştiau nimic. Bineînţeles, familiile de stânga îşi mai duceau copiii la Tallinn, Sochi[16] sau Leningrad, însă pentru ceilalţi acestea puteau fi foarte bine pe fundul mării sau pe lună.

Dacă cineva din Finlanda afla de originea mea estoniană, prima oară mă întreba dacă ştiu rusă, dacă mă jucam cu copii ruşi când eram mică şi ce jocuri ne jucam. Ce legătură are asta cu faptul de-a fi estonian? De ce nu mă întreba nimeni dacă mă jucam cu copii estonieni? Eu nu-mi închipui că fiecare finlandez ştie laponă sau suedeză. Toate întrebările alea erau de neînţeles; iar în Estonia eram privită ca un fenomen încă

[16] Staţiune pe malul Mării Negre, în apropierea Munţilor Caucaz.

şi mai ciudat decât aici când mă întorceam din călătorie vorbind pe jumătate în estonă. De ce m-aş fi jucat cu copii ruşi, dacă rudele şi cunoştinţele mele erau estoniene? Nimeni din familie nu vorbea rusa şi nu ne prezenta vreo cunoştinţă rusă, pentru că acestea nu existau. Mi s-ar fi părut foarte ciudat dacă mama ar fi vorbit în rusă pe-acasă, sau cu oricine altcineva cunoscut mie. Pe deasupra, mama nu m-ar fi învăţat niciodată rusă şi nici nu m-ar fi lăsat să învăţ, nici măcar cât estona, chiar dacă nu mă putea proteja de *spasiba, pajalusta, haraşo* şi *nichevo. Ladna*...[17]

Totuşi, din cine ştie ce motiv, şi în Estonia ruşii cu care aveam de-a face – funcţionari sau şoferi de taxi –, cum dădeau cu ochii de mine, o întrebau pe mama dacă vorbeam rusă. Se întâmpla, desigur, să întrebe şi dacă vorbeam estonă, dar întrebau doar aşa, într-o doară. Mama se supăra tot timpul. Pe bancheta din spate a unei maşini Volga de culoare galbenă. Pe scaunele tapiţate cu pluş verde de la Serviciul de Paşapoarte. Pe scaunele mov, de plastic, din sala de aşteptare. Sub poza vreunui om de vază din partid. Indignarea ei era vizibilă, chiar dacă nu le răspundea decât printr-o simplă negaţie miliţienilor sau şoferilor de taxi ce purtau zâmbetul Tatălui Popoarelor.

[17] Mulţumesc, cu plăcere, bine, nici o problemă (în rusă, în orig.).

În schimb, familiile finlandeze comuniste nu pricepeau cum de nu vorbeam rusa. Cât entuziasm se citea pe chipurile lor dacă aflau că mama e estoniană! Înflăcărare chiar. Acum, după zece ani, îmi dau seama că-şi închipuiau că mama şi cu mine împărtăşeam ideile politice oficiale ale Estoniei sovietice, de acolo acele întrebări ciudate şi acel interes deosebit. Nu-şi puteau imagina că Estonia sovietică era pentru noi altceva decât o parte din prima putere socialistă mondială, menită să dea un exemplu întregii lumi. Sau că uralele auzite la radio cu ocazia alipirii Estoniei la URSS ţineau exact până când se făcea semn să înceteze, şi nici că bucuria poporului nu era spontană, ci minuţios regizată şi jucată conform cu scenariul. Că toată fericirea şi tot binele din URSS erau exact de genul ăsta.

Nu înţelegeau de ce micuţa mea mamă curajoasă, deşi venea tocmai din marea şi minunata casă a prietenei dintre popoare, Uniunea Sovietică, rămânea o patriotă cu sânge alb, de genul pionierilor din clasele mici, care nu-şi puneau la gât cravata roşie, aşa cum ar fi trebuit, ci spuneau că-i strânge de gât, speriindu-şi grozav învăţătorul. Dacă cineva raporta că în clasa învăţătorului se vorbea aşa? Că învăţătorul încuraja opoziţia faţă de URSS şi că forma o generaţie periculoasă pentru comunism? Învăţătorul nu voia în Siberia.

De aceea mama a făcut din mine o copilă tăcută. Pentru că un cuvânt greşit poate duce la moarte. Dar tăcerea pe care mi-o impunea mama nu era aceea a unei fetiţe cuminţi cu codiţe – cele două tăceri n-aveau în comun decât absenţa cuvintelor.

Psihiatra mea spune că e straniu că mama nu i-a mai vorbit propriului copil în limba ei, ci numai într-o limbă străină, pe care n-o stăpânea încă bine şi pe care n-o avea la suflet, o limbă străină şi ciudată, care va fi la fel şi pentru copil. Am fost uimită. E straniu? Nu am crezut niciodată că ar fi putut fi altfel, însă după ce m-am gândit mai bine, mi-am dat seama că nu cunoşteam nici o familie bilingvă care să nu vrea să-şi înveţe copilul limbile ambilor părinţi. Îl învaţă cu plăcere o limbă vorbită ca limbă maternă de mai multe generaţii.

Când am auzit prima oară în Finlanda copii vorbind curent franceză şi finlandeză în acelaşi timp, mi-am dat seama că nu era nimic ciudat în faptul că un copil bilingv amestecă mereu limbile părinţilor. Eu nu eram deloc o excepţie. Asta nu avea nici o legătură cu asemănarea dintre limbi. Şi nu te împiedica să le stăpâneşti pe fiecare dintre cele două la maturitate, cum pretindea mama.

Mama a decis că nu aveam nevoie, crescând în Finlanda şi prin urmare fiind finlandeză până în adâncul sufletului, să-mi amintesc de acea ţară din care venise ea, nu, chiar dacă o vizitam din când în când, chiar dacă îi era dor de ea. Călătoriile alea nici nu existau, ca să spunem aşa, pentru că nu vorbeam nimănui din Finlanda despre ele. Eu trebuia să devin finlandeză. Trebuia să vorbesc, să merg, să arăt ca o finlandeză, deşi nu-mi găseam niciodată locul, eram ruptă de spaţiu, ca într-o haină ale cărei mâneci erau prea mici pentru mine sau în nişte pantofi care mă jenau la fiecare pas.

În plus, din punct de vedere fizic eram într-o categorie de greutate neconvenabilă. *Înţelegi, de acum ar trebui să începi să ai puţină grijă.* Anna nu înţelege, dar asistenta întreabă iar de măsurile părinţilor şi o roagă să le arate biletul în care sunt trecute înălţimea şi greutatea Annei, însă Anna ştie, fără să mai facă vreo încercare, că mama nici nu ar înţelege biletul, ar spune doar că, cu cât o chestie e mai oficială, cu atât minciuna e mai mare.

Mi-au trebuit totuşi paisprezece ani ca să ajung la situaţia actuală. Paisprezece ani de cumpărat mâncare, de orare alimentare, calendare dietetice şi de timp pierdut cu calcularea kilogramelor şi caloriilor. Din câte se pare, caloriile au răspuns la toate. O treaptă urcată arde două calorii, iar una coborâtă – o calorie. Ziua de

şcoală durează în general cât 300 de trepte. Am început să măsor timpul în kilocalorii în anul în care am încetat să mai cresc în înălţime şi asistenta s-a alarmat. Atunci aveam 160 de centimetri, şi încă mai am. Mărimea piciorului se stabilizase deja cu ani înainte. Eram fata cea mai grea din clasă – cea mai grea fată din clasă în şcoala primară. 53 de kilograme la 160 de centimetri înălţime, la fel ca mama, deşi aveam zece ani. Acum cântăresc mai puţin, însă nici atunci nu era prea mult, niciodată nu mă simţisem prea grasă sau prea mică, doar prost croită pentru mediul meu înconjurător. Un caz clasic al acelei boli femeieşti denumite „tulburare de comportament alimentar”. Trupul unei femei adulte, mintea unui copil şi singurii sâni din clasă. Din cauza asta poate nu am fost – fizic – la fel de liberă ca alte fete de vârsta mea. Trebuia să am grijă. Trebuia să fiu tot timpul în gardă. Să-mi aduc umerii înainte. Să-mi încrucişez braţele pe piept. Bluzele trebuiau să fie suficient de largi, cu cât mai largi, cu atât mai bine, ca să nu atragă atenţia asupra pieptului meu, pentru că niciodată nu ştiai de după ce colţ se va ivi Oskari. Şi prietenii lui Oskari. Uneori Oskari stătea la pândă. Uneori dădeai peste el din întâmplare. Alteori Oskari o aştepta liniştit pe Anna şi profesorii râdeau, spunând că Oskari trebuie să aibă o slăbiciune

pentru fata asta. Al naibii Oskari. Sigur, asta se ştia. Fredonat aprobator. Priviri pline de subînţeles.

Anna nu îndrăzneşte să-şi lege şireturile lângă cuier, ci îşi ia pantofii în mână, se strecoară afară din clasa de la etajul întâi şi aleargă pe scări în jos, spre toaleta fetelor, iar acolo îşi pune pantofii în picioare, îşi leagă şireturile şi ascultă cum ies ceilalţi... Se aude oare vocea lui Oskari? A plecat oare deja? Bluza lui roşie ca steagul traversează curtea? A rămas oare la pândă? Sigur a rămas, asta dacă nu crede că Anna a plecat deja de la şcoală, iar atunci poate că s-a grăbit s-o prindă din urmă.

Anna se uită la ceas şi aşteaptă un sfert de oră. Nici unul dintre prietenii lui Oskari nu ar rămâne să aştepte mai mult de-atât în curtea şcolii. Nu mai e nimeni în curte... Anna încearcă să arunce o privire pe drum, cât mai departe, să vadă dacă mai e cineva care ar putea s-o observe. Anna alege ruta pe unde e cel mai puţin probabil să dea peste Oskari sau peste amicii lui.

Însă de ei poţi da oriunde. În micul oraş din Finlanda, Oskari sau altcineva poate apărea oricând de după colţ. Şi ce s-ar întâmpla dacă Anna ar fi singură? Ar putea încă să scape. Dar dacă s-ar întâmpla când e în oraş cu tatăl sau cu mama ei – nu, imposibil. Aşa ceva nu se poate întâmpla. Anna nu suporta gândul că părinţii ei ar putea vedea ce-i face Oskari, cum mâinile lui o apucă, pătrund,

strâng şi cum fac tot felul de chestii. De asta Anna e în gardă de fiecare dată când merge la magazin, înregistrează fiecare persoană care intră în câmpul ei vizual, tresare în faţa fiecărui băiat de vârsta ei, înţepeneşte o clipă şi palmele i se umezesc când zăreşte în depărtare un cap cu păr blond ca al lui Oskari... Dar nu e Oskari. Băiatul se întoarce şi se uită împreună cu tatăl lui la nişte echipament sportiv. Cap prea rotund şi prea mare ca să fie Oskari. Mama nu observă că Anna a încremenit, că nu se mişcă deloc, pentru a se face cât mai nevăzută. Fiindcă e ruşinos. Ce face Oskari. Ce fac prietenii lui Oskari. Ce-i fac Annei. Nu e vina mea! Serios! Ce pot să fac eu dacă sunt singura din clasă care are sâni! Chiar dacă lucrul ăsta e în genele mele, asta nu înseamnă, nu, chiar deloc, nu înseamnă că sunt aşa cum credeţi voi, nu! Vă înşelaţi! Nu vă apropiaţi! Nu puteţi! O să arunc cu piatra asta dacă nu plecaţi! O arunc! Încetaţi odată! Nu! Nu puteţi... Nu puteţi!

Saboţii cad pe podea, cu un zgomot surd, unul după celălalt. Mama mi i-a aruncat în piept, sânii mei sunt mici, delicaţi şi neastâmpăraţi, ca nişte muguri, mama iese trântind uşa, saboţii s-au abătut asupra mea prea repede, fără avertisment, stăteam liniştită în cameră când saboţii m-au lovit deodată în piept. De două

săptămâni, din sfârcuri a început să curgă nişte puroi galben, nu ştiu ce e, dar nu pot întreba pe nimeni, e prea jenant, chiar dacă nu ştiu ce e jenant în asta. Conchid în tăcere că materialul maioului meu e de vină. Sau poate că e din cauza genelor. Pun vată între sâni şi tricou pentru ca lichidul galben să nu păteze şi să nu mi se lipească tricoul de piept, fiindcă de câteva ori mi s-a întâmplat ca lichidul să se usuce şi m-a durut îngrozitor până am dezlipit materialul. Au. Cusăturile agravează problema. Am început să merg cu coatele strânse, pentru ca maioul să mi se frece cât mai puţin de sâni. Au au au. Vreun an de zile evit să alerg şi să sar, dar din cauza lui Oskari sunt nevoită să alerg uneori. Pentru că ce face Oskari cu sânii mei doare de două ori mai tare în starea lor.

Îmi spăl tricourile pe-ascuns, merg singură la saună, îmi schimb hainele doar singură sau pe întuneric, nimeni nu trebuie să vadă ce se întâmplă cu sânii mei. Vata trebuie schimbată destul de des, altfel începe să miroasă urât, însă asta doare cumplit şi sunt nevoită s-o înmoi în apă ca să pun alta în loc. Ascund bucăţile de vată murdară în spatele dulapului şi uneori le scot de-acolo, le cercetez şi le miros, mai ales pe cele mai groase, cu aceeaşi plăcere cu care unii copii se scobesc în nas şi apoi bagă mucii în gură. Asta durează de ceva timp. Nu

pot să merg la piscină cu şcoala. Chiulesc de la înot şi de la multe altele, însă niciodată nu pot să mărturisesc de ce. Apoi găsesc în dulapul cu medicamente o cremă pe care scrie că e bună pentru leziunile mamare şi mi-o însuşesc. Când rănile nu mai supurează, arunc bucăţile de vată din ascunzătoare şi-mi cumpăr un sutien. Pe sfârcuri îmi rămân cicatrici multă vreme. Spatele mi se îndreaptă treptat şi, cu pantalonii mulaţi cu model de leopard, îmi etalez decolteul – sunt mândră, mai ales că am slăbit, sunt mândră de corpul meu frumos, care-mi ascultă foarte bine ordinele, după cum mi se pare, şi-i face pe toţi cei din jur să mă asculte.

Am doisprezece ani. Suntem la ţară la bunica. E tot anul în care mama mi-a aruncat saboţii în piept. Cineva spală vasele în bucătărie. Trebuie să fie bunica. Vasele zdrăngănesc. De obicei mama spală vasele, asta e treaba ei aici la ţară, însă acum are altceva de făcut, stă dinaintea mea în camera din faţă şi e nervoasă. Tocmai m-am îmbrăcat ca s-o însoţesc la un vecin de la care trebuie să luăm un bidon de cinci litri de lapte, dar mâna mamei mă trânteşte la pământ cu o lovitură şi rujul îmi trasează o dungă peste faţă. Sunt deja prea mare pentru jocuri din astea. Arăt ca o târfă. Nu mă poate lua cu ea pentru că nu arăt a străină, adică nu m-am îmbrăcat ca o străină, fie doar ca să merg după lapte.

Credeam că vara asta va fi la fel cu cele de dinainte. În oraş mă dădeam drept finlandeză, în restaurante, în magazine sau în vizite. Am făcut multe cumpărături şi aveam o grămadă de pachete, cutii, suluri de pânză, pălării şi cosmeticale prin care să scotocesc aici la ţară, unde de obicei nu mai era nimeni în afară de mine, de mama şi de bunica. Între noi, mă distram în fiecare vară cu rujul, parfumul şi lacul de unghii, de care mama nu mă lăsa să mă ating în Finlanda, pentru că acolo toate astea costau prea mult ca să te joci cu ele. De partea asta a golfului, cu câteva ruble puteai cumpăra o grămadă de lucruri minunate, ruj, ciorapi, jartiere, ace de păr, pălării albe cu margini argintii. După aceste accesorii feminine din lumea pierdută a Tallinnului tânjeam eu. Pentru mine era partea cea mai distractivă a călătoriei să merg iar şi iar la cumpărături, să aştept la casă în timp ce dantela, nasturii şi cataramele erau împachetate în hârtie, iar oamenii de la coadă se holbau la micuţa de cinci ani care cumpăra jartiere, piepteni şi nasturi lucioşi de o sumă cât un sfert din salariul lor pe o lună şi la suma care era trecută fie pe ambalajul de hârtie, fie pe un bon separat, din care un exemplar era strecurat în ambalaj, iar altul îmi era dat mie. În unele locuri, primul bon era bătut la casă, dar plata se făcea la fel: după ce primeam bonul, trebuia să merg la o altă

coadă, unde aşteptam să ajung o casă de marcat zgomotoasă ca să plătesc cât scria pe bon şi să primesc un al doilea bon, cu care mă întorceam la prima casă ca să iau în sfârşit pachetul. În toate magazinele ceva mai mari se proceda astfel. Un obicei atât de absurd se potrivea de minune cu jocul meu de-a femeia elegantă care face cumpărături. Datorită mulţimii rublelor noastre, eram lăsată să mă joc cu bancnote adevărate, să mă joc de-a cumpărătoarea într-un magazin adevărat şi de-a femeia elegantă făcând cumpărături adevărate. Aşa că, plictisită de eternii ciorapi finlandezi, am putut să-mi cumpăr o sută de perechi de jartiere şi de ciorapi şi să mă îmbrac la bunica la ţară cu toate accesoriile cumpărate, doar ca să mă distrez, adăugând, ca să completez ţinuta, o rochie de bal veche şi nişte pantofi cu toc de-ai mamei, ale căror tocuri erau atât de ascuţite, încât trebuie să fi fost cu siguranţă din metal ca să reziste. Scoteau un ţăcănit foarte frumos, m-am plimbat încolo şi-ncoace cu ei pe cimentul bucătăriei şi pe pavajul din curte, am dansat dinaintea oglinzii din camera din faţă, pe care bunica o primise ca dar de nuntă, mi-am imaginat că alerg cu ei pe străzile pietruite din Oraşul Vechi, vai, cum răsunau pe aleile înguste şi prin biserici.

Modelele sovietice erau aceleaşi de la an la an, fie că era vorba de jucării sau de haine. Chiar şi preţul rămânea acelaşi – era imprimat din fabrică pe produs, cu ajutorul unei matriţe. Chiar dacă pălăriile şi acele de păr erau la fel de la an la an, nu mă plictiseam de ele, spre deosebire de eternele jucării sovietice din spumă sintetică. Jucăriile acelea, cu plasticul lor sovietic mirositor şi suprafaţa lor dură, n-aveau nimic interesant. Aveam destule păpuşi Barbie şi chestii de genul ăsta în Finlanda. Accesoriile feminine desuete erau disponibile, dincolo de graniţă, chiar şi în anii în care nu se mai găsea nimic altceva în magazine – pe lângă dantelă, nasturi şi ace de păr, în raionul de pălării se găseau doar pălării cu margini argintii sau cu o panglică din mătase albastră. Nimic altceva în afară de asta. Doar acele pălării cu boruri absurde, pe care nimeni nu se ostenea să le trimită la ţară, unde lipsea aproape totul. Situaţia noastră financiară, în raport cu rublele, era întotdeauna excelentă.

De data asta, puteam să mă plimb prin magazine ca şi înainte, însă nu mai aveam voie să mă joc cu cumpărăturile mele la ţară. Ce se schimbase? De ce acum trebuia s-o fac pe prinţesa finlandeză şi aici şi să mă îmbrac în hainele ei de gală – tenişi turcoaz şi bustieră galben neon, cu model în relief –, de ce nu mai

eram drăguţă când mă îmbrăcam în vechile rochii de bal ale mamei? Când am început să arăt ca o târfă cu machiajul meu? Când au devenit rochiile mele zdrenţe şi cârpe, deşi eu mă simţeam în ele ca o contesă din secolul trecut, cu sângele mai albastru decât cel mai albastru email al vaselor bunicii sau al ceştilor de ceai ruseşti? De ce nu am voie să fiu frumoasă? De ce trebuie să fiu la fel de urâtă ca tine acum, mamă? Mama poartă cizme de cauciuc, dar treningul cu dungi albe şi roşii îi dă un aer străin aici la ţară.

Jocul a trebuit să se oprească pentru că mi-au crescut sânii? Sau era doar un concurs de împrejurări? Dacă voiam ca bunica să fie bine tratată şi ajutată când avea nevoie, dacă voiam să mi se facă vreun serviciu, atunci trebuia să arăt ca o finlandeză şi să port cele mai străine haine, blugi şi geci de blugi cu model uzat sau decolorat. În fine, orice pantaloni lungi cumpăraţi de altundeva arătau destul de străini. Şi în nici un caz să nu porţi funde mari în păr, ca rusoaicele, nici coc sau ace de păr, pentru numele lui Dumnezeu!

Doar voiam ca bunicii să-i meargă totul bine, voiam, nu?

1973

În cinstea zilei de naştere a lui Lenin, la Katariina la serviciu au fost aduse mai multe sticle de vin şi toţi s-au distrat. Ziua bună a Katariinei continuă printr-o seară petrecută cu finlandezul, când merg să danseze în barul Kadriorg. Chelnerul încearcă să-i intre în graţii finlandezului, îi zâmbeşte ca niciodată şi-l întreabă dacă nu are cumva gumă de mestecat.

La plecare, chelnerul îi aduce haina doar finlandezului, de parcă nici n-ar vedea-o pe Katariina, şi se duce să vadă de alte treburi. Până la urmă finlandezul spune „Ei?” şi abia atunci chelnerul se duce după haina Katariinei, dar n-o ajută să se îmbrace. Nu i-o dă nici finlandezului, ci o pune pe balustradă, spunând că asta e tot.

Katariina izbucneşte în plâns de cum ajunge acasă, însoţită în taxi de finlandez, care pleacă fără s-o sărute de data asta. Îi interzice să-i aducă vreun cadou, chiar şi băutură, cu toate că sticla ar fi frumoasă! Sticla de Finlandia primită mai demult, acum goală, i-o face cadou unei prietene care i-o cerea de multă vreme, împreună cu alte câteva sticle, în care a turnat alcool de-al lor după ce a băut ce era înăuntru. Fiecare musafir voia să guste din băutura de import şi fiecare spunea că e

incomparabil mai bună, chiar dacă în sticlă nu era decât nişte vodcă Stolichnaya banală.

Katariina îi cumpără finlandezului marţipan şi caviar ca să le ia cu el în Finlanda, însă ea nu mai acceptă cadouri. Chiar dacă poartă fustă mini, se descurcă cu ciorapii şi jartierele, dacă ciorapii sunt destul de lungi. N-are nevoie de ciorapi cu chilot. Iar de material pentru haine face rost printr-o o cunoştinţă de-a ei, în schimbul unor cărţi apărute de curând în „biblioteca" întreprinderii. Aceasta a fost înfiinţată tocmai pentru a procura cărţi în estonă direct de la editori, fiindcă tirajele erau prea mici pentru a le putea obţine altfel. Ghidul sexual tradus din finlandeză în estonă, *Despre căsătorie fără ocolişuri* costă, conform preţului de pe coperta a patra, 57 de copeici, însă în oraş se vinde deja cu 20 sau chiar cu 50 de ruble – din 80 000 de exemplare, nici unul n-a ajuns pe tejgheaua vreunei librării. Un ghid de 57 de copeici poate fi schimbat pe stofă cehească de 5 ruble, din care Katariina îşi face o fustă mini la maşina de cusut.

Independenţa Estoniei nu a stârnit mare agitaţie pe la noi. Nu-mi mai amintesc ce s-a anunţat în Finlanda, la ştiri, despre asta. Îmi amintesc doar inscripţiile cu *Estonia liberă* de pe tricourile punkiştilor. Cred că mama nici nu voia să audă toată povestea. Nu mai conta, nu

atunci. Bunica făcuse al doilea atac de cord şi nu se mai putea mişca nicăieri de la mătuşa. Mama îşi dorea cu disperare să meargă s-o vadă, dar nu putea, pentru că nu mai aveam veşti de la tata de ceva vreme.

Tata trebuia să se fi întors deja de la Moscova, însă nu auzisem nimic de el, poate erau probleme cu viza, cine ştie. Mama nu voia să mă lase singură, dar nici să mă ia cu ea, pentru că nu avea destui bani, iar tatei nu-i cerea bani pentru *aşa ceva*. Şi nu avea pe nimeni cu care să poată vorbi despre situaţia asta. La care să mă lase. Nu pentru *aşa ceva*. În marea casă finlandeză, mama îşi făcea griji de una singură, scria scrisori şi aştepta răspunsuri, sărind pasajele despre raţionalizarea tot mai drastică a alimentelor, despre cartele şi despre cozile la care trebuia să stai ca să-ţi primeşti raţia cuvenită.

Mătuşa se ducea să stea la coadă la magazin înainte să meargă la serviciu, în pauza de prânz şi din nou după serviciu.

Făina, carnea, pastele, untul, grişul – toate se luau pe cartelă.

Bunica îşi pierduse pofta de mâncare, aşa că nu-i păsa deloc că nu putea sta la coadă.

Mama voia totuşi să ştie ce i-ar fi plăcut bunicii, îi cerea să-i scrie la ce poftea, sigur că pot să-ţi fac rost, orice-ar fi. Fii bună, mamă, mamă dragă, fii bună şi scrie

orice ai chef, orice-ţi trece prin cap, o să-ţi aduc orice ai vrut vreodată să guşti, dar n-ai putut, ce ţi-ar face plăcere? Există şi acolo magazine în valută, să-ţi cumperi de acolo, o să-ţi aduc mărci finlandeze. Cu mărci poţi cumpăra aproape orice. Mamă, mămico, dragă mamă, trebuie să mănânci! Terciul de ovăz nu e de-ajuns!

Bunica nu ştia ce să-i scrie, pentru că nu ştia ce i-ar fi plăcut.

Mama îndesa în valize tot ce-şi imagina că bunica ar reuşi să mănânce. Interdicţiile privind trimiterea de mâncare o făceau să se enerveze, iar când o îndemna pe bunica în scrisori să mănânce, îi povestea şi ce făcuse de mâncare, gândindu-se că asta o să-i stârnească pofta, şi cum reacţionase Anna, care era la fel de mofturoasă ca bunica atunci când era vorba de mâncat, de-a dreptul imposibilă. Miercuri mama gătise somon – oare asta i-ar plăcea? Anna nu a vrut să mănânce, fiindcă nu-i place somonul. Făcuse în acelaşi timp şi nişte biscuiţi cu ovăz, din ăştia ar putea să-i aducă, Anna ar fi în stare să mănânce un cuptor întreg. Ar putea să-i aducă şi nişte pate conservat, din acela ambalat într-un borcan uşor de desfăcut, se păstrează mult timp. Sunt şi alte lucruri conservate ambalate în borcane mici, are tot timpul să le mănânce până expiră. Chiar şi somon conservat. Şi supe la plic, pentru astea nu ai nevoie decât de apă fierbinte,

Anna mănâncă des aşa ceva, chiar şi mai multe pe zi. Dacă ar încerca, bunica ar putea spune după aceea dacă i-au plăcut sau nu. Şi ceva dropsuri, sunt bune de supt.

Bunica a murit la două luni după declaraţia de independenţă.

Iar mama nu a mai avut nici un motiv să se întoarcă acolo unde fusese casa ei.

Când am pus prima oară piciorul în Estonia independentă, mama şi cu mine am mers la înmormântarea bunicii.

Când tata s-a întors în sfârşit în Finlanda, am aflat că – într-adevăr – viza lui se blocase printr-un birou. Centrala telefonică era suprasolicitată. Tata îşi petrecuse seri întregi lângă telefon, în camera de hotel, aşteptând convorbirea internaţională cerută, însă fără succes.

Nu te-ai dat destul la rusoaicele din biroul ăla? a întrebat mama.

Tata s-a făcut că nu aude.

1972

Finlandezul e primul finlandez pe care l-a cunoscut Katariina. În perioada studiilor ei au venit în Estonia doar câţiva turişti finlandezi, primii pe la mijlocul anilor ‘60.

Aveau costume maro în carouri şi purtau câte-o pană la pălărie. Turiştilor finlandezi li se închiriau camere în căminele studenţeşti la vremea în care nu exista încă hotelul Viru şi nu mai erau locuri în hotelul Tallinn. Însă Katariina nu apuca să-i vadă, pentru că mergea acasă la ţară atunci când camera ei era închiriată vreunui turist finlandez.

După absolvire, Katariina fusese invitată la târgul de construcţii din Pirita[18], în calitate de „tânără patriotă specialistă", cum fusese numită în discursul ţinut cu acea ocazie. La târg participau şi finlandezi, veniţi să-şi prezinte materialele de construcţie, erau politicoşi, frumos îmbrăcaţi. Dar nu-i putea vedea decât în treacăt. Erau singurele specimene din periculoasa clasă capitalistă pe care Katariina le văzuse cu propriii ochi.

Prin oraş începuseră să umble tot mai multe zvonuri despre muncitorii finlandezi. Sau, mai degrabă, despre femeile care-şi imaginau că o să se mărite cu un milionar; odată ajunse în Finlanda, urmau să aibă parte de familii abandonate şi pensii alimentare. Lucrurile cumpărate pe credit nu-i aduceau nici o bucurie bărbatului, şi nici femeii, ci numai nervi. Katariina nu dorea să devină ţinta unor astfel de bârfe. Toată lumea cunoştea povestea vânzătoarei de la supermagazinul din

[18] District al Tallinnului.

Tallinn, care făcuse o mare captură, se căsătorise cu un tânăr finlandez. Să lucrezi la supermagazinul din Tallinn era o slujbă foarte importantă, pentru că toate mărfurile treceau prin mâinile angajaţilor, iar vânzătoarele erau conştiente de statutul lor, care făcea din ele nişte cunoştinţe importante pentru cunoscuţii lor. Tânăra Vânzătoare în cauză îşi imagina că va căpăta o slujbă şi mai importantă datorită căsătoriei cu un finlandez, însă proaspătul soţ nu a dus-o să trăiască la Helsinki. Estoniana s-a pomenit la ţară, unde i s-a pus găleata în mână ca să meargă să mulgă vacile. Importanta domnişoară Vânzătoare s-a întors în Tallinn cât ai zice peşte, şi tot oraşul s-a distrat pe seama ei. Aşa-i trebuia!

Katariina discutase probleme personale doar cu Ella, prietena colegului de cameră al finlandezului. Colegul de cameră locuieşte de fapt la Ella, cu toate că are nevastă şi patru copii în Finlanda. Ella ştie finlandeză şi lucrează la Intourist[19], aşa poate călători în concedii. Un loc de muncă atât de bun înseamnă fără îndoială că Ella e... păi, unul dintre oamenii ăia, *informatorii.* În timpul unei călătorii în Finlanda, bărbatul o dusese la el acasă şi i-o prezentase nevestei ca fiind o prietenă din Estonia. Ellei nu i se părea deloc ciudat că dormise în aşternuturile călcate de soţia lui, că mâncase din felurile gătite de

[19] Agenţie de turism rusească, fondată de Stalin şi privatizată în 1992.

soţia lui. Katariina ştie că „în Uniunea Sovietică trăieşti bine când ai o maşină, un apartament şi un amant finlandez”. Totuşi, după ce şi-a terminat treaba, bărbatul s-a întors în Finlanda, iar Ella poate să se întoarcă şi ea la fostul ei soţ. Relaţia n-avea cum să meargă mai departe de-atât.

Dacă şi finlandezul Katariinei e tot aşa? Katariina nu-şi împărtăşeşte îndoielile Ellei, n-o întreabă nimic, deşi ar putea, pentru că Ella ştie cu siguranţă ceva, dar nu, ar fi umilitor. Katariina iese cu finlandezul de destul timp ca să-l invite la ea, lucru care îi va da posibilitatea de-a verifica dacă finlandezul îi turnase gogoşi despre starea lui civilă. În timp ce finlandezul doarme pe canapea, Katariina se uită în paşaportul lui. Când sosesc în Tallinn, muncitorii finlandezi primesc un paşaport sovietic intern, în care informaţiile trebuie trecute şi în rusă, pentru autorităţi. În paşapoartele sovietice se menţionează întotdeauna starea civilă, numărul de copii, datele de naştere şi numele lor.

Finlandezul spusese adevărul. Nu era căsătorit şi nu avea copii. Katariina se speriase degeaba.

În plus, finlandezul e muncitor calificat, nu un ajutor, cum era Simo, bărbatul Vânzătoarei. Muncitorii calificaţi au un loc de muncă asigurat şi lucrează în oraşe, nu prin vreun grajd. Ce e curios este că finlandezii au diferite

ajutoare – tâmplari, instalatori, electricieni şi alţii – pe când aici toţi sunt tâmplari, instalatori şi electricieni – nici unul nu e ajutor şi nici nu au ajutoare.

Poate că totul va merge bine între Katariina şi finlandez.

Bineînţeles, toate femeile sunt curve, într-o oarecare măsură. Dar unele sunt mai curve decât altele. Unele au asta în sânge; unele au fost învăţate sau crescute aşa, altele sunt aşa de la natură. *De ce toate femeile estoniene sunt curve? O fi o chestie genetică?* Despre asta se discuta deschis în rubrica lui Kirsti din *Helsingin Sanomat*[20].

La ce i-ar fi folosit mamei să explice că da, e estoniană, dar are diplomă de ingineră, când până şi la interviurile de angajare erau mai interesaţi să afle de profunzimea „dorinţei sale de cooperare”, ca să iasă seara la cină, ce spuneţi?

Mama m-a şantajat, m-a constrâns să-mi ţin gura cu privire la dubla mea origine, chiar dacă existau dovezi copleşitoare, chiar dacă mama le vorbea profesorilor într-o finlandeză amestecată cu estonă, toate astea se puteau explica într-un fel sau altul, dar felul meu de-a vorbi, culoarea pielii sau numele meu nu trădau nimic,

[20] Cel mai cunoscut şi mai citit cotidian finlandez.

nici chiar numele mamei, Katariina. Adesea mama era luată drept finlandezo-suedeză din cauza accentului ei. Călătoriile peste graniţă puteau fi mereu explicate prin munca părinţilor, dacă se afla cumva despre ele sau dacă cineva arunca o privire în paşaportul meu. Vizitele la rude se chemau vizite la rude, nu trebuia să precizăm unde locuia de fapt mătuşa aceea. Sau mătuşa la care mergeam putea fi dată drept una dintre surorile tatălui meu, care erau risipite prin toată Finlanda. Era de-ajuns dacă ştiau de rudele din partea tatălui. Şi cu acestea am avut de-a face cât mai puţin posibil, numai atunci când tata venea în concediu în Finlanda.

Îmi dădeam seama perfect că, dacă s-ar fi aflat despre dubla mea origine, m-ar fi dorit cineva doar pentru că eram o curvă rusoaică, sau nu m-ar fi dorit pentru că eram o curvă rusoaică, o mică păsărică rusească lipicioasă. Aşa spunea mama. Aş fi fost o persoană pe care oamenii ar fi tratat-o altfel dacă ar fi ştiut, s-ar fi purtat cu totul diferit, ar fi vorbit despre alte lucruri şi ar fi pus altfel de întrebări. *Nimeni nu te-ar fi dorit de fapt*. Şi-ar fi vârât mâna între coapsele mele, pentru că nu eram la urma urmei decât o târfă estoniană şi plodul unei târfe estoniene, când eu spuneam NU şi refuzam berea în Kallion Kaivotorppa[21], cine mă

[21] Bar din Helsinki, astăzi numit Lepakkomies.

credeam, mă credeam mai bună ca altele? Cum îndrăzneam să refuz un finlandez cinstit şi liniştit, a cărui ţară era mereu printre cele mai dezvoltate?

Poate că mama avea dreptate. Estonia nu era deloc Estonia, nici măcar o parte din Uniunea Sovietică, ci pur şi simplu Rusia. Toţi estonienii erau numiţi ruşi, aşa că trebuia să te pleci în faţa evidenţei: ca toate rusoaicele, estoniana era o târfă. O târfă rusească pe piaţa finlandeză, cu anunţul *50 de mărci păsărica* atârnat de gât sau făcând trotuarul în Tallinn, unduindu-şi şoldurile cu nişte ochi scânteietori, care îi făceau pe finlandezi s-o ia razna, fiindcă... şşşt, asemenea femei nu există în Finlanda! Fetele finlandeze nu se ridicau la înălţimea rusoaicelor ca femei, însă se puteau consola milostivindu-se de poporul învecinat, organizând colecte de haine, găsind o familie adoptivă ca să-i trimită hainele care le rămăseseră mici copiilor lor şi tot felul de mărunţişuri nefolositoare sau stricate. Milă şi caritate. O consolare excelentă, într-adevăr. Chiar şi întreprinderile erau bucuroase să exporte în Estonia produsele defecte, deoarece acolo sigur ar fi suficient de bune.

Când vizitele în Finlanda au devenit mai permisibile, invitau familia adoptivă în vizită, să admire minunile Finlandei şi să vadă cât de mândru te poţi simţi că eşti finlandez. Fetele estoniene mai erau chemate să lucreze

pe plantaţiile de căpşuni, fiindcă erau o mână de lucru mai ieftină şi mai eficientă decât fetele finlandeze îmbrăcate în blugi Levi’s. De acolo şi-a luat şi tatăl Irenei a treia – sau să fi fost a patra? – soţie, o fată de douăzeci şi unu de ani de pe o plantaţie de căpşuni, care s-a căsătorit cu el îmbrăcată într-un trening de-al lui vechi, pentru că tatăl Irenei considera că nu-i trebuie alte haine. Irene o credea o proastă pe noua soţie – aşa îi şi spunea, Proasta, refuzând să-şi amintească numele ei adevărat, pe care nu l-am auzit niciodată. Trebuia să fie... cu trei ani mai mare decât noi... da, aşa era. Proasta.

Irene era prietena mea cea mai bună.

Oficial, nu exista prostituţie în Uniunea Sovietică, nici organizată, nici neorganizată. Cetăţeanul sovietic nu putea fi prostituată, traficant, speculant, peşte sau hoţ, pentru că cetăţeanul sovietic nu dorea să fie nimic altceva decât cetăţean sovietic, iar morala cetăţeanului sovietic nu îngăduia astfel de lucruri. Şi nici un cetăţean sovietic nu dorea să se mute din statul sovietic în Occident pentru a lua parte la maşinaţiile burghezilor capitalişti care continuau să-i asuprească pe cei din clasa muncitoare. Nici gând. În însoritul stat sovietic nu existau foamete, lipsuri, corupţie sau omoruri, ca să nu

mai vorbim de crime în serie – nici un miliţian nu trebuia să risipească timp, hârtie sau loc în arhive cu astfel de chestiuni ridicole. Ce dacă unii pretindeau că găsiseră trupuri golite de sânge ici şi acolo? Propagandă occidentală, care încerca să arunce cu noroi în cinstea sovietică! Nu tocmai spionii vestici erau cei care răspândeau asemenea zvonuri? Acoliţii spionilor vestici? Trădătorii occidentalizaţi? Vreun estonian prea alb[22]? Cum, prizonieri politici? În Uniunea Sovietică nu există aşa ceva! Ia spuneţi, cine susţine aşa ceva? Am vrea să discutăm cu el, doar să discutăm puţin la o cafea sau la un ceai.

Sigur că mama n-a folosit niciodată cuvântul *curvă*. Poate că era prea „urât” pentru ea. Folosea expresii vagi, „alea” sau „ăia” sau „unele din alea” sau „unii din ăia”. Mai folosea şi cuvântul estonian *lits*, „cârpă”, dar acesta nu indica o ocupaţie în sine. De fapt, cred că prima oară am auzit cuvântul *curvă* în Finlanda, când aveam vreo şapte ani. Mama mi-a explicat atunci ce înseamnă – femeie de vânzare. Cei mai mulţi copii de vârsta mea nu ştiau ce înseamnă şi spuneau „târfă” la orice, până când eu, ca o mică adultă, i-am lămurit că nu, nu se poate spune aşa ceva, nu se foloseşte cuvântul

[22] Cuvântul *alb* este o aluzie la finlandezi.

pentru bărbaţi, nu, nici pentru scaune, şi a fost foarte amuzant pentru mine când băieţii, înţelegând ceva, au început să le facă „târfe” pe bucătărese şi pe profesoare, pe care apelativul le nedumerea – doar nu erau femei de vânzare.

Dincolo de graniţă, lumea o considera o profesie printre altele, însă în Finlanda prostituţia era ceva abstract, care nu aducea mulţi bani, care nu era o muncă, ci mai curând o trăsătură ce ţinea de caracterul sau de firea femeii. Ceva care le făcea pe femei să roşească şi să se ruşineze, în loc să ţină capul sus cu mândrie, cum făceau prostituatele de dincolo de graniţă, îmbrăcate în hainele lor străine, cu mai mulţi bani în buzunar decât câştigau unii într-un an, deşi nu se putea spune că erau o categorie socială într-adevăr respectată. Semnele acestea ostentative stârneau invidia şi admiraţia, şi le făceau cumva... de neatins. Hainele lor erau un soi de armură după care mama le recunoştea imediat. Pentru ea era foarte important ca eu să fac o distincţie clară între femeile alea şi restul. Alea sunt aşa. Alea şi alea. Aia de colo. Mama le indică cu o voce sigură, de judecătoare, însoţită de o strâmbătură; Anna are tot timpul loc în primele rânduri, în trenul zgomotos către Moscova, unde se află tatăl ei, trenul miroase a ruşi şi-n compartimente se bea ceai din pahare, la

Leningrad sau pe vaporul către Tallinn, din cauza slujbelor mamei şi tatălui ei, din cauza rudelor sau a altor lucruri, iar acolo mama şi Anna merg din restaurant în restaurant, se aşază în aceleaşi restaurante ca „femeile alea” în fiecare zi. Mama spune că acasă, în Finlanda, poate să pregătească destui cartofi, însă aici vrea masa servită pe o faţă de masă albă şi 50 sau 100 de mililitri de coniac la desert. Ce altceva ar putea face cu banii pe care Anna şi mama îi au de cheltuială? Doar rublele câştigate la negru nu pot fi schimbate pe mărci. Pe deasupra, acolo unde sunt târfe, e şi cea mai bună servire, cea mai bună mâncare, totul e mai bun. Iar acolo unde sunt doar localnici care stau la cozi e tot ce se află la polul opus.

Aşadar, din spatele mesei cu faţă albă de la restaurantul hotelului Viru, Anna se uită printre rotocoalele de fum subţiri la picioarele îmbrăcate în ciorapi-plasă, ciorapi de mătase, ciorapi cu chilot sau goale, la pantofii cu toc, la părul făcut permanent, la poşetele micuţe, la degetele care ţin o ţigară străină, adesea marca More, şi la unghiile lor roşii, la buzele roşii care susură în rusă, la cămăşile cu volane, la curelele late şi la taliile înguste. Anna ascultă râsetele îmbietoare, râsetele pline de promisiuni, râsetele femeilor care patrulează pe la barul hotelului Viru, fluturându-şi

pletele, apoi le urmăreşte privirile neruşinate, priviri de toate felurile, pentru toate gusturile. După ce şi-a condus familia în camera de hotel, un bărbat roşu la faţă se duce să discute cu o tatiană care-şi leagănă piciorul în aşa fel încât clienţii să vadă preţul scris pe talpa pantofului. Bărbatului cu faţa încinsă îi convine evident preţul tatianei, pentru că perechea dispare în penumbra hotelului Viru, însă nu mai mult timp decât ţi-ar trebui ca să te plimbi singur şi să schimbi nişte bani. Servirea durează o veşnicie pe-aici. Soţia care aşteaptă în cameră ştie lucrul ăsta, servirea sovietică, nu-i aşa? Într-un hotel al Intourist e multă lume, şi toţi clienţii sunt străini care numai valută...

La cafeneaua din hotelul Viru, la barul cu valută[23], la bar, la grill bar şi la restaurant, peste tot e la fel de interesant. Mâncându-şi îngheţata, Anna le urmăreşte din priviri pe femeile acelea ofilite care stau şi aşteaptă. Femeile care-şi vând trupul pot fi foarte ofilite. Sau doar privirii ei, obişnuite cu monotonia finlandezelor, culorile de pe chipurile profesionistelor i se par ţipătoare şi părul lor încurcat, unsuros şi decolorat? Anna îşi leagănă picioarele pe scaunul prea înalt de la bar. Tocurile subţiri şi graţioase vin şi pleacă fără încetare, se opresc la bar

[23] Bar din perioada sovietică, destinat clienţilor străini, unde se plătea numai în valută.

pentru o cafea şi o ţigară, femeile ofilite trebuie să mai stea şi jos – totuşi nici una dintre cele care fuseseră în bar când veniseră Anna şi mama ei nu mai era acolo la plecarea lor. Ofilitele astea erau spioni aşa de buni sau le plăteau paznicilor atât de mult încât să le lase să intre? Cât de mult? Doar în barul cu valută aveau voie numai străinii. Anna ar vrea să ştie, dar n-o întreabă pe mama ei, pentru că Anna nu e un copil care pune întrebări. Poate o să afle dacă le urmăreşte pe femei îndeajuns de mult.

Anna e aşa de mică, încât nu vine nimeni încă s-o întrebe de preţ.

Anna poartă nişte pantaloni de bumbac bleu deschis, cumpăraţi de la Seppälä[24], un tricou în dungi şi o geacă de blugi. Cu astea poate merge aproape oriunde.

1971

Cum era de fapt acolo?

Toomas se întoarce dintr-o călătorie de trei zile în Finlanda. Fusese atât de norocos, încât reuşise să obţină o viză turistică de grup prin sindicat.

Nici nu mă-ntreba! E liniştit, maşinile abia se-aud trecând, străzile sunt foarte curate, magazinele bine

[24] Cel mai mare lanţ de magazine de modă din Finlanda.

aprovizionate. Iar la hotel se servesc mâncăruri în care până şi cartofii au culoare de cartofi! Prin oraş nu ne-am putut plimba singuri, bineînţeles, supraveghetorul era mereu cu noi, am făcut în grup turul oraşului şi al obiectivelor importante din punct de vedere politic, dar...

Până şi margarina lor e mai bună ca untul nostru!

La întoarcere, pe vapor, atmosfera era din nou cea familiară şi cartofii erau din nou albaştri.

Cartofii albaştri sunt „supercartofi”, îngrăşaţi cu superfosfat. Ca să obţină cantităţile cerute, colhozurile sunt nevoite să se dedice cultivării supercartofilor. Recolta e bogată şi tuberculii sunt mari, dar cartofii gătiţi devin apoşi, mirositori şi albaştri când se răcesc. Iar gustul... În locurile mai bune nu poţi mânca aşa ceva, astfel că restaurantele încearcă să facă rost de cartofi îngrăşaţi cu bălegar, precum ai oamenilor din zona Kareliei. Aşa reuşeşte Sofia, mama Katariinei, să-şi cumpere o bicicletă şi să facă rost de bani pentru şcoala Katariinei, fiindcă bursa nu e de-ajuns. Sofia începe să cultive cartofi pe peticul de pământ din jurul casei, pentru a-i vinde, şi speră să nu reuşească cineva să îmbunătăţească supercartofii. Ei bine, n-a reuşit nimeni. Mizeria rusească tot mizerie rusească rămâne.

1975

Soţia lui Voldemar stă în sufragerie, lângă masa lipită de perete, unde sunt etalate toate lucrurile pe care le adusese Voldemar, începând cu biletele de călătorie şi bonurile aşezate în ordine. În spatele bonurilor e un sul de hârtie igienică şi toată lumea vine să-l atingă. Are flori pe el! Închipuiţi-vă, hârtie igienică înflorată şi moale ca petalele! Katariinei îi e ruşine, din fericire finlandezul ei nu se află acolo. Soţia lui Voldemar o invită pe Katariina să se apropie de masa ridicată la rang de altar, iar Katariina n-o poate refuza.

Katariina, nu sta acolo, lângă uşă, hai încoace, curaj, uite, hârtia igienică are flori, închipuie-ţi!

Toţi cunoscuţii au fost invitaţi să vadă ce adusese Voldemar şi să audă cum e de fapt ACOLO. Voldemar e dansator profesionist şi merge la competiţii în afară, chiar şi în Occident, nu doar în ţările blocului sovietic. Ah, copilul lui Voldemar vrea să se facă şi el sportiv, ca să ajungă în Occident.

Katariina mai are o cunoştinţă care a reuşit să ajungă în Finlanda, bineînţeles tot un sportiv, Erik Brunmeister, campionul estonian la semifond. Erik adusese cu el două sticle de tărie, pe care femeia de serviciu de la hotel venise imediat să i le cumpere, şi puţin tutun – primise

ponturile de la alţii care fuseseră în Finlanda. Da, femeile de serviciu vin imediat. Erik adusese de-acolo douăsprezece jachete de nailon pe care, fiind înalt şi slab, le pusese una peste alta. Nu s-au prins vameşii, râdea Erik.

Kaarel, prietenul lui Erik, fiind mai solid, nu reuşise să pună pe el mai mult de trei cămăşi de nailon. Încercase, fără îndoială, dar s-ar fi observat. Izbutise să ascundă însă în şosete nişte cărţi de joc pornografice şi nişte prezervative finlandeze – primele erau fără doar şi poate interzise, ca orice alte materiale pornografice, iar ultimele nu i-ar mai fi fost de nici un folos după ce treceau prin mâinile vameşilor, fiindcă deşi erau aduse legal, pentru uzul personal, vameşii ar fi trebuit fie să le deschidă, fie să le înţepe cu un ac, pentru a vedea ce se află în micuţele pachete opace. Prezervativele sovietice sunt ambalate în pungi de hârtie. Sunt într-adevăr ieftine, câteva copeici, însă uscate şi aproape imposibil de folosit fără să se rupă. Pe deasupra, nimeni nu îndrăznea să meargă la farmacie să cumpere aşa ceva, iar în altă parte nu se găseau.

Toţi prietenii apropiaţi ai lui Kaarel au primit câte un prezervativ marca Sultan. Prietenii căsătoriţi au primit câte două, unul pentru nevastă, altul pentru căpşunele. Li s-a interzis să le vorbească iubitelor despre acea

minune în formă de creastă de cocoş; Katariina, care a auzit despre asta doar din greşeală, a fost pusă să jure că nu le va sufla un cuvânt iubitelor băieţilor despre secret. Asta pentru că minunea cu creastă de cocoş nu era pentru propriile iubite, ci pentru căpşunele. Căpşunica e o fată de primă clasă pentru o singură noapte şi-atât. Afina[25], pe de altă parte, e o fată de mâna a doua, deja ofilită şi mai în vârstă. Iar iubitele sunt cu totul altceva.

Pachetul de cărţi de joc l-a făcut să circule. Fiecare băiat putea să-l ţină o zi, dar nu avea voie să-l arate iubitei şi nici să vorbească cuiva despre proveniența lui, ca nu cumva Kaarel să fie dat afară din şcoală pentru distribuire de materiale pornografice.

După o tură, cărţile se întorceau la Kaarel, dar unii au reuşit să multiplice pozele şi copiile au luat alte căi. Katariina a primit şi ea nişte copii, fiindcă tot ştia despre treaba asta, dar nu putea povesti nimănui!

Se arată aşa ceva în ţările capitaliste? În Finlanda? Pur şi simplu? Aşa sunt *capitaliştii*?

Se zice că nevestele au lăudat crestele de cocoş. Cât despre căpşunele, lor nu le-a cerut nimeni părerea.

---

[25] Aluzie la proverbul finlandez *„Oma maa mansikka, muu maa mustikka”*, ce se traduce literal prin „Căpşuna ţării mele, afina altei ţări”, echivalentul lui aproximativ în română fiind „Casă, dulce casă”.

Aşteptarea, când ajungem în capul scărilor ce duc spre terminalul portului. Fericirea şi nerăbdarea care-ţi răscolesc măruntaiele. După ce trecem de vamă, întâi se zăresc târfele. În spatele cordonului. Acesta delimitează terminalul între zona în care au acces numai străinii şi zona în care au voie localnicii. Înainte, în locul cordonului era o poartă verde, acelaşi verde mazăre pe care îl vedeai peste tot – pe uniformele grănicerilor, pe maşinile şi camioanele armatei, mereu în faţa ochilor, absolut peste tot. Verde, verde, verde, însă fără speranţă.

Când graniţele s-au mai estompat, a fost nevoie şi de un cordon, pe lângă poartă, apoi doar de un simplu cordon a cărui poziţie varia –, iar în cele din urmă localnicii n-au mai avut voie să intre deloc în terminal. Acum trebuiau să aştepte afară. Când numărul celor sosiţi din afară a crescut, mulţimea celor veniţi să-i întâmpine a devenit greu de controlat. Toţi cu flori în mână, crizanteme şi fire de asparagus, garoafe, margarete, ciclame, multe ciclame. Iubitele finlandezilor sunt doar o picătură de apă într-o mare. Înainte să fie pus cordonul era aproape imposibil să ieşi din terminal. Oameni transpiraţi, înghesuiţi unul într-altul în sală, unde nu era aer condiţionat. Toţi cu gâturile ridicate cât mai sus, să vadă când vine cel pe care îl aşteptau, mătuşa

din America sau vărul din Suedia, când, când, când, acolo sau dincolo... Ca să te strecori prin valul de gâturi întinse şi flori ofilite, era nevoie de forţa mai multor persoane, de altfel, aşa se cuvenea să fii întâmpinat la sosire.

Printre finlandezi, nimeni nu are atâtea bagaje ca Anna şi mama ei. Pentru Anna e palpitant. Valizele mari o duc cu gândul la locomotivele cu abur, la cuferele maro şi la cutiile cu pălării, la senzaţia unei mari călătorii, a unei mari aventuri, a unei aventuri adevărate – la fel cum dincolo de graniţă poţi să te joci de-a cumpărăturile mergând de-adevăratelea la cumpărături. Pentru primele călătorii, mama cumpărase deja o geantă roşie imensă, însă destul de uşoară şi deci numai bună pentru astfel de deplasări. Apoi mai era o geantă neagră uriaşă, genţile de mână şi săculeţul Annei, în care erau tabletele cu fluor şi flautul. Deşi era trei şi un sfert noaptea, mama şi Anna se grăbeau, fiecare după puteri, cărând toate bagajele pe drumul neasfaltat întunecos, cu-adevărat finlandez, care duce de la casa rece şi curată, străină Annei, la oraş şi la gară. Nici ziarul nu sosise. Mama n-are bani de taxi, pentru că nu are încă paşaport finlandez, nu l-a primit din cine ştie ce motiv, mama are doar viză, iar asta o îngrijorează tot timpul pe Anna. Din cauza asta mama ei nu îşi găseşte de lucru şi nu are de

unde să facă rost de bani, în afară de nişte traduceri obţinute prin intermediul locului de muncă al tatălui. Chiar dacă e bună în meseria ei, în ţara asta cu lumină rece şi ciudată să fii bun n-are nici o importanţă, nici o valoare. Din cauza asta trebuie să ajungem în oraş pe jos. Totuşi în Helsinki trebuie neapărat să luăm un taxi. În Finlanda nu ne permitem să plătim două călătorii cu taxiul.

Ne grăbim, pentru că trenul pleacă din gara finlandeză întunecoasă la patru dimineaţa şi e singurul tren pe care putem să-l luăm, fiindcă ajunge chiar la timp pentru plecarea vaporului. Nu putem înnopta într-un hotel din Helsinki, nu ne permitem. La şase suntem în Tampere şi trebuie să schimbăm trenul cu o viteză nebună, să alergăm prin tunel cu toate bagajele, ca nu cumva să pierdem trenul de Helsinki. Avem doar cinci minute la dispoziţie. Totul trebuie să decurgă conform planului, pentru că nu ne permitem să pierdem nici trenul, nici vaporul – ar fi prea scump să petrecem noaptea la Helsinki. Iar vaporul nu face decât o cursă pe zi. Cum ajungem în Helsinki, trebuie să sărim repede de tot într-un taxi şi să gonim. Până în Strada Fabricii, ca să luăm paşapoartele şi vizele înainte să mergem în port. Anna aşteaptă în taxi în timp ce mama ei e la Ambasada Uniunii Sovietice. Nu poţi şti niciodată cât va dura sau

dacă vei ajunge la timp la vapor. Nesiguranţa şi cozile încep imediat ce încerci să treci graniţa de est cu URSS-ul. Nici nu poţi şti dacă vizele sunt pregătite. De obicei sunt, însă nu poţi fi niciodată sigur. Anna nu e sigură nici dacă mama ei va ieşi din ambasadă. Nu s-a întâmplat niciodată să rămână acolo, dar cine ştie?

Când a devenit mai simplu să călătoreşti într-o parte şi-n cealaltă, cozile de la ambasadă au început să fie groaznic de lungi, întinzându-se de la uşa clădirii în jos, pe Strada Fabricii, dar nici atunci mama nu a stat să aştepte, ci s-a băgat în faţă şi a intrat în ambasadă, lucru care a stârnit discuţii printre oameni, dar nu prea multe, aşa că a reuşit să ia vizele şi paşapoartele şi să ajungă înapoi în taxi, la Anna şi la bagaje. Funcţionarilor nu le păsa că mama se băga în faţă, şi nimeni de la coadă nu îndrăznea să facă prea multă gălăgie din pricina asta, de teamă ca nu cumva să rămână fără hârtii.

Când ajungem în port, şoferul de taxi nu se oboseşte să scoată din portbagaj nici măcar geanta cea mare. Totuşi în terminal sunt cărucioare în care încap toate bagajele, şi aşa fugim la coadă la bilete, ce durează parcă o veşnicie. Vameşii finlandezi nu întreabă niciodată nimic, doar aruncă o privire peste paşapoarte. Ajungem imediat la vapor. *Georg Ots*[26] e singurul vas de

[26] Numele unui cântăreţ estonian de operă.

călători care face curse între Helsinki şi Tallinn. În timpul călătoriei, Anna face cumpărături în duty-free şi priveşte împreună cu mama ei pozele de pe pereţi, care-l înfăţişează pe Ots în mai multe roluri, din Ceaikovski şi din Mozart, mâncând dropsuri cu fructe, sugându-le încet, fără să le crănţăne – asta Anna va afla mai târziu.

Când vaporul se apropie de Tallinn, mama vrea să meargă la bar. Când încep să se vadă turnurile din Tallinn, mama îşi ia întotdeauna 40 de mililitri de Kirsberry[27], din care poate să guste şi Anna. Mama e neliniştită, bea cu înghiţituri mici, agitând lichiorul şi urmărind mişcarea cuburilor de gheaţă, mereu în acelaşi moment, cu o oră înainte de sosire, cu o oră înainte de intrarea în port e timpul să meargă la bar, să-şi frângă mâinile şi să se uite la cuburile de gheaţă din pahar. Anna şi mama ei stau în fiecare an în faţa aceluiaşi geam, pentru că de acolo se văd turnurile bisericilor din Oraşul Vechi, macaralele şi grămezile de cărbune din port. În curând vor ajunge în ţară. În curând vor aştepta la coadă la controlul paşapoartelor şi apoi la vamă. Beţivii vor încerca să se ţină pe picioare fredonând un cântecel. Cămăşile bărbaţilor vor fi ieşite din pantaloni şi tenişii albi le vor străluci. Toţi se vor plânge de statul la

[27] Lichior danez de cireşe.

coadă, de încetineală şi de aerul închis. Curând sudoarea i se va prelinge pe spate în terminalul încins, iar Anna speră că vameşii se vor mulţumi să scaneze bagajele, ca nu cumva să găsească radioul pentru bunica şi mama să fie nevoită să-l aducă înapoi în Finlanda. Radioul trebuia declarat la vamă, iar mama ei nu făcuse asta. Doar o scanare, vă rog, nu deschideţi genţile. Bunica e la pat şi nu mai poate citi, bunica are nevoie de radio, pe bune, nu deschideţi genţile. Iar cafetiera trebuie să ajungă la Juuli, ca să-i trimită mamei scrisorile bunicii.

Mama aruncă o privire spre bărbaţii în vârstă care stau cu cărucioarele cu bagaje în terminal înainte de controlul paşapoartelor. Finlandezii nu sunt obişnuiţi să apeleze la hamali, nu înţeleg ce rost are. Însă mama e şireată. În cel mai bun caz, se întâmplă ca acum. Un bărbat în vârstă îşi împinge căruciorul plin ochi cu bagaje spre controlul paşapoartelor, fără să stea la coadă. Anna şi mama trec odată cu el şi se duc direct la vamă. După scanare, bărbatul îşi pune iarăşi bagajele în cărucior şi le împinge pe poarta batantă în mijlocul mulţimii transpirate, lăsându-le pe Anna şi pe mama ei acolo.

Vameşii n-au deschis nici o geantă. Ce noroc. Doar scanare şi verificarea bijuteriilor, banilor şi paşapoartelor. Nimic mai mult.

Mama îi dă bacşiş zece mărci bărbatului în vârstă, însă de-acolo trebuie să se descurce singure cu bagajele. Nu au voie să scoată căruciorul din terminal. Iar taxiurile nu pot veni până la terminalul portului, trebuie să rămână destul de departe, în zona rezervată taxiurilor.

Mama o lasă pe Anna să păzească bagajele în timp ce se duce să încerce să convingă un şofer de taxi să vină până acolo, dar nu reuşeşte, chiar dacă recurge la nişte înjurături foarte grosolane. Şoferul nu se urneşte din maşină să le ajute cu bagajele nici când acestea sunt târâte aproape de taxi.

Şoferul de taxi nu-şi schimbă atitudinea decât când ajunge la o distanţă considerabilă de grăniceri şi de chipiurile lor verzi.

În lumea Annei nu înaintezi niciodată. Ca să înaintezi, trebuie să stai la coadă, peste tot să aştepţi şi să stai la coadă, la taxi la administraţie la cafenea la magazinele de textile la vamă, ca să ajungi oriunde trebuie întâi să stai la coadă, dacă vrei ceva trebuie să stai la coadă, chiar dacă tejgheaua măcelarului e goală, iar frigiderele par pustii, poate mai sunt nişte găluşte pe fund, nişte cârnăciori sau nişte picioare de porc, sau altă dată poate şi alte bucăţi, mai târziu, când porcul estonian va fi ameliorat prin selecţie pentru a da o rasă de la care să

se obţină şi altceva decât coadă, picioare şi urechi într-un vas alb emailat din fundul vitrinei frigorifice, din spatele căreia un vânzător cu halat zdrenţuit priveşte acru, stând nemişcat lângă abac. Celelalte părţi din porcii crescuţi în Estonia erau trimise de fapt la Moscova... Moscova... Totul e mereu trimis la Moscova... Moscova... Nimic nu rămâne aici... La Moscova... Moscova... Sau doar în magazinele închise pentru populaţie.

După ce cuvintele „glasnost” şi „perestroika” au intrat în vorbirea de zi cu zi, taxiurile au început să înlocuiască Volga cu alte maşini. Cozile se mişcau parcă mai repede. Începeau să apară taxiuri Lada – erau private şi goneau fără nici o limită de viteză, se hurducau cu nonşalanţă pe şoselele denivelate, făceau mici salturi prin aer la fiecare piatră sau ridicătură. Pe şosea nu prea întâlneai oricum alte maşini, erau foarte puţine, cel mult mai vedeai tractoare de-ale colhozului, care săltau la fel de tare, sau vreun autobuz, care sălta mai puţin.

Mama latră la oameni ca la oi şi se întreabă cum se pot târî de la o coadă la alta fără să se opună cumva, să stea în picioare, să treacă din capul unei cozi în coada alteia, aşteptând în rând ca şi când ar fi ceva inevitabil, docili şi fără să pună întrebări. Nişte prostănaci, toţi!

Mama nu poate suporta asta. Din cauza asta mama a plecat din ţară, din ţara asta de oi, din ţara asta în care oamenii fuseseră transformaţi în oi. Din cauza asta se bagă în faţă la coadă şi e certată, însă continuă, până când e obligată să capituleze şi să stea la coadă. Între timp, Anna se uită la oameni, la dinţii lor de aur, la picioarele păroase ale rusoaicelor, sub fustele lor de creton. Odată Anna a văzut o femeie cu picioare subţiri, cu o fustă foarte scurtă şi sandale cu toc metalic, ai cărei paşi erau cei mai feminini din câţi văzuse. Doamna avea o cămaşă albă cu volane şi o geantă de umăr mică, dar picioarele îi erau păroase, iar coapsele şi mai păroase. Anna nu mai văzuse niciodată vreo femeie cu coapse şi genunchi aşa păroşi. Era ca şi când pieptul păros al unui bărbat ar fi fost înfăşurat în jurul coapsei femeii.

1972

Finlandezii beau tărie fără să mănânce nimic înainte – fie goală, fie cu Jaffa[28] sau Cola. Katariina nu încetează să găsească obiceiuri ciudate la finlandezi. În Estonia, când se bea tărie, sunt mereu pe masă *suupisted*, nişte gustări reci. Nici ruşii nu beau tărie fără să mănânce, la restaurant îşi aduc vodca lor, dar mâncare comandă din

[28] Băutură răcoritoare carbogazoasă, cu diferite arome, foarte populară în Finlanda (n.r.).

belşug. Mâncatul e mai puţin important decât băutul pentru ruşi, abia se ating de ce au în farfurii şi toarnă băutura în pahare de ceai, din sticla scoasă din plasă. Se bea *po stakan*, pahar după pahar, însă mâncare trebuie să fie neapărat acolo la beţie. Măcar o bucăţică de pâine ca să meargă băutura mai bine pe gât. Finlandezul Katariinei nu înţelege nici că sticlele cu tărie se ţin pe masă. Pentru el, pe masă trebuie să stea mâncarea pe care-o mănânci, nu tăria pe care o bei. Asta se ţine ascunsă. Pentru finlandez, vodca îndoită cu Cola nu e un alcool puternic, contrar părerii Katariinei, fiindcă are suc în ea. Katariina râde când finlandezul ei spune că o băutură bună n-ar trebui stricată cu mâncare. Hotărât lucru, finlandezul ăsta e ciudat – îşi pune ţigările în buzunar de fiecare dată când o invită pe Katariina la dans sau se ridică de la masă.

Katariina vede de departe cum finlandezul ei se desparte de prieteni şi cum aceştia îşi continuă drumul, iar el vine spre ea, cu zăpadă în păr şi cu haina desfăcută, nici măcar cu un fular la gât. Îl recunoaşte de la distanţă, pentru că nu mai umblă nimeni cu capul gol iarna pe stradă, un cap blond între căciuli de blană şi paltoane, şi fără fular... Dar tinerii cu capul gol arată bine. Finlandezul s-a ras înainte să vină la întâlnire, Katariina îşi dă seama când îl sărută, şi miroase a curat,

sigur a făcut şi duş. Degeaba poartă localnicii costum şi cravată, prospeţimea lor e de ieri. Şi cum face finlandezul să nu miroasă a tutun, cu toate că fumează? Asta continuă s-o uimească pe Katariina.

Nu se poate abţine să-l întrebe pe finlandez de ce îşi pune mereu pachetul de ţigări în buzunar, de ce nu-l lasă pe masă...

Finlandezul răspunde că n-ar reuşi să cumpere un pachet nou după fiecare ţigară – un pachet de ţigări străine dispare rapid de pe masă, sau la masă se formează o coadă de oameni care-i cer ţigări. Katariina vrea să vadă? Nu crede? Nu?

Finlandezul pune pachetul în mijlocul mesei şi n-apucă să facă doi paşi că începe să se formeze o coadă. Katariina face ochii mari.

Toate lucrurile astea erau ruşinoase. Să vadă atâţia finlandezi în portul din Tallinn. La fel cum, ani mai târziu, avea să fie ruşinos să vorbeşti finlandeză în acelaşi loc. Toţi finlandezii veneau aici pentru vodcă şi curve. Alţii nu vedeai. Mai erau alţii? Elevii din clasa finlandeză vomitau în timpul ceremoniei de deschidere de la şcoala parteneră[29] şi umblau toată noaptea petrecând prin

[29] Aluzie la relaţiile de parteneriat create între două şcoli din ţări diferite, aici între Finlanda şi URSS.

oraşul Pärnu. Legile îngăduitoare privind alcoolul tembătau cu siguranţă. Asta trebuia să încurajeze. Să incite. Nu trebuia să se vândă tărie la fiecare alimentară sau chioşc, benzinărie sau florărie. O iresponsabilitate de neconceput pentru oricine care ştia cum stăteau lucrurile în Finlanda. Acolo puteai măcar fi sigur că aşa ceva nu li se întâmpla minorilor. Să te naşti în Finlanda însemna să câştigi la loterie!

Totuşi acea ruşine era bine ascunsă, precum originea mea estoniană. Se dezvoltase deja înăuntrul meu încă din pântecele mamei, astfel încât a făcut întotdeauna parte din mine, deşi multă vreme n-am ştiut ce nume să-i dau. Făcea atât de mult parte din mine, încât proclamam peste tot că nu înţelegeam ce înseamnă ruşinea, cu ce seamănă. Mie? Nu mi-a fost niciodată ruşine de absolut nimic.

Anna a devenit o fată căreia nu-i era ruşine de nimic, ea, care nu era nimic decât ruşine şi tăcere, tăcerea ruşinii şi ruşinea tăcerii.

Am încercat să-i vin de hac ruşinii, să o biciui până când ţâşneşte din mine ca o vomă însângerată, unde pluteau pâinea prăjită în unt şi fâşii din ruşinea mea, fetuşii avortaţi pe care îi aruncam în vasul de toaletă, printre bucăţele de salam şi suc gastric care dizolvă totul. Ruşinea mea nu era nici măcar una dintre cele pe

care ţi le provoacă o boală gravă, în care să mă bălăcesc şi să mă complac. Imposibil de mărturisit, ruşinea mea devenea neterminată, diformă, rahitică, ceva pe care nu reuşeam să-l capturez, chiar încercând să-mi raţionalizez alimentaţia. Îmi aluneca printre degete, pentru că nu exista. Nu avea nume. Trebuia s-o scot afară, trebuia să-mi vâr pe gât o bucată de lemn sau un cârlig de umeraş, o croşetă sau o periuţă de dinţi, orice. Forţa de creştere a fătului era de neînţeles. Imediat ce reuşeam să-l scuip afară, se întorcea iarăşi în pântece, diferit şi totuşi acelaşi. Aşa că începeam din nou să-l violentez, mă loveam de copaci – ai fi putut crede că eram îndrăgostită! – ca să avortez larva aceea, mă împiedicam pe scări, mi-am făcut vânătăi cu anorexia, mi-am sfâşiat măruntaiele cu bulimia, doar ca să pot avea puţină linişte. Pentru ca, în momentul în care eram golită cu totul, să pot vedea ce altceva mai era în mine, dacă era ceva, dacă mai era posibil să fie ceva.

Sau să fi fost teama?

Oare teama venea din ruşine, pe când tot ce era clar şi firesc pentru mine trebuia ascuns, fără să înţeleg cu-adevărat de ce?

Dincolo de graniţă, un secret era palpitant, în Finlanda era o ruşine. Iar când, mai târziu, dubla mea

origine a devenit chiar exotică în Finlanda, dincolo de graniţă era o ruşine.

Mi-era ruşine pentru că mama nu ceruse niciodată divorţul.

Mi-era ruşine pentru că tata asculta ştirile în finlandeză aşa de tare, încât se auzeau în fiecare colţ al casei, şi repeta cu voce tare ce auzea la ştiri, însă în estonă. Niciodată în rusă, deşi cunoştea bine limba. Asta i se părea amuzant. Uneori tata striga cuvinte în estonă, chiar dacă nu mai spusese nimic toată ziua, şi-l auzeam de la etaj. Alteori folosea numai estoniana. Dacă la televizor era o reclamă la haine, tata repeta *kalts, kalts*[30], iar dacă în casă era cald pentru el, deschidea geamurile şi urla că are nevoie de *õhk*[31]. Pe deasupra, în timpul concediilor, tata spunea o groază de banalităţi care mă oripilau. E timp frumos azi. Ia te uită, s-a făcut târziu. Mă întreb dacă n-ar trebui să mergem la culcare. Plouă cu găleata. Bineînţeles, nu putea să se întrebe cu voce tare cum să se strecoare în oraş ca să-i cumpere tampoane tatianei lui, sau să se gândească la bruneta cărnoasă care intra fără să bată în camera lui de hotel când mama şi cu mine eram în vizită la Moscova şi ale cărei fire de păr buclate le găseam între pernele

[30] Ţoale (în est., în orig.).

[31] Aer (în est., în orig.).

canapelei. Poate că n-avea rost să vorbească despre altceva, pentru că nu-şi bătea capul cu altceva.

Tot concediul, ochii tatei erau aţintiţi spre fereastră, deşi nu vedeau nimic afară.

E timp frumos azi.

Să nu încerci, ştiu foarte bine ce e în fundul genţii ascunse în garaj.

Nu-l privesc. Nu în ochi.

Am încetat să mănânc la aceeaşi masă cu el când aveam vreo zece ani. Mirosul duminical al grătarului cu cartofi fierţi îmi făcea greaţă. După masă, mama se apuca să împacheteze hainele tatei, pentru că dimineaţa devreme urma să plece spre Vîborg. Sau să fi fost Leningrad? O auzeam pe mama ducându-se în balcon să se uite după tata imediat ce închidea uşa.

Eram fericită că nu trebuia să mă trezesc ca să-i spun „pa, tată” şi să-i fac cu mâna.

Şi totuşi eram în acelaşi timp foarte mândră de rădăcinile mele baltice. Cu drag şi cu blândeţe, durere şi amărăciune, ca de un copil născut handicapat.

1974

Pentru că Uniunea Sovietică vrea să-şi protejeze cetăţenii de o grozăvie precum împreunarea cu un infractor străin mizerabil, statul trebuie să se asigure că femeile sovietice încheie o căsătorie cinstită. Prin urmare, logodnicului finlandez al Katariinei i se cere un certificat de capacitate matrimonială care să dovedească limpede că nu e căsătorit şi nu are cazier judiciar. Apoi mai e nevoie de un formular destul de simplu: nume, vârstă, meserie, naţionalitate, cetăţenie. Iar după aceea de o viză turistică pentru ziua nunţii, pentru ca logodnicul finlandez să poată ajunge la timp în Tallinn pentru propria căsătorie, fiindcă acum lucra la Moscova, la renovarea ambasadei. Apoi începe perioada de deliberare de trei luni la primărie. Certificatul de capacitate matrimonială e valabil trei luni.

Nimeni nu-i pune Katariinei întrebări, nimeni nu vrea să „discute” cu ea. Nu se întrevăd dificultăţi prea mari, să sperăm doar că toate hârtiile sunt valabile în acelaşi timp. Altfel întregul proces trebuie luat de la capăt.

La jumătatea acelei perioade de trei luni, tatăl Katariinei, Arnold, e chemat la interogatoriu. În arhivele vechi s-a găsit o informaţie conform căreia trăsese asupra unui soldat rus în 1945, în timp ce Serviciul de

Securitate asedia un grup de Fraţi ai Pădurii[32] din care făcea partea şi tatăl Katariinei. Arnold, în vârstă de şaptezeci şi patru de ani, neagă – bineînţeles – acest fapt, însă crima e gravă, dovezile solide şi există şi un martor. Cine? Arnold trebuie să ştie cu siguranţă cine era acolo. Nu-i aşa? Ah, ar trebui să-l cunoască pe martor? Ei bine, cel puţin martorul îl cunoaşte pe Arnold. Nu-i vine nici un nume în cap? Păi, o să se lămurească totul la momentul potrivit. Bineînţeles, urmează Siberia. Lagărul de muncă. Ajung oare zece ani? Sau cinci? Nu mai puţin, nu, căci sângele soldatului sovietic nu se răscumpără fără o pedeapsă aşa cum se cuvine. O pedeapsă cum se cuvine înseamnă 25+5. Douăzeci şi cinci de ani în lagărul de muncă, cinci ani în exil. Pe soţia lui, Sofia, n-o vor trimite cu el, ca acum douăzeci de ani, în timpul deportărilor, nici pe copii, deja au crescut. Asta dacă nu se fac vinovaţi de distrugerea dovezilor şi de protejarea unui criminal. Nu se ştie niciodată, copiii mici pot fi adevăraţi infractori.

Nu vrei să mărturiseşti? Nu?

Investigaţia crimei continuă.

[32] Grup de partizani estoni, letoni şi lituanieni care a purtat un război de gherilă împotriva trupelor sovietice în timpul invaziei acestor state.

Ştie oare Arnold că există lucruri care nu se şterg niciodată şi că uciderea unui soldat sovietic e unul dintre ele?

Ajuns acasă, Arnold nu povesteşte nimănui în amănunt despre interogatoriu.

Cazul e încă de actualitate? vrea să ştie Sofia.

E.

La masa din bucătărie, Sofia îi ordonă Katariinei să plece din ţară orice-ar fi. Pleacă. Du-te. Noi suntem bătrâni, dar tu mai poţi încă pleca, pleacă. Pleacă! Tatăl tău n-a făcut nimic...

De parcă ar avea vreo importanţă. Asta o ştie şi Katariina.

Din camera din spate, Arnold îi strigă Katariinei să plece naibii din iadul ăsta roşu.

Sofia se sperie de vorbele lui. N-ar lipsi decât să fie vreun spion pitit îndărătul ferestrei, aşteptând tocmai asemenea vorbe.

Când Katariina pleacă în vizită la Moscova, la finlandezul ei, locul de lângă ea din avion e liber. În ultima clipă, se grăbeşte să se aşeze pe el un bărbat, care începe să vorbească amical cu ea. Katariina nu spune nimic, numai dă din cap, însă bărbatul nici nu

aşteaptă ca ea să participe la conversaţie, continuând să pălăvrăgească tot timpul zborului. Bărbatul povesteşte că a fost căutător de aur în Laponia, apoi se apucă să vorbească despre Marele Război Patriotic, la care susţine că a luat parte, aflându-se pe undeva pe lângă Haapsalu[33].

Katariina nu spune nimic.

Bărbatul povesteşte că avea un bun prieten rus care a fost ucis atunci şi că abia acum s-a dat de urma criminalului. E vorba de un bandit estonian, care a avut un noroc incredibil, deoarece după război incidentul a fost uitat prin arhive şi peste el s-au adunat alte cazuri, aşa că n-a putut fi soluţionat, iar criminalul a reuşit să trăiască ani de-a rândul în linişte şi pace, dându-se drept muncitor de colhoz, deşi cine ştie ce face acolo de fapt. Martorul incidentului e şi el în viaţă, un oarecare Richard, un prieten din copilărie al banditului, care a fost în pădure împreună cu el atunci şi-a văzut cu ochii lui cum s-a petrecut totul. După spusele lui Richard, Arnold ăsta era într-adevăr grozav de violent.

Katariina nu povesteşte nimănui despre bărbatul din avion, însă interogatoriile şi investigaţiile îi ajung lui Arnold – încetează să mai meargă în sat, să mai vorbească cu sătenii, aproape că nu mai vorbeşte nici cu

[33] Staţiune situată pe coasta de vest a Estoniei.

Sofia. Preferă să stea liniştit în camera din spate, cu o sticlă de tărie. Nu mai vrea să iasă din casă nici când trebuie să lucreze în grădină sau la câmp. Dacă vine cineva în vizită şi Arnold se întâmplă să fie în bucătărie sau în camera din faţă, nu spune nimic, doar stă şi stă, fumându-şi ţigara.

Într-o poză din albumul negru de pe raftul din camera din spate, Arnold şi Richard, cei mai buni prieteni, zâmbesc ţinându-se pe după umeri. În altă poză sunt la nunta lui Aino, sora lui Arnold. August, fratele Sofiei, îndreaptă o pereche de foarfeci spre prohabul mirelui, iar Elmer, celălalt frate, râde alături. Ochelarii lui Richard atârnă până pe obraji, de parcă ar fi prinşi de-o singură ureche. De sub merii înfloriţi, Sofia pare să-i zâmbească lui Richard, nu aparatului de fotografiat, şi ai zice că roşeşte. Timpul a decolorat privirea lui Arnold, făcând-o aproape cum e acum.

Numele?

Vârsta?

Adresa?

Ocupaţia?

Copii aveţi?

Numele şi ocupaţia soţului?

Unde v-aţi cunoscut? Când?

La ce vârstă aţi intrat în Organizaţia Pionierilor? Şi-apoi în Comsomol, desigur?

Cum, nu aţi fost în Organizaţia Pionierilor? Adevărat? Şi nici în Comsomol?

Deci n-aţi fost membră de partid?

Şi totuşi aţi mers la facultate?

Cum e cu putinţă?

Şi nu aţi făcut niciodată parte din partid?

Deci aţi terminat liceul şi facultatea cu rezultate excelente şi nu aţi fost membră de partid?

Aţi putea să explicaţi cum e posibil aşa ceva?

N-aţi vrut niciodată să intraţi în partid?

Cei de la serviciu ce părere aveau despre asta?

Dar tatăl dumneavoastră, făcea parte din Garda Civilă, nu-i aşa?

Ce părere aveţi despre activităţile desfăşurate de tatăl dumneavoastră?

În ce fel vreţi să vă slujiţi patria?

Ce v-a povestit tatăl dumneavoastră despre Estonia de dinainte de URSS?

Ce părere au părinţii despre căsătoria dumneavoastră?

Dar prietenii?

Nu vă lipseşte Uniunea Sovietică? Sau părinţii, rudele, prietenii?

Credeţi în Dumnezeu?

Mergeţi la biserică?

Aveţi Biblia acasă?

Care vă sunt prietenii cei mai apropiaţi? Numiţi-i.

Cum ţineţi legătura cu ei?

De ce v-aţi despărţit de fostul iubit?

Cine au fost colegii dumneavoastră de şcoală?

Mai ţineţi legătura cu ei?

Despre ce discutaţi când vă întâlniţi? Haideţi, cu siguranţă vă trece prin minte vreo discuţie interesantă acum!

Despre ce-aţi vorbit ultima oară când v-aţi întâlnit cu un fost coleg de şcoală?

A fost vreunul dintre ei în străinătate?

Ce le-aţi povestit despre URSS celor pe care i-aţi întâlnit?

Tatăl dumneavoastră a fost în Garda Civilă, nu-i aşa?

Deci sunteţi fata unui ofiţer din Garda Civilă, nu-i aşa?

Cât timp a făcut tatăl dumneavoastră parte din gardă?

Adică din Garda Civilă, da?

Deci aţi făcut parte de la bun început din Partidul Comunist, nu-i aşa?

Ce fel de activitate desfăşura Comsomolul? Cum participaţi?

A, n-aţi făcut parte din el? Cum e posibil?

Deci pretindeţi că, în ciuda poziţiei sociale relativ înalte şi a studiilor universitare, nu aţi făcut parte din partid?

Dar colegii dumneavoastră? Ei erau membri de partid, nu-i aşa? Ce părere aveau despre faptul că dumneavoastră nu eraţi?

Mama era liniştită şi făcea pe proasta, ca şi când nu s-ar fi prins de aluziile ofiţerilor de la Supo[34], cu privire la conversaţiile viitoare, care vor fi cu totul diferite de asta. Totuşi aceste „conversaţii" cu Supo trebuiau să se desfăşoare mulţi ani după sosirea în Finlanda. Aceleaşi întrebări de fiecare dată, oră după oră. Cei de la Supo puteau suna la orice moment din zi sau din noapte. Voiau mereu să verifice vreun lucru care îi preocupa, iar mama povestea pentru a mia oară cum îl întâlnise pe tata. *Da, într-un restaurant... Exact, într-un restaurant unde se dansa. Am povestit deja... Da, în acel restaurant, a venit să mă invite la dans...* La patru dimineaţa, la nouă seara, la şapte dimineaţa telefonul suna şi i se puneau mereu aceleaşi întrebări.

Ascultam convorbirile telefonice din spatele uşii, cu inima strânsă. Podeaua era rece, iar cămaşa de noapte din flanelă adusă din Tallinn era caldă. Doar nu o s-o

[34] Serviciul Secret Finlandez.

trimită acum pe mama înapoi? Poate să continue să stea cu viză? Mamă, dă-le răspunsurile corecte. Nu le spune prostii. Nu te enerva. Nu-ţi pierde capul, deşi eşti bună la asta. Nici măcar atunci când mergi să te întâlneşti cu oamenii ăştia. Să fim liniştite şi cuminţi. Să primeşti paşaportul finlandez şi să-ţi găseşti de lucru. Atunci nici tata nu se va mai enerva.

Mama a povestit că tata se supăra din cauză că ea nu avea de lucru şi nu primea cetăţenia finlandeză. Sau poate tata era supărat doar din cauză că, dacă mama ar fi avut de lucru şi ar fi primit cetăţenia finlandeză, nimeni n-ar mai fi avut nimic de întrebat, iar tata n-ar mai fi trebuit să mintă când venea vorba despre serviciul ei. Poate că atunci ar fi vorbit mai mult. N-ar mai fi trebuit să aibă grijă la reacţiile celor din jur. Nimeni nu se-apucă să vorbească despre femeia iubită dacă se teme că va fi numită târfă, că va fi întrebat unde a găsit asemenea puicuţă sau dacă e bună la pat. Tata s-a pomenit în asemenea situaţii de mii de ori. Probabil ar fi mai puţin tăcut. Probabil i-ar fi mai puţin ruşine de compatrioţii săi. Aici ai de ce să-ţi fie ruşine că vii de „acolo”.

Nu poţi vorbi la telefon.

Nu înăuntru.

Şşşt, Anna, mergem imediat afară să vorbim.

Sau, stai aşa, îţi scriu asta pe hârtie.

Nu-i aşa că e timp frumos afară? Soare şi vânt exact cât trebuie.

Mama aruncă hârtia între lemnele din sobă imediat ce o citeşte. Discuţia despre vreme continuă până când şi bunica e gata de ieşit.

Aceleaşi practici şi de cealaltă parte a graniţei. Locuiam în Finlanda de vreo cinci ani, când telefonul nostru a amuţit. Mama a sunat la depanări. Lucrătorul care a venit a întrebat-o de ce a trebuit să sune şi nu a schimbat telefonul cu celălalt.

Care celălalt?

Păi, al doilea aparat.

Nu avem un al doilea aparat.

Nu aveţi?

Lângă noi se mutase o familie al cărei tată lucra la compania de telefonie finlandeză. Coincidenţă?

Mama decupează din ziar un articol despre o rusoaică înecată într-un lac din Finlanda, al cărei băieţel rus de doisprezece ani a fost găsit acasă strangulat. Soţul finlandez nu ştie nimic despre toate astea.

La ţară la bunica, de partea cealaltă a golfului, nu era diferit. Nopţile erau atât de negre, încât nu îndrăzneai să

te uiţi afară. Vegheam să nu vină vreun hoţ, v-v-vitejeşte, şi tremuram... *Câinele a lătrat toată noaptea. Nu-mi place asta, nu-mi place deloc...* Uneori aţipeam, alteori vegheam, cu braţele încrucişate, până ce auzeam scârţâitul patului bunicii şi ciocănitul bastonului pe podea, când se ducea dimineaţa să aprindă focul în sobă*...Trebuie să laşi câinele la noi la ţară, trebuie...* La oraş uiţi uşor ce înseamnă întunericul. Eram prima care verifica seara dacă *riiv*-ul era la locul lui – o bară mare de fier, făcută de bunicul, care se punea în spatele uşii interioare. Mama se ducea să aranjeze drugul în spatele uşii exterioare, în aşa fel încât uşa să fie imposibil de deschis, chiar dacă cineva ar fi reuşit să descuie zăvorul... *Uite, vezi, câinele refuză să treacă de bucătărie, rămâne să adulmece înspre cameră...* Bunicul spusese mereu că încuietorile erau doar pentru animale.

Verificam şi cârligele de la uşa care dădea din bucătărie spre grajd, şi ferestrele. Nu îndrăzneam să-i spun mamei să tragem perdelele, pentru că nu voiam să creadă că mi se părea că e cineva acolo care ne privea, ne cerceta, ne observa, gata să intre în casă*...Câinele latră iar...* Era o frică adevărată, spun „adevărată” pentru că acum şi aici, în Finlanda, te gândeşti că sunt tot timpul soluţii, camere de filmat telefoane iluminat stradal, numărul de la Urgenţe îl înveţi încă din şcoală,

asta dacă nu-l ştii deja, însă acolo la ţară nu exista nimic, nici un telefon, nici o legătură cu străinătatea, nici un fel de protecţie împotriva autorităţilor, nici un fel de arme în afară de furci şi de pari pentru căpiţe, iar noi stăteam ilegal la fermă, în jurul nostru nu erau decât întunericul şi ţara plină de hoţi pe care-i interesa numai dacă în locul acela se afla cineva care locuia în străinătate. Cum să le explicăm că eram nişte bieţi oameni obişnuiţi, când fiecare deget al unui străin însemna pentru ei un soi de Eldorado? Sigur, aveam ceva haine, care se puteau vinde pe o sumă frumuşică. Dar eu nu voiam să fiu ucisă pentru câteva perechi de tricouri verde fluorescent sau pentru că mama era o persoană suspectă din punct de vedere politic, care se căsătorise cu un străin şi care putea să fie o spioană capitalistă gata să pună otravă, să zicem, în resturile de mâncare de la restaurantul hotelului Viru, care erau date la porci, care erau tăiaţi pentru carne şi astfel otrava s-ar răspândi peste tot. Din cauza asta resturile de mâncare de la restaurantul hotelului Viru erau aruncate, în loc să fie date la porci. Mă rog, nu doar din cauza mamei, ci şi pentru că orice agent străin putea să facă la fel.

Nimeni dintre noi nu fuma pe-atunci acasă la bunica. Sub fereastră mirosea însă mereu a fum de ţigară. Mergeam toţi patru – eu, mama, bunica şi câinele – în grădina din

spatele casei. Nu stăteam mult acolo, însă când ne întorceam în faţă, acolo tocmai fumase cineva. Iar pe covorul din camera de la stradă erau urme noroioase de pantofi, un model pe care nimeni dintre noi nu-l avea, nişte pantofi locali, *botased*[35].

Verificam *riiv*-ul, drugul, zăvoarele, ferestrele, cârligele uşilor de câte ori puteam, în fiecare seară.

Şi totuşi doream să mă întorc acolo.

Dar nu mă pot întoarce acolo. Ce să fac atunci?

...Mai mult ca sigur n-am lăsat suporturile de pahare pe colţul mesei, le ţin întotdeauna în mijlocul mesei,şi n-am lipsit decât două ore, nu-mi place asta, nu-mi place asta deloc...

Mama discuta cu bunica în bucătărie, ascultând în acelaşi timp dacă pârâia radioul, semn că se apropia o furtună şi că trebuia să veghem toată noaptea şi să fim gata să fugim afară dacă trăsnetul ar lovi casa. De parcă n-am fi avut deja destule probleme cu oamenii*... Tipul ăla era cu totul necunoscut. A venit de cum aţi plecat. L-am văzut pe geam cum a încercat uşa şi cum a înconjurat casa. M-am lăsat destul de jos. Nu m-a observat. A apucat să umble la yală, dar probabil n-a*

[35] Tenişi estonieni (în est., în orig.).

reuşit să-i vină de hac încuietorii finlandeze, e foarte bine că aţi adus yala aia Abloy...

Prin zonă mai erau şi nişte bande de hoţi venite direct din Rusia, atrase de bunăstarea Estoniei. Se deplasau în camioane şi cineva le ciripise cu siguranţă că ne aflăm acolo, cu lucrurile noastre preţioase din străinătate. Sau poate că acei bandiţi, acei *sulid*[36], nu ştiau deloc de noi. Poate nimeni nu le spusese că fiica bunicii, care locuieşte în străinătate, tocmai venise în vizită. Sau poate li se povestise numai că bunica are o fată în străinătate, nu le trebuia mai mult ca să presupună că bunica avea casa plină de mărfuri de *import*, ca şi mătuşa Linda, doar era sora mamei. Anna e sigură că Lindei îi e ruşine că nu-i aşa. Din cauza asta Linda e uneori grozav de supărată pe mama şi pe bunica. Sau e doar enervată. Maria, în tot cazul, e furioasă. Mama spune că Maria e la vârsta la care hainele şi părerile oamenilor contează foarte mult. Maria e fata Lindei. Maria nu se joacă cu Anna. Maria e probabil supărată pe Anna. Pentru că Anna e „o domnişoară din Finlanda”.

Când camionul necunoscut intră în curte huruind şi hurducându-se, bunica o duce pe Anna în ascunzătoare, în cămara rece dintre grajd şi bucătărie, şi pune cârligele atât la uşa dinspre casă, cât şi la cea dinspre grajd.

[36] Canalii (în est., în orig.).

Cârligul uşii dinspre grajd e zdravăn şi greu, făcut de fierar. În schimb, cârligul celei dinspre casă e mic, cumpărat de la magazin; uşa are şi yală, însă Anna n-a văzut niciodată pe nimeni folosind-o, butucul e aşa de uzat, încât probabil că nu merge – *mizerie rusească.* Anna şi bunica nu scot o vorbă, stau cu urechile ciulite. Cine sunt bărbaţii ăia? De ce stă bunica ghemuită în cămară, între încuietori? Dar bunica nu-i dă voie Annei să întrebe ce se întâmplă şi nici nu-i spune ea însăşi. Nu trebuie să scoată un sunet.

Anna a învăţat mai multe înjurături în estonă şi încearcă să murmure din când în când *kurat*[37], dar bunica observă şi o ceartă în şoaptă, fiindu-i teamă că acum se va întâmpla ceva rău, acum când Anna l-a pomenit pe diavol. Dacă Anna ar putea vedea! Cimentul rece şi crăpat la podelei se simte prin papuci. Cămara pentru cartofi se află în spatele acesteia, e puţin mai mică, iar Anna se întreabă dacă n-ar fi mai bine să se ascundă printre cartofi... Deşi s-ar putea să fie şobolani acolo.

Unde-i mama? De ce n-a venit şi mama cu ele în cămară? De ce, bunico?

Se aud ţipete până acolo. Anna se holbează la dulapurile întunecate în lumina becului de 20 de waţi.

[37] Drace! (în est., în orig.)

Miroase a pământ. Becul e plin de mizerie de muşte şi n-are abajur. Bunico, de ce ţipă mama în curte?

Canaliile s-au cărat. S-au cărat pur şi simplu. S-au urcat în camion, au demarat şi au plecat.

Anna şi bunica ies din ascunzătoare. Mama stă nemişcată la capătul drumului, gata să arunce cu o cărămidă spre locul în care fusese parbrizul maşinii.

Camionul arăta ca acelea ale colhozului. Bărbaţii de pe banchetă purtau haine de lucru maro-cenuşii, câţiva aveau pe cap berete negre, câţiva aveau şepci à la Lenin – nişte muncitori obişnuiţi, ai fi putut crede la început. Cabina era de un albastru deschis, albastru de colhoz, farurile erau rotunde ca nişte ochi goi. Bărbaţii săriseră jos din camion – în acel moment Anna şi bunica erau deja în ascunzătoare –, iar mama se dusese să-i întâmpine, oprindu-se la cinci metri de maşină cu o cărămidă în mână.

Mis te pagana bandiitit siin teette? Kas te saate siit minema![38]

Şi-apoi o dăduse pe rusă.

Mama era îmbrăcată cu un halat vechi, la fel ca toate femeile de la colhoz, dar înflorat, un halat cu nasturi de

[38] Ce dracu' faceţi aici, bandiţi păgâni? Plecaţi odată de-aici! (în est., în orig.)

sus până jos, lung până la gambe – spălase rufele şi se pregătea să meargă după lemne de foc. Dacă mătuşa, verii sau alţi musafiri veneau pe-acolo, arunca pe ea o haină sau nişte pantaloni de trening şi un tricou, erau suficient de *import* pentru la ţară. Totuşi nu avea un halat albastru de colhoz, doar acel halat de casă, *kittel*, sau mai degrabă *kittelkleit*, un fel de rochie din flanelă pentru vremea mai rece şi din bumbac pentru vremea mai caldă. Era cel mai simplu mijloc de protecţie, dar şi cel mai eficient.

Nici unul dintre *bandiţii* din camion nu şi-ar fi putut imagina că acea femeie care ţipa şi înjura era doamna finlandeză aflată în vizită. Poate că nu văzuseră niciodată finlandezi sau alţi oameni din ţările străine capitaliste. Nu văzuseră poze sau emisiuni TV despre tărâmul făgăduinţei numit Finlanda. S-ar fi aşteptat mai degrabă ca picioarele mamei să fie încălţate cu nişte tenişi poleiţi cu aur, iar transpiraţia ei să aibă aroma ambroziei datorită deodorantului Fii. Trebuie să fie ceva minunat pentru Anna şi mama ei să mănânce banane şi să bea cafea adevărată, nu înlocuitor.

Cu toate astea, mama bea în mod ostentativ înlocuitor, însă musafirilor le pregăteşte cafea Presidentti sau Juhla Mokka – mama umplea pachetele goale cu înlocuitor de cafea înainte de sosirea musafirilor, pentru

că nu avea forţa să le aducă fiecăruia câte un pachet de cafea, doar celor cărora era absolut nevoie. Toţi musafirii lăudau sus şi tare cafeaua finlandeză. E atât de bună. Cu totul diferită de cea de-aici. Cu mult mai bună. Atât de diferită încât le taie respiraţia, după ce au băut toată viaţa înlocuitor de cafea şi acum au ocazia să guste din cafeaua adevărată.

Cei care le văzuseră şi le încercaseră pe toate, care cunoscuseră şobolanii din închisori, dar şi cei cu ochi de jder şi cu pielea plină de tatuaje pe sub bluză, trebuie să fi fost atât de uimiţi, încât nu putuseră să facă altceva decât să bată în retragere. Casa bunicii era ca şi celelalte case din sat, avea o copertină de tablă deasupra uşii, iar în rest un acoperiş de paie, pe care bunicul îl aranja toamna, ca să ţină bine. Bujori şi gura-leului. Pietre albe pe marginea aleii. În curte, un lighean de aluminiu cu apă pentru spălat pe picioare şi o găleată zincată cu zoaie care era deşertată în groapa de gunoi. Gumarii mamei. În faţa grajdului, o *koogukaev*[39] tradiţională, din care scoteai apă scufundând găleata în fântână cu ajutorul unei bârne mobile. Grajdul şi hambarul ridicate în prelungirea casei, cea mai nouă adăugire fiind un şopron, în care nu se mai putea ajunge din interior. Făcut

[39] Fântână cu cumpănă (în est., în orig.).

din aceleaşi scânduri cenuşii ca şi alte şoproane. Grajdul – cu aceeaşi temelie ca orice alte grajduri. Aceeaşi grădină împrejmuită cu gard şi aceiaşi meri. Şi aceeaşi pompă de apă în faţa uşii casei.

Prin 1994 sau 1995 am cumpărat un halat înflorat de la Haapsalu, îl port prin casă în Finlanda. Acum toate astea au dispărut din magazinele estoniene. Acum nu mai vezi aşa ceva decât la ţară, la bătrânele cocârjate.

1974

Mai bine de-o lună până la expirarea certificatului de capacitate matrimonială. Sigur că ar putea face rost de un nou certificat, care ar fi valabil încă trei luni, şi sigur că ar putea merge din nou să-şi aştepte rândul la primărie. Sigur că ar putea spera din nou că perioada de valabilitate a certificatului şi a vizei mirelui se vor potrivi cu data stabilită de primărie. Pentru că mirele finlandez nu înţelege nimic din învălmăşeala asta de hârţoage, o lasă pe Katariina să-şi bată capul cu ele în locul lui, să vâneze şi să repare greşelile pe care le-a făcut în formulare. Cele mai simple lucruri devin complicate, iar finlandezul îi trimite Katariinei vederi din Moscova, pe

care-i scrie: „E într-adevăr un loc nebunesc. Telefoanele nu merg, nu prea merge mare lucru”.

Cazul lui Arnold e încă de actualitate.

Katariina vrea să trimită scrisori de dragoste la Moscova, dar degetele îi îngheaţă pe stilou şi nu reuşeşte să scrie. Poate că nu s-a obişnuit să se gândească la alte lucruri decât cele despre care scrie.

Dacă tatăl ei ar fi condamnat, Katariina nu s-ar putea căsători cu finlandezul şi n-ar putea pleca. Dacă tatăl ei ar fi condamnat, Katariina nu l-ar mai vedea niciodată. Dacă tatăl ei ar fi condamnat, l-ar ucide munca, frigul, foamea sau bătăile, ceea ce ar fi soluţia cea mai simplă. Tatăl nu trebuie să fie condamnat.

Urmam instrucţiunile KGB-ului, şi pe-ale Supo-ului, conform cărora nu trebuia să avem de-a face cu cei care veniseră din blocul sovietic.

Toţi erau „din ăia”.

Nu era vorba despre femei „din alea”, cum le spunea mama, ci despre *spioni*.

Şi nu îndrăzneam să avem de-a face nici cu finlandezii, pentru că cei de la Supo se duceau să-i interogheze şi pe ei.

Nu am întrebat-o niciodată pe mama ce nu trebuiau să afle cei de la Supo. Dacă exista aşa ceva.

Mama oricum nu voia asta. Să aibă de-a face cu cineva. Sau nu voiam, mama şi cu mine. Aşa era cel mai bine. Cel mai înţelept. Cel mai logic. Pentru binele meu. Pentru binele ei. Pentru binele nostru. Când nu ai de-a face nu nimeni, nu te poate trăda nimeni. Nu trebuie să le dai ăstora nici o şansă. În acelaşi timp, evitam şi să se afle despre sângele meu amestecat şi scăpam de întrebările vecinilor, de discuţiile despre vacanţe, de flecărelile cunoscuţilor şi de explicaţiile rudelor, de vorbăria agasantă de la cafea, de mirările privind faptul că mama nu lucra. Cum adulţii le pun mereu întrebări copiilor, iar copiii nu ştiu să mintă şi trag cu urechea la discuţiile adulţilor, fără a îndrăzni să întrebe direct, nu aveam voie să aduc nici un copil acasă sau să pierd vremea la un pahar de suc. Aveam suc acasă, şi biscuiţi pe deasupra.

Totuşi, KGB-ul şi Supo-ul erau peste tot. Oricine putea fi agent al KGB-ului, oricine îţi putea propune să duci ceva în geanta de călătorie aici sau acolo. Putea fi bărbatul ăla care începuse să vorbească despre vreme într-o staţie de autobuz din Tartu[40]. Sau fata care se

[40] Al doilea oraş ca dimensiune din Estonia.

aşezase în spatele tău în barul din Tallinn şi se apucase să citească un ziar, apoi îşi luase portofelul şi mersese să-şi cumpere o îngheţată, îşi pusese portofelul la loc în plasă, scosese din ea o batistă cu flori portocalii, îşi suflase nasul, apoi pusese batista înapoi în sacoşa gălbuie, pentru pământ de flori, care îi ţinea loc de geantă şi care se decolorase deja. Pe fundul plasei mai era, pe lângă batistă, portofelul – unul dintre miile de portofele făcute din sacii de plastic pentru pământ de flori. Aceştia îngălbeneau străzile până când cineva şi-a dat seama că pământul pregătit pentru a fi exportat în Franţa era ambalat într-un plastic atât de bun, încât puteai face din el portofele minunate şi trainice. Pe lângă genţile din material textil locale, până şi sacii de plastic aveau un aer mai vestic.

Putea fi bărbatul ăla cu gâtul gros, care stătea în maşină, în faţa casei de vizavi de mai multe ore. Sau cineva care dădea peste tine în oraş şi te trântea la pământ, iar apoi îşi cerea scuze şi ţinea neapărat să-ţi plătească pentru curăţarea hainei. Putea fi femeia cu păr creţ care stătea lângă mama în avionul de la Moscova la Tallinn şi care încerca să citească ce scria mama în carnet, o întreba ce crede despre ştirile din ziar, despre ziarist, despre secretarul general al partidului şi despre soţia lui şi despre rochia soţiei lui, care admira parfumul

mamei şi o întreba de unde îl are, rujul mamei era roşu aprins şi tot aşa erau şi pantofii, ce culoare! De unde le avea, şi calculatorul de buzunar al mamei! Aşa ceva nu găseşti în toată Uniunea Sovietică, iar mama e sovietică, nu-i aşa? Nu i l-a adus cineva? Nu are cumva un iubit străin? Ba da?

Iar femeii i-a plăcut atât de mult de mama, încât a invitat-o la cafea în ziua următoare şi i-a dat numărul ei din Tallinn, pentru că aşa de rar întâlneşti asemenea iubiri, nu-i adevărat? Mama nici nu confirmase că locuia în Tallinn, însă a lăsat să se-nţeleagă printr-un semn din cap că avea să vină la întâlnire.

Femeia şi-a luat rămas-bun îmbrăţişând-o şi arătându-şi dinţii de aur, iar mama a crezut că scăpase de ea, dar peste o săptămână a dat peste ea într-o băcănie, aproape de unde locuia, ce întâmplare! Nu-i aşa că-i minunat? Ea stă chiar la doi paşi! Femeia râdea şi spunea că nu-i nimic dacă mama nu a venit la cafea atunci, poate nu ai tot timpul chef, dar cândva, poate chiar acum, i-ar plăcea să vadă unde stă mama. Dacă aducea ea nişte prăjituri, se ocupa mama de cafea?

Spionii KGB-ului nu erau în general prea inteligenţi.

Spion putea fi femeia aia care suna în Finlanda şi din Finlanda, din centrul aceluiaşi oraş finlandez, şi spunea că primise numărul mamei de la Supo, când făcuse

cerere pentru un paşaport finlandez, ei insistaseră să se cunoască, doar erau din aceeaşi ţară, vii la o cafea, nu-i aşa?

Mama acceptă politicos să se întâlnească, totuşi nu se duce.

Fata femeii ăleia şi Anna au nimerit mai târziu în aceeaşi clasă. Mai întâi, fata îi spune Annei că mama ei e din Estonia. Abia apoi se prezintă. Irene.

Anna e încântată, ceva înăuntrul ei tresare ca şi când abia ar răsări soarele, dar nu spune nimic. O soră.

Anna şi Irene vor deveni cele mai bune prietene.

Anna nu spune niciodată nimic care i-ar da în vileag originea estoniană. Nici nu vorbesc vreodată despre asta.

Totuşi mai au un secret comun, atât de mare că trebuie să vorbească despre el; sigur, toate fetele au micile lor secrete, dar ăsta e de o cu totul altă natură. E vorba despre mâncare. Despre mâncat. Despre citit reţete împreună. Despre şterpelit cărţi de bucate din bibliotecă. Despre alergat după brioşe şi prăjituri prin cofetării, despre colindatul magazinelor în decembrie, în spatele Moş Crăciunilor care împart bomboane copiilor.

Iniţial, Irene cântărea mai puţin decât Anna, pe când se afla la începutul carierei sale de mâncat, deşi aveau aceeaşi statură, fiind cele mai înalte din clasă. După trei ani de artă a mâncatului, Anna a reuşit să dea jos atâtea kilograme, încât cântărea mai puţin decât Irene, lucru care a făcut-o pe aceasta să-i ceară sfaturi. Irene a mai crescut şi se simte tot mai umflată. Nu mai merge aşa. Irene vrea să slăbească, aşa că Anna trebuie să-i spună cum reuşise. Anna îi dă sfaturi pe holurile şcolii, în curte, la telefon, peste tot. E încântată. Irene e cu adevărat o soră. Totuşi Annei îi e şi teamă. Dacă Irene va cântări iar mai puţin decât ea?

Irene trebuia să fie cea mai mare.

Totuşi Anna nu o minte când Irene o întreabă câte calorii au macaroanele sau peştele la grătar. Irene e aşa de lipsită de voinţă, că nu-i va fi greu s-o îmbrobodească. Pentru Anna e pur şi simplu de neînţeles cum poate o femeie să nu aibă deloc simţul caloriilor.

Anna începetează deja să mănânce cartofi înainte să înceapă şcoala de circ a mâncatului. Când se apucă, pofta de dulce începe să ocupe tot mai mult spaţiu în stomacul Annei, până când nu mai e loc pentru nimic altceva. În afară de dulciuri, orice altceva e dezgustător şi complet inutil. Felurile calde nu fac parte din categoria

mâncărurilor sigure, însă pe de altă parte nici nu-i trezesc vreo poftă, astfel încât să intre în categoria mâncărurilor de risc. Felurile calde pur şi simplu n-au nici un rost – de ce să mănânci piure de cartofi, când poţi să mănânci ceva ce-ţi doreşti sau ceva ce sigur te face să slăbeşti, de pildă roşii sau castraveţi?

La cincisprezece ani, Anna nu mănâncă la fel ca toţi ceilalţi, dar ce contează? Nu vomită şi nici nu e subponderală. Nu poate avea deci una dintre tulburările alea alimentare despre care ziarele tot îndrugă prostii. Anna a descoperit doar un mijloc prin care să mănânce ce vrea – cel puţin din când în când – şi să nu se îngraşe.
Odată, într-o oră de finlandeză, fiecare trebuia să-şi facă arborele genealogic, iar Irene şi cu mine am fost ascultate una după alta. Irene a început şi a povestit că bunicul ei era din Belarus. Bunicul ei belarus venise singur de-acolo cu trenul; n-am întrebat cu voce tare de ce nu venise cu toată familia belarusă, deşi ar fi trebuit, pentru că era într-adevăr de mirare, toţi cei de prin Rusia veneau cu toată familia. Poate că nimeni altcineva din clasă nu şi-a dat seama, însă eu ştiam că povestea Irenei nu stătea în picioare. Nu am întrebat-o nimic pe Irene nici între noi, pentru că asta ne-ar fi apropiat prea mult de... ceva. Despre unele lucruri pur şi simplu nu vorbeşti.

După Irene a venit rândul meu. I-am inventat pe un oarecare Matias, băcan într-un sat de prin Häme[41], pe Alma, soţia lui, şi pe cei trei copii ai lor, care ajunseseră poştaşi sau pompieri sau orice altceva suficient de normal într-un oraş suficient de mare, Helsinki mi s-a părut un oraş destul de bun ca să fac să dispară sau să se nască cea mai mare parte a familiei mele.

Irene n-a dezvăluit că arborele meu genealogic era pură invenţie. Iar când am privit-o, încrederea ei în mine m-a făcut să-mi spun povestea ca şi când ar fi fost adevărată, ceea ce aş fi făcut oricum, însă cu ajutorul Irenei parcă devenea şi mai adevărată, mai adevărată ca niciodată.

Alţii veneau cu anecdote despre familia lor, iar profesoara punea mai multe întrebări şi mai discutam o vreme, însă eu reuşisem măcar o dată să fiu atât de mediocră, încât nu mă întrebase nimic.

Gâtul neted şi ţeapăn al Irenei.

Mâinile mele liniştite şi uscate pe bancă.

Atunci când se vorbea la istorie despre Uniunea Sovietică, nu ridicam privirea de pe pupitru, nici mâna atunci când se vorbea despre Roşiii şi despre Albii din Finlanda şi profesoara întreba dacă are cineva ceva de

[41] Provincie din sudul Finlandei, căreia i se mai spune şi Tavastia.

povestit despre familia lui. Nu avea nimeni. Nimeni din toată clasa nu avea nimic de spus. Atunci de ce mai întreba?

Nimeni nu era interesat, nimeni nu ştia nimic. Erau sincer indiferenţi. Nu reuşeam să înţeleg cum puteau să uite, cum puteau să nu ştie nimic. Dincolo de graniţă, întâmplările petrecute acum cincizeci de ani erau actuale, urmările bombardamentelor se mai vedeau încă prin oraş, Siberia înghiţise jumătate din familii pentru a semăna altele, pline de frică. Însă aici, al Doilea Război Mondial înseamnă Ribbentrop şi Debarcarea din Normandia – chiar şi pentru băieţii pasionaţi de al Doilea Război Mondial care ştiu cum arată pistoalele Makarov şi mitralierele soldaţilor.

Doar de câteva ori în timpul anilor de şcoală am îndrăznit să iau apărarea ruşilor şi a estonienilor, a tuturor celor 130 de popoare sovietice diferite, şi-am fost puţin prea pătimaşă pentru cineva care n-avea nici o treabă cu asta, puţin prea agresivă şi conştientă de superioritatea cunoştinţelor mele, iar din cauza asta am fost cât pe ce să mă trădez. La cinci ani, ştiam deja că URSS-ul era cel mai întins stat din lume, ştiam pentru că aveam o minge de plajă pe care lucea steagul roşu al Uniunii Sovietice, însă trebuia să ascund motivul pentru care ştiam, ca să nu afle şi ceilalţi, aşa că era mai bine

să trec sub tăcere toată povestea, până şi existenţa mingii. Ştiam că pe stema Estoniei erau trei lei, pentru că bunicul avea o tabacheră decorată aşa, şi ştiam că trebuia să rămână ascunsă în cutia cu fulare a bunicii, pentru că să posezi un astfel de obiect era o infracţiune. Ştiam de injecţiile care li se făcuseră tuturor celor din sat după ocupaţie, însă bunicul fusese prea beat ca să meargă undeva. Era oare în seringă vreo substanţă asemănătoare cu cea folosită în armată pentru a domoli impulsurile sexuale ale băieţilor? Sau teama era de-ajuns ca să-i transforme pe cei rămaşi în viaţă într-o turmă de oi ce nu mai îndrăznea nici să behăie? Totuşi nu foloseam cuvântul „ocupaţie”, şi nici ceilalţi, doar „sosirea ruşilor”, răspândirea rahatului roşu şi venirea „ălora”, „ăia care veniseră de peste Narva”[42] sau „ăia care veniseră din Siberia”. *Venelased*[43].

Când mă înfierbântam prea tare, calmul Irenei mă făcea să-mi vin în fire, nu era nevoie decât să-i simt apropierea trupului şi reuşeam să mă liniştesc.

Înainte să înveţe tabla caloriilor, Anna îşi stabileşte alte reguli privind mâncatul. Mai întâi, nu mai are voie să mănânce după ora şase seara. Ar fi uşor dacă nu ar sta

[42] Râu din estul Estoniei, la graniţa cu Rusia.

[43] Ruşi (în est., în orig.).

trează până târziu. La şase fără cinci, Anna îşi îndeasă în gură ultimele bucăţi de plăcintă şi cerealele, aproape înecându-se. Micul dejun rămâne masa la care poate mânca atât cât vrea, până când Anna îşi dă seama că peste micul dejun e cel mai uşor de sărit dintre toate mesele, pentru că după aceea pleacă la şcoală, iar la şcoală nu poate merge din cinci în cinci minute să vadă ce e în frigider, deşi ştie că înăuntru sunt aceleaşi brânzeturi şi iaurturi ca acum cinci minute. La şcoală Anna se concentrează pe şcoală, aşa că nici nu se mai pune problema să ia micul dejun. Şi cum nu se înnebuneşte după mâncarea caldă de la şcoală decât de faţadă, ia prima masă abia după ore, până în clasele mai mari, când se plimbă prin oraş cu Irene cel puţin o oră, iar după aceea ceasul e aproape şase şi trebuie să se grăbească la frigider.

În zilele de cântărire, Anna e sprijinul moral al Irenei. Pentru aceasta, ziua de cântărire e o zi de pedeapsă. Atunci află Irene cât cântăreşte cu-adevărat. Mama Irenei îşi notează mereu în caiet kilogramele fiică-sii. Pe coperta caietului e o poză cu Irene cu codiţe şi cu buricul ieşit în afară.

Dată, înălţime, greutate. O dată pe săptămână, Irene n-a fost cuminte. Neastâmpărata de Irene. Irene e rea. Asta spun şi cifrele pe care le trece mama ei în caiet.

Irene a mâncat iarăşi prea mult. De unde făcuse rost de mâncare în plus? Mama ei îi urmărise fiecare îmbucătură, fiecare înghiţitură şi nu putea înţelege cum era posibil. Mama îi ordonă Irenei să răspundă. Greutatea ei e importantă, pentru că mama e grasă şi Irene nu trebuie să ajungă ca ea. Irene trebuie să aştepte până se căsătoreşte. Apoi poate să mănânce. Aşa făcuse şi mama Irenei. În tinereţe era aşa de slabă! Apoi s-a căsătorit cu tatăl Irenei, s-a mutat în Finlanda, a făcut patru copii şi a început să mănânce. Divorţul n-a schimbat nimic.

Uneori, Anna o ascunde pe Irene în camera sa şi aduce din bucătărie plăcintă şi biscuiţi făcuţi de mama ei. Când îi e teamă, Irene mănâncă, chiar dacă e zi de cântărire. Mama Annei face o plăcintă bună şi biscuiţi buni. Mama Irenei nu găteşte aşa ceva, Irene îşi face singură prăjituri dacă are chef sau vine la Anna. Ea are mereu ceva, dacă nu proaspăt, atunci congelat. Când vine prima oară la Anna, Irene spune că n-a mai văzut nicăieri un frigider aşa de plin şi o întreabă pe Anna: nu-i e teamă că, dacă nu mănâncă toată plăcinta şi o lasă în frigider, n-o să o mai găsească atunci când o să vină iar în bucătărie?

Nu, Annei nu-i e teamă. Plăcinta e aproape numai pentru Anna, părinţii nu se ating de ea până nu sunt

siguri că Anna nu mai vrea. Tatăl ei ar putea lua o felie, dar mama nu-l lasă. Tatăl ei n-are nevoie să-şi facă toate plăcerile.

Irene îi povesteşte ce păţise odată, pe când era mică, şi nu ajungea la pâinea de pe masă. Irene a rugat-o pe mama ei să-i dea pâinea, dar mama ei i-a spus să-şi ia un scaun. Irene s-a dus după un taburet şi s-a cocoţat pe el, însă pe masă nu mai era nimic. Iubitul mamei îşi unsese între timp ultima felie de pâine cu unt.
Irene şi Anna dansau cu aceiaşi băieţi şi îşi cumpărau aceleaşi haine, aceleaşi mănuşi tivite cu blană, aceleaşi ghete din piele întoarsă, cumpărau bomboane la kilogram împreună şi se dădeau în leagăn ore întregi după şcoală. La liceu, legănatul a cedat locul plimbatului prin oraş. Sunau la numerele din anunţurile matrimoniale şi-şi stabileau întâlniri, îi rugau pe bărbaţi să vină într-o parcare de lângă magazinul Siwa, apoi se ascundeau după un colţ şi râdeau atâta de tare, încât picau în zăpadă. Nu credem în iubire! Nu există relaţie fără trădare! Fiecare tătic labagiu care soseşte în parcare dovedeşte asta. Fiecare bărbat care cerşeşte o pereche de chiloţei întăreşte ceea ce noi am ştiut dintotdeauna. Că cu sexul obţii tot ce doreşti, s-a zis cu discursurile pompoase despre iubire, că trecutul şi resursele

financiare ale unui bărbat trebuie întotdeauna verificate, bărbaţii te înşală imediat, chiar şi numai în gând.

Anna nu mai poate de fericire când merge, împreună cu mama şi cu tatăl ei, la casa de la ţară a unui coleg de serviciu de-al tatălui. Jussi e naşul Annei. Deviza lui e: „Femeia de lângă mine nu doarme”. Mama spune că n-a mai văzut niciodată un bărbat aşa de urât. Scund şi urât. Şi nici târfe aşa de înalte, tinere şi frumoase ca acelea care merg la braţul lui în Moscova. Mama nu l-a văzut niciodată de două ori cu aceeaşi fată, şi îl vedea des când locuia încă dincolo de graniţă, pentru că Jussi era unul dintre cei mai buni prieteni ai tatălui Annei.

În curtea casei de la ţară, nevasta lui Jussi face cârnaţi la grătar şi se plânge că Jussi e mereu aşa de obosit în concediu, călătoriile sale de lucru sunt atât de obositoare, încât nici nu mai poate face un grătar, deşi înainte asta era treaba lui. Ce teatru! Jussi stă întins în hamac după obositoarea călătorie, iar mama încearcă s-o asculte pe soţia lui fără să ridice din sprâncene. Anna stă la câţiva metri mai încolo şi vede cum pe faţa mamei se citeşte dorinţa de-a o întreba pe soţia lui Jussi cum poate să fie aşa de proastă încât să nu ştie! E imposibil ca nevasta să nu realizeze că oboseala lui Jussi se trage din beţiile săptămânale şi să nu priceapă că produsele naturiste pe care le cumpăra nu erau pentru a rezista la

munca grea, ci pentru a-şi întări virilitatea şubrezită, fiindcă rusoaicele din Moscova sunt irezistibile.

Vizita la casa de la ţară a lui Jussi a fost o excepţie. Încetul cu încetul, mama încetează să mai aibă de-a face cu vreun cunoscut de-al tatălui după ce se mută în Finlanda. Spune că nu le poate suferi pe nevestele lor, vacile alea proaste. În orice caz, n-are de gând să pună piciorul acasă la ele şi nici să-i primească acasă la ea pe boii lor de bărbaţi. În concediu, tata nu se întâlneşte cu prietenii, dar din când în când dă peste câte unul cu care lucrase pe acelaşi şantier pe undeva prin URSS şi se-apucă de discutat cu el pe culoarele de la Prisma, în timp ce mama se duce să aştepte în maşină, iar Anna rămâne să pună cumpărăturile în cărucior.

Nici unul dintre bărbaţii ăştia nu se uită la Anna sau la mama, nici unul nu se prezintă vreodată, nici unul nu vorbeşte cu ele, iar Anna înţelege că nici tatăl ei n-ar vrea asta, din moment ce nu are voie să-şi aducă vechii prieteni pe-acasă, dar probabil cu timpul va fi şi pentru el cea mai bună soluţie. Bărbaţii ăia aparţin unei alte vieţi, unui alt mediu, unor seri în care stătea cu alte femei. Când termină şi se suie în maşină, tatăl e iritat şi conduce zgomotos, frânează brusc, nu scoate nici un

cuvânt, apoi se aşază în faţa televizorului în timp ce mama şi Anna golesc sacoşele de cumpărături.

Irene şi cu mine nu vorbeam deloc despre asta, despre cum de ştiam că bărbaţii înşală şi că taţii noştri se culcau cu nataşele.

Atunci ar fi trebuit să scoatem la iveală şi lucrurile despre care nu vorbeam.

Ne-am concentrat deci pe mâncare, cu rigurozitate, ignorând şi ocolind tot restul.

Însă ştiam amândouă. Surori.

Când diverse cunoştinţe estoniene de-ale mamei veneau în vizită în Finlanda, treceau şi pe la noi, dar mama nu le deschidea la uşă. Ne uitam de pe balcon să vedem când pleacă. Niciodată nu ştiam cine venea. Înainte, restricţiile de călătorie ne protejaseră, însă apoi tot felul de oameni veneau să ne bată la uşă, începând cu un văr de-al doilea al bărbatului verişoarei mele Maria şi terminând cu un băiat pe care mama nu-l văzuse din şcoala generală. Şi oameni pe care nu-i întâlniserăm vreodată, dar care cunoşteau pe câte cineva care ne ştia pe noi.

Dacă cineva care ne cunoştea într-adevăr îşi anunţa dinainte sosirea, mama inventa vreo călătorie în care trebuia să plece chiar în perioada respectivă, ceva care nu suferea amânare. Totuşi uneori trebuia să primească

vreo vizită care îi era folositoare. Mama ura asta. Să vorbească estonă în micul oraş finlandez. Să se plimbe împreună cu estonienele prin micul oraş finlandez. Ura felul cum ieşeau în evidenţă legănându-şi şoldurile, cu tocurile şi cu rujul lor roşu aprins, în timp ce finlandezele mergeau pe bicicletă în tricou, blugi şi tenişi, fără nici un fel de machiaj. Mama ura asta, ura asta cu patimă. Din fericire, nu trebuia să merg şi eu în oraş, la magazine sau să le arăt locurile. Poate dădeam peste cineva cunoscut. Şi-atunci ce făceam? Nu ştiu. Sau poate chiar peste Irene. În nici un caz nu mi-ar fi plăcut să dau peste Irene. Sau peste mama Irenei. Ar fi fost sfârşitul lumii.

Când mama ieşea cu prietenele ei estoniene, eu rămâneam acasă. Dar dacă mama dădea peste vreo cunoştinţă de-a mea, cineva care o ştia? Chiar Irene, de pildă. Dar mama nu mi-a povestit niciodată de nimeni, şi nimeni nu mi-a dezvăluit vreo astfel de întâmplare. Cât stăteau vizitatorii la noi, eram atât de încordată că aveam crampe. Dacă vedeau în curte pe cineva venit să mă invite în oraş? Sau dacă apărea deodată Irene, cum avea ea obiceiul să apară pe nepusă masă?

Decuplam soneria de la uşă. Şi ce dacă.

Totuşi cumva eram bucuroasă de musafiri, când ne cercetau aspiratorul centralizat sau ceştile de cafea. Nu că aş fi vrut să mă laud, în stil finlandez, cu sistemul de

încălzire care mergea perfect, telecomanda pentru video, drumurile noastre bine asfaltate sau podeaua albă a magazinului Seppälä. De altceva mă bucuram. Era ca şi când îmi vedeam copilul handicapat din naştere învăţând să meargă.

Când Anna a renunţat la mâncarea caldă în Finlanda, a făcut la fel şi-n alte locuri, deşi mai demult îi plăcuseră puiul Ĺ• la Kiev şi soleanca[44] din cele mai bune restaurante din Tallinn, Viru, Gloria şi Astoria. În locul acestora, în timpul călătoriilor în Estonia, a-nceput să mănânce prăjituri, cu aşa o viteză încât parcă ar fi avut douăsprezece guri. Mai târziu, după declararea independenţei, Anna mănâncă în Estonia şi ciocolată finlandeză, care se găseşte în toate chioşcurile şi e mult mai ieftină decât în Finlanda, o nimica toată. Cele mai bune sunt batoanele Marilyn, care în Finlanda erau doar pentru export. Anna nu se mai înnebuneşte după biscuiţii Domino, deşi jocul de domino face furori printre pensionarii finlandezi. Pe lângă ciocolată, Anna cumpără ciorapi cu chilot marca Wolford, în Tallinn sunt mult mai acceptabili ca preţ decât în Finlanda.

Când regula orei şase devine ineficientă, Anna trece la numărat calorii şi la dieta Hollywood, la dieta cu supe minune, dieta Atkins, dieta stewardesei, dieta de 1000de

[44] Varietate de borş rusesc.

calorii, apoi cea de 500, şi elimină, cu fiecare dietă, câteva lucruri de pe lista alimentelor comestibile, până când observă ceva dubios. În ultimele două săptămâni mâncase 1000 de calorii de pâine pe zi şi nimic altceva, însă greutatea nu-i scădea, aşa că a-ncetat să mai mănânce pâine. Era aşa... zadarnic. Datorită dietelor, Anna învaţă să mănânce lucruri pe care nici nu pusese gura înainte, orice are foarte puţine calorii e bun de mâncat, intră în categoria mâncării sigure. Castraveţii sunt buni, oricât de oribili ar fi la gust, ceapa verde e bună, ridichile sunt bune, la fel şi varza acră. Pâinea e rea, deşi nu foarte rea, şi untul e rău, deşi nu-i deloc rău, brânza e rea, la fel şi alunele, chiar şi una singură. Oamenii care mănâncă asemenea lucruri rele îi stârnesc cel mai mare interes Annei. Cum reuşesc? Cu cât ai mai puţine cereale în dietă, cu atât o să pofteşti mai mult la pâine după aceea. Cu atât mai mare e tentaţia pâinii. Şi atunci ce-o să facă? Anna poate să trăiască o săptămână cu ciocolată, a doua cu castraveţi, a treia cu apă – ce importanţă are? Dacă Anna se află într-o perioadă de genul ăsta, nimeni nu mai apucă să se atingă de spiralele cu scorţişoară, torturi şi biscuiţi, chiar dacă mama le face măcar în cantitate dublă. Mama e încântată când Anna mănâncă şi altceva în afară de roşii. Anna e sănătoasă, frumoasă, deşteaptă, talentată. Anna

nu are probleme. Altele sunt bolnave, cele care vomită şi zac intubate prin spitale, nu ea. Anna primeşte bursă. Anna are cele mai bune note, cântă ca solistă în orchestra şcolii şi are rolurile principale în piesele de teatru de Crăciun. Anna e atât de strălucită, încât profesoara începe să-i dea două note la teste, una ca să se poată compara cu ceilalţi, cealaltă numai pentru ea, ca să poată vedea cum evoluează abilităţile ei. E clar că Anna va ajunge departe.

Mama nu o suportă pe Irene şi nu vrea ca ea să vină s-o vadă pe Anna acasă. Fiecare vizită anunţată e precedată negreşit de o predică lungă despre cum nu te poţi încrede în Irene, până în momentul când sună la uşă; vizitele neanunţate sunt însoţite de acelaşi discurs, doar că după plecarea Irenei. Când Irene se află acolo, mama încearcă să se poarte indiferent, nu vorbeşte cu Irene şi stă mereu la celălalt etaj. Nu scoate un cuvânt când îi aude vocea la telefon şi i se înăspreşte tonul imediat dacă Irene îi spune ceva în treacăt. Pentru că sigur ştie. E la fel ca mama ei.

Vorbeşti prea mult cu fata aia de târfă. Ce-aţi putea avea voi de vorbit?

Nu poţi să-ţi cauţi nişte prietene normale?

Cum poţi fi o copilă aşa de proastă?

Îţi dai seama? Fiica unei foste curve!

Şi sigur lucrează pentru KGB. Cine ştie ce informaţii caută Irene, intenţionat sau nu. Doar Anna nu crede că din întâmplare sunt în aceeaşi clasă. Ah, cine face asemenea învârteli? Toate astea sunt doar nişte prostii? Păi, Anna, n-au fost destule clase incomplete în şcoală? De ce a fost Anna repartizată în clasa aceea deja completă? Annei nu i se pare nimic ciudat? Femeile astea sunt toate la fel.

N-ai nici un instinct de autoconservare.

Imbecilo. Exact de genul ăsta de credulitate are nevoie KGB-ul.

Mama nu suportă gândul că Irene se apucă de scotocit prin rafturile din cameră imediat ce îi întoarce spatele. Şi sigur a pus deja microfoane prin casă.

Dar noi nu avem nimic de-ascuns, mamă, nu-i aşa?

Fiica aia de curvă nu mai pune piciorul în casa asta. E clar?

Mama Irenei era femeia aceea care o invitase la cafea şi încercase să-i câştige astfel prietenia.

Dar dacă era o greşeală? Dacă era altcineva?

La vremea aceea, nu prea erau în ţară mulţi oameni veniţi de peste graniţă, cu atât mai puţin într-un orăşel finlandez.

Şi dacă totuşi mama se înşela?

Nu. Femeia aia folosea aceleaşi vorbe, spunea aceleaşi poveşti şi înşira aceleaşi peripeţii. În acelaşi timp – unul foarte scurt – obţinuse cetăţenia finlandeză şi nici o săptămână mai târziu îşi primea părinţii în vizită... Când nici măcar actele nu puteau fi gata într-un timp atât de scurt! Femeia aia vorbea despre aceleaşi lucruri.

Poţi spune că e doar o coincidenţă? Anna?

Însă Annei îi place Irene, îi place mai mult decât orice, şi discursurile mamei sale n-au nici un efect asupra ei, nu unul mai mare decât gesturile şi cuvintele mamei Irenei. Annei nu-i pasă că mama Irenei o întreabă despre Asta, deşi Irene n-a pus niciodată vreo întrebare despre Asta. De fapt, Anna vorbea cu Irene despre cu totul altceva, şi-apoi deodată mama Irenei o întreabă despre Asta în maşină, unde se aflau, pe lângă Irene, mama ei şi Anna, noul prieten al mamei Irenei şi sora ei. O întreabă în treacăt, dar suficient de clar ca să nu poată ocoli întrebarea şi să spună că n-a auzit. Cât de bine ştie Anna estonă?

Anna răspunde evaziv, că ştie câte ceva, iar apoi n-o mai întreabă nimic şi nimeni nu mai vorbeşte despre asta. Annei îi îngheaţă sângele în vene, pielea îi e umedă de sudoare rece, iar buzele îi amorţesc. Are de gând o întrebe mai multe? O s-o interogheze pe maică-sa? Dacă ar minţi, mama Irenei ar şti răspunsurile adevărate şi ar spune că Anna blufează? La ce bun? În Finlanda nu se credea în tot ce era o realitate în URSS, nu putea spune că Supo le interzisese ceva sau că mama ei se temea sau că o credeau pe mama Irenei agentă KGB.

Deşi nimeni din mica maşină nu mai vorbeşte despre asta, ci despre şcoală, despre profesori şi despre vecini – discuţii banale –, Anna se simte dezbrăcată, descoperită, dezonorată, expusă în miezul zilei într-un loc public, pentru că fusese prinsă. Mama Irenei voia doar ca Anna şi mama ei să ştie că ea ştia. Că ea era femeia care, cu ani în urmă, îi spusese mamei că avea numărul ei de telefon de la Supo şi o invitase la o cafea, la care mama nu se dusese niciodată.

În clasă şi în curte, Irene e strigată „păsărica rusească”; la şedinţele cu părinţii, mama ei vorbeşte foarte tare, cu un accent înfiorător, şi face cunoştinţă cu toţi părinţii. Irene nu pare niciodată neliniştită sau deranjată că toată şcoala o consideră rusoaică. Irene n-o

trădează niciodată pe Anna. Nici măcar atunci când se ceartă, nici în zilele cele mai proaste, nici când e foarte nervoasă, niciodată, deşi altminteri poate fi sarcastică şi răutăcioasă. Nici o privire cu subînţeles sau insinuare, nimic, cu toate că Anna cântăreşte mai puţin, în ciuda eforturilor Irenei, cu toate că mama Irenei face comentarii supărătoare despre acest subiect. De ce Anna cântăreşte mai puţin, nu poţi lua şi tu exemplu, Irene?

Atunci Annei îi e milă de Irene, însă nu poate să-i răspundă urât mamei ei, şi nu ştie nici ce să-i spună Irenei, a cărei faţă e lipsită de expresie. Anna nu găseşte cuvintele potrivite nici atunci când tatăl Irenei vrea să le compare carnetele de note şi numără notele de 10 ale Annei, nu ştie ce să spună ca s-o consoleze.

Irene nu face vreo insinuare nici atunci când Anna îi dă o umbrelă mare, sugerând cu stângăcie că are nevoie de aceasta mai mult decât ea. E de fapt o umbrelă bărbătească şi, oricum ai ţine-o, e atât de mare încât nu ţi se vede faţa de sub ea. Anna a vrut exact acelaşi model, dar asta se întâmpla cu cinci kilograme înainte să i-o propună Irenei, a cărei piele era atât de urâtă încât trebuia să-i placă la nebunie umbrela. Anna poate să ia altă umbrelă, una roşie pe care n-a folosit-o nici măcar o singură dată, miroase a plastic şi se vede prin ea. Chiar dacă plouă tare, Anna poate fi văzută. Anna cântăreşte

50 de kilograme şi toată lumea poate să-şi dea seama de asta. În plus, Anna vrea să-şi poată vedea imaginea în ferestre şi oglinzi şi ar trebui să ridice umbrela atât de sus, încât ploaia şi vântul ar pătrunde sub ea şi ar lua-o pe sus.

Mama o întreabă dacă Irene e la curent cu slujba mamei ei. Anna spune că nu... A, nu? Atunci de ce vorbeşte Irene tot timpul despre dispozitive de ascultat şi spionaj? De ce jocul ei preferat e cel de-a spionii, pe care îl inventaseră singure, de ce Irene visa să pună mâna pe un tip bogat, de ce citea mereu anunţurile matrimoniale din ziar? Cum de Irene află mereu tot felul de informaţii folositoare de prin birourile şcolii, de prin dosarele asistentei sociale, de prin hârtiile psihologului şcolar, de ce Irene ştie să fie mereu în locul potrivit, să caute în locul potrivit? Nu cred că orice copil de zece ani, oricât de curios ar fi, se gândeşte să caute prin geanta învăţătoarei când aceasta se întoarce să scrie la tablă. Nu că Irene ar fura ceva, dar dacă înăuntru se găseau scrisori pentru părinţi sau ceva de genul ăsta...

Anna îi spune mamei că nimic n-ar putea-o face să renunţe la Irene.

Nu?

Anna nu neagă că bănuielile mamei ar putea fi adevărate, dar nu vrea să renunţe la Irene doar pentru atât. Irene e prietena cea mai bună a Annei.

Anna, ascultă, mama Irenei a fost angajată de agenţiile guvernamentale, cele care se ocupă de comerţul extern şi de industrie... Şi-a schimbat de mai multe ori locul de muncă şi a găsit repede altul.

Şi ce-i cu asta? strigă ea.

Anna, mama Irenei stă într-un apartament cu chirie, unde creşte singură patru copii, însă călătoreşte cu toată familia în State, în Spania, la Londra, Paris, în Germania. Şi stă mereu în hoteluri de cinci stele. Mereu la clasa întâi. Pentru că mama Irenei nu vrea să se lipsească de hotelurile de cinci stele. Trebuie să-ţi oferi puţin lux în viaţă. Anna... Familia asta pleacă în călătorii extravagante în timp ce Serviciul Social plăteşte pentru ochelarii copiilor.

Şi ce-i cu asta? Dacă e doar o întâmplare?

Nu vreau să pună piciorul în casa mea copilul unei astfel de femei!

Când Irene şi Anna pleacă împreună spre Tallinn, stau o noapte la Juuli, prietena mamei Annei. Juuli nu ştie despre Irene decât că e colega de şcoală a Annei. Dar Irene spune că vrea să meargă s-o vadă şi pe bunica ei. Juuli face ochii mari când Irene îi vorbeşte despre bunica

ei estoniană. Anna nu putea s-o împiedice pe Irene să vorbească, cum ar fi putut să-i explice că nu trebuie s-o sperie pe Juuli aşa. Pentru că, oficial, n-ai de ce te teme. Anna nu se uită la Juuli în timp ce Irene îi povesteşte despre familia ei, însă îi ghiceşte expresiile... uimire, precauţie, în curând o va suna pe mama ei. Juuli o anunţă chiar a doua zi pe mama Annei că ar fi mai bine să n-o mai viziteze o vreme.

...Şi când s-a despărţit mama Irenei de bărbatul ei? Nu atunci când activităţile lui comerciale au început să fie cercetate şi s-a observat... aha, export de blugi în Estonia sovietică? Nu înainte ca tatăl Irenei să ajungă la închisoare? Nu era vorba chiar despre acelaşi bărbat a cărui soţie era femeia care o sunase pe mama şi o invitase la cafea, lucru despre care mama le povestise celor de la Supo? Şi ce-au spus cei de la Supo? Foarte bine că nu v-aţi dus, trebuie să cercetăm îndeaproape. Ce are Anna de spus despre asta? Cum? Încă i se mai pare că mama ei se înşală?

Însă Anna o ţine strâns de mână pe Irene când stau în rând în excursiile cu şcoala sau la coadă la mâncare la cantină. Anna şi Irene fac pereche la fiecare oră de sport şi se aşază în aceeaşi bancă de fiecare dată când se

schimbă ordinea în clasă. Iar când mama şi tata pleacă amândoi odată în călătorie de serviciu, Anna o invită pe Irene la ea şi se simt foarte bine împreună.

Mai târziu, Irene verifică la fel de natural trecutul iubiţilor ei. Nu se uită niciodată după vreun sărăntoc. Trebuie să fie sigură de averea lui. Meseria la care visează Irene e cea de Amantă, care e dusă la băi şi la Viena, bea cel mai scump coniac, e invitată la restaurante de cinci stele şi primeşte cadou cele mai scumpe parfumuri. Care poate să râdă de nevestele care spală rufe. Irene zâmbeşte mereu când vorbeşte despre viitoarea ei meserie, va avea o viaţă frumoasă, plină de blănuri, dineuri şi călătorii.

Pe Anna n-o lasă inima să-i spună Irenei că nu-i va prinde bine deloc să mănânce în public. Dar poate că lucrurile ar sta diferit dacă ar fi ea Amanta. Sau poate că mâncatul nu va conta aşa de mult cât va conta să meargă la restaurant şi să se prefacă a fi o persoană pentru care mâncatul nu e cine ştie ce mare greutate. Iar la restaurant poate citi meniurile, asta le place tuturor celor care suferă de tulburări alimentare, s-ar putea să devină genul de lectură preferat al Irenei, după ce va termina de citit cărţile de bucate din bibliotecă. Nici reţetele gratuite distribuite în magazine nu-i vor fi de-ajuns.

Oricum, la restaurant ar fi normal să poarte lungi conversaţii despre mâncare. Poate că asta i-ar plăcea Irenei, de vreme ce se uită la toate emisiunile culinare. Când sunt singure, Anna şi Irene vorbesc mai mult despre reţete decât despre calorii şi slăbit. Smântâna pare să fie un subiect inepuizabil. Şi untul adevărat. La un restaurant unde toate felurile sunt gătite cu multă smântână, Irene s-ar simţi mai bine ca oriunde, deşi ar fi un iad pentru ea.

1974

Finlandezul Katariinei – acum logodnicul ei – şi-a făcut nişte prieteni estonieni noi, la care o duce să petreacă o seară când vine de la Moscova la Tallinn în concediu. Katariinei nu-i place familia asta, cum nu i-a plăcut până acum nici unul dintre estonienii care se învârt în jurul finlandezului. Bărbatul e prea mieros şi se plânge întruna, vai, cum le-ar oferi el musafirilor orice poftesc, numai de-ar avea ce să le ofere!

Katariina ştie foarte bine că se găseşte orice, doar că trebuie luat pe sub mână. E şi logic să fie aşa: celor din Tallinn nu le-ar mai rămâne nimic dacă totul ar fi la vedere, pentru că turiştii ruşi ar goli magazinele înainte ca vreun estonian sau chiar vreun localnic rus să ajungă

măcar acolo. Iar Katariina ştie că bărbatul ştie asta. Dezgustător!

Vai, măcar de-aş fi femeie şi de-aş fi ca tine!

Katariinei îi e silă de josnicia bărbatului.

Doar voi, finlandezii, n-aveţi probleme din astea!

Spre sfârşitul serii, bărbatul ajunge în cele din urmă la subiect: le arată nişte medalii din vremea Estoniei şi – bineînţeles – spune că ar vrea să le trimită cuiva din străinătate, fără îndoială unei rude, ar fi prea mult dacă le-ar cere să le pună pe fundul unei valize când pleacă în Finlanda cu vaporul?

Katariina îşi priveşte logodnicul. Acesta promite că se va gândi, dar Katariina ştie că răspunsul e sigur „nu” şi e mulţumită. Oricum toată afacerea pare o înscenare. Doar toţi ştiu că nu ai voie să treci bunuri peste graniţă, mai ales dacă sunt de dinaintea perioadei sovietice, cu atât mai mult bani, medalii, metale preţioase sau beletristică. Bărbatul mieros ar putea primi o sumă frumuşică dacă ar aranja ca logodnicul Katariinei să fie prins la vamă, iar acesta n-ar mai primi apoi viză. Sau ar putea căpăta un loc mai bun în partid, o slujbă mai bună. Ce interes ar avea KGB-ul ca logodnicul Katariinei să ajungă la închisoare?

N-o să muşc eu din momeală. Degeaba speraţi.

Bărbatul povesteşte verzi şi uscate despre medalii şi despre istoria lor, în timp ce Katariina încearcă să îndrepte discuţia în altă direcţie, nu vrea să vorbească despre lucruri din astea cu nimeni, însă bărbatul îi dă înainte. Un oarecare ofiţer estonian ce servise în armata germană dorise să scape de toate lucrurile care stăteau mărturie că făcuse parte din Legiunea Estonă şi care-i dovedeau gradul militar. Pe tip îl chema August. Se ascunsese acasă la mama lui, în garderoba cât un stat de om aflată între două camere. August îşi rugase mama să scape de medalii, însă aceasta o pusese pe Anette, sora lui August, să le ascundă. Dar Konstantin, bărbatul Anettei, era un comunist convins şi decisese să dea fapta în vileag după ce văzuse luciul medaliilor şi după ce o întrebase pe Anette de unde le avea. August fusese dat dispărut, dar dacă brusc i se găsiseră medaliile, asta însemna că nu putea sub nici o formă să fie dispărut sau mort. Putea foarte bine să fie în propria ţară, viu şi nevătămat! Porc fascist! Nevasta lui protejează asemenea duşmani ai patriei? Asta e trădare de ţară. Şi ce li se face acestor oameni? Anette încearcă în zadar să flirteze. Konstantin n-o va mai putea proteja după o asemenea infracţiune. Anette poate să scape doar dovedindu-se o cetăţeană sovietică devotată, adică dezvăluindu-le ascunzătoarea lui August. Atunci n-ar mai

trebui s-o deranjeze nici pe mama ei cu privire la asta. Şi să nu-ţi imaginezi că ai să-ţi iei copiii cu tine în trenul spre Siberia. Tu pleci acolo şi noi rămânem aici. Copiii mei n-au nevoie de o slugă fascistă drept mamă.

Anette n-a mărturisit absolut nimic.

Securiştii l-au găsit totuşi pe August.

Bărbatul mieros vorbea fără îndoială despre unchiul August al Katariinei. Numele surorii lui August era Anette şi soţul ei era un comunist convins. Iar lui August i se făcuse o ascunzătoare în casa mamei lui.

Irene s-a mutat prima din micul nostru oraş finlandez în cea mai mare metropolă. Vreo doi ani mai târziu am urmat-o. În acel oraş din care plecau vapoarele spre Tallinn. În acel oraş din care plecam mereu spre Tallinn şi în care veneam din Tallinn. Cartierul mărginaş al lumii Annei, în Kallio[45] şi în mijlocul târfelor din Kallio, de-a lungul străzilor pe care târfele îşi poartă paşii înceţi, în mijlocul bărbaţilor care se sperie de răspunsurile mele în finlandeză, la fel ca odinioară în Estonia.

Prima dată mi s-a întâmplat în portul din Tallinn, pe când aveam unsprezece ani. Stăteam la coadă la taxiuri, aşteptând-o pe mama, când s-a apropiat un bărbat finlandez, iar eu am ştiut, am ştiut încă dinainte să se

[45] Cartier din Helsinki, aflat cam la un kilometru de centrul oraşului.

apropie, dinainte să întrebe ceva, am ştiut, am ştiut la ce se gândea.

Ah, eşti finlandeză?

Bărbatul s-a speriat şi a roşit, a plecat.

Şi-apoi aceleaşi cazuri, zece ani mai târziu, în Kallio. Singura diferenţă era că nu mai ieşeam atât de mult cu mama şi nimeni n-o mai credea peştele meu. În rest, totul era la fel, bărbaţii, comportamentul lor, strălucirea din ochi, teama care le stingea acea strălucire.

Domnişoara vorbeşte finlandeză, deci înseamnă că trebuie să fie finlandeză? Nu-i nimic, bună treabă, bună treabă.

Şi probabil o bună scăpare.

Pe vapor, credeau că nu înţeleg finlandeza, aşa că povesteau cu voce tare despre experienţele lor cu târfele din Tallinn. Şi cu cele de la hotelul Viru. Se speriau şi deveneau tăcuţi când apărea mama şi începeam să vorbesc în finlandeză cu ea.

Când s-a întâmplat prima dată, purtam un tricou negru mulat, fără mâneci, nişte pantaloni negri strâmţi şi nişte pantofi negri în picioare. Aveam unsprezece ani, 1,60 m şi 53 de kilograme. Aveam păr şaten drept şi nu eram deloc machiată. Faţa mea avea prea puţină culoare ca să fiu rusoaică, însă nu eram îmbrăcată destul de

finlandez – mă săturasem să mă îmbrac cu hainele aduse pentru a fi vândute, le voiam pe ale mele. Pe de altă parte, nu păream nici estoniană, pentru că nu arătam suficient de feminin şi nu aveam tocuri sau fustă mini. Nu aveam ceea ce mama numea „cartea de vizită" a acelor femei, adică un copil care învăţa să meargă în compania mamei şi a prietenelor ei. Era adevărat, printre femeile acelea erau mereu câţiva copii, poate le ofereau un soi de alibi – o mamă care-şi plimbă copilul nu poate fi târfă – sau poate copiii nu puteau fi lăsaţi la creşă sau cu o îngrijitoare, şi atunci alte fete stăteau cu ochii pe ei când mamele lor aveau alte treburi de făcut.

Însă eram tânără, drăguţă şi totuşi destul de feminină pentru o finlandeză cu platfus, iar tricoul îmi era puţin prea mulat pentru un tricou de finlandeză din anul 1988, şi pe deasupra mă aflam într-un loc prin care treceau străini.

Aşadar, nu exista nici o îndoială.

Cât ceri?

La Kallio, maşinile care opreau lângă mine şi privirile cercetătoare ale bărbaţilor nu mă afectau, deşi în asemenea situaţii probabil că multe femei ar fi absolut indignate. Nu ştiam. Nici nu-mi trecea prin cap că m-aş fi putut supăra. Pentru mine era ceva la fel de normal

precum legatul şireturilor desfăcute pe stradă – după o oră nu-mi mai amintesc nimic. Dar în Kallio nu mă opream niciodată, nici măcar să-mi leg şireturile.

Nu mă uitam la nimeni.

Nu întorceam capul.

Mergeam repede, privind în pământ.

Mereu aveam mai mult de o geantă.

Nu-mi dădeam întâlniri pe stradă şi nici nu acceptam să aştept vreo maşină afară. Nu încetineam nici când era polei. Nu mă opream dacă mi se vorbea. Nu dădeam nici o atenţie dacă cineva mă întreba de vreo stradă, de oră, de orice, dacă se rătăcise cu maşina sau dacă voia să cumpere ţigări.

Nu mergeam prea aproape de marginea drumului şi foloseam scurtături, oricum ar fi fost ele, pentru că prostituatele rătăceau întotdeauna de-a lungul şoselei principale.

Mă întorceam acasă.

Uite o cunoştinţă, hei, pe asta o ştiu.

Nu mai eram într-un oraş străin.

Le recunoşteam pe prostituatele de pe străzile din Kallio ca pe nişte vechi cunoştinţe, înainte să aud un singur cuvânt în rusă, uneori chiar înainte să le văd, îmi

ajungea să le aud paşii înceţi de curvă, tocurile târşâindu-se. Femei ce păreau între două vârste şi mergeau în perechi. Iarna, unele purtau blănuri, dar de obicei haine căptuşite. Îşi petreceau timpul sprijinite de balustrada din parcul Kinapori. Aşteptând. Urmărind din priviri maşinile care treceau. Reluându-şi mersul când se apropia vreo maşină a poliţiei.

Iată una. Poate era vorba de părul lor. Părul era prea lung pentru o finlandeză de vârsta aceea, sau prea tapat pentru o finlandeză cu păr aşa de lung. Sau poate era mustaţa care începea să mijească. Sau poate felul în care două rusoaice mergeau alături. Poate era de fapt felul lor de-a merge. Legănându-şi şoldurile. Tinerele rusoaice se plimbau braţ la braţ prin tunelul din gară, de parcă ar fi fost încă în Moscova. Fetele din Kallio nu mergeau braţ la braţ, după obiceiul rusesc, totuşi poate că şi ele făceau asta cumva fără să se vadă. Poate pentru că erau obişnuite să facă aşa. Poate se simţea că ar merge aşa dacă n-ar avea de lucru.

1973

Ce i s-a întâmplat de fapt lui August?

Cum adică, ce i s-a întâmplat? Sofia găteşte ceva pe plită. Arnold va veni curând să mănânce. Iar Linda îşi va aduce copiii să i-i lase în grijă.

De ce n-a vorbit Anette niciodată? Când a muţit?

Anette n-a muţit.

Dar nu zicea nimic în afară de „da”, dădea din cap, „da” la toate. Sau „da, nu”.

Bărbatul Anettei era un ticălos. Şi roşu până-n măduva oaselor pe deasupra.

De ce nu l-a părăsit?

Ce întrebare mai e şi asta? Anette nu şi-ar fi părăsit niciodată bărbatul. Nu era genul ăla de femeie. Anette nici măcar n-ar fi îndrăznit. Era un om foarte rău, Konstantin ăla.

În ce fel rău?

Rău.

După ce Irene s-a mutat în Helsinki, mergeam regulat la ea, la fel cum venea şi Irene la mine. Simţeam că mă sufoc de dorul Irenei, stând în orăşelul nostru finlandez fără ea. La vremea aia, relaţiile mele cu Domnul şi amantul meu nu mai erau la fel de glorioase ca înainte, nu-mi mai dădeau minunata senzaţie de putere şi sfidare a tuturor legilor fizicii când zăceam în pat, ţinându-mă de burtă fie de foame, fie din cauza orgiei alimentare. De fapt, nemulţumirea mea provenea tocmai din faptul că

nu locuiam singură. Viaţa în comun îţi impune nişte reguli de conduită, fie că e vorba de oameni sau de mâncare. Domnul meu cerea deja o locuinţă proprie. Cu atât mai mult trebuia să mă mut.

Faptul că locuiam singură în garsonieră a înlăturat şi ultimele limite ale Domnului meu. Mergeam singură la magazin. Îmi făceam singură de mâncare. Nu doar uneori, ci întotdeauna. Puteam să-mi fac de cap cu mâncarea săptămâni şi zile-n şir. Aş fi putut să-mi fac de cap cu orice alt drog, dar pentru mine a existat mereu unul suprem.

Atunci am făcut-o prima oară.

În micul vas de toaletă, m-am eliberat de acea regulă inexorabilă după care caloriile în plus se depun în corpul meu sub formă de grăsime, de acea regulă din cauza căreia de la zece ani aşteptam să slăbesc un kilogram ca să-l pot pune repede la loc.

Era aşa de uşor să încep, locuind singură.

Nu se mai întreba nimeni de ce spălam vasul de toaletă de atâtea ori pe zi.

Nimeni nu mai putea asculta, vedea, mirosi.

Oamenii din jurul meu duceau o viaţă la fel de instabilă ca mine. Nimeni nu ştia în ce fel mâncam.

Eu numeam asta libertate.

Studentă în anul întâi. Primul an departe de casă. Aveam zi şi noapte posibilitatea să mă îndop cu mâncare. Nu mai simţeam nevoia să trăiesc numai cu cafea neagră şi varză săptămâni întregi. Mă săturasem de castraveţi, ridichi, roşii, uram supa de vită fără grăsime, caramelele de regim, iar gândul la frunzele de salată mă îngreţoşa. Sucurile Fun Light mă scârbeau în asemenea hal, încât nu le mai puteam înghiţi nici în amestecuri.

Şi mă plictisisem de Irene.

Prea mulţi ani irosiţi cu viaţa asta măruntă.

Voiam să mă desfăt cu toată mâncarea la care poftisem. Nu era prea târziu. Să o iau razna complet. Să mă las dusă de val.

Şi m-am lăsat. Fără Irene.

Irene nu reuşise să intre la facultate.

Eu reuşisem, bineînţeles, din prima şi unde voiam.

În anul al doilea, mi-am pierdut orice chef să mă limitez la lista cu mâncăruri sigure, fie şi o singură zi pe săptămână.

Irene nu reuşise să intre la facultate şi nu-mi putuse servi drept reper alimentar în primul an. Nu ne vedeam în fiecare zi, nu mergeam să mâncăm împreună. Irenei nu-i plăcea să iasă prin baruri în weekend, mie – da.

Irene nu voia să se vadă cu alţi colegi intraţi la facultate, eu – da. Irene îşi dorea să locuiască în suburbie, eu – în centru. Eu voiam să mă învârt prin cafenele şi magazine, Irene – nu. Eu nu aveam decât idile trecătoare, Irene ieşea deja cu un tip înstărit, ai cărui părinţi locuiau în inima Finlandei sălbatice. Irene a plecat cu cortul împreună cu el, iar eu mi-am petrecut solstiţiul[46] şi Anul Nou în barurile din Helsinki.

Irene nu mai era bună de nimic.

Am încetat să mai fac provizii de mâncare sigură. Înainte foloseam pungile de la fructe pe post de plase de gunoi, pentru că erau singurele pe care le aveam. Acum trebuia să cumpăr saci mari pentru gunoi. Portocalele care rămâneau începeau încet-încet să putrezească, merele să se scofâlcească, pe folia de la iaurtul fără grăsime apăreau pete de mucegai. Uitam să mănânc şi mă concentram asupra vomitatului mâncării sau asupra nemâncatului. Era mult mai simplu decât să păstrez un echilibru instabil între zilele de mâncare sigură şi zilele de bulimie. E mult mai plăcut să savurezi o sesiune de bulimie de două ore, sau o oră, decât o zi întreagă.

[46] Juhannus – importantă sărbătoare finlandeză, care cade în sâmbăta dintre 20 şi 26 iunie.

Am învăţat repede să vomit ca o profesionistă. S-ar fi putut spune că era un dar înnăscut, însă abia acum îl descoperisem. Să vomit în tăcere era o treabă uşoară şi, dacă făceam asta destul de repede după ce mâncam, nici măcar nu mirosea. Puteam foarte bine să fac asta şi în locurile publice. Oamenii care erau prea beţi, de exemplu, vomitau tot timpul prin baruri. După ce-am renunţat să alternez zilele cu mâncare sigură şi zilele de bulimie – în primul an aveam maxim patru pe săptămână –, gâtul mi se obişnuise atât de mult, încât nu-ţi mai dădeai seama din vocea mea dacă vomitasem sau nu. De teamă că Domnul meu mi-ar putea provoca umflarea glandelor salivare, cum se spunea, şi prin urmare umflarea obrajilor, îmi examinam faţa cu grijă în fiecare zi, făceam şi poze, însă n-am observat nimic îngrijorător. Pomeţii mei arătau încă şi mai bine decât cu 15 kilograme în urmă.

Unii spun că bulimia nu te face să slăbeşti, că întotdeauna rămân suficiente rezerve în organism, şi pentru că mâncarea bulimicilor este de obicei mult mai bogată în calorii, greutatea rămâne neschimbată. E adevărat, într-un fel. Dar mai e adevărat şi că slăbitul merge ca pe roate dacă nu ţii în stomac nimic din ce-ai mâncat. Nici un bulimic cu greutate normală nu dă afară tot ce are în stomac. Un alt aspect pozitiv e că, dacă ai

un ten gras şi acneic, pe care mâncărurile grase, condimentele şi brânzeturile îl înrăutăţesc, atunci bulimia îţi va menţine pielea curată.

O prietenă de-a Irenei a fost silită să renunţe la bulimie, pentru că în loc de un abdomen plat, s-a ales cu ochii roşii; vomitatul ducea la distrugerea capilarelor, atât pe faţă, cât şi în ochi. Marisa a încercat să folosească picături de ochi, însă nu erau destul de eficiente şi colegii de serviciu de la grădiniţă o bănuiau deja că e dependentă de droguri. A avut o singură cădere. Copiii serveau plăcintă cu mere, fiecare câte o felie, care după părerea Marisei era prea mare pentru un copil mic, aşa că le-a tăiat în două şi a mâncat ea jumătate, după care a fugit la baie în pauză. Marisa numea asta recidivă. N-am încercat niciodată să fac asta cu sesiunile mele de bulimie. Sunt doar de relaxare. Cum ar putea fi relaxarea o recidivă? Iar când ăsta devine felul tău zilnic de-a mânca, nu mai e nimic de făcut.

Singura problemă era cum să-l ţin pe Domnul meu în frâu în locurile publice. Devenea absolut imposibil. Nestăpânit. Tiran. Tot timpul mă ispitea, şuşotea, mă punea în situaţii imposibile. Mă gâdila pe burtă cu limba. Vino, draga mea, vino...

O pungă cu bomboane, foşnind periculos, venea spre mine. Oare ce dulciuri or fi înăuntru? Mâna Saarei mi-a întins punga. Saara era în acelaşi an cu mine, iar discuţia continua ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit, doar vorbeam despre una-alta, şi atunci punga s-a apropiat de mine, după ce trecuse pe la toţi ceilalţi şi ei luaseră fără nici o grijă câte o bomboană – incredibil, una singură! –, o băgaseră în gură şi începuseră să o sugă sau să o crănţăne zgomotos, iar acum punga era deja în mâna mea şi-aş fi vrut să refuz, pentru că nu puteam să mă mulţumesc cu o singură blestemată de bomboană. Dar în pungă erau, pe lângă alte arome, bomboane cu caramel, iar pentru mine caramelul era...

În afară de asta, dacă aş fi refuzat, aş fi fost întrebată dacă ţin vreun regim, deşi eram celebră pentru că-i băteam la mâncat şi pe cei mai solizi dintre băieţi, dar eram tot subţirică şi drăguţă, încăpeam în braţele oricui şi puteam să-mi cumpăr uşor haine la reducere, pentru că nu aveau decât cele mai mici mărimi. Nici nu trebuia să le probez. Totul îmi venea oricum de minune.

Trebuia deci să iau o bomboană. Una singură. Şi să-i înapoiez punga Saarei. Dacă nu, toată lumea mi-ar arunca priviri batjocoritoare, cu o plăcere răutăcioasă. Lalalaa, nu eşti un caz special, şi tu trebuie să ai grijă la kilograme. Lalalaa, tu, care te-ai crezut mereu deasupra

fricii de kilograme, ce mai spui acum? Eşti la fel ca noi, ceilalţi.

Am luat repede bomboana şi am băgat-o şi mai repede în gură. Eram prea rapidă. Ştiam asta, dar nimeni nu era atent. Nu mă mai puteam concentra asupra conversaţiei, tot centrul acţiunii se mutase în gura mea, în dinţii mei şi în durerea lor ascuţită, sub limbă, pe limbă, limba care rostogolea bomboana, veche senzaţie familiară, de parcă aş fi fost acasă, curând începea următorul curs, dar vechea senzaţie familiară, vechiul demon familiar, mă gâdila pe burtă şi-mi şoptea vino, draga mea, vino, lingându-mi gâtul, fie ce curs o fi, acum nu mă mai ajuta tutunul, nici nu mă puteam concentra la altceva, imposibil, nu mai exista concentrare, exista numai frenezie, care le comanda picioarelor mele să plece de-acolo şi mie să continui fără oprire să mănânc şi să mănânc şi să mănânc şi să mănânc la nesfârşit, să-mi mişc fălcile, să înghit, să deschid gura pentru bucata următoare şi apoi pentru următoarea, iar şi iar, până când aş adormi adânc, mai adânc ca niciodată, atât de adânc încât totul ar fi doar întuneric, întuneric moale şi mângâietor, în care nu ar exista nimic de speriat, numai linişte pură.

Bomboana mi se topea surprinzător de încet în gură. Nu putea să dispară odată? Nu puteam s-o crănţăn, pentru că atunci aş fi fost cu desăvârşire pierdută. Mai exista o variantă, una infimă, dar exista. Dacă aş scuipa imediat bomboana şi aş merge să mă spăl pe dinţi ca să scap de gustul acela delicios din gură, dacă aş face asta îndeajuns de repede, aş reuşi probabil să ajung la curs împreună cu ceilalţi şi m-aş aşeza veselă să iau notiţe, concentrată şi sârguincioasă, hotărâtă şi energică. Aşa ar trebui să fac, măcar de data asta. M-am strecurat la baie şi am scuipat bomboana din gură, apoi m-am spălat energic pe dinţi, aveam mereu o periuţă de dinţi la mine pentru întâmplări de genul ăsta, m-am spălat foarte bine pe dinţi, deşi durerea ascuţită mă săgeta, am băgat în gură o bomboană de două calorii – îndulcită cu aspartan şi deci sigură –, proaspătă şi mentolată, şi iată-mă alergând la curs.

Începuse deja, aşa că m-am dus la locul meu şi m-am pus imediat pe treabă, iar după curs îmi aminteam totul, cuvânt cu cuvânt, mă simţeam victorioasă şi mă îndreptam spre casă aproape în paşi de dans, treceam prin faţa vitrinelor fără nici o grijă, zâmbind către imaginea mea reflectată, amuşinam aerul din parc şi priveam câinii plimbându-se prin parcul lor. Paşii îmi erau uşori şi liberi, ca ai unei femei îndrăgostite înainte

de apariţia primelor probleme în cuplu. Te-am prins. Aşadar eu conduceam. Îndoiala îşi vârâse coada, dar o pusesem cu botul pe labe!

Puteam chiar să mă gândesc la studentul pe care-l privisem. Nu-i ştiam încă numele. Dar ridica din umeri, unul se ridica puţin înaintea celuilalt, însă numai puţin, îşi vâra mâinile făcute pumn în buzunare şi mergea cu picioarele întoarse puţin spre interior, totuşi nu părea idiot. Era mult prea alert şi rapid. Nu era rău deloc, deşi la cantină şi la cafenea părea mereu să citească în timp ce mânca. Era dezamăgitor, o asemenea companie n-ar face deloc bine felului meu de-a mânca, nici măcar n-ar observa dacă aş lăsa farfuria neatinsă sau dacă mi-aş goli-o în geantă, iar mie mi s-ar părea că nu-i pasă deloc. Nu e o alegere bună.

Ia stai puţin. Cum era? O asemenea companie n-ar face deloc bine felului meu de-a mânca. Ce fel de companie? Cineva care m-ar lăsa în întregime stăpână pe felul meu de-a mânca? Dar nu exact asta căutam?

A fost ultima oară când am reuşit să renunţ la o sesiune după ce pusesem în gură ceva de pe lista neagră.

Lucrurile legate de Domnul meu pe care nu i le povestisem Irenei erau atât de multe la număr, încât nu mai aveam practic nimic de vorbit.

Cu cât Domnul meu creştea în importanţă şi devenea mai atotputernic, cu atât mă interesa mai puţin să-l ascund celor care nu făceau parte din familie. Sunt bulimică, şi ce dacă? Totuşi Irenei nu îi puteam spune, iar din cauza asta Domnul meu şi Irene nu mai încăpeau amândoi în viaţa mea. Unul trebuia să dispară. Dacă Irene ar fi petrecut mai mult timp cu mine, poate i-aş fi povestit, însă ne vedeam atât de rar, încât era mai simplu s-o las baltă, iar după ce a mai trecut ceva vreme, a devenit imposibil.

Vino, draga mea...

1974

Katariina îşi aduce aminte cuvintele prietenei sale Anne: din ţara ta nu pleci, de-acolo eşti smuls.

O altă prietenă, Monika, a împrumutat bani de la Katariina, dar nu i-a mai dat înapoi, deşi Katariina s-a dus să i-i ceară direct. Katariina se scaldă-n bani, aşa crede Monika, din cauză că iese cu un finlandez şi o să se mute în Finlanda. N-are Katariina nevoie de ruble.

Acasă la Katariina nimeni nu spune nimic în favoarea finlandezului, dar nici împotriva lui. Katariina nu mai întreabă de Anette. Nici de altcineva, de pildă de August. Cantina universităţii. Foarte mulţi oameni – mulţi cunoscuţi. Aş fi vrut să mănânc singură, dar n-a fost posibil. Era greu să ţin tava în mâini, pentru că aveam atât de multe de făcut în acelaşi timp. Trebuia să discut firesc cu ceilalţi şi să mănânc la fel. Nu trebuia să devorez totul ca o bulimică, asta ar trezi bănuieli sau cel puţin ar atrage atenţia, însă nu trebuia nici să ciugulesc ca o anorexică, să ascund sau să răscolesc mâncarea din farfurie. Trebuie să mănânci cât mai discret posibil ca să ai un aer firesc, aşa-i? Cum se face?

Îmi potriveam rând pe rând ritmul mâncatului după fiecare om de la masă. Astfel, nimeni nu observa că mâncam în acelaşi ritm. Din când în când amestecam ritmurile şi aproape terminam, deşi ceilalţi mai aveau încă în farfurie. Imposibil. Fie plecam chiar atunci, fie mergeam să-mi mai iau. Dacă aş propune să ieşim la o ţigară? Dar ceilalţi mâncau încă. N-ar trebui să mă despart de grup. Altfel riscam să mă întorc acasă şi să continui să mănânc singură. Trebuia să rămân la masă. De ce mâncau ceilalţi aşa de încet? Furculiţele se mişcau atât de lent, încât auzeam cum dinţii lor împungeau scrâşnind aerul. Zăngănitul neîntrerupt al cuţitelor

încerca să mă facă să cad de pe scaun. Trebuia să mă ridic să-mi mai iau. Greutatea farfuriei pline în mâini îmi dădea siguranţă. Aş fi vrut să mă apuc de mâncat înainte să ajung înapoi la masă, să iau o pâine întreagă sub braţ în loc de câteva felii şi să-mi arunc alta în geantă, ca să nu fiu nevoită să fug imediat la magazin, să fie asigurată continuitatea mâncatului şi să pot rămâne să discut cu ceilalţi.

Cum să scap de cursurile de după-amiază? Ar trebui să stau jos şi să iau notiţe ca şi când n-aş avea nimic, deşi picioarele mele ar fi mereu în drum spre casă, ca să-mi continui festinul, sau spre toaletă, ca să dau afară ce aveam deja în burtă. Am mai luat nişte pâine. Câţiva studenţi cu care aş fi putut avea oarecare afinităţi stăteau la masa de-alături, dar nu am îndrăznit să mă uit într-acolo ca să-i salut, când aveam atâta pâine în mână, iar burta mea o trăgea mereu spre ea.

Mi-am frecat energic unghiile în toaleta de la universitate. M-am simţit imediat mai hotărâtă. Poate că era ultima oară, măcar săptămâna asta. Măcar azi. Măcar în momentul ăsta. După periaj, vârfurile degetelor mele au căpătat o culoare roşie sănătoasă. M-am mai spălat o dată pe mâini. Mi-am mirosit unghiile, amuşinând fiecare deget în parte ca un mic animal, apoi

ambele palme şi vârfurile părului. Mi-am verificat şi hainele, ca să nu fi sărit pe ele ceva suspect şi urât mirositor. Bemina era singurul detergent cu care scăpam complet de mirosul de vomă de pe mâini, dar nu aveam aşa ceva la mine. Eram nevoită să mă mulţumesc cu săpunul obişnuit. Eram gata să păşesc afară? Sau poate trebuia să mă mai spăl o dată pe mâini. Mă spălasem deja pe dinţi şi mă clătisem cu apă de gură şi făcusem gargară. Nasul meu încă mai simţea mirosul. Mirosul mirosului. Dar nu ştiam dacă se simţea doar acolo sau din tot trupul meu, devenise oare mirosul meu caracteristic? Mi-am mai suflat o dată nasul, ca să fiu sigură, şi au ieşit câteva seminţe de in. De astea fuseseră în pâine. În pâinea care era atât de bună, de moale şi de proaspătă şi care mirosea atât de îmbietor.

Pe una din mâneci aveam o pată minusculă. Am mirosit-o. Nu ştiam să spun. Poate. Sau poate era doar o pată de la altceva. De la ceva care nu mirosea. Ceva care nu mă dădea în vileag. Puteam oare să mă bazez pe nasul meu sau trebuia să încerc să scot pata? Bineînţeles, trebuia să fiu complet sigură. Mi-am dat jos bluza şi m-am dus la chiuvetă să o spăl. Tocmai atunci a intrat o studentă pe uşă. N-am ridicat capul. Ea m-a salutat. Eram cu nasul vârât în bluză. M-am plâns că-mi muiasem o mânecă în supă. Râzând. Se mai întâmplă

chestii din astea. Nu m-am uitat la ea. Uşa cabinei s-a închis. M-am privit în oglindă. Arătam de parcă plânsesem. Asta-mi mai lipsea. Apoi mi-am amintit că nici nu mâncasem supă la cantină. Câtă neglijenţă din partea mea. Bluza era umedă, dar ce să fac. Mi-am mai strecurat o bomboană mentolată în gură. Am plecat înainte ca studenta să vină să se spele pe mâini şi să-şi aducă aminte că nu mâncasem supă azi.

Nu trebuia şi nici n-avea să rămână vreo urmă din ceea ce făcusem. Nimeni nu trebuia şi nici n-avea să observe. Pentru ca bulimia mea să meargă bine. Altfel toată lumea ar încerca să mă despartă de ea. De asta m-am dus la doctor. Ca s-o pot păstra. Dacă aş leşina sau indicele meu de masă corporală ar scădea, fie şi cu zece unităţi, aş fi trimisă la spital şi nu aş reuşi să împiedic asta.

Iată cum stau lucrurile: trebuie să-mi salvez bunul cel mai de preţ, bulimia. N-aş putea trăi fără ea.

20.03.1999

Doctorul m-a întrebat ce reacţie avusese mama.

I-am spus că mama nu ştia.

Dar tata?

El cu atât mai puţin.

Doctorul a rămas uimit. Cum era posibil ca mama să nu fi observat nimic, dacă aveam probleme cu mâncatul de unsprezece ani, dintre care mare parte îi petrecuserăm împreună în aceeaşi casă.

I-am spus că nici eu însămi nu ştiam că era o problemă. Totuşi doctorul trebuia să ştie că numai bulimicii sunt conştienţi de problema lor, anorexicii – foarte rar sau prea târziu.

Prima dată când am venit la Centrul Universitar de Medicină Preventivă, am intrat pur şi simplu repede pe uşă, fără să mă gândesc de ce venisem, ştiam doar că eram extrem de obosită, incredibil de obosită, atât de obosită încât nu mai puteam nici să mănânc, nici să stau nemâncată. Trebuia să mă duc singură, ca să nu fiu dusă cu forţa. În acelaşi timp, eram sigură că nu aş fi fost luată în serios, că ar fi trebuit să demonstrez că nu era vorba doar de un mic regim. Însă doctorul mi-a făcut repede trimitere la un specialist în tulburări de comportament alimentar. Mi-a explicat că, în cadrul Centrului Universitar de Medicină Preventivă, există o secţie specială destinată tulburărilor de comportament alimentar, unde lucrează medici generalişti, psihiatri, psihologi, nutriţionişti. Dar ce să fac eu cu ei? Pot să pun pariu că ştiu la fel de multe ca stimaţii doctori despre

alimentaţie şi lipsa ei, despre hipoglicemia cronică, despre scăderea nivelului de potasiu după vomitat, adică hipokaliemie. Acestea sunt urmate de tulburări emoţionale, depresie, ipohondrie, isterie, accese de furie şi chiar stări psihotice. Creşte apatia, la fel şi indiferenţa (însă nu vizavi de mâncare), energia şi vitalitatea scad, capacitatea de lucru şi dispoziţiile sociale sunt reduse. Cei care se înfometează se izolează de societate şi îşi pierd apetitul sexual. Să continui? S-a mai spus că, asemenea unor refugiaţi, aceştia nu reuşesc să se elibereze de sentimentul că îi urmăreşte o forţă malefică. Foamea duce la înăsprirea senzaţiilor, a sensibilităţii şi a altor trăsături umane, distruge personalitatea. E de-ajuns?

Bine, acceptam să merg la teste şi la tot ce mai era nevoie, atâta timp cât nu mă închideau undeva. Era cel mai important lucru. Am recunoscut tot. Am mărturisit tot ce era legat de mâncare. Mi-am refăcut spovedania alimentară în faţa specialistului timp de câteva ore bune. Eram conştientă şi conştiincioasă. Singurul meu scop era să nu-l las pe Domnul meu să meargă prea departe, altminteri aş fi ajuns să fiu hrănită intravenos şi n-aş mai fi putut să mă ocup de activităţi importante, precum să vomit sau să fac gimnastică.

Am promis să merg la laborator ca să mi se ia sânge.

Am început să mă uit la ceas cu 22 de ore înainte de analizele de laborator. La amiază, Saara m-a invitat să ieşim în seara aia, iar eu am acceptat, fără să-i spun unde mă duceam a doua zi dimineaţă.

Înainte de-a mă pregăti să ies, am sunat-o totuşi pe Saara şi atunci m-am scăpat, i-am spus că trebuia să merg la laborator a doua zi dimineaţă. Saara m-a întrebat imediat de ce. I-am spus că era doar un control de rutină. Ce fel de rutină? Nu i-am răspuns pe loc. Saara a spus că atunci nu puteam să ies cu ei. Ar trebui să nu mănânc şi să nu beau nimic de la ora zece încolo, dacă dimineaţă mergeam la analize. Nu era scris clar în trimitere? Cu siguranţă cineva subliniase asta când făcuse programarea.

I-am spus că aş putea să merg în altă zi. Nu era aşa de urgent. Saara a vrut să mai întrebe ceva, însă i-am închis telefonul în nas. Am sunat-o peste puţin timp şi i-am spus că se întrerupsese legătura, nu ştiu din ce cauză, tu ce crezi, aşa că până la urmă, tot mirându-se, a uitat să-mi mai pună vreo întrebare.

Puteam foarte bine să merg la laborator pentru probe de urină şi de sânge în altă zi, deşi îi promisesem medicului meu că voi merge negreşit săptămâna asta.

Iar mâine ar fi vineri. Trebuia să rezolv treaba asta. Doar ca să fiu sigură. Absolut sigură. Ca şi data trecută. Şi cea de dinainte. De câte ori nu promisesem că mă duc să mi se ia probe de sânge? Şi de câte ori mă dusesem?

Pur şi simplu nu voiam să ştiu cu ce soi de apă semăna sângele meu după 11 ani de circ alimentar, deşi tocmai asta trebuia clarificat.

Prima mea psihiatră nu era specializată în tulburări de comportament alimentar. Nu-mi dau seama de ce mă trimiseseră la ea. Femeia a tresărit când i-am spus că da, bulimia mea însemna că vomitam.

A doua psihiatră a scris în raport că aveam o personalitate instabilă şi că identitatea mea sexuală era fluctuantă. Sau vagă. Sau confuză. Or, eu încercam să mă ascult numai pe mine, pentru că nimeni nu putea să facă asta în locul meu, nici măcar cea de-a treia psihiatră, care nu spunea niciodată nimic. Dădea din cap mormăind, însă nu spunea niciodată nimic, nici nu întreba nimic. În rest, psihiatra asta era o femeie drăguţă şi se spăla pe mâini după fiecare întâlnire de-a noastră, la fel cum făcea şi-n cazul altor pacienţi şi după ce termina de vorbit la telefon. Auzeam de pe hol cum îi zdrăngăneau energic brăţările prin susurul apei, apoi cum îşi usca mâinile cu aceeaşi vigoare şi brăţările îi

zdrăngăneau iar, deşi nu purta alte bijuterii şi era cam masculină în rest.

A patra era la fel, a cincea nici nu mă mai interesa. Am lăsat baltă terapia şi nu m-am mai obosit să trec pe la medicul meu decât atunci când aveam nevoie de mai multe medicamente. Dacă aş fi putut să-mi reînnoiesc reţeta altfel, nu m-aş mai fi dus deloc la Centrul Universitar de Medicină Preventivă. Nu-mi displăcea să merg la medicul meu. O luam stradă cu stradă, treaptă cu treaptă, şi niciodată n-am fost silită să mă întorc înainte de ultimul colţ, să nu mă duc. Cei mai mulţi anorexici beau apă înainte de cântărire, ca să-şi mărească greutatea, dar mie nu-mi plăcea să fac asta. Era destul de palpitant să văd ce arăta cântarul. Atâta timp cât nu arăta aceeaşi greutate. Atâta timp cât lucrurile se mişcau. Ştiam că n-aş fi putut ajunge niciodată să cântăresc treizeci şi ceva de kilograme. Era de neimaginat. Sunt totuşi bulimică în principiu, anorexia e doar cireaşa de pe tort, deşi aveam cireaşa de dinainte să am tortul. Nu puteam să ajung niciodată la 30 de kilograme, de aceea nici nu era nevoie să încerc să-mi măresc greutatea înainte de cântărire. Voiam doar ca greutatea mea să fie puţin mai mică. Senzaţia aceea. Plăcerea aceea. Bineînţeles, exista şi o condiţie ca s-o

obţin, uneori greutatea creştea. Asta făcea însă plăcerea cu atât mai completă şi mai încurajatoare.

Medicul meu avea o privire de vită blândă şi o voce plină de compasiune, cu care tot timpul întreba acelaşi lucru, cum mă simţeam. Nu mă zorea niciodată, nici măcar când ceasul arăta că timpul trecuse. De multe ori, vizita la el îmi preschimba ziua dintr-una obişnuită într-o zi de sărbătoare. De exemplu, când am venit la el a doua oară şi a citit notiţele despre vizita anterioară, când venisem la Urgenţă. După ce le-a citit, şi-a împreunat mâinile dinaintea gurii şi a nasului şi le-a ţinut aşa o clipă, înainte să se întoarcă spre mine. Eram mulţumită. După expresia lui, ştiam că îmi va reînnoi din plin medicamentele preferate, cu zecile, poate chiar comprimate de zece miligrame – cele de cinci nu erau cumva prea blânde în cazul ăsta? Diazepam, Diazepam, iubirea mea, pampam!

Am scos primul Diazepam din folie de cum am ieşit pe uşa farmaciei. Soarele nu-mi mai rănea ochii. Menghina care mă strângea şi-a slăbit fără zgomot strânsoarea. Cât de bine era, bine şi linişte, atât de bine.

Am trecut pe la o prietenă care locuia în apropiere şi care nu putea mânca altceva în afară de iaurt, îngheţată sau acadele, ca toţi dependenţii de *speed*[47]. Pentru mine,

[47] Metamfetamină.

îngheţata nu se afla de mult pe lista cu mâncare sigură. Voiam totuşi să discut cu ea despre diferite mărci de îngheţată. Diferite iaurturi. Ce-aş fi putut să fac după o astfel de conversaţie, dacă nu să merg la magazin – unde, fiindcă nu aveam bani, trebuia să fur – şi apoi să mă duc acasă, să mănânc tot şi să dau afară vomă rece şi moale, care nu-mi răneşte nici gâtul, nici nasul.

Bineînţeles, Diazepamul ar fi trebuit să mă calmeze, ca să nu fiu tentată să fac asta. Dar pe de altă parte, când primeam o reţetă nouă de Diazepam, trebuia să sărbătoresc, iar eu nu ştiam să sărbătoresc decât prin mâncare. Unii au nevoie de băutură pentru ospăţ, sau băutura e cea care face ospăţul, altora le de de-ajuns să se pună la patru ace. Pe alţii biserica îi înalţă. Singura mea biserică e mâncarea.

Şi-n plus, îngheţata era un aliment „mediu”, nici o mâncare sigură, dar nici una foarte periculoasă, nu atât de periculoasă încât, după ce mă apucam de mâncat, să nu mai ştiu când mă voi opri. Aşadar, nu voi sfârşi prin a fi hrănită intravenos.

În cele din urmă, am primit o trimitere la Clinica pentru Tulburări Alimentare.

Fie, sunt pregătită să ţin un jurnal alimentar, deşi e stupid – ca şi cum n-aş şti şi nu mi-aş aminti ce-am mâncat, când şi de ce, Dumnezeule, de unşpe ani calculez calorii şi pentru câte sesiuni de mâncat îmi ajung banii, ştiu ştiu ştiu foarte bine. Dar fie. Să ţin un jurnal al gustărilor şi orgiilor mele, fără să dau nici un fel de informaţii calorice. Absurd. Dacă le notez e pentru că, de cele mai multe ori, numărul de calorii spune de ce-am mâncat un anumit aliment. Dacă vreţi ca jurnalul ăsta să vă spună ceva, atunci trebuie menţionat că am băut două căni de cacao Options fără să vomit tocmai pentru că o cană are mai puţin de 40 de calorii.

Fie, mă duc la nutriţionist, deşi e chiar ridicol, de parcă n-aş cunoaşte destul de bine piramida alimentară, de parcă n-aş şti tabla caloriilor mai bine decât pe cea a înmulţirii, şi tot ce conţine fiecare aliment şi de ce cantităţi are nevoie zilnic corpul meu. Normal că ştiu, imbecililor.

Apoi îi aud spunând că nu poţi să faci altcumva decât să mănânci regulat.

Sub nici o formă. În nici un caz.

Ridicol.

Susţin că greutatea mea va creşte atunci cu cinci kilograme, dar va scădea iar când metabolismul mi se va

regla, voi mânca probabil mai mult decât înainte, însă greutatea mea va rămâne acceptabilă. Poveşti din astea îmi îndrugă, şi-şi închipuie că mă voi lua după asemenea aberaţii.

Greutatea mea nu va creşte cu cinci kilograme. Nici gând. Nici măcar o clipă.

Aşadar, Clinica pentru Tulburări Alimentare nu mă mai interesa. Pentru că nu mă interesa mâncatul regulat. Era absurd. N-aveam să mă apuc să mănânc atunci când scria în carneţel că e timpul să mănânc. Din patru în patru ore, de pildă... Chiar dacă eram în bar sau în vizită sau în oraş sau la somn. Sau trebuia să-mi programez sesiunile de mâncat pentru mai târziu sau pentru ziua următoare – atunci nu mâncam nimic înainte, pentru că mi-aş fi crescut pofta, până când n-aş mai fi putut suporta. Iar dacă reuşeam să stau nemâncată, fără să mă gândesc la vreo sesiune, asta nu-mi strica deloc. Dar nu aveam de gând să m-apuc de mâncat fără motiv.

Mă îngrijeam de sănătatea mea în alte feluri. Îmi periam limba după fiecare sesiune de bulimie, aşa cum sunt sfătuiţi bulimicii să facă. Făceam gargară cu apă, lapte sau apă Vichy, pe care n-o suportam în alte situaţii. Mă spălam pe dinţi doar după două ore, pentru ca smalţul să aibă timp să se întărească. Locuind singură,

nu era nici o problemă. Luam vitamine în fiecare zi după o sesiune de bulimie majoră. Luam tablete de fluor. Crom, care trebuia să calmeze pofta de dulce. Extract de anghinare pentru digestie şi Gingko biloba pentru circulaţia periferică. Sucuri Gefilus pentru flora intestinală. Mult calciu.

Cu toate astea, eram plină de vânătăi din cauza anorexiei, ca o fată îndrăgostită care se loveşte şi se izbeşte de toate, mă dureau muşchii, nu ştiu dacă din cauza bulimiei sau a metamfetaminei. O încercasem de mai multe ori, doar o încercasem, nu era nimic regulat. Mă dureau şi sânii, sigur de la metamfetamina de ieri, erau sensibili şi acum. Dar nasul, care din cele două îmi făcea nasul să curgă, şi, din cauza acestei curgeri necontenite, îmi jupuia pielea de pe nări, bulimia sau faptul că trăsesem pe nas mai multe linii, n-aveam idee, aşa că m-am dat cu vaselină, iar curioşilor le spuneam că sunt alergică la fân.

Trebuia să trec la un nivel superior. Diazepamul era bun, dar nu suficient de bun. Medicul meu era bun, dar nu suficient de bun. Nimic nu era destul. Nici măcar metamfetamina, deşi era o veche metodă de slăbit. Nici Oxepamul, nici Xanorul, Tenoxul, Alproxul, nimic. Nimic nu era de ajuns ca să-l ţină pe Domnul meu sub control.

Trebuia să încerc mai mult, să caut noi mijloace. Trebuia să mai existe ceva. Cineva.

Nu ceva sau cineva care m-ar fi făcut să mănânc fără măsură.

Ceva sănătos.

Cineva sănătos.

Cineva care are probleme cu mâncarea? Sau cineva fără probleme?

Ce spune Domnul?

Trebuia să găsesc ceva care să mă împiedice să cad şi mai mult. Pe cineva care să aibă grijă de mine şi să mă susţină, aşa cum aveam grijă una de cealaltă Irene şi cu mine, când nu ştiam cum să mâncăm, aşa cum ne susţineam una pe cealaltă când chicoteam în curtea şcolii, aşa cum ne ajutam una pe cealaltă să facem rost de mâncare şi ascundeam surplusul de ochii mamei Irenei.

Trebuia să-mi găsesc echilibrul în Hukka, doar ca să nu am vreme să mănânc în neştire în starea asta în care oscilam necontenit între două extreme alimentare.

Înainte, ca dimensiuni, ajungea să fiu eu cea mai mică dintre noi două. În absenţa Irenei, trebuia să-mi regândesc toate limitele mâncatului. Nu reuşeam să găsesc vreo regulă când nu aveam nici un punct de reper ca să-mi apreciez dimensiunile. Hukka trebuia deci

să vină, Hukka trebuia neapărat să vină. Să-mi spună cât de micuţă eram, cât de uşoară eram când mă ridica în braţe, nici nu simţea că-s acolo! Cât de subţiri erau încheieturile mele, nu mai mari decât degetele, şi cât de delicată eram, ca un ornament de zahăr care se topeşte în gură.

1974

Katariina îi interzice logodnicului ei să-i aducă vreun cadou din Finlanda. Absolut nimic. Fără haine, fără ciorapi, şampon sau deodorant. Nimic care s-ar vedea. Se descurcă foarte bine în ţara ei, mulţumesc frumos. Bun, în regulă, cafea poate aduce, dacă tot bea şi el, oare nu e prea mult? Cafeaua e într-adevăr destul de scumpă aici. Dar e bine, dacă tot bea şi el.

Preotul o roagă pe Katariina să-i aducă o haină nouă din Finlanda – o va plăti, bineînţeles. E preotul care o va cununa pe Katariina şi e bucuros să audă că ea vrea şi o cununie la biserică pe lângă cea de la primărie, e cu atât mai încântat cu cât ea îi spune că evenimentul va fi deschis pentru public. Nunţile la biserică sunt aşa de rare, atât de puţini oameni îşi doresc aşa ceva acum, când autorităţile persecută Biserica.

Biserica se umple de oameni la nuntă. Nu au toţi loc înăuntru. Katariina nu dă curs rugăminţii preotului de a-i aduce o haină, nu îndrăzneşte. Doar n-o să-i lase necununaţi din cauza asta, nu?

Dar pentru buchetul de mireasă e nevoie de o haină de nailon. Nunta are loc iarna, iar oficial nu poţi face rost de flori atunci. Katariina cunoaşte un producător de flori, căruia îi duce o haină de nailon finlandeză, şi primeşte în schimb un buchet mare de garoafe roşii.

Încă din prima noastră dimineaţă, A. Hukka mi-a făcut cafea, deşi cafetiera lui era stricată şi doar filtrul funcţiona. Mă uitam de la etaj cum fierbea apa şi apoi cum se scurgea prin filtrul improvizat din hârtie igienică în căni, şi cum Hukka le aducea după aceea la masă. Cum punea două tartine alături. Două! Două felii de pâine de secară cu ton, caşcaval şi castravete deasupra. Mirosul era uimitor. Nu mai mâncasem pâine de opt ani – mă rog, nu astfel încât să-mi rămână în stomac. Nu după ce se înţelege în general prin „mâncat”. Pâinea te umflă. Nu ţineam pâine în casă, şi nici nu mi-ar fi trecut prin minte să fac o asemenea combinaţie. Să pun unt pe pâine, apoi caşcaval şi ton deasupra. Dar cele mai uimitoare erau feliile de castravete. O sută de grame de castravete are doar 12 calorii. Nu merita să mănânci o chestie sigură cu o felie de caşcaval atât de groasă, care

are numai ea peste 100 de calorii. Nici tonul, cu 95 de calorii la suta de grame, nu se putea combina cu pâinea, care are cam 60 de calorii de felie, şi nici cu o felie de caşcaval ca asta, care avea mau mult de 100 de calorii!

Nu trebuia să combini niciodată mâncarea sigură cu cea periculoasă la aceeaşi masă. De ce să mănânci în acelaşi timp mâncare periculoasă şi mâncare sigură, din care poţi înfuleca cu kilogramele în alte zile. Complet inutil! Când te apuci de o sesiune, trebuie să mănânci numai şi numai mâncare periculoasă, pentru că atunci ai ocazia să bagi cât mai multă mâncare din asta în burtă.

Hukka credea că rămâneam sus doar din timiditate. M-a întrebat dacă voiam o cămaşă. Am luat-o şi am încheiat-o cât am putut de încet. Apoi am descheiat câţiva dintre nasturi şi i-am încheiat la loc. Nasturii mi se loveau de unghii. Curând, Hukka ar fi observat că nu avea aşa de mulţi nasturi cămaşa aia.

Hotărâsem deja să n-o mai fac în săptămâna aceea: nici măcar o singură dată! Şi-apoi masa aia! Trebuia să cobor scara care scârţâia şi să mă aşez la masă. Hukka m-a întrebat dacă putea fuma în timp ce mâncam. Am scuturat din cap, gura îmi era plină de salivă, tremurul mâinilor putea fi pus – din fericire – pe seama mahmurelii, vai, să stau aşa aproape de o asemenea masă! Cum ajunsesem în situaţia asta? Uimitor.

Înfricoşător. Cum de nu avusesem prezenţa de spirit să plec mai devreme sau măcar să spun că nu pot mânca nimic pe moment, în starea aia nu mi-ar pica nimic bine. Aşa fac mereu, tot timpul inventez ceva, de ce tăceam mâlc acum? De ce nu spusesem nimic când Hukka se apucase să facă tartinele? Dar nu ştiam că avea de gând să facă aşa ceva. Oare spusese ceva, mă întrebase dacă îmi era foame, dacă voiam să mănânc, ce aveam chef să mănânc? Oare nu auzisem? Aţipisem pentru o clipă în momentul ăla? Şi cum nu răspundeam, Hukka a luat tăcerea mea drept o încuviinţare.

M-am aşezat pe canapea, deşi aş fi vrut să mă ascund de tartine, şi am luat o cană de cafea. Hukka mi-a spus că-mi dăduse cana lui preferată, din curtoazie.

Pe deasupra, Hukka pregătise micul dejun înainte de amiază. Când eu nu mâncam nimic înainte de amiază de aproape zece ani. E o regulă veche, care a rămas încă în vigoare. Înainte de amiază nu se mănâncă, se bea doar cafea.

Astfel, Hukka mă punea să mănânc tartine cu mult înainte să fie vremea mesei. Ce idee ciudată!

Arătam diferit acum?

Ca o persoană care mâncase un lucru periculos şi îl păstrase în stomac? Otrăvită? Pierdută?

Hukka se uita la mine în timp ce încercam să fac faţă tartinei, se uita fix.

Cum de poţi avea trăsături atât de luminoase, o bărbie atât de fermă?

Nu am.

Ba da. Nu e ceva de rău, a râs Hukka.

Simţeam că am o expresie rănită. De genul „nu-ţi mai bate joc de mine”.

Hukka însă continua să mă privească.

Pisicuţo, mi-a şoptit.

Şi de-atunci am fost Pisicuţa.

1974

Mama Katariinei a venit în Tallinn la nunta fiicei sale. Până la cununie are destul timp să-i facă o vizită unei cunoştinţe din oraş. Arnold n-a vrut să meargă cu ea, a preferat să rămână acasă. Sofia îşi spune că se simte uşurată: cel puţin nu trebuie să-şi mai facă griji că Arnold va bea prea mult sau că se va lua la întrecere cu proaspătul ginere ca să vadă cine bea mai mult, cum îi va spune mai târziu Katariinei, deşi ştie că sentimentul de uşurare vine din faptul că e mai bine ca Arnold să nu fie la vedere. Ca să nu deranjeze pe nimeni. Ca să nu-l întrebe nimeni nimic. Ca să nu deschidă gura pe unde nu trebuie. Pe lângă asta, la nuntă sunt bineînţeles şi *spioni*.

Aceştia ar anunţa imediat pe cineva de prezenţa lui Arnold. Şi n-ar fi deloc bine pentru Katariina, ar putea influenţa obţinerea actelor. Şi hotărârea ei. Şi cursul cazului lui Arnold.

La coadă la magazin, Sofia zăreşte un bărbat pe care are senzaţia că-l cunoaşte, aşa că-l priveşte lung câteva clipe. Bărbatul seamănă cu Richard, doar că e mai bătrân. Se poate să fie Richard? Sofia îl bate pe umăr. E într-adevăr Richard, cel mai bun prieten al lui Arnold, fuseseră toţi împreună în pădure atunci, Richard, Arnold, August şi Elmer! Toţi se miraseră de dispariţia lui Richard, i se căutase cadavrul, dar nu se găsise nimic. Se credea că reuşise să fugă în străinătate, însă atunci le-ar fi dat de veste, nu? Şi iată că Richard se află dintr-odată dinaintea Sofiei, teafăr şi nevătămat, aşa cum îl cunoştea, Richard!

Richard, îţi aduci aminte de mine?

Richard se întoarce.

Nu are timp să-şi vină în fire, se holbează pur şi simplu la ea, nu mai poate să nege nimic, nu-i mai poate spune Sofiei că se înşală, că-l confundă cu altcineva. Frumoasa Sofia. Mireasma de fân. Dinţii rupţi ai greblei. Richard i-a reparat grebla. Sofia are glezne frumoase. Ajută-mă, Doamne!

Sofia îl invită pe Richard la nunta Katariinei.

Richard nu refuză, nu poate refuza, şi pleacă împreună cu Sofia spre catedrală. Pune doar un picior înaintea celuilalt, bâiguie cuvinte în estonă pe care nu le-a mai rostit de ani de zile şi pe care credea că le uitase, pentru că Richard gândeşte acum în rusă, urmăreşte numai emisiuni în rusă şi citeşte numai ziare în rusă. Ar putea încă să se oprească şi s-o apuce în altă direcţie, dar continuă să meargă de-a lungul străzii Pagari şi-n sus pe dealul Toompea alături de Sofia, merge în cadenţă, ca un bun soldat.

Pe strada Pagari se aflau acele celule în care Richard fusese înghesuit în aşteptarea interogatoriului.

Sofia povesteşte una-alta, însă Richard nu e în stare să întrebe nimic, nici măcar nu se mai gândeşte să facă ceva, să-şi recapete cumpătul. Sofia îi aruncă o privire piezişă – oare războiul l-a afectat atât de rău sau care e problema? Sofiei îi vine în minte un gând: poate Richard se poartă aşa din cauză că demult, foarte demult, Sofia fusese mai întâi îndrăgostită de el, dar apoi se căsătorise cu Arnold. Nu se poate să fie vorba despre asta.

Sofia nu-i spune unde e Arnold sau de ce nu e cu ea. Richard nu întreabă.

La poarta bisericii, Richard se pierde în mulţime. Sofia îl aşteaptă, îl caută, însă nu-l găseşte şi intră în biserică împreună cu ceilalţi invitaţi.

De ce nu întrebase Richard nimic de Arnold, prietenul lui cel mai bun, pe care nu-l mai văzuse de ani de zile? Bine că nu întrebase, Sofiei i-ar fi fost greu să-i explice de ce Arnold nu venise la nunta fiicei lui, la asta nu se gândise în magazin, atât de uimită fusese să-l vadă pe Richard. Totuşi.

Am început să ne uităm la televizor împreună, chiar şi atunci când eram fiecare acasă la el, stăteam la telefon şi vorbeam în toate pauzele publicitare. În rest, nu spuneam nimic dacă nu era nevoie, uneori poate câteva cuvinte, dacă era vorba de un film sau de un serial. În timpul talk show-urilor şi al documentarelor comentam mai mult şi treceam în revistă coafurile prezentatoarelor. Pentru mine era bine, fiindcă stăteam departe de mâncare cât mă uitam la televizor.

La micul dejun începeam să citim împreună ziarul la telefon. Eu citeam ziarul şi-i povesteam ce scria, fiindcă Hukka nu-l primea. Şi asta era bine, fiindcă nu tânjeam după mâncare cât citeam ziarul.

Era mai uşor să merg singură la magazin, pentru că în acelaşi timp vorbeam cu Hukka la telefon şi astfel reuşeam să nu-mi umplu căruciorul cu mâncare de orgie.

Vocea lui Hukka făcea mâncarea să pară mai puţin înspăimântătoare. Hukka era absolut minunat, era ca un miracol, ca briza mării şi câmpurile de maci din Saaremaa[48], ca mirosul de ienupăr.

Irene nu-mi mai lipsea.

Am început să mănânc aproape tot timpul în compania lui Hukka. Aşa mesele erau cât se poate de simple. Tartine cu ton, jambon, caşcaval, pâine prăjită cu unt sau plăcinte kareliene, nimic mai mult decât era necesar.

Cântăream 48 de kilograme. Nu mai aveam nevoie de nimic altceva în afară de compania lui Hukka şi de o ţigară la cafea. Singurele chestii sigure pe care le mâncam când nu eram cu Hukka erau fructele. Dar nu mai făcusem nici o orgie de săptămâni întregi! Incredibil! Puteam să sug dropsuri Mynthon toată ziua, pentru că îndepărtau eficient mirosul de foame care mi se ridica din burtă spre nas. Fiindcă trebuie să sugi mult la ele, simţi că nu mai ai gust şi palatul îţi amorţeşte, iar asta e bine. În plus, un pachet are numai 80 de calorii. Nu scrie pe toate pachetele câte calorii au, însă pe cele cu portocale şi vitamina C scrie, iar eu din astea mănânc.

Mâncam şi bomboane mentolate, cum învăţasem din cazul clasic al gemenelor anorexice din Birmingham.

[48] Cea mai mare insulă a Estoniei.

Imaginile cu gemenele au fost primele poze cu anorexice pe care le-am văzut. În revista *Şapte zile*, dacă-mi amintesc bine. Michaela şi Samantha Kendall făcuseră un pact să slăbească şi ajunseseră să mănânce numai bomboane mentolate. De fapt, muriseră de curând, Michaela în 1994, Samantha în 1997, din cauza complicaţiilor anorexiei, bineînţeles. Erau foarte viguroase, trebuie să recunosc, dacă au reuşit să reziste în starea aia atâta timp. Cu-adevărat viguroase. Sau aveau un Domn foarte viguros.

Pun pariu că fiecare îşi aminteşte prima anorexică pe care a văzut-o, sau prima fotografie a unei anorexice, erau preferatele presei de scandal, ca orice avea legătură cu greutatea, bineînţeles. Anorexia e boală de prinţesă: fiecare persoană obsedată de slăbit devine o prinţesă şi fiecare prinţesă care slăbeşte e o ştire la fel de importantă ca naşterea primului copil al unei celebrităţi sau ca nunta de poveste a vreunei Miss. Centimetrii pe care îi au trupurile femeilor sunt la fel de importanţi precum graniţele ţării. Sunt măsuraţi cu precizie şi cea mai mică variaţie a lor e o ştire de pagina întâi.

Când am citit povestea gemenelor anorexice, nu m-am gândit nici o clipă că aş avea ceva de-a face cu ele, dar am tresărit probabil la fel ca toată lumea, din acelaşi

motiv pentru care te fac să tresari pozele cu anorexice: parcă erau dintr-un film de groază, din lagărele de concentrare din cărţile de istorie sau din tablourile cu tema *vanitas vanitatum*. Un schelet îmbrăcat într-o rochie americană ţipătoare, purtătoarea ei afişând mereu un zâmbet larg şi un rimel ca-n reclamele de la televizor, acela care-ţi face genele lungi. Era ceva la fel de ciudat ca Mona Lisa ţinând un fier de călcat. Cele două lumi nu aveau nimic în comun. Se respingeau una pe cealaltă. Exact ca micul orăşel finlandez şi cu mine.

Am fost mereu foarte sigură că nu voi deveni niciodată o asemenea prinţesă din lagăr, care moare de foame pe dinăuntru, dar aruncă mii de sclipiri din micile diamante lipite de gene. Care nu va lăsa în urmă nici măcar un cadavru frumos.

1974

După ce scapă de Sofia, Richard aşteaptă să se închidă uşile bisericii şi să răsune orga înăuntru, după care se îndreaptă spre foişorul de lângă catedrală, locul e cum nu se poate mai pustiu, se urcă pe balustrada solidă şi sare în gol.

Hukka era prea bun cu mine. De fapt... îmi era prea uşor să fiu cu el, aşa fusese de la bun început şi acum trecuse jumătate de an.

Nu mă mai confruntasem niciodată cu aşa ceva. Uşurinţa nu făcea parte din viaţa socială. Timpul petrecut cu Irene – sora mea – era plăcut, atât de puternic era sentimentul că suntem una. Dar nu era uşor. Lângă Hukka, viaţa părea neobişnuit de uşoară. Iar asta însemna că urma să se întâmple ceva rău. Nu-i aşa? Aşa era mereu. Când viaţa era atât de uşoară, vigilenţa scădea. Nici nu era spre binele meu, pentru că în cazuri din astea sfârşeai întotdeauna prin a te da de gol, prin a lăsa urme pe care ar fi trebuit să le şterg dacă voiai să fii la adăpost. De ceva.

Ascultam liniştea la mine acasă, după jumătate de an de uşurinţă. Mă duceam în bucătărie. Mă apucam de mâncat. Din nou aceeaşi situaţie. Orice altceva în afară de mâncat era îngrijorător, în liniştea aia nu puteai face altceva decât să mănânci.

Eram mult prea în siguranţă.

Începusem să vorbesc neglijent. Nu mai făcusem niciodată aşa ceva înainte. Între gândurile mele şi frazele rostite cu voce tare exista întotdeauna un decalaj aproape inobservabil, nu fusesem niciodată nevoită să reflectez, în compania Irenei totul mergea de la sine, însă acum decalajul acela începuse să se micşoreze, să dispară, iar eu trebuia să-l împiedic să se micşoreze,

decalajul acela trebuia să existe, decalajul acela care-mi dăduse mereu timp să mă gândesc dacă să spun ceva cu voce tare sau dacă să spun în felul acela sau dacă să-i spun chiar acelei persoane, dacă eram absolut sigură că n-o să mă trădez, dacă îi povestisem deja asta chiar acelei persoane, aşa că puteam să-i spun şi restul, sau nu-i povestisem? Ţineam întotdeauna minte ce şi cui spusesem, precum şi cine ce ştia, trebuia să fiu tot timpul vigilentă ca să urmăresc ce se întâmpla, cine pleca, cine spunea tâmpenii, cine nu era acolo. Trebuia să fiu tot timpul vigilentă, tot timpul pregătită pentru orice s-ar fi putut întâmpla. De ce Hukka, micul meu Hukka, nu înţelegea asta, nu înţelegea deloc cât de mult mă schimbasem în timpul acelor 10 kilograme pe care le dădusem jos în şase luni de uşurinţă, în total 10 kilograme, devenisem din ce în ce mai imprudentă, începusem chiar să mă spăl pe dinţi cu totul altfel decât pe vremea orgiilor alimentare: uneori începeam cu dinţii de sus, alteori cu cei de jos, uneori de la dreapta, alteori de la stânga, nu ştiam niciodată de unde aveam să încep în ziua următoare.

Ca să nu mai vorbim de exerciţiile mele, pe care le făceam doar atunci când aveam chef, adică tot mai rar. Aveam acelaşi program de exerciţii de zece ani. La început dura zece minute, apoi l-am dezvoltat atât de

mult, că în cele din urmă a ajuns să ţină două ore. Dacă săream peste exerciţii într-una din zile, le făceam a doua zi, iar pe deasupra făceam şi exerciţiile zilei în curs. Exerciţiile restante trebuiau făcute, chiar dacă eram silită să le fac pe cele pentru abdomen înainte să plec la şcoală dimineaţa, pe cele pentru coapse prin toalete în timpul pauzelor – asta cerea ceva acrobaţie, însă mă descurcam de minune –, pe cele pentru spate după ore, în toaleta bibliotecii, iar pe restul acasă, plus exerciţiile din ziua aia seara. Nimeni n-a ştiut vreodată că făceam cel puţin două ore de exerciţii în fiecare zi. N-aş fi mărturisit asta niciodată. Era ca şi când aş fi mărturisit că ţineam regim. Eu n-aveam nevoie de aşa ceva. Pur şi simplu, totul în mine era absolut magnific – structura osoasă, metabolismul şi restul –, aşa că nu era nevoie să-mi bat capul cu asemenea probleme. Dacă alţii trebuiau să fie atenţi la aşa ceva, n-aveau decât. Of, of. Ce trist. De-a dreptul jalnic, râdeam eu.

Era un adevărat noroc că Hukka nu observase aceste schimbări. Nu îi mărturiseam nimic direct lui Hukka, îi spuneam doar că decalajul dintre gândurile şi vorbele mele începuse să se micşoreze. Că nu trebuia să fiu atât de încrezătoare, dar Hukka nu părea să înţeleagă motivele îngrijorării mele.

Eram convinsă că Hukka avea să mă demaşte curând, fără să ştiu cum şi de ce. Oare din cauză că strecurasem prea multe comentarii revelatoare despre călătoriile mele în Tallinn? Sau din cauză că la mătuşa mea nu mergeam în Lempäälä[49], ci în Haapsalu? Sau din cauză că aveam măsura nepotrivită la locul nepotrivit, că eram pe cale să fur nişte pantaloni prea mici într-o cabină de probă, că alergam la magazin în ultimul moment sau că deconectam telefonul, pregătindu-mă pentru o îmbuibare zdravănă? Sau din cauză că mă pretindeam a fi altceva decât eram? Sau pentru ce făceam uneori în pat, când nu aveam orgasm, deşi Hukka era de părere că ar fi trebuit să am?

Cu ceva m-ar fi prins, era clar. Trebuia să împiedic asta. Trebuia să inventez ceva. Din nou. Ceva sau pe cineva?

Într-o dimineaţă când eram împreună, de cum am deschis ochii, Hukka a vrut să ghicească ceva. Putea să ghicească, putea? I-am spus că putea. Hukka a zis că putea pune pariu că nu mă culcasem prea des cu cineva trează. Cum aşa? Voiam argumente, însă numai pentru a avea timp să mă gândesc la un răspuns. Eram speriată şi alertată, aveam nevoie de timp să pun lucrurile cap la

[49] Oraş din sud-vestul Finlandei.

cap, însă Hukka n-a mai continuat, doar se uita la mine. Aş fi putut să spun că, de fapt, prima oară când mă culcasem cu cineva fără să fiu beată fusese cu Hukka. Dar n-am spus asta. Nu puteam să spun asta. Cât de goală m-aş fi simţit atunci. Mai goală ca niciodată. Mai goală decât m-am simţit vreodată fără haine. Dar nu trebuia să mă simt goală fără haine. Nu eram aşa de slabă încât să fiu silită să mă acopăr.

Cu cât port mai puţine haine, cu atât mai mult se uită lumea la mine. Ştiu exact la ce se uită şi, cu cât mi-e mai uşor să fiu eu însămi, cu atât ghicesc mai uşor ce gândeşte despre mine. Cu atât sunt mai puţine lucruri de care mă îndoiesc: înţeleg fiecare privire aţintită spre trupul meu gol, sunt sigură de sensul fiecărui moment, ştiu ce se întâmplă, mă simt în siguranţă înăuntrul propriului meu trup, cât mai adânc înăuntrul lui. Eşti în siguranţă când vorbeşti despre tine la persoana întâi singular.

Hukka mi-a suflat în urechi. Asta îmi făcea bine. Ca şi felul lui de-a mă mângâia pe burtă. Cu vârfurile degetelor. Mâinile lui Hukka îmi trasau conturul şi nu riscam deloc să mă pierd, nu-mi venea să ies din corp ca să fug de el sau să mă ridic în tavan ca să-mi văd trupul culcat alături de-al lui. Cât eram împreună cu Hukka, nu-mi părăseam deloc corpul. Nu făceam decât să exist.

Ascultam fâşâitul mâinilor lui Hukka pe pielea mea, ascultam cum se atingea pielea lui de-a mea, mă simţeam minunat de bine, devenisem ca prin minune Pisicuţa lui Hukka. Pisicuţa lui personală.

Asemenea imprudenţă nu scapă niciodată nepedepsită. Fugi, Anna.

1975

Cazul lui Arnold e clasat. De ce să mai deranjezi un bătrân?

1976

Ca să te muţi în altă ţară, soţul trebuie să-şi ia angajamentul scris că se va îngriji de întreţinerea soţiei, apoi mai trebuie o declaraţie privind rudele din străinătate şi o adeverinţă de la serviciu, din care să reiasă că angajatul care pleacă nu ia cu el nimic din ce nu-i aparţine de drept – unelte, cărţi sau altele lucruri. Mai trebuie şi o descriere a caracterului, pe care o scrie secretarul de partid al întreprinderii. Aceasta e aprobată apoi de contabilul-şef şi de director. După nuntă, Katariina a continuat să lucreze ca de obicei, iar situaţia de la serviciu s-a calmat. Căsătoria Katariinei nu mai e subiectul de bârfă principal, iar ea nu s-a schimbat deloc

după nuntă, pare să fie tot la fel ca înainte, munceşte tot la fel ca înainte şi se îmbracă tot la fel ca înainte.

Katariina e în relaţii bune cu secretarul de partid al întreprinderii, cu toate că nu e membră de partid, şi nu uită niciodată să-i ducă coniac şi trandafiri de ziua lui sau cu alte ocazii. Se înţelege bine şi cu contabilul-şef. Naşa Katariinei lucrează la cafeneaua Maiasmokk şi astfel face mereu rost de marţipan şi de cele mai bune bomboane de ciocolată, iar contabilul-şef e încântat să primească asemenea rarităţi cu atâta uşurinţă datorită Katariinei.

La şedinţa de partid din întreprindere se tratează separat problema plecării Katariinei, dar nu apar probleme nici acolo.

Şi aşa totul a trecut.

A trecut.

A trecut cu bine.

În biroul Serviciului pentru vize în străinătate, bărbatul verifică documentele Katariinei, zâmbeşte amabil – doar e vorba de cineva care pleacă în afară –, trăncăneşte despre una şi despre alta şi apoi încheie sfătuind-o pe Katariina să spună întotdeauna adevărul, orice ar fi întrebată.

Bărbatul îşi ia la revedere de la Katariina şi o însoţeşte până în hol, însă apoi închide uşa biroului şi

merge cu ea până la ieşire de-a lungul coridoarelor pustii – în vremea aceea, cei care veneau după vize pentru străinătate erau atât de rari, încât era bine dacă aveau măcar un client pe zi. Aproape de ieşire, lângă fereastra deschisă, bărbatul îi strânge mâna Katariinei şi-i spune, privind-o drept în ochi, să nu aibă nimic de-a face cu alţii care vin din Estonia. Nu-i spune la revedere, se întrerupe din trăncănit despre una şi despre alta, vocea îi e serioasă, vorbele clare şi răspicate, strângerea de mână fermă, vântul aproape îi acoperă glasul. Să nu ai de-a face cu ăia, sunt... bah... sigur ştii şi tu.

Stăteam comod pe braţul lui Hukka, când la televizor s-a difuzat o emisiune despre turismul în Estonia. Am vrut să strig că terminalul care se vedea pe ecran nu arăta aşa când eram eu mică şi mergeam cu *Georg Ots*. Că pereţii erau din tablă verde şi că mamei îi era teamă să se apropie de ei. Grănicerii îmbrăcaţi în uniforme verzi. Câinii. Preşurile dezinfectante. Mamă, te descurci cu bagajele alea? Sigur? Mama încerca să ţină pasul. Jos cel puţin erau cărucioare pentru bagaje. Treptele nesfârşite de la vapor până pe uscat, din tablă sau altceva, iar printre ele se zărea marea.

Hukka, dragul meu Hukka, mergeam acolo în fiecare an, de multe ori, mama şi cu mine.

Dar A. Hukka îşi fuma ţigara ca şi când la televizor nu era nimic deosebit, şi nici eu n-am spus nimic, mi-am băut doar eterna cafea.

Stai! Au zis ceva de Haapsalu la televizor! Hukka era pe punctul de-a schimba canalul. I-am spus că voiam să mă uit, dar filmul începuse deja pe canalul patru. Haapsalu. Mătuşa mea locuieşte acolo. Hukka îşi imagina că stă în Lempäälä.

Când Hukka s-a dus la baie în pauza de publicitate, am schimbat repede canalul, dar emisiunea despre Haapsalu se terminase deja.

Hukka nu mă scăpase de nostalgie. Voiam acasă. Acasă împreună cu Hukka.

De ce îmi venea dintr-odată să vorbesc de lucruri despre care nu povestisem niciodată nimănui? Ce era cu mine? De ce voiam să-i arăt camera din casa bunicii unde ascunseserăm un soldat care servise în armata germană? Şi clădirea din Tallinn unde bunicul fusese dus pentru interogatorii. Locul în care înainte fusese o cofetărie unde aveau cele mai bune *glasuurkoogid*[50]. Ţigările Priima pe care le fuma unchiul meu. Lopăţica de jucărie de pe pervaz, cu care mătuşa lua muştele moarte. Picioarele subţiri ale estonienelor de pe strada Pikk. Podeaua lăptăriei, pe care nu mai sunt nici găuri,

[50] Prăjituri cu glazură (în est., în orig.).

nici fleşcăraie. Lucrurile alea nu-l priveau pe Hukka, aşa cum nu-i priveau nici pe alţii.

Sau poate Domnul meu îmi strecura cu şiretenie în minte asemenea gânduri? Oare Domnul meu încerca să mă facă să-l părăsesc pe Hukka, pentru că mă îndemna să mănânc prea bine, ascunzându-şi planurile sub aspiraţia mea către ceva ce n-aş realiza niciodată? Oare Domnul meu simţea că mâinile lui Hukka îi slăbeau strânsoarea asupra mea? De aceea braţele lui Hukka nu-mi mai ajungeau aici, în Finlanda, de aceea voiam să le simt înlănţuindu-mă altundeva, poate în Moscova mea, unde oamenii întorceau capetele după o maşină străină mai-mai să şi le deşurubeze, unde şoselele aveau şapte benzi într-o singură direcţie şi unde erau scări de lemn la metrou. Voiam să merg acolo, chiar dacă în restaurante nu puteai să bei decât Pepsi sau Fanta, companii care aveau contracte cu Uniunea Sovietică de la Jocurile Olimpice de la Moscova, şi chiar dacă chelnerul nu înţelegea de ce nu voiam să beau nici una, nici alta. Mie îmi inspirau dezgust şi nelinişte, din cauză că slavismul era americanizat prin literele albastre de pe Pepsi şi prin clovnul de la McDonald’s. Primul McDonald’s din Moscova dăduse naştere unei cozi de 30 000 de oameni şi în acelaşi timp unei noi meserii – pentru ceva bani, puteai să faci o comandă la un „codaş” profesionist.

Voiam să mă pierd prin Haapsalu, în spatele acelui abator de unde mătuşa mea primise într-o seară un jambon în cap – acesta fusese aruncat în stradă de peste gard şi probabil că venirea mătuşii îl pusese pe fugă pe adevăratul destinatar. Voiam să mă întorc în magazinul de suvenire de lângă Raekoja plats, piaţa primăriei, unde piepturile pline ale rusoaicelor aproape că mă ridicau în aer de aglomerat ce era. Lângă mine, mama îşi exersa tehnica de călcat pe picioare şi le strivea degetele tuturor celor care încercau să intre în forţă în magazinul atât de plin că stătea să crape. În faţa tejghelei sunt nişte rafturi pentru bagaje, înalte până la coapsele adulţilor, dar Anna se ridică în genunchi acolo, ca să-şi facă puţin loc cu picioarele. Mama îşi pune şi ea un genunchi pe raft şi le ţine pe svetlane ceva mai la distanţă. Femeile o fulgeră cu privirea, iar de fiecare dată când calcă pe degetele goale care ies din sandalele rusoaicelor, mai primeşte şi nişte înjurături, însă niciodată mai mult.

Nici un magazin nu are paznic. Toată marfa se află pur şi simplu în spatele tejghelei. Paznicii vor veni abia odată cu privatizarea, iar la schimbarea mileniului deja sunt paznici peste tot. Magazinul de suvenire e întotdeauna plin de oameni, nu-i deloc surprinzător să stai şi o oră la coadă, cu toate că e aşa de mic. Nu toţi

cumpără, unii vin doar ca să se uite la marfă. Fiecare cere să vadă ceva, o cutie de piele, nişte semne de carte din piele sau nişte papuci brodaţi cu flori, învârte obiectul pe toate părţile şi se consultă cu prietena, îi cere vânzătoarei să-i mai arate şi altceva. După ce discută în amănunt şi cu prietena şi cu fiica ei, svetlana hotărăşte să nu cumpere totuşi. Între timp, vânzătoarea aşteaptă alături. Adesea nervii mamei sunt întinşi în asemenea hal, încât spune că vrea să cumpere aia şi aia, că ştie ce vrea să cumpere, ar putea să cumpere imediat? Cele două vânzătoare din magazin, dacă sunt în toane bune, vor avea amabilitatea să ne servească între două prezentări.

Şi picioarele alea păroase, călcâiele alea crăpate şi întărite, aluniţele alea păroase, rujul ăla de culoarea steagului, toate pe aceeaşi femeie.

Împinsul e singurul mijloc de-a înainta, nimeni nu vrea să aştepte mai mult, toţi vor să ajungă în faţa tejghelei în acelaşi timp.

Aerul stătut.

Abacele.

Farfuriile desperecheate în care se aruncă restul.

De ce nu i-aş povesti lui Hukka tot ce ţine de lumea Annei, când îi povestisem atât de multe despre mâncatul

meu? Dacă aveam chef. Nu chiar tot, desigur, însă destul de mult. Mai mult decât povestisem vreodată cuiva, în orice caz. Gândul ăsta era nemaipomenit. Nimeni nu ştia nimic despre obiceiurile mele alimentare în afară de Irene. Dar dacă să vorbesc despre lumea Annei ar intra în aceeaşi categorie? Oare ar fi la fel de periculos? Să-i povestesc lui Hukka? Dar poate că el n-ar înţelege importanţa acelor lucruri. Poate că n-ar auzi nici un cuvânt. Poate că s-ar duce să se uite la televizor.

Dacă Hukka ar deschide ziarul tocmai când i-aş povesti despre magazinul de suvenire, despre călcâiele crăpate, despre dinţii de metal şi despre sânii care mă ridicau în aer? Dacă Hukka ar deschide televizorul în acel moment? Dacă Hukka ar deschide gura, ca să caşte sau doar să vorbească, aş mai încerca vreodată să spun cuiva? Nimănui. Să deschid iar gura. Dacă Hukka s-ar întoarce atunci spre orice altceva decât gura mea şi m-ar opri astfel să vorbesc? N-aş mai încerca niciodată să spun. Nimănui.

Gândul că Hukka ar putea juca o asemenea festă mândriei pe care o simţeam faţă de tot ce ţinea de lumea Annei şi ruşinii mele – acel gând era de nesuportat. N-aş putea să-mi asum un astfel de risc. Eram prea mică pentru un risc atât de mare. Cele 45 de kilograme ale mele n-ar fi făcut faţă la aşa ceva.

Şi totuşi.

N-ar fi fost frumos să plec împreună cu Hukka la Tallinn, să ne uităm la mare de pe vapor şi să ne plimbăm pe sub liliac? N-ar fi fost frumos să ne sărutăm în parcul Kadriorg sau în apusul soarelui şi ţârâitul greierilor din regiunea Lääne? N-ar fi fost frumos să-i arăt acel cimitir în care erau îngropate de secole toate rudele mele, n-ar fi fost frumos să-i arăt că de acolo mă trăgeam? Că asta iubeam?

Măcar de i-aş fi putut arăta lui Hukka *komisjon*-ul din Haapsalu, un magazin de haine la mâna a doua în locul căruia se afla acum o agenţie de turism, în clădirea renovată în întregime. Pe-atunci uşa scârţâia, că o împingeai uşor sau tare, iar mânerul nu mai era decât o amintire îndepărtată. În casa aceea de lemn veche, cu vopseaua scorojită şi ferestre înclinate spre interior, treptele erau tocite în mijloc. Pereţii, uşile, podeaua şi acoperişul – verde deschis sau de culoarea găinaţului de gâscă, cuptorul vopsit în negru, bufetele gri. În casa aceea, mama şi cu mine mergeam des în vizită la Olja, care era vânzătoare la magazin. Podeaua iniţială era acum acoperită în întregime cu un linoleum de fabricaţie sovietică, un linoleum care se voia neted, însă era tot numai valuri, şi pe care ai fi putut să-l tragi cu totul dacă ridicai un colţ. Asta ilustra perfect situaţia din întreaga

Uniune Sovietică. O lumină palidă şi un abac. Muşte moarte prinse între geamuri.

Olja poartă adesea nişte pantaloni făcuţi din material de blugi verde, pe care mama îi adusese să-i vândă – sunt preferaţii ei şi cred c-o să-i păstreze pentru ea, după cât se pare. Şi părul acela adevărat de femeie, lung şi des, şi vocea ca de *iiris*, caramelul estonian, cel mai proaspăt şi mai moale. Annei îi place de ea, chiar dacă ştie că mătuşa Linda n-o suportă deloc, fiindcă îşi închipuie că ea ar trebui să primească tot ce i se încredinţează Oljei spre vânzare. Relaţia dintre Olja şi mama Annei e una strict de afaceri, dar mătuşa nu crede asta.

Olja e interesantă şi pentru că are buzele date cu un roşu atât de ţipător, încât Anna nu i-a găsit niciodată un echivalent în Finlanda, iar în Estonia un astfel de roşu nu face parte din lumea care le înconjoară pe mama şi pe rude. Olja e singura „buze-roşii” care-i place mamei. Mama Annei crede că roşul acela e prea rusesc, verişoara ei a început să-l folosească la scurt timp după ce s-a căsătorit cu un ofiţer rus şi a făcut mai mulţi copii, care nu au învăţat niciodată limba de la mama lor, deşi ea încă mai folosea estona. Ofiţerul rus nu voia să-şi lase copiii să înveţe ceva aşa de nefolositor.

Mama nu purta haine roşii ca Uniunea Sovietică şi nu s-ar fi dat cu un asemenea ruj, n-ar fi sărutat lins mâncat ceva de culoarea asta! Niciodată! Nici în Finlanda, acolo unde stă mama, nu sunt perdele, feţe de masă, mobile şi covoare roşii. De orice culoare, dar nu roşii! Nici măcar de Crăciun... Şi când Anna îşi vopseşte părul în roşul cel mai aprins – înaintea Irenei, care s-a luat imediat după ea –, mama se întoarce, scoţând mâinile din aluat, se răsuceşte din nou spre masă, apoi se întoarce spre Anna şi-i aruncă aluatul în cap, tot castronul de aluat, i-l freacă de pielea capului, după care o târăşte pe Anna în hol şi o aruncă afară în curte, chiar când o familie din vecini trece pe drum cu echipamentul pentru camping.

1973

Katariina e în vizită la finlandezul ei la Moscova. Hotelul finlandezilor e plin de femei şi de cuvintele lor în rusă. Katariina discută cu un prieten de-al finlandezului şi-l întreabă dacă vorbeşte rusa, din moment ce femeile nu ştiu finlandeză.

Bărbatul rămâne cu gura căscată. Nu, bineînţeles că nu. De ce ar vorbi rusa?

Păi, atunci cum vorbeşti cu prietenele tale?

Ce-i de vorbit cu ele?

După o clipă de tăcere, bărbatul o întreabă pe Katariina dacă foloseşte tampoane.

Katariina se ridică, îşi ia haina şi iese afară. Finlandezul aleargă după ea, roşu la faţă, ruşinat şi tăcut.

Hukka voia să ştie totul despre mine.

Poate din cauza asta nici nu i-am povestit.

Sau poate din cauză că nu voiam să înceapă să-mi spună, pe lângă toate celelalte numele de alint, „târfuliţa lui estoniană”. Ar fi fost o glumă atât de potrivită pentru el. Să-mi spună aşa nu cu răutate, ci cu drag. Vineri seara, când ar trebui să mergem la bar şi am face o oprire la R-kiosk să luăm ţigări, iar acolo ar fi nişte estoniene, lângă raftul cu ziare, uitându-se la pozele din revistele porno şi chicotind. Sau seara acasă, în lumina lumânărilor. Atunci mi-ar spune aşa. Şoptind. Iar eu ar trebui să zâmbesc. Sau când aş merge în port s-o întâmpin pe mama şi mi-aş încheia cureaua de la haina de piele, chiar atunci când aş pune piciorul afară, în ultimul moment, mi-ar şopti asta cu aceeaşi voce cu care rosteşte toate numele de alint. Târfuliţa mea estoniană.

Sau i s-ar părea grozav de amuzant că mama mea baltică e ingineră cu diplomă. Şi asta s-ar încadra foarte bine în repertoriul lui de glume. Ar suna acasă la părinţii mei când aş fi acolo în vizită. Mama ar răspunde la

telefon, iar Hukka i-ar imita felul de-a vorbi, accentul. Mama nu mi-ar da telefonul, doar ar începe să strige: „Cine-i acolo?”. Pentru Hukka ar fi o festă grozavă. Atât de bună încât nu aş putea să-i arăt cum mă face să mă simt, nu mi-ar rămâne decât să iau un aer politicos, cu colţurile gurii puţin lăsate în jos – dar fără să râd, ca să nu-i dau idei de reproşuri pentru data viitoare când ne certăm. Sigur, mi-ar putea spune şi „îngeraşul lui estonian”. Totuşi n-aveam chef să risc. Pur şi simplu n-aveam chef.

Sau poate nu i-am povestit din cauză că nu îndrăzneam să-i arăt lui Hukka cealaltă ţară a mea. Odată, am mers la Tallinn cu o cunoştinţă îndepărtată, era pe la jumătatea anilor ‘90, şi am rămas uimită de toate schimbările petrecute de la ultima mea vizită, deşi nu trecuse decât jumătate de an. Turnuri de sticlă noi-nouţe, când înainte hotelul Viru era singura clădire înaltă, un adevărat far alb; peste tot strălucea ceva nou, schimbările mă asaltau din toate părţile, însă tovarăşa mea de călătorie nu-şi dădea seama de ce eram atât de uimită. Uite un bancomat! Oameni care stau la coadă la bancomat! Firme, magazine, restaurante, baruri, la fiecare colţ tot felul de mici standuri care purtau numele proprietarilor: firma lui Teele, firma lui Saima, firma lui Katri, Peetri pizza, cafeneaua lui Aino... Extraordinar! Şi

nu mai vezi nici o femeie cu urechile întinse de cercei grei!

Tot ce era incredibil pentru mine nu însemna nimic pentru cealaltă. Nu voiam să păţesc asta şi cu Hukka, în nici un caz, niciodată tocmai cu Hukka.

Pe lângă asta, să merg la Tallinn cu Hukka ar fi fost oricum prea intim, cu toate că lumea Annei nu mai exista. Ar fi fost mult prea intim, mult prea riscant să-i ofer lui Hukka posibilitatea să mă rănească atât de uşor, şi pe deasupra cu nişte lucruri atât de caraghioase. Numai pentru că Hukka, micul meu Hukka, n-ar fi înţeles ce aveau aşa de extraordinar firmele luminoase. Dar în lumea Annei nu existau reclame luminoase. Lui Hukka i s-ar părea un semn de sărăcie, pe când mie mi s-ar părea frumos, asta ar da oraşului un şarm pe care nu-l mai poţi vedea de mult în Occident.

Vizitele acasă la Olja erau foarte palpitante, fiecare o mică aventură, ne strecuram ca nişte umbre, pe furiş şi în taină. Mătuşii îi spuneam că mergem în altă parte, la magazin sau la îngheţată.

Să treci peste graniţă bunuri de vânzare e totuşi destul de dificil. Când Anna şi mama ei nu mai merg în fiecare vară la mătuşa, mulţi ani mai târziu, şi stau în Tallinn, nu e o problemă. Dar când mătuşa vine să le

întâmpine în port şi după aceea merg direct la Balti Jaam[51], de unde iau trenul spre Haapsalu, atunci e o problemă, pentru că nu pot să desfacă sau să lase bagajele nicăieri fără să le vadă mătuşa. Trebuie deci să ducă totul acasă la mătuşa, iar acolo una dintre ele e nevoită să stea tot timpul cu ochii pe bagaje, ca nu cumva mătuşa sau verii să scotocească prin ele şi să şterpelească ceva. Iar ca să scoată bagajele din apartament, trebuie să aleagă un moment când nu e nimeni acasă. Bineînţeles, nu pot să iasă cu vreo geantă mai mare decât una de oraş – pe casa scării lucesc prea multe vizoare şi în spatele lor stau vecini bârfitori. Mătuşa ar putea afla de la cineva. La fel şi dacă se întâlneau din întâmplare cu vreo cunoştinţă de-a mătuşii prin oraş. Sora ei umbla prin oraş cu nişte bagaje mari – o fi cumpărat ceva? O fi luat ceva pe sub mână de undeva? Tot ce-ţi puteai dori se lua pe sub mână. De la cine? De unde? Când?

Mama aduce lucruri noi, Olja sau altcineva le cumpără, apoi le poartă până când poate să le ducă la magazinul cu haine la mâna a doua şi să le vândă cu un preţ mai mare decât cel pe care i-l plătiseră mamei. Olja vinde majoritatea hainelor pe mai multe căi. Tot ce aduce mama e căutat şi vânat. Relaţia de afaceri dintre

[51] Gara principală din Tallinn.

mama şi Olja e pe placul mamei datorită simplităţii sale; mama nu-i dă Oljei nici un cadou sau suvenir, acelea sunt pentru rude sau pentru mită. În schimb, mătuşa e convinsă că mama face cadouri tuturor, mai puţin propriei surori şi nepoţilor ei, ceilalţi primesc mereu de toate, iar ea primeşte numai deodorant şi cafea. E corect aşa? Deşi în Finlanda se găseşte orice îţi poţi imagina. Tot oraşul vorbeşte despre asta! Că le-a dat una şi alta, şi aşa şi pe dincolo. Şi ce să le răspundă mătuşa celor care o roagă să-i spună surorii ei să le aducă o geacă de blugi sau blugi sau adidaşi cu scai? Că nu le aduce? Cum să le explice că mama aduce lucruri pentru toată lumea, dar nu şi pentru Linda, propria ei soră?

Bunica primeşte şi ea cereri, la care răspunde mereu în acelaşi fel: Katariina ar trebui să vină din Finlanda cu mai multe vagoane dacă ar fi să aducă tot ce îi cereau. Iar de fiecare dată când e întrebată cum e acolo, răspunde că e la fel ca-n *timpul Estoniei*. Atunci când se va duce bunica să-şi viziteze fiica acolo? *Mis ma sinna hakkan kolima...* Bunica răspunde că nu vrea să plece acolo. La ce bun? Oricum ştie cum e acolo. Ca-n *timpul Estoniei*.

Mama şi Anna nu trebuie să-şi pună în pericol vizele şi invitaţiile cu vorbe primejdioase ce pot stârni invidie şi lăcomie fără margini. Sunt destule oricum. De aceea nu

poate să-i povestească mătuşii supărate că fiecare schimb de bunuri făcut cu Olja e o tranzacţie comercială, pe când celelalte „zdrenţe” şi pachetele de cafea aduse din Finlanda servesc drept mită. Mătuşa ar putea să-şi toarne sora doar de ciudă, de aceea nu trebuie enervată şi mai mult.

Când vorbeşte despre haine, mama le numeşte „zdrenţe”, ea însăşi fiind o vânzătoare de zdrenţe care are o soră lacomă, cu o turmă de copii.

În vara lui ‘82, la întoarcere, vameşii se arată neobişnuit de interesaţi de noi. Controlul e mai amănunţit ca niciodată. Inelele mamei sunt cercetate de mai multe ori, ca să se stabilească dacă erau exact aceleaşi inele pe care mama le trecuse în declaraţie. Se uită în fiecare posibilă ascunzătoare, în fiecare colţ, în fiecare cusătură. Din nou inelele. Ca să vadă dacă erau atâtea câte declarase şi dacă nu aveau diamante sau perle pe care nu le menţionase la sosire. Se uitau la noi fără nici o expresie de sub chipiurile verzi. Când mama ia portofelul din mâna Annei ca să-l dea la verificat, Anna aude cum stomacul ei şi-al mamei se strâng în acelaşi timp, cum respiră amândouă aproape dureros, şi simte nişte furnicături reci în nări. Vameşul deschide buzunarul pentru monede, mama murmură pe un ton de scuză

ceva despre nas, vată şi sânge şi smulge dinăuntru bucata de vată îndesată printre monede – Annei începuse să-i curgă sânge din nas chiar înainte să ajungă în vamă. Nu mult, dar destul încât să aibă nevoie de vată. Cum toate bagajele erau făcute şi se grăbeau, mama n-a putut să facă altceva decât să rupă o bucată din vata pe care o avea în portofel. Obişnuită cu astfel de probleme nazale, Anna ştiuse să apese exact pe vasul de sânge care trebuia şi oprise sângerarea, apoi pusese bucata de vată în buzunar, nu putea s-o arunce pe jos.

Prahti – mizerie. Asta îi spune mama în rusă ofiţerului, apoi mai târziu bunicii, în estonă, când le povesteşte întâmplarea. Nu se găseşte nimic. Anna şi mama urcă pe vapor. Annei începe să-i curgă din nou sânge din nas. Mama se grăbeşte să ducă bagajele în singurul compartiment de pe vapor prevăzut cu bănci de stat jos – atât de portocalii încât aproape te fac să strănuţi. Ca să prinzi un loc, trebuie să te mişti repede, pentru că sunt mult mai puţine decât pasagerii. Apoi mama se duce să caute nişte hârtie pentru Anna. Mâinile încă îi tremură puţin când se întoarce. Bagajele fuseseră foarte grele.

Iar verigheta bunicii, învelită în bucata de vată din portofel, ar fi cântărit la fel de mult ca toate bagajele la un loc.

Mătuşa trebuie să fi văzut sau să fi auzit ceva.

În noaptea în care bunica i-a dat mamei verigheta. Când Anna dormea, iar ceasul de pe perete ticăia. Când perdelele erau trase la geam, iar vocile aproape înăbuşite. Mătuşa ar fi trebuit să doarmă deja, în camera din capătul holului. Şi toate uşile de legătură erau închise, iar cea de la camera Annei, a mamei şi a bunicii era închisă cu zăvorul.

Cum a putut Linda să facă una ca asta?

Mama a obosit să aducă deodorant pentru toate rudele, pachete de cafea pentru toţi funcţionarii şi pungi de plastic pentru toată lumea. Mama nu mai plânge pe vapor, cum făcea în port. Nimeni nu mai plânge la îmbarcare. Numai bunica şi mama. Nici măcar cei care vin mai rar sau de mai departe, pentru prima sau ultima oară. Chipurile care rămân în port sunt pline de invidie. Nu tu îmbrăţişări sau sărutări. Expresia mătuşii e rece şi neclintită. Nu se uită în ochii surorii ei sau în cei ai Annei, abia dacă se uită în direcţia lor. Colţurile gurii ei nu sunt lăsate, ca la o înmormântare, nici ridicate, nici măcar de ochii lumii. Mătuşa nu are nici un rid în colţurile gurii. Numai bunica e ridată şi plânsă.

Băncile portocalii sunt apropiate una de alta, cu câteva scrumiere între ele, iar lângă perete sunt dulăpioare de aceeaşi culoare. Deşi obosită, mama se duce să-i cumpere Annei ciocolată şi caramele de la duty-free,

poate şi acadele cu fluier. Chiar când se ridică, prin faţa ei trece Mare, cea mai cunoscută târfă din Tallinn, cu bărbatul ei finlandez. Mama îi face Annei un semn din cap în direcţia ei. Anna se uită pe furiş, printre bănci, la femeia cu câteva capete mai înaltă decât bărbatul ei, cu un portofel mare şi trăsături puţin orientale, o pălărie de pai mare şi neagră, tocuri de zece centimetri, o fustă foarte scurtă de culoarea frunzei de mesteacăn vara şi o pisică a cărei zgardă se asortează cu fusta. Deci asta e Mare. Mare *aia*.

Am văzut-o pe Mare şi mai târziu, în alţi ani, pe vapor şi în Tallinn, la Serviciul pentru vize în străinătate, într-o rochie din dantelă ultrascurtă, ciorapi roşii şi tocuri ameţitoare. Mi-am promis ca într-o bună zi să am şi eu aşa ceva.

Trebuia să avem mai multă grijă. Olja îi face un semn din cap mamei pe deasupra ceştii de cafea, iar mama îi răspunde tot cu un semn din cap în camera din spate a magazinului de haine la mâna a doua, unde Olja ne duce după ce închide magazinul. Altfel o să iasă rău. Chipul mamei îşi pierde orice urmă din bucuria pe care i-o lăsaseră plimbarea până la îngheţată şi soarele din faţa cazărmii de pompieri, devine alert. Mama deschide gura ca şi când n-ar avea destul aer. Ceva s-a întâmplat deci.

Anna aşteaptă şi ea ca Olja să povestească ce se întâmplase, ce?

Venise un inspector. Adulmecase hainele de vânzare cu nasul lui lung. Acum trei zile. Marţi. După-amiază, din senin, intrase în magazin şi se învârtise pe-acolo, uitându-se ba la un tricou, ba la o haină, iar apoi scosese o pereche de ochelari cu lentile groase şi rame maro, ca să se asigure că în registrul de chitanţe se aflau toate chitanţele, cu date, nume şi preţuri... Or, pentru o haină albastră cu alb nu exista nici o chitanţă, pe care Olja ar fi trebuit s-o facă în momentul când primise haina şi o pusese în vânzare. Olja nu apucase sau nu-şi amintise să fabrice o chitanţă şi se prefăcea că o caută peste tot, în timp ce inspectorul o urmărea din spatele ochelarilor, asigurându-l că trebuia să fie pe undeva, probabil căzuse pe undeva, sigur era pe undeva. Olja şi-a aruncat părul pe spate şi a continuat să caute cu înverşunare peste tot, de mai multe ori.

După-amiaza era deja pe sfârşite, iar inspectorul începea să-şi piardă răbdarea, îşi îndrepta hainele, îşi scutura mătreaţa de pe umeri, îşi aranja părul pieptănat pe spate. Olja a propus atunci repede ca inspectorul să meargă la cafeneaua din apropiere şi să ia loc câteva clipe, timp în care ea avea să găsească chitanţa cerută, pentru că trebuia să fie undeva, la fel cum se aflau în

registru chitanţele pentru toate mărfurile. Exista, însă căzuse pe undeva, sigur era pe undeva, inspectorul ar putea aştepta puţin? Olja l-a însoţit pe inspector la cafenea şi a promis să plătească ea nota imediat ce găsea chitanţa şi i-o aducea. Nu era o soluţie bună?

În camera din spate, Olja nu s-a grăbit să falsifice chitanţa, ci a aşteptat ca inspectorul să se îmbete, şi abia atunci i-a adus chitanţa, susţinând că se strecurase în dosul unei plinte. La rubrica „vânzător”, trecuse o soţie de marinar cu un nume suficient de comun; bărbatul ei adusese haina din Suedia, iar ea venise s-o vândă, iată cum stăteau lucrurile. Olja a rămas apoi să bea un pahar cu inspectorul, care începuse deja să fie în toane mai bune.

Dacă mama ar fi fost prinsă la vamă, şi-ar fi luat adio de la viza de Finlanda. Poate ar fi ajuns într-o închisoare din Estonia înainte de-a fi reuşit să capete cetăţenia finlandeză. La închisoare şi apoi probabil în serviciul KGB-ului. Probabil ar fi reuşit să se întoarcă în Finlanda numai devenind *spioană*. Cine ştie ce s-ar fi putut întâmpla. Ce i s-ar fi întâmplat Oljei. Fiindcă Olja nu avea voie să facă tot soiul de mici afaceri profitând de munca ei la magazinul de haine la mâna a doua – aşa cum nici o muncitoare de la o fabrică de perdele sovietică nu avea voie să scoată pânză din incintă ascunzând-o în

pantaloni sau o muncitoare dintr-o fabrică de ciocolată să fure din coniacul pentru umplerea bomboanelor ascunzându-l într-o geantă cu fund dublu.

Cel mai important lucru era să nu fie prinse. N-ar fi fost la fel de grav dacă ar fi avut de partea lor destui oameni. Dar nu mai era nimeni implicat în afacerile Oljei şi ale mamei, în afară de cumpărători, nu fusese mituit nici un funcţionar, aşa că trebuiau să fie cu băgare de seamă. Poate erau prea multe haine străine în magazin, poate nu era credibil că toate fuseseră aduse din afară de marinari, n-ar fi reuşit niciodată să aducă legal o asemenea cantitate.

Olja ar face mai bine să retragă o parte din haine şi să le pună la loc sigur. Avea grijă câte scotea la vânzare, dar se pare că nu destul. În Haapsalu erau oricum mult mai puţine mărfuri de import decât în Tallinn, pentru că Haapsalu, având deschidere la mare, era interzis străinilor – mama şi Anna puteau sta în oraş doar pentru că mătuşa locuia acolo şi aveau invitaţie. La începutul anilor ‘80, treceau direct, trebuiau numai să-şi aducă aminte să înregistreze totul la miliţiana din Haapsalu.

Şi mai trebuiau să-şi aducă aminte să-i ducă o mică atenţie matahalei în uniformă albastră. Femeia are un permanent portocaliu ca de clovn. Un zâmbet prea larg şi un râs prea zgomotos. Prea mulţi dinţi de aur, printre

care povesteşte verzi şi uscate despre băiatul fiică-sii, până când mama pricepe despre ce-i vorba, dând discret din cap. Băiatul fiicei are nevoie de adidaşi noi. Alţii în fiecare an, din moment ce copilul e-n creştere. Datul din cap al mamei o încântă pe miliţiană atât de mult, încât le invită pe Anna şi pe mama la cină, o invitaţie pe care n-o pot refuza, şi ce mai apartament avea! Articole sanitare occidentale – nemaiauzit şi nemaiîntâlnit –, la fel şi toate covoarele, în afară de unele orientale făcute manual, ca să nu mai vorbim de mocheta groasă care acoperă toată podeaua şi în care picioarele Annei se afundă aproape complet. Masa din sufragerie este plină ochi, iar abundenţa mâncării e aproape înspăimântătoare pentru micuţa Anna.

Totuşi în Estonia mesele sunt pline şi acasă la oamenii obişnuiţi. Ruşii şi estonienii sunt ospitalieri în comparaţie cu finlandezii. În Finlanda nu se face nici o risipă la masă. Mama îi povesteşte bunicii cum, acasă la soacra ei, trebuie să vâneze o bucăţică de hering dintr-o farfuriuţă de la o ceaşcă de cafea, pe care sunt aşezate patru sau cinci bucăţi pentru întreaga masă. Chiflele făcute cu apă şi fără grăsime se usucă în mijlocul mesei goale. Aşa masă pentru oaspeţi nu există dincolo de graniţă, deşi magazinele sunt goale. Şi mereu se aduc flori. De 8 Martie, mama se uită lung la trandafirul ofilit cumpărat

de tata pentru bunica şi refuză să i-l ducă ea, chiar dacă tata încearcă s-o convingă să ia asupra ei acest lucru care ţine de datoria femeilor. Tata lasă jos trandafirul în ghiveci de cum intră în holul bunicii, fără să se obosească să-l ducă până-n camera de zi. Aşa cum a făcut întotdeauna.

Cea mai urâtă ceartă dintre Linda şi mama a izbucnit din cauza unei geci de blugi, pe care mama trebuia s-o aducă pentru prietenul verişoarei Maria. Dar genţile, cea neagră şi cea roşie, ameninţau să se desfacă pe la cusături, iar fermoarul să plesnească atunci când mama a încercat, la trei dimineaţa, să înghesuie geaca înăuntru. Nu încăpea, tensiometrul bunicii, cadourile obligatorii şi mărfurile pentru magazin erau mai importante; cafeaua o cumpăra de obicei de pe vapor, aşa o căra mai puţin, sau de la magazinele pentru străini din Tallinn. Anna şi mama trebuie să se îmbrace cu hainele pe care le vor vinde, fiindcă nu pot căra atâta.

Prietenul Mariei o părăseşte.

Maria nu ne iartă niciodată pentru asta. Mătuşa le spune tuturor că e vina mamei. De ce n-a adus geaca de blugi? Nu ceruseră prea mult. Dacă nu încăpea în bagaje, ar fi putut s-o care Anna, sigur ar fi avut loc în geanta Annei! Mama spune că nu-i dă nimic să care copilului ei.

Mama şi mătuşa se ceartă toată noaptea. Maria plânge în camera ei, iar Anna se preface că doarme. Câinele mătuşii învaţă să urle de fiecare dată când vocile se înteţesc şi când aude cuvântul „bani”.

După ceartă, Olja e prinsă în Haapsalu şi trebuie să se mute în Tallinn. Mama suspectează că mătuşa a avut ceva de-a face cu asta, fiindcă o urăşte pe Olja şi vrea să nu mai primească nimeni în afară de ea ceva din străinătate.

Olja nu e condamnată, dar trebuie să plece din Haapsalu. Se angajează la cafeneaua Komeet din Tallinn şi ne vedem des acolo în interes de afaceri. După o scurtă întrerupere, afacerile continuă la fel ca înainte... Blugii albiţi – 300 de ruble, pantalonii reiaţi – 150 de ruble, pantalonii roşii din bumbac – 200, jacheta mov– 250, adidaşii cu scai – 200, tricoul verde fluorescent de-acum câţiva ani sau bustiera cu model de leopard – 80, blugii prespălaţi – 300, treningul roz – 300, tenişii aurii – 100, adidaşii tot 200, tricoul în dungi – 100, geaca de fâş roz– 200. La început, e un raport de unu la unu. Mai târziu, ţinta e de unu la zece, cursul de schimb al banilor fiind de unu la trei. Cursul oficial e mereu acelaşi – şapte mărci la o rublă. Biletul de autobuz – cinci copeici, dacă-l

cumperi, ziarul – două sau trei copeici, nişte ace de păr – şapte. Pensia – 80 de ruble. Adidaşii erau 40 în Finlanda.

La Komeet, Anna şi mama îşi iau cafea. Înainte să meargă la bunica la ţară, petrec o săptămână la Juuli în Tallinn, iar acasă la Juuli nu pot bea la fel de multă cafea câtă obişnuiesc în Finlanda. Juuli ar fi fost fără îndoială gata, din ospitalitate, să le facă oricâtă cafea ar fi vrut Anna şi mama să bea, însă ele nu puteau să bea tot timpul din cafeaua aceea, mai ales că Juuli nu voia să le dea înlocuitor, ci folosea întotdeauna cafeaua primită cadou. Linguriţele uşoare de aluminiu mestecau în cafea, în ceşti mari, decorate cu bobiţe albe pe fond portocaliu sau verde. Mama uită să ceară lapte şi zahăr pentru cafeaua Annei – trebuie comandate întotdeauna separat – şi scoate din portofel cele trei sau patru copeici necesare. La tejghea, vânzătoarea aruncă iritată nişte zahăr şi nişte lapte în cafeaua Annei.

Mama vrea să-şi ia şi nişte plăcintă cu brânză, dar Olja îi spune că nu merită – cofetarii din camera din spate fac nişte bani în plus lăsând plăcintele prea puţin la cuptor, ca să tragă mai greu la cântar şi să pună mai puţine ingrediente. La fel şi plăcintele cu carne. Chiar dacă par apetisante. Trucul nu le iese cu plăcintele cu piersici, aşa că din acelea merită să mănânce.

Urmând sfaturile Oljei, mama cumpără un pachet de biscuiţi Valerie, făcuţi din ingrediente de încredere şi după metode de încredere. Olja promite să treacă în ziua următoare pe la Juuli şi să aducă coniacul pe care-l dorea mama, obţinut printr-o cunoştinţă. Pe lângă sticla de coniac, Olja aduce şi o cutie cu bomboane de ciocolată, de care Anna n-a mai văzut niciodată prin magazine, nişte biscuiţi şi nişte prăjituri. Anna sare imediat pe ele. Cutia din carton alb e uleioasă din cauza grăsimii din biscuiţi. Crema de unt din care sunt făcute toate prăjiturile se reflectă în dimensiunile femeilor. Anna n-a băgat niciodată de seamă dimensiunile bărbaţilor. De parcă ei nici n-ar fi avut trupuri. Uneori trece câte un peşte îmbrăcat în pantaloni de trening Adidas sau în blugi prespălaţi, care sunt populari şi-n Finlanda, iar oamenii întorc capetele după el chiar şi pe strada Viru. Anna îşi aduce aminte de hainele bunicului. Avea costume negre, bleumarin sau gri închis, cizme de cavalerie şi cămăşi, bretele pe care le-ai fi crezut din secolul trecut. Oricum, cei mai mulţi bărbaţi par să se îmbrace la fel. Sau nu, poate că hainele celor mai tineri au un model mai recent, dar Annei nu-i place, multe sunt maro închis, în culori CCCP[52]: portocaliu, galben şi vernil pe pereţii grădiniţelor... şi maro deschis în rest... mult

[52] URSS (în rusă, în orig.).

maro de toate genurile, dar nu acel maro din Finlanda... probabil că asta are legătură cu materialele, detergenţii, luminile, fumul, aerul condiţionat şi alte lucruri, culorile nu sunt niciodată exact la fel... deşi ţi-ai imagina că maroul e maro în orice ţară.

Când Olja vine acasă la Juuli, uşa camerei de oaspeţi e închisă – nu-i nevoie să audă Juuli preţurile. Perdelele sunt trase. Olja încearcă pantalonii reiaţi şi treningul roz aduse de mama şi se îndrăgosteşte imediat de ele, trebuie să le aibă, aşa că pune pe masă un teanc de ruble. Anna stă deoparte şi urmăreşte – hainele scoase din genţi sunt o surpriză la fel de mare pentru ea ca şi pentru Olja, Anna nu le-a mai văzut niciodată, poate doar o clipă în noaptea în care făcuseră bagajele în micul oraş finlandez. Mama scotea din genţi perechi de blugi, una după alta, jachete, tenişi, tricouri, ghete, seminţe care încolţeau mai bine decât cele sovietice pentru bunica, lumânări şi flori artificiale pentru mormântul bunicului, deşi acestea se furau repede de obicei, dar – cu puţin noroc – poate că vreuna rezista mai mult, pentru ca bunica să nu fie silită să se îngrijească tot timpul de mormântul bunicului. Anna nu ştie cum s-a umplut podeaua de atâtea lucruri, nu fusese cu mama ei când le cumpărase, nici măcar nu avea habar că le cumpărase,

pentru că nu ştie că mama ei merge atât de des în oraş cât e ea la şcoală. Când Anna vine acasă, mărfurile sunt deja ascunse prin rafturi şi prin dulapuri. Deşi bunica o previne pe mama că probabil soţului ei nu-i place s-o vadă trecând peste graniţă atâtea mărfuri, Anna nu înţelege de ce mama o crede de partea tatei. De ce Anna nu poate să se bucure de pantalonii la reducere pentru Maria sau să blesteme dorinţa imposibilă a Mariei de a-i aduce o jachetă cu un anumit model? Anna nu pricepe de ce nu poate să meargă cu mama, pentru că Annei i-a plăcut mereu să se plimbe prin magazine. N-ar vrea niciodată pentru ea ceva din hainele alea, aşa că nu trebuia să-şi facă probleme. Anna ar fi putut să se uite la toate reducerile pentru mama ei!

Anna nu se gândise de fapt niciodată că hainele din vreun magazin sau propriile haine ar putea fi trimise peste graniţă pentru a fi vândute, la vedere sau pe sub mână. În schimb, toate hainele vechi ale Irenei erau trimise în Estonia. Despre tot ce-i cumpăra mama ei, dar nu-i plăcea, Irene spunea doar „nu-i bai, mama poate să le trimită în Estonia”, apoi îşi scotea bluza şi o arunca pe jos. Oricum primea curând o bluză care-i era pe plac. Când Irene se plictisea de vreo haină, îi spunea mamei sale să o trimită în Estonia. Trebuia să-i vină cuiva. Era

deja cam uzată, nu mai îndrăznea s-o poarte în Finlanda, dar acolo mergea foarte bine.

1977

Pe drumul dintre portul din Helsinki şi micul oraş finlandez, Katariina şi bărbatul ei finlandez opresc la mai multe benzinării, iar Katariina mănâncă nişte plăcinte nemaipomenite, numite plăcinte kareliene. Benzinăriile erau şi ele nemaipomenite, împodobite cu lumini şi panouri publicitare, şi abia treceai de una, că apărea alta. E o vreme închisă, rece şi ploioasă şi, cu cât merg mai departe, cu atât sunt mai puţine foioase. Katariina e pentru prima oară în Finlanda şi, cum ajunge la destinaţie, trebuie să-şi dea jos pantofii cu toc, pentru că din cauza noroiului de-abia reuşeşte să meargă în ei până la noua sa casă. Casa nouă e o surpriză a bărbatului ei. La un moment dat vorbea de un apartament în Helsinki, totuşi hotărâse să-şi surprindă nevasta cumpărând un apartament nou în micul oraş finlandez, la mai multe sute de kilometri de graniţă şi de Helsinki, dar la scurtă distanţă cu maşina de casa părinţilor lui.

Bineînţeles, Katariinei i-ar fi plăcut să descopere mai întâi ţara bărbatului ei, dar era foarte greu să obţină o

viză turistică, chiar dacă soţul ei ar fi fost pregătit să o susţină şi să-i asigure cazarea, însă atunci ar fi trebuit să mai aştepte încă patru ani ca să primească viza pentru *ţara capitalistă*, fără să poată merge acolo între timp, chiar dacă s-ar fi căsătorit. Se săturase de aşteptat, stat la coadă, hârţoage şi cereri. Katariina şi-a luat viza de mutare şi a plecat o dată pentru totdeauna.

Şi-a dat demisia de la serviciu şi din sindicat, însă a fost silită să lase în urmă diplomele de studii, ca şi toate celelalte documente legate de educaţie, şi cartea de muncă, pentru că nu mai avea ce face cu ele peste graniţă. A fost nevoită să-şi abandoneze şi apartamentul, pentru că cei care plecau în străinătate nu aveau dreptul să păstreze o proprietate. Aşadar, nu se mai putea întoarce.

Adio, casă, popor şi limbă. Adio, ţara mea.

Tot ce lua cu ea încăpea într-o singură geantă.

Vameşii au verificat cu atenţie fiecare poză, fiecare carte, agendă, vedere pe care le avea la ea. Nu înţelegeau de ce trebuia să care în altă ţară asemenea prostii. Pe deasupra, mai avea şi o poză cu o saună, unde petreceau nişte studenţi sumar îmbrăcaţi. Bineînţeles, asemenea material pornografic era interzis, iar restul era... dubios.

La vamă, Katariina le-a aruncat pe toate la gunoi. Ducă-se atunci. Chiar şi merele de grădină uscate de Arnold.

Până şi în Siberia puteai lua mai multe cu tine. Nu te verifica nimeni.

În plus, ea nu mai era Katariina, ci Iekaterina Arnoldovna.

Când vaporul a ajuns în port, au petrecut noaptea la bord, iar a doua zi dimineaţă s-au dus la consulatul Uniunii Sovietice, unde trebuia să depună imediat o cerere pentru permisul de reşedinţă în Finlanda. Paşaportul Katariinei, care fusese deja schimbat o dată în Tallinn cu unul pentru cetăţeni sovietici care pleacă în străinătate, mai trebuia schimbat o dată, iar Katariina a completat formularele necesare în rusă, aşa cum se cerea, şi a scris prenumele Katariina cu litere chirilice pe linia prevăzută pentru asta şi prenumele tatălui ei Arnold pe altă linie. Cei de la consulat au fost destul de săritori şi le-au promis că paşaportul avea să fie gata în aceeaşi zi, din moment ce cuplul nu locuia în Helsinki.

Pe noul paşaport scria Iekaterina Arnoldovna.

„Katariina” devenise „Iekaterina”, pentru că în rusă „Katariina” e „Iekaterina”, şi i se adăugase numele „Arnoldovna” pentru că în rusă se foloseşte prenumele tatălui ca nume de familie.

Ingrienii[53] nu sunt ruşi, chiar dacă vorbesc rusa.

Ucrainenii nu sunt ruşi, chiar dacă după mintea estonienilor vorbesc ca ruşii şi au aceleaşi obiceiuri.

Estonienii nu sunt ruşi, nici nu mai învaţă limba înainte să meargă la şcoală. Katariina e Katariina, la fel ca înainte şi ca în paşapoartele anterioare, nu „Iekaterina Arnoldovna”.

Dar pentru încă o schimbare a paşaportului ar fi fost nevoie de explicaţii şi de mai multe zile în Helsinki, prin urmare continuă călătoria sub numele de Iekaterina Arnoldovna. Iar Katariina rămâne oficial Iekaterina Arnoldovna până când îşi schimbă paşaportul sovietic cu cel finlandez.

Bărbatul ei cumpărase pentru noul apartament o canapea verde, un dulap şi o masă asemănătoare cu cele pe care Katariina le avea acasă în Tallinn şi toate mobilele o aşteptau pregătite să păşească înăuntru. Katariina a lăudat interiorul confortabil.

Când bărbatul ei pleacă înapoi la lucru în Moscova, Katariina rămâne singură, cu picioarele îngheţate în apartamentul finlandez. Katariina avusese acasă în

[53] Finlandezi care s-au mutat în partea de sud-est a Golfului Finic, astăzi teritoriu rusesc.

Tallinn un parchet călduros. Aici podeaua e acoperită cu un linoleum cenuşiu şi arată ca zăpada care se învârtejeşte afară. Pereţii sunt albi ca zăpada chiar şi în bucătărie, iar pereţii exteriori ai blocului sunt de aceeaşi culoare. Mâncarea e atât de scumpă, încât Katariina nu îndrăzneşte să cumpere nimic cu banii bărbatului ei. Femeile poartă haine căptuşite şi pantaloni. Neoanele îţi iau ochii. Dar unde e marea? Stejarii, castanii, plopii?

Atunci a sunat femeia aia cu voce mieroasă, care i-a spus că şi ea e estoniană şi că are numărul Katariinei de la poliţie. Credea că ar trebui să se întâlnească. Mai ales din moment ce bărbaţii lor plecau atât de des. Bărbatul ei era antreprenor de pompe funebre şi afacerea îi ocupa mult timp, cum şi bărbatul Katariinei lucra la renovarea ambasadei din Moscova, Katariina trebuia să se simtă singură.

De unde ştii asta? Cine ţi-a spus unde lucrează bărbatul meu?

Poliţiştii mi-au spus când am întrebat dacă mai erau femei ca mine prin părţile astea.

A da?

Katariina îşi pune mâinile pe burtă – e acolo, micuţ.

Ducându-se la culcare, Katariina atârnă o funie cu clopoţei la uşă, ca s-o trezească dacă vine cineva.

Bărbatul ei se va întoarce curând de la Moscova şi totul va fi din nou bine pentru o vreme.

Când femeia cu voce mieroasă sună din nou, Katariina îi închide telefonul în nas. Face la fel de fiecare dată, până când femeia încetează să mai sune.

1988

Tata a venit acasă în concediu şi claxonează deja în curte când Anna se întoarce de la şcoală. Mama aruncă ghiozdanul Annei în casă şi se suie amândouă în maşină. Întâi se duc la Citymarket. Tata conduce repede şi frânează brusc – începe deja să fie nervos din cauza plecării. Poimâine trebuie să se întoarcă la Moscova. Acolo, femeile care spală hainele muncitorilor fură atât de mult, încât trebuie să-şi reînnoiască mereu stocul. Tatei îi place albul şi vrea bluze şi pantaloni albi, la fel şi chiloţi şi şosete, deşi toate devin gri în scurt timp. Ia şi detergent cu el, să aibă femeile cu ce spăla, dar bineînţeles că şi-l însuşesc şi-l înlocuiesc cu al lor. Când mama îi atrage atenţia asupra acestui lucru, tata o contrazice, spunând că femeile nu fură nimic. Mama îl întreabă atunci cum poate să explice culoarea ştearsă a pantalonilor. Tata pretinde că aşa se întâmplă şi când sunt spălaţi cu Omo. Mama nu zice nimic. Dincolo de

graniţă albul e o culoare rară. Singurii care o poartă sunt miresele şi elevii.

Tata trebuie să-şi ia mai multe haine albe. Ce nătărău, îi spune mama Annei, dar asta-i tot, un nătărău e un nătărău, apoi o trimite să-şi caute ce vrea la raionul de cosmetice şi să pună în cărucior, pe când tata se învârte prin raionul cu îmbrăcăminte pentru bărbaţi şi se uită la haine, căutând mărimile potrivite, nu le găseşte, mama le găseşte, nu are timp de probat, nici nervi pentru asta.

Apoi merg la raionul cu mâncare, de unde cumpără tot ce-i mare şi greu, pentru că de data asta tata va lua maşina cu el şi nu mai au altă maşină care să-i rămână mamei. Anna şi mama locuiesc într-o zonă împădurită puţin populată, care într-o zi va fi vânată de oamenii cu bani, dar nu-i nici o fericire să locuieşti acolo acum, când autobuzele merg doar dacă nu e prea frig şi oricum nu merg mai departe de magazinele mici. Tata nu vrea o a doua maşină din motive de economie – susţine că nu e nevoie de alta. N-a fost nevoie nici la cealaltă locuinţă, care era într-o zonă împădurită puţin populată, ce va deveni într-o zi foarte populată şi asfaltată, cu autobuze care vor veni la intervale de zece minute. Dar când viitorul a început să devină realitate, Anna şi părinţii ei s-au mutat din nou într-o zonă împădurită puţin populată,

unde o a doua maşină pentru mama n-ar fi un lux, dar nu, n-o vor cumpăra.

În cea mai mare parte a timpului, Anna şi mama sunt amândouă acasă. Atunci când şi mama e plecată cu munca, Anna rămâne singură. Casa cea nouă are trei etaje şi zece camere, ferestre mari, tavane înalte, tapet alb şi parchet. Annei nu-i place casa asta. Când e singură acasă, Anna stă doar în bucătărie, închide uşa şi dă drumul la muzică, porneşte cuptorul şi-l lasă să încălzească bucătăria, care devine călduţă şi primitoare, apoi îşi pune cărţile de şcoală pe masă, iar lângă ele o farfurie şi o cană, şi mănâncă fără întrerupere. Când mama se întoarce din călătorie, Anna e la regim ca să revină la greutatea de dinainte, pentru că nu s-a apucat încă să elimine mâncarea de bunăvoie. Când şi mama şi tata sunt acasă, Anna stă în camera ei de la etaj, mama în bucătărie, iar tata jos, în camera din spate. Aşa e cel mai bine. Cel mai linişte. Dacă e doar mama acasă, Anna se mută la etajul cu bucătăria, dar niciodată la cel unde se află camera din spate. Mamei i se întâmplă să se ducă acolo dacă tata e acasă. Atunci Anna se preface că învaţă pentru teste şi îşi face rezerve de mâncare şi de cafea în camera ei, de unde nu iese decât ca să meargă la şcoală sau la magazine, unde se duce în fiecare seară cu tatăl ei să probeze multe haine. Mama o îndeamnă pe

Anna să meargă cu tatăl ei şi îi spune să-l pună să îi cumpere tot ce-i place. Nu are nici un sens ca mama şi Anna să sufere de sărăcie în Finlanda în timp ce tata petrece porceşte dincolo de graniţă şi rusoaicele lui au mereu haine noi, pe când soţia şi fiica... Ei bine, aveau dreptul măcar la atât, aici erau amândouă de aceeaşi părere, mama şi Anna, deşi poate n-ar fi trebuit să ajungă să gândească aşa. Totuşi mama nu purta hainele pe care i le cumpăra uneori tata. Ajungeau în fundul dulapului, dar nu pentru că ar fi fost prea frumoase şi mama ar fi vrut să le păstreze aşa, ci pentru că dorea să facă o diferenţă clară între ea şi „celelalte”. Micuţa Anna putea, bineînţeles, să păstreze ce-i cumpăra tatăl ei. Era cu totul altceva. Anna era fiica tatei, nu nevasta lui.

Turele de cumpărături ale tatei şi ale fiicei începuseră când Anna avea unsprezece ani şi atinsese dimensiunile potrivite. Anna îşi dă repede seama că tatăl ei e atât de dornic să o ducă la cumpărături ore întregi doar pentru că nu îi place să se învârtă singur, dezorientat, prin raionul de îmbrăcăminte pentru femei şi pentru că nu ştie să aprecieze măsurile şi să-şi închipuie cum ar arăta o haină pe cineva. Se pare că cealaltă femeie are exact dimensiunile Annei, aşa de micuţă e. Tatăl ei îi cumpără exact aceleaşi haine ca Annei şi le ascunde apoi în garaj. În timpul turelor de cumpărături, tatăl ei doar ocheşte

hainele pentru cealaltă femeie şi abia mai târziu se duce să le cumpere, fără Anna sau mama. E simplu, deoarece cu ajutorul Annei s-a prins ce trebuie să cumpere, de unde şi ce mărime.

Mama e cât pe ce să taie cu foarfeca hainele pitite în garaj, însă se abţine. La ce bun? Tata s-ar duce doar să cumpere altele, le-ar găsi altă ascunzătoare şi s-ar face că plouă dacă mama l-ar întreba ceva. Ce? Unde? Când? Ce haine? Nici măcar n-am văzut aşa ceva. Eşti nebună. Complet nebună. Inventezi tot felul de nebunii. Uite, Anna, ce zăpăcită e mama ta.

Anna n-a avut niciodată haine atât de scumpe şi de frumoase. Nici atât de multe. Colanţii strâmţi cu model de leopard şi bluza asortată costaseră mai mult decât toate hainele Annei de anul trecut. După părerea tatei, e inutil să-i caute Annei haine la raionul pentru copii când se găsesc haine de mărimea potrivită şi altundeva. Asta dacă îi plac mai mult. Iar Annei îi plac la nebunie.

Tata o stârneşte pe Anna să vrea cosmetice Lumene, dar pe ea n-o interesează şi n-are chef să se familiarizeze cu produsele Lumene. Femeia aia poate să se lipsească de Lumene. Va trebui să se mulţumească cu cosmeticele în faţa cărora va catadicsi ea să se oprească. Anna e mărinimoasă, odată ce găseşte nişte cosmetice pe gustul său – îl lasă pe tatăl ei să plătească

şi pleacă să se plimbe singură prin alte raioane, dându-i tatălui ei posibilitatea de-a cumpăra pudra şi fondul de ten alese de Anna în dublu exemplar.

Mama găseşte pe lista de cumpărături de Crăciun a tatălui cuvântul „şampon”, şi-apoi o sticlă de şampon pentru femei în geanta lui. Mama varsă şamponul din sticlă şi pune lipici în loc.

Mama poartă întotdeauna cea mai urâtă şi mai decolorată lenjerie. Nu cumpără la mâna a doua, i se pare dezgustător, dar caută în coşurile cu produse la ofertă tot ce-i mai urât, de preferinţă cu defecte din fabricaţie. Spune că face economie. Anna sugerează că în magazinele la mâna a doua ar putea găsi lenjerie mai bună şi mai ieftină, însă mama îi respinge categoric sugestia.

Anna, în schimb, poartă doar lenjerie neagră.

Mama nu crede că e vreo problemă cu asta. Totuşi pomeneşte în treacăt că ea încetase să mai poarte negru după ce-şi îngropase mama. Nu-i nimic de mirare că Anna poartă doar lenjerie neagră. E aşa de tânără.

Dar mama Annei nu s-ar putea vedea purtând aşa ceva – dezaprobă cu totul ideea, aşa cum le dezaprobă şi pe femeile de vârsta ei care poartă lenjerie neagră. Mama are o cunoştinţă care poartă astfel de lenjerie. Îi

povesteşte asta Annei, lăsând să se înţeleagă că prietena în cauză e puţin... păi... să spunem că e veşnic a doua femeie. Această veşnic a doua femeie vine din când în când în vizită la mama şi se plânge că nici un bărbat n-o ia în serios şi că, pe deasupra, cel cu care trebuia să se mărite s-a răzgândit când a avut cancer uterin, de care totuşi s-a vindecat. Această veşnic a doua femeie voia să-şi închirieze garsoniera şi mersese în plimbare cu mama până aproape de casa ei şi a Annei, uitându-se după un bărbat potrivit care să aibă casa lui. Mama îi spune Annei că s-a demonstrat că femeile care au mulţi parteneri sexuali au mai multe şanse de-a face cancer uterin. Cu cât au mai mulţi, cu atât e mai mare probabilitatea.

Anna găseşte într-un colţ al dulapului o cămaşă de noapte din dantelată roşie şi un halat. Mama spune că le primise de la acea veşnic a doua femeie, care îşi cumpărase din greşeală o mărime nepotrivită. Nu putuse s-o refuze, din moment ce era un dar. Chiar dacă ea nu foloseşte aşa ceva. Anna se duce mai târziu să le ia fără să ceară voie, iar mama nu spune nimic când le găseşte, după ani, în coşul cu rufe al Annei.

Nu spune nimic nici atunci când, golindu-i bagajele, găseşte printre hainele tatei un sutien negru. Îl pune pur şi simplu deoparte, nu va uita să-l menţioneze data

viitoare când se vor certa, *sutienul ăla negru, ştii despre ce vorbesc*. Sutienul e de fapt destul de scump, îşi dă seama Anna când şi-l însuşeşte, înainte ca mama să-l arunce la gunoi, scump şi rafinat – marca Chantelle.
E ultima primăvară în aceeaşi şcoală cu Oskari. În prima zi, Anna îşi pune pantalonii cu model de leopard cumpăraţi de tatăl ei. Sânii celorlalte fete îi defilează pe dinainte, însă ai ei sunt cu câteva kilograme mai uşori, mai greu de apucat, din ce în ce mai greu de apucat, dar trebuie continuat. Încă vreo câteva kilograme şi încă vreo câteva. Măcar un gram! Anna slăbeşte şi se micşorează pe măsură ce înaintează în vârstă, pe când oamenii din jur se îngraşă.

După ce se micşorează, Anna îl lasă pe tatăl ei să-i cumpere de la Seppälä şi de la MicMac haine oricât de mici, i se potrivesc întotdeauna. E aşa de bine să slăbeşti. Bine şi grozav. Anna nu trebuie să-şi mai bată capul cu raionul de haine pentru bărbaţi, femei, copii sau tineri, ca înainte, când era prea mare ca să se încadreze la copii sau tineri, dar mult prea mică pentru modelele din raionul pentru femei. Acum Annei i se potriveşte orice are chef să pună pe ea. Anna e liberă de toate lanţurile! Doar Anna o poate defini pe Anna! Pentru ea, ăsta e cel mai bun şi cel mai important lucru când

slăbeşti. Atunci se simte aproape de parcă ar fi Dumnezeu!

Anna e impresionantă, ca fetele din reviste, şi e îmbrăcată cu cele mai mulate haine, înainte ca ăsta să ajungă un stil pentru adolescente. Chiar şi într-un mic oraş finlandez. Anna e. Există. Pentru prima oară în micul oraş finlandez, Anna e fluierată când poartă pantalonii cu model de leopard şi un tricou mulat.

Anna nu e fluierată din cauză că mama ei vorbeşte cu accent. Nici din cauză că poartă haine de *import*. Nici din cauză că e luată drept prostituată, nici din cauză că lumea îşi închipuie că are cunoştinţe în străinătate. Nici din cauză că e estoniană, rusoaică, finlandeză, într-o ţară greşită, într-o limbă greşită, într-un corp greşit. După ce şi-a potrivit dimensiunile trupului, Anna şi-a găsit locul corect, trupul corect, dimensiunile corecte, şi a fost acceptată exact aşa cum trebuia să fie. Pur şi simplu pentru că Anna are picioare subţiri, talie frumoasă şi sâni fermi, despărţiţi de o vale.

Hainele finlandeze pe care trebuie să le îmbrace dincolo de graniţă încep să devină deranjante. Anna vrea să-şi păstreze şi acolo propriile haine, cele datorită cărora lumea întoarce capul după ea pentru propriul ei stil, nu pentru că e dintr-o ţară *capitalistă*. Iar când Anna

s-a obişnuit ca dincolo de graniţă să fie urmărită şi privită tot timpul, ca o prinţesă finlandeză, nu se mai poate lipsi de acele priviri nici în micul oraş finlandez. Prinţesa finlandeză are nevoie de multă atenţie, astfel că devine din ce în ce mai greu de suportat să nu fie remarcată într-o piaţă din micul oraş finlandez, la supermarket sau la semafor. Tocmai de aceea Anna trebuie să-şi facă un trup de prinţesă care să întoarcă toate capetele, aşa cum se întâmplă peste graniţă, dar în acelaşi timp trebuie să-i servească drept protecţie, ca să nu vadă nimeni în interiorul trupului Annei, să nu o vadă pe Anna însăşi. Anna scapă aşadar de invizibilitate şi inexistenţă fără să divulge informaţia interzisă – sângele ei străin –, doar făurindu-şi ce e mai preţios: un trup desăvârşit de femeie.

Anna nu se va mai întoarce niciodată la acel trup care atrăgea atenţia pentru vreun alt motiv decât propria frumuseţe carnală.

N-a trecut nici măcar un an şi Anna şi-a îndeplinit scopul – să fie vizibilă. Creându-şi un nou corp, Anna îl idolatrizează şi îl îngrijeşte cu măşti, creme şi uleiuri. Pe când alte fete suferă de acnee, Anna are deja o ţinută de femeie adultă şi nu se mai împiedică de membrele ei nepotrivite.

Anna nu-şi aminteşte când şi cum a aflat de cealaltă. De celelalte. De parcă ar fi ştiut dintotdeauna, cu toate că nu se vorbea niciodată despre asta. Ştia din cauza tricoului cu urme roşii pe spate găsit în geanta cu miros de Rusia a tatălui ei. Mama pipăie tricoul în tăcere. Anna nu prea înţelege care-i problema, deşi îşi dă seama că pe mama o deranjează ceva. Dar tatăl ei îi aduce cadou nişte cercei de aur cu diamante adevărate, şase la număr, iar Anna nu mai are ochi pentru altceva. E mândră de diamante şi se priveşte în oglindă cu ele la urechi. Mama se plimbă încolo şi-ncoace cu tricoul în mână. Anna dansează în faţa oglinzii. Mama aruncă tricoul la gunoi. Anna îşi sărută propria imagine.

Tatăl ei aduce mereu cadouri, şi încă multe. Saci întregi. Eşarfe, viori, cristaluri, chitare, vaze, tablouri, caviar, lichioruri, vodcă, bijuterii, matrioşte, linguri de lemn pictate, cutii de lemn şi iarăşi cristaluri – pahare de vin, pahare de şampanie, fructiere, platouri, inele pentru şervete, pahare de şnaps, clopote pentru brânzeturi, carafe, untiere, bomboniere, ceasuri de cristal şi ceasuri cu decoraţiuni grele de aur. Parfumuri. Multe parfumuri. Pe la zece ani, Anna are sertarele biroului pline cu parfumuri veritabile: Poison, Opium, Magie Noire, Dior, Salvador Dalí, Loulou şi Anaïs Anaïs. Are atât de multe, încât nu apucă să le folosească înainte să expire, după

care nu-şi va mai cumpăra decât parfumuri contrafăcute la zece mărci. Şi-apoi, mult coniac. Brandy. Whisky. Lichior Bols, în sticle cu foiţă de aur. Cred că se cheamă *Bride's Tears*. Binocluri. Trepiede pentru aparatul foto. Discuri. Servicii de masă. Chihlimbar. Ace de păr din os. Sfeşnice şi candelabre masive. Samovare. Rusia în toată strălucirea, culorile, satinurile, ornamentele şi belşugul său.

Mama nu folosea niciodată parfumurile primite, nici măcar nu le mirosea, le punea doar pe raft şi nu se mai atingea de ele. Nu bea nici coniacul adus de tata pentru că ştia că-i place, ci punea sticlele nedesfăcute în fundul dulapului, până când lucrurile îngrămădite deasupra le ascundeau vederii şi încetau să mai existe.

Acum tata îi aduce Annei tot felul de cadouri de pe strada Arbat din Moscova. Acestea ajung în camera Annei, unde ea creează lumea Annei. Pe pereţi, Anna vrea tapet cu mulţi trandafiri roz, plintele le decorează cu material auriu, din care face şi o bandă pe perete. Anna îşi umple camera de cadouri din Rusia, eşarfe înflorate şi veselă, păpuşi în haine tradiţionale şi icoane. Draperii de catifea pe galerii aurite. Perdele! Un mâner aurit la uşă. Un samovar. O cheie mare a oraşului Tallinn, cumpărată de la magazinul Uku, pe care scrie *Anno*

Domini 1154. Copii ascunse după listele de cumpărături ale tatălui ei.

Mama nici nu mai răspunde la telefon când tata o sună de undeva de departe, deşi e foarte greu să suni în Finlanda şi poţi să aştepţi o seară întreagă pentru asta. Adesea, mama nu vrea să vorbească cu tata şi o pune pe Anna să răspundă. Dacă e tata la telefon, Anna trebuie să spună că mama e în oraş.

La vârsta parfumului, Anna nu mai fuge ca înainte să se ascundă când tata se întoarce în Finlanda după o absenţă îndelungată, nici nu se mai întreabă cine e bărbatul acela străin din bucătărie. La vârsta aia, Anna îl recunoaşte, însă îi găseşte mereu mamei ceva de făcut când tata încearcă să o sărute. Asta pentru că mama nu o sărută decât pe Anna, nu pe un bărbat străin, deşi Anna ştie foarte bine cine e bărbatul ăla.

Anna se împiedică pe scări dacă tata o sărută pe mama pe obraz.

Anna se trezeşte plângând şi ţipând dacă noaptea se aude din dormitorul părinţilor foşnetul plăpumii şi trebuie să doarmă atunci cu mama. Şi în noaptea următoare la fel. Şi în următoarea tot aşa. Şi apoi tata trebuie să plece iar.

Anna are dureri de cap dacă tata şi mama stau prea mult timp unul lângă celălalt pe canapea. Râsul puţin prea tandru al mamei o face să-i plesnească tâmplele de durere. Au. Mama trebuie să vină să o îngrijească, şi bineînţeles că vine. Mamă! Mă doareee!

Odată, la Moscova, pe când Anna stă jos şi aşteaptă să plece în oraş, vede cum o femeie cu fustă de piele scurtă şi ciorapi din dantelă îi întinde femeii de serviciu nişte bani şi un bilet, pe care acesta i-l strecoară tatălui ei în buzunarul de la haină când trece pe lângă el. Seara, mama se duce să caute ceva în buzunarele tatălui şi găseşte biletul. Anna nu va mărturisi niciodată că, judecând după ce-a văzut, tatăl ei poate foarte bine să spună adevărul când o asigură pe mama că nu ştie nimic despre bilet, nici despre numărul de telefon scris pe el. Mama sigur că nu-l crede pe tata. Anna aprobă din cap când mama vorbeşte despre asta – tata minte, e clar. Incidentul se repetă de mai multe ori, cu unele variaţii. Anna e mereu de aceeaşi părere cu mama. Pentru că tata este un mincinos.

Când tata e în Rusia, în noua locuinţă finlandeză e linişte şi răcoare. Podelele sunt acoperite cu parchet sau cu un linoleum neted, fără ridicături. După şcoală, Anna se întoarce acasă şi se apucă să-şi facă lecţiile de cum intră, mănâncă, apoi continuă să-şi facă lecţiile. Mama

lucrează la parter. Anna învaţă până seara târziu, chiar şi noaptea, adoarme cu nasul în carte sau la un film. Studiază sârguincios, ca o fată model, şi are numai note mari, la toate materiile. Sindromul prinţesei nici c-ar fi găsit o ţintă mai bună.

Niciodată nu e suficient de cald. Te trage mereu curentul, oricâţi ciorapi de lână ţi-ai pune în picioare.

Vara, curţile şi balcoanele de vizavi de camera Annei se umplu de miros de cârnaţi, saună şi legături de mesteacăn pentru saună. Larma copiilor răsună de pe malul râului. Bărci cu motor. Finlanda e ţara celor o mie de lacuri. Anna nu trage perdelele, oricât de mult ar încerca mama ei s-o convingă spunându-i că lumina ucide bacteriile şi că de asta trebuie să lase nişte lumină să intre. Anna nu vrea. Annei nu-i place lumina aceea care pătrunde printre pinii înalţi şi subţiri şi printre mestecenii pufoşi. Annei nu-i plac deloc pinii ăştia. Nici lumina care se filtrează printre ei. Trebuie să plece de-aici. La Helsinki. Măcar acolo sunt stejari şi castani şi tramvaie, acolo miroase a mare, precum în Tallinn şi în Haapsalu.

1977

Katariina ar vrea să-i scrie mamei ei şi să o întrebe cum e în Siberia. I-ar putea povesti ce auzea, ce se povestea despre asta? Era frig acolo, dar cât de frig? Mai frig ca aici? Şi nu creştea nimic, la fel ca acasă în Estonia. Dar Katariina nu îndrăzneşte, pentru că nu ştie dacă scrisorile ei vor ajunge la destinaţie nedesfăcute sau dacă îi vor afecta vizitele în Estonia sau dacă cineva va avea probleme. Dacă nu i se va prelungi viza. Dacă ar trebui să plece înapoi. Asta n-ar fi nimic, dar în curând se va naşte copilul. După aceea n-ar mai putea niciodată. Aşadar, Katariina va vorbi despre asta cu mama ei în vară. La adăpost de urechile indiscrete. Înainte vorbeau despre asemenea lucruri „între patru ochi”, cum spunea mama tot timpul, afară şi „între patru ochi”. Mătuşa Aino, sora tatălui ei, povestise ceva. Oare ce? Că în Siberia casele erau construite din pământ – sau în orice caz îşi numise locuinţa „o gaură în pământ”. Se spune că mătuşa Aino parcă n-a mai fost niciodată aceeaşi după ce s-a întors din Siberia. Dar nu trebuie să pleci urechea la bârfe. Aşa s-a spus şi despre mulţi alţii. După război, nici nu mai era nevoie de Siberia ca să nu mai fii acelaşi. Tatăl ei devenise şi el un alt om, fără să fi ajuns în Siberia. Iar mama Katariinei îi spunea: Nu-ţi urî tatăl, nu-l urî. Tatăl ei n-a mai fost acelaşi după ce s-a întors din

pădure. Arnold nu bea înainte de asta. Ţine minte, nu-ţi urî tatăl. Nu-l urî.

Bărbatul Lindei sigur nu bea înainte de Siberia, fiindcă abia dacă avea zece ani când plecase într-acolo. Însă se întorsese la fel de pipernicit, fiindcă se oprise din crescut când se sfârşise mâncarea şi începuse Siberia. Din cauza asta se temeau copiii Lindei că şi ei vor rămâne la fel de mici ca tatăl lor, însă crescuseră înalţi. Linda nu s-a plâns niciodată că era cu mai bine de un cap mai înaltă decât soţul ei. Pentru fete nu era atât de rău ca pentru băiat. Dar apoi băiatul a crescut cu două capete mai înalt decât mama lui. Linda nu se îndoise niciodată că aşa va fi, dar cum să convingi un băieţel care are coşmaruri că e deja bătrân şi n-a crescut mai mult decât un picior de masă. Ca tatăl lui.

Aino mai spunea şi că, atunci când deveniseră numere în lagăr, când ea nu mai era Aino, începuse să-i fie dor de numele ei, lucru pe care Katariina nu-l înţelesese prea bine când era mai tânără, abia acum îşi adusese aminte de ce spusese Aino. Poate îşi adusese aminte deoarece Katariina devenise Iekaterina în Finlanda.

1994

Maşina tatălui ei intră în curte tocmai când Anna îşi pune cărţile de şcoală în ghiozdan, maşina cu care se duce la serviciu şi care fusese cumpărată pentru ca tata să poată merge cu maşina unde are nevoie, în împrejurimile Sankt Petersburgului sau ale Moscovei. Tatăl îşi dădea seama că nu se putea duce acolo cu cealaltă maşină, cea mai bună, din cauză că se temea să nu fie furată. Oricum, era riscant, din cauza preţului şi aerului ei străin. Prin urmare, nici mama şi Anna nu mai sunt izolate în mijlocul zonei împădurite puţin populate, acum pot să meargă unde au chef şi când au chef, fiindcă cea de-a doua maşină rămâne acasă, oriunde ar fi tata.

Anna aruncă o privire din capul scărilor. Tata intră şi întreabă unde-i mama. Anna îi spune că e în Tallinn, se întoarce abia vineri, peste patru zile. Tata se duce direct să se culce. Anna îi cercetează maşina când pleacă spre şcoală. E plină de bagaje, de haine aruncate în grabă şi de sticle de tărie golite pe jumătate, astfel că prin geamurile din spate nu se vede nimic. Când se întoarce de la şcoală, Anna nu e foarte sigură în ce stare va găsi casa şi ce s-a întâmplat cât a lipsit ea. Nu era bine să-l laşi pe tata singur acasă, nu ştiai ce-i trăsneşte prin cap când bea. Odată făcuse un foc de tabără în pivniţă, iar când mama se întorsese de la magazin, casa era plină de

fum. Altă dată uitase afară, în ger, un căţel rasa Papillon care le fusese dat în grijă, şi la fel făcuse şi cu propriul câine, tot aşa de mic precum celălalt, dar din fericire Anna se trezise de fiecare dată noaptea, observase lipsa câinelui de la capătul patului şi-l băgase înăuntru.

Tata nu spune de ce s-a întors acasă înainte de încheierea contractului. Îi dă doar bani de mâncare Annei, iar în lipsa ei caută sticlele pe care Anna încearcă să le ascundă de el. Anna îşi pune la bătaie toată şiretenia, le ascunde în locurile cele mai ciudate, în cutia cu jucării vechi, înăuntrul pernelor, în pungile de făină, în spaţiile goale de sub comode, însă tata le găseşte mereu.

Tata nu se mai întoarce pe şantierul de unde plecase. Anna nu află niciodată de ce. Nu se vorbeşte despre asta, iar Anna nu întreabă, nu-i stă în fire. Mama încearcă uneori s-o întrebe câte ceva despre asta, dar ea nu răspunde niciodată. Anna nu e genul care să pună întrebări, doar priveşte şi ascultă. Obiceiul ei de-a nu pune întrebări o supără pe mamă, însă Anna nu are de gând să-şi schimbe felul de-a fi. E o decizie. Dacă ar pune întrebări, Anna s-ar trăda că doreşte să ştie ceva, şi nu vrea să se dea de gol. Nu, asta n-o interesează. Aşa e, iată ce trebuie să creadă toată lumea. Anna se plasează deasupra tuturor prin dezinteresul ei aparent şi observă

de-acolo de sus suprafaţa pământului, ce colcăie de o curiozitate la care ea nu îndrăzneşte să se coboare. Dacă ar pune întrebări, Anna s-ar simţi şi mai goală, iar goală ar fi vulnerabilă, ar putea să-şi facă rău, să se lase prinsă – tocmai asta încearcă toată lumea să facă, să rănească, Anna e sigură de asta, să capete putere, să calce pe alţii, să profite de alţii într-un fel sau altul. De aceea Anna se mulţumeşte să observe, nu participă, nu pune întrebări. În felul ăsta Anna e în siguranţă.

Aşadar, Anna nu întreabă ce se întâmplase cu colegul tatălui ei, cel care divorţase de nevasta finlandeză şi se căsătorise cu o rusoaică, Anastasia, după care se mutase în apartamentul ei, departe de ceilalţi finlandezi. Tata şi bărbatul ăla conduceau cu rândul din Finlanda până în locul de unde luau avionul spre Moscova. Din cauză că acesta se mutase, tata îl vedea tot mai rar, iar apoi se aflase că bărbatul căzuse de la ultimul etaj al hotelului Internaţional din Moscova şi murise. Nimeni nu văzuse cum se întâmplase, nimeni nu ştia să spună nimic, pur şi simplu se întâmplase.

Uneori, în concedii, când tata e îndeajuns de beat şi stă întins pe canapeaua de piele din camera din spate, i se întâmplă să vorbească despre bărbatul ăsta. La etajul de deasupra, Anna ciuleşte urechile. Tata vorbeşte destul de tare cu interlocutorii lui imaginari, dar

niciodată atât de coerent încât să potolească pe deplin curiozitatea Annei. Discuţiile alea înecate în băutură cu oameni invizibili pentru Anna şi pentru mama ei se înmulţesc de la an la an. Tata doarme tot mai des pe canapeaua din camera din spate şi tot mai rar în dormitorul de la etaj. Cu oamenii vizibili vorbeşte tot mai puţin.

Tata nu se mai întoarce niciodată la Moscova. Nici la Sankt Petersburg. Pleacă oriunde altundeva, însă nu mai merge niciodată în Rusia, nici măcar în concedii, deşi rubla rămâne singura valută pe care, beat fiind, o recunoaşte şi despre care vorbeşte, totuşi beţiile din Tallinn sunt suficient de bune. Fiindcă tata are acum de lucru în Finlanda, trebuie să-şi facă separat călătoriile pentru băut. Vara nu le mai dă voie mamei şi Annei să meargă singure în Estonia, vrea să vină şi el să se facă praf. Lasă toate treburile pe umerii mamei, iar el zace turnându-şi tărie pe gât cât încape, fiindcă banii nu sunt încă o problemă în Estonia, tăria e ridicol de ieftină, iar berea Saku e bună şi tare.

Mama e de părere că cel mai bine e să cumpărăm toată berea şi tăria din Tallinn, să punem încărcătura în maşină şi apoi să plecăm unde trebuie să ajungem. Mama nu intenţionează să cumpere atâta bere din satele sau orăşelele în care stau rudele sau cunoştinţele ei, nu

are nevoie de ruşinea asta – încă un beţivan, bărbatul ei şi tatăl meu, bând ca porcul peste tot pe unde lumea o cunoaşte. Tallinnul e destul de mare încât să se găsească vreun magazin în care să nu dai peste nimeni cunoscut. Anna e fericită că tata nu poate juca rolul Marelui Finlandez în oraş, i-ar fi luat astfel din admiratori. Într-adevăr, aşa e cel mai bine, mama şi Anna merg să cumpere bere, iar pe tata îl lasă înăuntru cu băutura. În plus, tata e foarte mulţumit de aranjament. Fundul maşinii aproape atinge pământul, pentru că portbagajul e plin de sticlele tatălui, dar aşa va fi mulţumit între patru pereţi. Dacă mama propune să ia mai puţine sticle, pentru că propriile bagaje nu mai încap în maşină, iar drumurile sunt atât de denivelate încât maşina poate rămâne înţepenită în orice moment, atunci tatei îi sare ţandăra rău de tot şi pleacă ameţit spre oraş, cu portofelul şi paşaportul iţindu-se din buzunarul din spate. Bombănelile finlandezului se aud până departe în zona aceea liniştită.

1977

Telefonul nu sună. Ar trebui să sune. Katariina ar vrea să sune. Katariina aşteaptă asta de multe zile, însă se pare că fie să faci legătura cu Finlanda durează imposibil de mult, fie sunt unele probleme la celălalt capăt.

Sau s-o fi întâmplat ceva. Dar dacă ar fi aşa, probabil ar fi anunţat-o cineva de la întreprindere, nu? Dacă bărbatul ei dispăruse sau fusese răpit pe undeva prin Rusia? Katariina ar vrea ca soţul ei să înceteze munca la ambasada Finlandei din Moscova. Se întâmplă lucruri oribile acolo, deşi bărbatul ei nu-i povesteşte nimic despre asta. Dar Katariina ştie. Întotdeauna cineva ia legătura cu tine şi vrea să duci sau să iei ceva sau să ascunzi ceva în ambasadă. Întotdeauna se lipeşte cineva de tine şi vrea să-ţi devină prieten, cu o familiaritate grosolană. Interpreţii trebuie flataţi, iar situaţia cu actele depinde de cele mai bizare lucruri.

Fusese destul de uşor să-şi aştepte bărbatul în Tallinn. Nici nu i se părea că aşteaptă. Avea un serviciu, o casă, prieteni, propria ţară, multe de făcut în fiecare zi, nu se oprea, nici nu voia să se oprească. Şi propria limbă. Aşteptarea nu mai era atât de simplă acum, când Katariina se afla într-o ţară străină, departe şi singură, abia sosită şi totuşi înţepenită pe loc. Cât de greu trebuie să-i fi fost mamei ei, Sofiei, să-l aştepte pe Arnold să se întoarcă din pădure? Şi pe fraţi, pe Elmer şi pe August, şi pe toţi ceilalţi. Sofia avea pe-atunci vârsta Katariinei. Mătuşa Aino trebuie să fi avut tot cam aceeaşi vârstă când fusese trimisă în Siberia. Toţi oameni tineri. Cum reuşiseră să reziste? Şi încă atâta timp.

Dincolo de fereastră ningea puternic şi mirosea a ceva ce Katariina numea „frig siberian”.

1941

Aino Rõug, sora lui Arnold, se holbează la soldaţi, cei doi băieţi se holbează la soldaţi, bărbatul lui Aino, Eduard Rõug, se holbează la soldaţi, vreme de o oră, trebuiau să-şi strângă lucrurile pe care voiau să le ia cu ei, însă nimeni din familie nu ştia ce să ia sau unde erau duşi sau dacă avea vreun rost să ia ceva: dacă erau duşi în pădure şi împuşcaţi? Dacă le erau confiscate bagajele, pe drum sau la sosire, atunci nu merita să ia vreun lucru cu ei. Nu haine noi, în orice caz. Doar pe cele mai vechi şi mai uzate. Asta vor lua deci, zdrenţe vechi. Într-o stare destul de proastă ca să nu-şi atragă necazuri prea repede.

Aino Rõug îi priveşte pe soldaţi – nu pe estonianul care venise cu ei şi care se plimbă prin bucătărie cu nasul pe sus –, iar soldaţii i se par... buni, cel puţin nu sunt nesuferiţi sau înfumuraţi, sunt destul de normali, nu ţipă şi nu sparg vase, îşi dau jos chipiurile când intră şi mai şi salută. Aino îi întreabă pe soldaţi ce-ar merita să ia cu ei, de ce vor avea nevoie acolo unde vor fi duşi, avea vreun rost să se obosească să ia ceva cu ei sau

erau de-ajuns nişte zdrenţe vechi şi nişte pâine? Spuneţi-mi.

Unelte, răspund soldaţii. Maşina de cusut, propune unul dintre bărbaţi zărind maşina Singer nouă într-un colţ al camerei, iar ea o desface şi o împachetează. Eduard Rõug îşi ia cu el cele mai obişnuite unelte şi nişte instrumente pentru reparat ceasuri.

Când ajunge în Dubrova, în apropiere de Novosibirsk, familia Rõug nu are de ce să-şi facă griji, în comparaţie cu alţii. Războiul golise regiunea de bărbaţi apţi de lucru, aşa că Eduard are multe de reparat, face ceasurile ca noi, drege uşile şi ferestrele caselor. Pe lângă asta, Aino are singura maşină de cusut din împrejurimi, iar în curând toate femeile de prin sate şi nevestele de ofiţeri vor ca ea să le coasă haine. Are şi fir de-ajuns, pentru că Eduard îi face o vârtelniţă. Femeile din sat nu mai văzuseră aşa ceva, ele aveau doar fuse. Aino mai ştie şi destulă rusă ca să le poată scrie femeilor din sat scrisori pentru bărbaţii şi fiii plecaţi în război. Aino şi Eduard primesc de mâncare din partea sătenilor pentru munca lor, aşa că Eevi, care se naşte doi ani mai târziu, supravieţuieşte, spre deosebire de alţi copii estonieni care se nasc în Siberia. Aino nu uită niciodată să-i

pomenească în rugăciunile sale pe soldaţii ruşi care le spuseseră ce să ia cu ei.

Una dintre femeile din lagăr leşinase când sosiseră soldaţii şi, când îşi venise în fire, se pomenise într-un camion, alături de un sac în care soldaţii îi împachetaseră ce crezuseră că îi era de trebuinţă: haine călduroase, mâncare şi o sticlă cu tărie, pe care n-o confiscaseră.

O altă femeie povestea că soldaţii găsiseră un pretext ca să oprească puţin camionul, ce pornise deja, când femeia începuse să strige că nu avea nici un ceaun sau o cratiţă în care să-i fac terci copilului, lăsaţi-mă să mă întorc după ele! Femeia a putut astfel să se întoarcă să le caute. Nimeni nu-i luase apoi ceaunul, şi nici pe tren soldaţii nu au luat nimic de la cei deportaţi. Pe Aino o supără acum că a luat doar cele mai rele haine, iar pe cele bune le-a lăsat în urmă.

La oprirea convoiului, o broşă putea fi schimbată pe cartofi, pe care ţăranii veneau să-i vândă în apropierea vagoanelor, iar ciorapii de mătase pe ceapă... Cum de mai aveau încă haine pe ei la sosire? Cum de nu le schimbaseră pe toate pe mâncare în timpul călătoriei? Cum de reuşise fiul lui Aino, care refuzase să meargă la hârdăul din colţul vagonului, să nu facă vreo infecţie?

1941

14 iunie 1941. Leeve, sora Sofiei, se află împreună cu primul copil în vizită la Kiisa, prietena ei din timpul şcolii, care e căsătorită cu Osvald Berg, căpitan al Gărzii Civile. Se aude o bătaie în uşă. Li se dă jumătate de oră ca să strângă tot ce le trebuie. Leeve încearcă să le spună că ea e doar în vizită cu copilul acolo, dar degeaba. Fiecare om găsit în casă e aruncat în camion. Printre soldaţii ruşi se află şi un sătean pe care Leeve îl cunoaşte şi care o cunoaşte pe ea şi ştie că nu face parte din familia Kiisei, de ce nu spune nimic? Pe bancheta din camion, Leeve ţine încă în mână linguriţa cu care învârtea în ceai cu o jumătate de oră în urmă, nici nu-şi amintise să-şi ia haina pe ea şi nici Osvald nu-şi dăduse seama să-i spună. Osvald nu îndrăznise să-şi ia biblia cu el, iar geantă sau valiză nu găsise, aşa că luase o faţă de pernă, vârâse în ea o bucată de brânză şi aruncase o privire în jur. În primul dulap găsise pantofii de lac cu toc ai Kiisei şi îi băgase în faţa de pernă, apoi nişte săpun şi nişte ochelari, ce altceva, ce altceva, ce altceva. Numai asta îi răsuna în cap lui Osvald, ce altceva, dar nu ştia ce altceva.

Leevei nu-i e deloc ruşine când strigă din camion că ea nu aparţine acestei familii, că nu locuieşte aici, că nu-i cunoaşte pe oamenii ăştia, că ea doar venise să ceară un

pahar cu apă pentru copil. În casa aia stătea familia Berg, nu aşa scria şi în actele lor? Kiisa şi Osvald Berg aveau doi băieţi, pe când copilul ei era fetiţă, Leeve nu are nimic de-a face cu oamenii ăştia, cu fasciştii ăştia, membri ai Gărzii Civile, cu ţăranii ăştia, cu chiaburii ăştia, cu porcii ăştia de chiaburi! Ea nu are nimic de-a face cu o astfel de familie. Leeve nu ştie de ce strigă aşa, de ce e atât de sigură că nu se poate să plece cu camionul, pur şi simplu nu se poate, nici fetiţa ei, poate sunt duse numai în Tallinn, pentru interogatoriu, sau în Haapsalu, oriunde altundeva, dar nu se poate da jos din camionul deja pe jumătate plin cu oameni care tac mâlc, cu bagajele lor ridicole, strânse într-o jumătate de oră.

În tren, Leeve nimereşte în acelaşi vagon cu Kiisa şi cu copiii ei, iar la sosirea în Komi sfârşesc în acelaşi sat, luate de acelaşi bărbat pentru a fi duse la piaţa de sclavi din apropierea gării. Localnicii veniseră în grup să caute mână de lucru gratuită.

Mare parte dintre cei aflaţi în acelaşi vagon supravieţuiseră. Muriseră doar o femeie mai bătrână care nu avea nici o rudă acolo, câteva femei mai tinere pe care Leeve nu se oboseşte să le numere şi câţiva evrei a căror deportare nu figura pe nici o listă, deşi nemţii ţineau evidenţa cu mare scrupulozitate, înfiinţând chiar birouri care să investigheze fărădelegile săvârşite

de comunişti imediat ce puneau mâna pe ruşi care plecaseră din ţară – însă evreii nu făceau, bineînţeles, parte din rândul oamenilor.

Osvald fusese despărţit de ceilalţi în gară şi nimeni nu mai auzise nimic de el vreme de doi ani.

Osvald ajunge în mina de platină din Norilsk. E destul de mic şi de slab ca să se descurce; cei mai solizi nu rezistă la mâncarea proastă, Osvald găseşte în fiecare dimineaţă câţiva zăcând fără suflare pe mundirele de lângă el. Cadavrele sunt cărate în saci şi stivuite unele peste altele într-o poiană de lângă lagăr. La venirea primăverii, când pământul şi cadavrele se dezgheţau, ce mai rămânea din corpuri după trecerea animalelor din tundră era aruncat într-o groapă comună.

Raţia zilnică de 300 de grame de pâine e plata pentru o zi de lucru de 12 ore şi nu o poţi mânca decât în lagăr, din cauza fricii de evadare. De parcă ai putea evada de acolo. De parcă cele 300 de grame de pâine ar fi fost de-ajuns ca să evadezi din Siberia.

Când feşele pentru picioare şi păturile sunt puse la uscat, oamenii umblă prin barăci cu bucăţi de scândură legate cu frânghie de picioare.

Ca să meargă la latrină, nu au voie să se îmbrace cu altceva în afară de lenjerie, deşi sunt -40^0 sau -50^0.

Foamea provoacă halucinaţii vizuale şi auditive.

Lui Osvald încep să-i cadă dinţii. Cât cântăreşte oare? 40 de kilograme? 50?

Mintea i se întunecă. Curând, foamea începe să-i muşte din creier.

Zilele obişnuite se preschimbă în 300 de grame de pâine, iar zilele de sărbătoare într-un polonic de zeamă.

Hotărârea mea e definitivă. Pentru că viaţa mea cu Hukka e grozav de uşoară şi pentru că ştie deja atât de multe despre mine. Iată de ce este absolut necesar să nu afle niciodată despre a doua mea ţară.

Gândindu-mă la hotărârea mea, mă simt ceva mai bine în momentele astea de nelinişte, când încep să mă tem de vulnerabilitatea mea, care a devenit tot mai mare în compania lui Hukka. Hotărârea mea mă face mai puternică. Deşi Hukka mă poate face să mănânc pizza împreună cu el, nu poate face din mine orice. Nu mă poate conduce. N-are decât să creadă că ştie lucruri foarte personale despre mine, de pildă despre alimentaţia mea. N-are decât. Pe cele mai personale n-o să le ştie niciodată: scârţâitul uşii de la magazinul cu haine la mâna a doua, apa rece din fântâna cu cumpănă, crucile de piatră roase de ploile sutelor de ani şi treptele de piatră tocite de paşi, fardul albastru al rusoaicelor, girofarul roşu aşezat în locul capului statuii lui Lenin din

Pärnu, finlandezul care o întreabă cât cere şi tenişii lui albi şi noi.

Totuşi am îndoieli. Chiar dacă sunt în siguranţă, la fel şi Domnul meu. Când încerci să ţii anumite uşi închise, altele pot fi larg deschise. Oare mă lăsasem prinsă în cârlig de mâna care mă hrănea, mâna lui Hukka, din care ciuguleam firimituri de pâine cu unt? Oare îl lăsasem să mă atingă puţin prea mult şi prea blând, astfel încât uşile închise se deschideau scârţâind, în ciuda hotărârii mele?

Anna nu aşteaptă niciodată să se întâmple ceva rău. Anna acţionează înainte.

Fii pregătită.

Mereu pregătită.

Anna e pregătită.

Dacă eziţi, adu-ţi aminte de femeile care-l sunau noaptea pe tata. Adu-ţi aminte de rusoaicele din barul hotelului Viru. Adu-ţi aminte de oamenii de afaceri finlandezi care vorbeau de coapsele păroase ale târfelor rusoaice. Adu-ţi aminte de cât de obosit era Jussi în concediu în Finlanda. Adu-ţi aminte de ciocăniturile în uşă când stăteam cu toată familia în Tallinn. Cioc. Adu-ţi aminte că tata nu se ducea să deschidă. Nu-i nimeni acolo. Adu-ţi aminte că ciocăniturile erau ciocănituri

hotărâte de femeie. Cioc cioc cioc. Adu-ţi aminte cum mama face de mâncare în tăcere, cu colţurile gurii lăsate în jos, de unde se vor forma primele riduri ani mai târziu. Cioc cioc. Adu-ţi aminte cum tocurile se îndepărtează în cele din urmă de uşă. Mama deschide cutia de maioneză şi o duce la masă. Pe pervaz se află un pachet cu fulgi de ovăz Peppi. Unde dormea tata de fapt? Eu dormeam lângă mama în patul dublu, iar mama lăsa becul aprins, pentru că lumina ţinea ploşniţele departe. Dar unde dormea tata?

Adu-ţi aminte listele de cumpărături pe care rusoaicele i le dădeau tatei: fustă de piele mini, jachetă de piele, mixer, aspirator, tampoane, ciorapi, ondulator, andrele, sculuri de lână, şampon. Uneori strecurau şi câte un desen al hainelor dorite, pentru a se asigura că le aducea modelul cerut. De parcă tata s-ar fi descurcat cu aşa ceva.

Adu-ţi aminte că nu te poţi baza pe nimeni.

Adu-ţi aminte că nimeni şi nimic nu e ceea ce pare.

Adu-ţi aminte cum te furişai în timp ce mama şi tata erau la saună ca să vezi ce are tata prin buzunare şi ce ţine în garaj. Adu-ţi aminte legănatul umeraşului din hol când mama verifica buzunarele de la haina tatei în timp ce el dormea. Adu-ţi aminte legănatul ăla, care nu e urmat de îmbrăcarea hainei şi de ieşirea pe uşă, ca de

obicei. Adu-ţi aminte cum, după legănatul ăla, mama ţine în mână biletele de avion şi paşaportul, conform cărora tata se află deja în Finlanda de luni, deşi noi ne-am dus să-l întâmpinăm abia joi, când ne-a anunţat că soseşte. Joi. Şi atunci a venit. Unde fusese tata timp de trei zile?

Adu-ţi aminte cum copiai listele de cumpărături ale tatei, când mama n-a reuşit să le găsească – poate uneori tata bănuia ceva, era cu ochii în patru. Nu înţelegeam toate cuvintele de pe listă, ci le copiam pe cele scrise cu litere amestecate, în rusă şi finlandeză. Puneam portofelul înapoi în buzunarul hainei exact aşa cum fusese înainte. Strecuram lista de cumpărături în acelaşi loc, între cardul bancar şi permisul de conducere. Puneam mânerul valizei exact în aceeaşi poziţie în care fusese când o deschisesem.

Trebuia să-mi amintesc că nu aveam voie să-mi urăsc tatăl, pentru că era totuşi tatăl meu. Aşa spunea mama.

Nu înţelegeam ce voia să spună. Nu înţelegeam ce înseamnă ura. Nu ştiam să urăsc, deşi eram bună la certuri, la strigat, la tărăboi. Ura nu-mi spunea nimic, nu înţelegeam nimic din ea. Era doar un cuvânt. Mamei îi răspundeam mereu „da, da, sigur”, ca şi cum aş fi ştiut despre ce vorbea.

Şi aşa mergeam împreună cu tata la cumpărături, printre colindele de Crăciun şi brazii de plastic.

Tata nu mai trebuia să cumpere nimic pentru vânzare. Cursul de schimb al mărcii pe piaţa neagră era atât de bun în Rusia la sfârşitul anilor ‘80, încât finlandezii îşi schimbaseră portofelele cu pungi de plastic: puteau să le umple cu ruble în orice moment, în caz de nevoie, datorită traficanţilor. Pungile de plastic erau cu atât mai convenabile cu cât nu atrăgeau hoţii.

Nu aveau nevoie de mărfuri de import decât ca să plătească femeile, pe care camioanele le aduceau acolo unde se găseau muncitori finlandezi.

Când am mers la Moscova, un coleg de serviciu al tatei i-a făcut mamei semn să vină în camera lui de hotel. Trecut deja de şaizeci de ani, avea în pat o rusoaică durdulie, de vreo nouăsprezece ani. Bărbatul nu înţelegea ce voia fata să spună, aşa că a rugat-o pe mama să-i traducă. Lucrurile s-au lămurit când mama i-a tradus ce haine voia fata să-i aducă din Finlanda.

Haine?

Da, haine, machiaj, bluze, sutiene...

Fata a început să se îngrijoreze când a văzut că bărbatul nu înţelegea, dar acesta a rugat-o imediat pe mama s-o liniştească spunându-i că da, sigur, îi va aduce hainele, nici o problemă, sigur că i le va aduce, are o fată

chiar de aceeaşi vârstă, aşa că va merge împreună cu ea la cumpărături, ca să se asigure că sunt de mărimea potrivită. Singur nu s-ar descurca, dar fata lui sigur se pricepe, aşa că va merge cu ea... Ce fel de fuste ar vrea, cât de scurte?

Mama a cumpărat un număr din revista *Alibi*, care n-a ajuns la gunoi împreună cu celelalte şi din cauza căruia şi-a schimbat părerea cu privire la prezervativele găsite în buzunarul tatei, renunţând să le mai înţepe cu un ac, aşa cum era tentată să facă la furie. Mama păstra revista în bucătărie, în sertarul de sub cel cu tacâmuri, unde erau numai reţete. Pe coperta revistei era o poză cu o prostituată rusoaică, Olga Gaievskaia, prima victimă oficială făcută de SIDA în Uniunea Sovietică. Olga Gaievskaia avea părul ars de atâta decolorat, rădăcinile aproape negre şi, cu toate că poza era alb-negru, sunt sigură că fardul şi rimelul aplicate din belşug – atât pe genele de sus, cât şi pe cele de jos – erau de un verde ţipător, iar buzele date cu un ruj de un roşu ţipător. Olga, în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, a reuşit să-şi practice meseria vreme de zece ani. Când a murit, era însărcinată în săptămâna a patra. Ziaristul de la *Alibi* scria că Olga avusese 1000 de clienţi finlandezi.

Poza Olgăi din Alibi *poate să le aducă aminte multor finlandezi de aventura de o noapte din Leningrad. Oare*

fusese ea? Folosisem prezervativ? întreba ziaristul. TASS[54] ceruse ca fotografia Olgăi să fie publicată în Finlanda, iar ziaristul fusese de acord. Însă Centrul de Cercetare pentru SIDA din Finlanda se opusese publicării acesteia.

Pe coperta revistei *Alibi* apăruse poza de paşaport a Olgăi, precum cea a unei infractoare – *O întrebare grea pentru „băiatul finlandez": Ai trecut şi tu prin patul infestat de SIDA al Olgăi?*

1943

Un criminal care stătea în aceeaşi baracă i-a luat mănuşile lui Osvald, iar acesta nu are dreptul să primească altele, în ciuda gerului şi-a muncii de făcut. Ofiţerii consideră totuşi că Osvald e „îmbrăcat corespunzător" şi deci apt de lucru. *De ce se plânge fascistul ăsta?* Pe de altă parte, mâinile goale ale lui Osvald ar fi ajuns în aşa hal în mină, încât ar fi putut spera să fie trimis în spital, dar ar fi fost foarte dureros, şi nici nu era prea sigur de asta. Are nevoie de mănuşi chiar şi în baracă, pentru că şi acolo e atât de frig încât noaptea îi îngheaţă părul şi se lipeşte de pernă. Când acelaşi criminal îl sugrumă cu prosopul pe un tânăr

[54] Principala agenţie de presă rusă.

lituanian, Osvald îi smulge mănuşile înainte ca trupul să apuce să-i cadă pe podea. N-are puterea să spere. *Fascist!*

Cineva îi spusese că şoarecii şi şobolanii au acelaşi gust ca altă carne dacă-i îngropi pentru câtva timp în pământ, însă unde ar putea să-i ascundă acolo ca să nu-i găsească altcineva?

Pieptul lui Osvald e plin de sânge din cauza păduchilor.

Rănile nu se vindecă, pentru că e foarte slăbit.

De ce n-ar încerca să treacă dincolo de graniţele impuse, ca să-l împuşte paznicul în spate?

Doctorului, care refuzase să coopereze cu criminalii, i se despicase capul cu un topor.

De teamă ca prizonierii politici să nu se organizeze, sunt mutaţi dintr-un lagăr în altul la diferite intervale de timp. După minele de platină şi de nichel din Norilsk, Osvald e trimis la Kirov. Acolo e întâmpinat de strigătele cunoscute: *Huo... Fascistule!*

Bunica îi trimite o scrisoare lui Juuli, care i-o trimite mai departe mamei.

O a doua scrisoare e trimisă prin Olja.

Pe a treia o trimite prin Linda, în cutia poştală.

Pe a patra o trimite prin Maria, fata Lindei, fără ştirea maică-sii.

Pe a cincea, pe numele Annei.

La destinaţie ajung doar două, una după zece zile, alta după paisprezece.

Pe fiecare scrisoare sunt trecute data la care a fost scrisă şi data la care a fost expediată de bunica. Pe fiecare scrisoare primită de la mama, bunica notează ziua în care a primit-o, şi la fel face mama cu scrisorile venite de la bunica. Apoi îşi scriu ce scrisori au primit şi când.

În iarnă, bunica se îmbolnăveşte şi trebuie să se mute în oraş cu mătuşa. Cutiile poştale sunt aliniate pe peretele de lângă uşa de la intrare şi numai mătuşa are cheia de la cutia familiei sale. Numai mătuşa aduce scrisorile din cutie, numai mătuşa ştie ce vine şi când.

Dacă mama îi trimite mătuşii o scrisoare în care vorbeşte de vreun nou aranjament epistolar sau îşi exprimă îndoielile cu privire la medicamentele prescrise de mătuşă pentru sănătatea bunicii sau spune orice altceva care nu-i convine mătuşii sau dacă şi-a scris adresa de mână pe plic, atunci scrisoarea nu ajunge la bunica.

Mama adaugă în scrisori bileţele pe care scrie: „Nu citi scrisorile mamei”.

Bunica îi interzice mamei să mai scrie astfel de bileţele.

Linda fusese foarte nervoasă după ultima scrisoare.

Bunica îi interzice mamei şi să scrie vreun cuvânt despre copiii Lindei, nici de bine, nici de rău, pentru că, orice ar scrie, Linda tot se simte ofensată. Şi iar stă supărată o săptămână întreagă după sosirea scrisorii şi nu-i duce bunicii scrisorile la poştă, deşi îi spune că o face. Nu-i trimite mamei pachetele de la bunica, ci le dă propriilor copii.

N-are decât să citească atunci scrisorile mamei şi-ale bunicii. Ar fi suspect dacă nici o scrisoare n-ar mai sosi în cutia poştală a mătuşii. O parte dintre ele trebuie trimise acolo. Însă trebuie să fie precaute cu acestea. Să nu spună nimic despre copii. Şi nimic rău despre Linda. Ei, poate că nu e bine nici să vorbească prea mult despre toate cadourile pe care le primise Anna de Crăciun, nici despre toată mâncarea de pe masa de Crăciun. Bunica nu primise scrisoarea asta anul trecut.

Dar nici celelalte scrisori – trimise prin alte persoane şi în alte cutii poştale şi apoi expediate – nu ajungeau toate la destinaţie. Doar o parte. Şi nu toate nedeschise.

Doar o parte. Scrisorile recomandate ajungeau la destinaţie. De obicei, deschise la abur.

La ţară, tot satul ştia deja ce îi scrisese mama bunicii înainte ca bunica să poată citi scrisoarea.

Însă era normal.

Adu-ţi aminte, Anna, lucruri din astea se întâmplă peste tot.

Mama trebuie să-i mituiască pe poştaşi pentru ca aceştia să-i dea bunicii scrisorile direct în mână. Scrisorile astea au pe spate un semn ştiut de ei. Dacă semnul lipseşte, scrisoarea poate fi pusă la poştă – înseamnă că e versiunea pe care o poate vedea şi mătuşa.

Totuşi în scrisori nu e deloc vorba despre politică. Mereu e vorba despre cum merg treburile în câmpul cu cartofi, în grădina de legume şi în livadă sau despre cât de mari sunt cartofii. O veche prietenă de-a mamei îi scrisese odată nişte scrisori care o speriaseră, însă scrisorile ajunseseră, iar prietena în cauză reuşise să plece în Australia pe timpul Uniunii Sovietice, deşi vorbea foarte urât despre comunism, despre ruşi şi despre secretarul de partid. În scrisori, bunica le spunea ruşilor doar „ăia”. *Toţi de la poştă sunt din „ăia”, care nu înţeleg limba mea, şi nici eu pe-a lor, peste tot trebuie să*

fie puşi din „ăia”, şi bunica nici n-a mai putut să meargă singură la poştă.

Maria a devenit atât de bună prietenă cu bunica, încât îi duce scrisorile la poştă cu mare plăcere şi merge la magazin când pe bunica n-o mai ţin picioarele să stea la coadă. Îi ia apărarea bunicii când Linda e în toane proaste pentru că a trebuit să stea la coadă în pauza de prânz, după-amiază şi iarăşi seara şi să alerge după hârtiile pentru invitaţia mamei, în timp ce acasă o aşteptau trei copii, o mamă bolnavă şi un bărbat, care probabil o ştersese iar la băut. Maria îi scrie mamei o scrisoare frumoasă ca să-i mulţumească pentru haina de iarnă care ajunsese exact la timp, când vremea începea să se răcească. Mătuşa îi scrie mamei să nu-i mai cumpere nimic Mariei, pentru că găseşte haine şi aici, chiar foarte potrivite, însă refuză să poarte orice nu e de *import.* A luat-o razna. Face pe importanta. Bunica îi scrie că Maria nu mai vrea să pună scrisorile la poştă, nici măcar dacă primeşte bani în schimb, sub nici o formă, bunica a tot încercat să-i ofere, dar ar fi drăguţ dacă i-ar aduce un breloc reflectorizant ca să şi-l agaţe la haina cea nouă. Mătuşa îi scrie mamei să nu-i aducă absolut nimic Mariei, nici să nu-i trimită. Bunica îi scrie că Maria îi trimite mamei scrisorile în secret, însă Linda ştie de asta şi se teme de ce ar putea să-i scrie fata. Maria

trimite o a doua scrisoare de mulţumire pentru haină. Era atât de frumoasă.

Maria îi fură surorii ei hainele de *import* şi o întreabă pe bunica, răscolind prin lucrurile ei din străinătate, dacă poate să ia asta sau aia. Se încăpăţânează să-şi vâre picioarele în pantofii prea mici ai Annei. Bunica trebuie să ascundă celelalte lucruri pe care Anna le-a lăsat acolo pentru ca mama să nu le mai care în anul următor.

Bunica e şi ea de părere că Maria a devenit imposibilă. Începe să apeleze mai mult la fratele ei ca să-i pună scrisorile la poştă, însă asta are drept urmare faptul că şi bunica, şi mătuşa, şi Maria îi scriu mamei să nu-i trimită şi nici să nu-i aducă fratelui ceva care i s-ar putea potrivi unei femei. Fratele are o prietenă, Inga, care abia aşteaptă să pună mâna pe toate hainele din dulapul lui.

Maria află de la prietenele din oraş că Inga se laudă în gura mare că iese cu un băiat a cărui mătuşă locuieşte în Finlanda. Asta îi atrage admiraţia tuturor. Mama refuză să vorbească cu Inga atunci când o vede.

Mama şi bunica îşi trimiteau neîncetat scrisori. Acasă în Finlanda, toate sertarele şi scaunele erau pline de scrisori neterminate sau carneţele care dovedeau că nu puteam vorbi. Telefoanele erau prea nesigure şi prea

scumpe ca să recurgem la ele, în plus, era neplăcut să te afli sub o supraveghere atât de evidentă. Mama nu voia să ofere nimănui plăcerea de-a o auzi plângând la telefon, deşi în portul din Tallinn plângea făţiş la plecare, nu se putea abţine. Pe de altă parte, bunica avea acces la telefon doar acasă la mătuşa, iar acesta era sub controlul ei, lângă uşa de la dormitorul ei. Camera bunicii se afla în capătul holului, după bucătărie şi o altă cameră.

În cele din urmă, şi telefonul mătuşii a început să se strice, nu se mai auzea bine, din cine ştie ce motiv nu mai funcţiona. Şi, din cine ştie ce motiv, asta se întâmpla exact atunci când bunica era singură şi încerca să o sune pe mama. Cine făcea asta şi de ce? Linda, Maria, cine? Cine avea de câştigat?

Bunica le bănuia cu rândul pe Linda şi pe Maria, mama bănuia pe oricine, iar eu tăceam şi ascultam cum fiecare era bănuit pe rând, cum fiecare era acuzat de toate relele, căci omul e rău prin esenţă. Şi, înainte de toate, egoist. Socialismul nu va reuşi niciodată altfel decât pe hârtie, pentru simplul motiv că degetele fiecăruia se îndreaptă doar către sine, către interior, chiar şi atunci când mâna se întinde ca să dea. Mama făcea gestul ăsta peste tot, ascultând cererile şi

îmbrobodelile, degetele ei se crispau precum ghearele unei păsări.

Vara, la ţară la bunica se ocupau de poştă Talvi şi copiii ei. Cele două fete mai mari voiau foarte mult să mă cunoască. Erau deja mature şi vorbeau lucruri de fete mari. Eu doar ascultam, priveam şi primeam multe cadouri de la ele: o geantă plină cu ace de păr şi cosmeticale care se loveau unele de altele grozav de feminin şi care miroseau a rânced când le deschideai. Mama nu era la fel de încântată de cadourile mele, a murmurat doar ceva despre schimbatul mărgelelor de sticlă pe diamante.

Însă mama nu putea să spună mai multe răutăţi, de teamă să nu pună în pericol trimiterea scrisorilor. Pe de altă parte, fetele lui Talvi ştiau că n-aveau să mai primească haine dacă vreo scrisoare se pierdea pe drum. Pentru un trening, serviciul acesta poştal funcţiona rapid şi sigur. La început. Pe urmă a trebuit să adăugăm tot mai multe lucruri, deodorant şi alte accesorii, şi să le dăm ponturi de agăţat bărbaţii. Fetele ne trimiteau acum scrisori şi întrebau de finlandezi sau de oricare alţi bărbaţi străini. *Ma tahaksin ikkagi abielluda välismaalasega.*[55] Fetele hotărâseră să se mărite cu un bărbat străin, întocmai ca mama, idolul lor. Şi ele se vor

[55] Şi eu aş vrea să mă mărit cu un străin (în est., în orig.).

muta în străinătate. Poate în State. Poate în Finlanda. Sau în Suedia. Aşadar cum reuşise mama să se mărite cu un finlandez... Cum îl găsise... Unde... Cum... *Ûtle siis mida sa tegid! Kuidas see juhtus?*[56] Uneori, fetele îmi ofereau şi bani, înşirau alte dorinţe, însă mama nu era dornică să facă afaceri cu ele, temându-se de o capcană. Trocul, în care nu te atingeai de bani, era în regulă, dar nici nu se punea problema să se joace cu rublele lor. Talvi se ocupa de treburile colhozului cu o mână sigură şi lacomă, care era mult prea roşie pentru ca mama să-şi asume acest risc.

Până şi vechile cunoştinţe ale mamei şi femeile străine din sat întrebau: Cum ai reuşit? Povesteşte-ne cum ai făcut, povesteşte-ne... Te hotărâseşi?... Ce şmecherii ai folosit?... Sigur ai folosit ceva... Întrebările se transformau într-o hărţuire. Sau într-un interogatoriu. Nu puteai spune adevărul, pentru că nimeni nu credea aşa ceva.

Nimeni nu credea când mama povestea că în Finlanda existau şomaj, mâncare scumpă şi apartamente costisitoare, pe care le obţineai doar în funcţie de bani, nu în funcţie de lungimea aşteptării, de relaţii sau de numărul de copii. În Finlanda, telefonul înregistra fiecare minut printr-un bip, aşa că nu puteai vorbi toată seara cu

[56] Povestiţi-ne cum aţi făcut! Cum s-a întâmplat? (în est., în orig.)

câteva copeici. Nimeni nu credea, pentru că în LIBERTATE aşa ceva nu era posibil.

Ţi s-a ordonat să vorbeşti aşa?

Asta era întrebată când spunea adevărul.

Nu, cine să-mi ordone?

Păi „ăia”.

Care „ăia”?

„ĂIA”!

Mama răspundea rar şi vag la întrebări. Cu cât spunea mai multe absurdităţi, cu atât curioşii erau mai mulţumiţi şi le luau de bune, ducându-se să le pună în aplicare.

1977

Fiecare avea atât de mulţi oameni din cauza cărora să se teamă. Sofia îl avea pe Arnold, bineînţeles, şi pe fraţii ei, Elmer şi August. Cum a rezistat oare mama, când Katariina nu rezistă nici în Finlanda? Teama mamei era oare la fel cu teama pe care o simte Katariina acum, teama pentru cei care sunt prea departe? Cum ar fi putut Katariina să prevadă că, în Finlanda, mânia faţă de invadatori se va preschimba în îngrijorare continuă pentru cei la care nu poate ajunge? Cum putea Sofia să doarmă, când bărbatul ei era în pădure, iar rudele ei în

drum spre lagărele din Siberia? Cum putea să mănânce şi să respire, să-şi păstreze calmul şi vocea puternică până şi în propria bucătărie, când nu ştia niciodată în spatele cărei ferestre asculta vreun spion?

Arnold a refuzat să plece din ţară, cu toate că asta făcuseră cei mai mulţi oameni care aveau destui bani şi destule posibilităţi. Arnold nu-şi mai putea permite, toate datoriile erau deja plătite, pământul era al lui, nu al băncii, pământul era acum aurul lui. Iar familia era tânără. Sofia ar fi vrut oare să plece? Ce spunea oare Sofia de sora ei Liisa, care fugise în Canada? La un moment dat primiseră prin cineva o scrisoare de la Liisa, o scrisoare care călătorise mult, unde ea povestea că, din cauză că finlandezii predau toţi refugiaţii Uniunii Sovietice, ea şi bărbatul ei fugiseră în Suedia, iar acolo fuseseră întrebaţi de ce nu chemaseră poliţia în momentul deportării.

Sofia spusese că ar trebui să plece. Dar nu crezuseră că aşa ceva era posibil. Iar datoriile abia fuseseră plătite. Ar trebui să plece, cât se mai putea încă, să nu aştepte să fie prinşi în capcană. Adu-ţi aminte de asta, Katariina.

Elmer şi August se ascunseseră la timp în pădure, după ce scăpaseră de armata germană în retragere, şi rămăseseră acolo. Arnold fusese şi el cu ei la un moment

dat. În pădure, Elmer şi August îşi construiseră un adăpost zdravăn şi juraseră să respecte doar legile Republicii Estonia şi să lupte pentru Estonia independentă. Dar nu se putea ca Arnold să fie atunci cu ei, nu? Katariina îşi aminteşte de bărbatul cu manta cenuşie pe care l-a văzut ieşind din pădure şi despre care mama i-a spus să nu vorbească niciodată. Tata era deja acasă pe-atunci, să fi fost oare acel bărbat Elmer sau August?

Din când în când, Elmer şi August mergeau să dea o mână de ajutor pe la fermele din apropiere, încercau să sprijine cooperativa agricolă la îndeplinirea normelor imposibile, îşi schimbau adăpostul, se aliau cu alţi Fraţi ai Pădurii, se despărţeau, se aliau iarăşi, se duceau să înalţe pe stâlpul de la primărie steagul albastru, negru şi alb al Estoniei independente şi încercau să le dea înapoi oamenilor proprietăţile furate. Şi aşteptau vaporul alb din Vest, care ar fi venit să-i scape de Armata Roşie.

Vaporul acela alb n-a apărut.

Douăzeci şi şapte de ani mai târziu a apărut o clădire albă, hotelul Viru.

Iar apoi, primul vapor alb de călători între Helsinki şi Tallinn. Se putea vedea de pe plaja Pirita. Katariina era la

plajă când vaporul a trecut prin depărtare, alb şi mic. *Tallinn*, vaporul alb al Katariinei.

Iar mai târziu, multe vapoare albe transportând o mică armată de finlandezi beţi.

1945

Bărbaţii din Legiunea Verde, Fraţii Pădurii, sunt capturaţi fără încetare. Maria, sora Sofiei, tremură de frică în bucătăria acesteia şi povesteşte că Edgar Pohjala fusese împuşcat pe când mergea liniştit pe stradă şi apoi târât la primărie pentru identificare, aşa rănit cum era. Acolo a şi murit. Tipii de la Securitate au cărat corpul lui Pohjala în pădure şi l-au îngropat astfel încât să-i rămână picioarele la vedere.

Sofiei nu-i prea place că Maria vorbeşte aşa de tare, chiar e nevoie să fie auzită de-afară? Dacă asculta cineva în spatele ferestrei şi apoi se ducea să raporteze că în casa aia se plângea pentru un bandit. Sigur, câinele ar lătra dacă ar vedea vreun străin dând târcoale casei, dar cei care ascultau pe la ferestre nu erau neapărat străini. Apoi sora spune ceva şi de Arnold, ei da, iar Sofia se grăbeşte să-i închidă gura, întrebând-o mai multe despre Edgar Pohjala. Mai bine să vorbească de Pohjala decât de Arnold.

Maria povesteşte că, după moartea lui Edgar Pohjala, securiştii se strecuraseră în adăpostul grupului său şi-i împuşcaseră pe toţi bărbaţii care dormeau acolo. Nimeni nu reuşise să scape. Securiştii stivuiseră cadavrele într-o grămadă, puseseră crengi deasupra şi le dăduseră foc. Ticăloşii ăia aveau să fie decoraţi pentru faptele lor.

Când au îndrăznit să meargă în locul ăla, rudele au găsit doar o grămadă de carne carbonizată. În vârful grămezii se afla băiatul familiei Toodermann, faţa îi rămăsese neatinsă pentru că o acoperise cu mâinile, însă spatele îi arsese de tot, iar picioarele îi erau legate. Nu murise imediat: rănit fiind, încercase să se târască mai departe, dar fusese prins şi tras cu funia până aproape de foc, apoi aruncat deasupra grămezii.

Maria începe să plângă mai tare. De ce nu l-au ucis imediat, de ce au trebuit să-l ardă de viu? Nu le ajungea? Maria fusese îndrăgostită de băiatul familiei Toodermann. Era un flăcău arătos. Şi, ca şi când n-ar fi fost destul, Maria n-ar putea suporta să i se fi întâmplat ceva lui Elmer, fratele ei preferat, dar bineînţeles că acolo, în pădure, toţi au probleme. Nu mai auziseră de mult nimic de Elmer, Sofia trebuie să ştie ceva: Sofia ştie cumva unde-i Elmer, e bine? N-a venit la Sofia după mâncare, era împreună cu Arnold? Sau cu Richard? Şi August?

E mai bine să nu ştii.

Deci tu ştii! Spune imediat.

Nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu, şi nu vreau să ştii nici tu.

Trebuie să-mi spui, ştii doar că trebuie să aflu!

N-are de gând să-şi ţină clanţa, vaca asta proastă? După ce i-a povestit despre băiatul familiei Toodermann, Maria n-o să tacă cu siguranţă, o să plângă în continuare ca o isterică. Ce-ar fi dacă Sofia ar face nişte ceai şi i-ar da şi o gură de lichior?

1945

Fiecare dimineaţă în care Sofia observă că în fântână nu mai e nimic de dus la lăptărie e de bun augur – Arnold a venit noaptea după lapte, aşa cum se înţeleseseră. Şi alţii care au rude în pădure vin cu mâncarea acasă la Sofia, pentru că stă aproape de marginea pădurii. Bărbaţilor le e uşor să se strecoare până acolo fără să fie văzuţi. Totuşi, dacă iarna vremea e prea bună şi zăpada nu le acoperă urmele, Sofia merge călare în pădure să adune lemne şi lasă sacul cu mâncare în locul stabilit. Lui Arnold îi e uşor să vină acasă pe furtună. Nu se vede nici la doi paşi, iar urmele dispar imediat. Uneori Arnold vine doar după mâncare, alteori intră şi în casă. Totuşi cel mai sigur e să ia doar mâncarea. Vara e mai uşor.

Adesea, în locul sacului cu mâncare găseşte un coş pentru fructe de pădure.

Propaganda rusă împrăştie zvonul că toţi bărbaţii care vor ieşi din ascunzătoare vor fi iertaţi. Se face apel la neveste, fraţi şi surori, părinţi şi prieteni. Un avion împrăştie prin pădure pliante cu asigurări despre bunele intenţii ale ruşilor.

Unii vor să creadă.

Aceia sunt trimişi în Siberia sau împuşcaţi.

1945

Proviziile pentru iarnă ale lui Elmer, Richard şi Arnold sunt deja în ascunzătoare: zece kilograme de varză acră şi trei litri de miere pentru fiecare, alimentele uscate într-un bidon de lapte, slănina în cutii... Se descurcă. Fiecare se duce să-şi ascundă proviziile, după care se întâlnesc cu toţii la locul stabilit şi se întorc împreună la adăpost.

Elmer se opreşte şi le arată firele lăsate ca semn în jurul adăpostului. Sunt mişcate. Amândouă: şi cel de sus, pentru animalele mari, şi cel de jos, pentru păsări şi animale mai mici. Alte urme nu sunt. Numai firele rupte. Trebuie să fie un om. Fraţii Pădurii se pregătesc s-o ia la fugă, când în apropiere răsună râsete de fete.

Pălăvrăgeală, voci cristaline, aproape că se aude foşnetul unei fuste ridicate când fata păşeşte peste o tufă cu fructe de pădure.

Le cunoaştem? Sunt din sat?

Nu, necunoscute.

Ăsta nu-i loc de cules fructe de pădure. Murele sunt de cealaltă parte, iar afinele cu totul altundeva.

Vrem să ne lămurim?

Richard vrea să se lămurească.

Fetele sunt drăguţe şi zâmbăreţe. Vin dintr-un oraş aflat ceva mai departe, de-acolo, spune cea mai brunetă dintre ele întinzând braţele goale într-o direcţie. Ceilalţi din familie erau în alt loc la cules, dar ele o luaseră pe alt drum, sperând să dea peste vreun localnic care să le spună unde ar putea găsi mai multe fructe de pădure.

O luaseră chiar în direcţia greşită.

Fetele chicotesc. Da, aşa trebuie să fie. Totuşi e o zi frumoasă de vară, să culeagă ceilalţi fructe, ele vor lenevi puţin. Fata mai brunetă se aruncă într-o tufă, se răsuceşte pe glezne şi-i face lui Richard cu ochiul.

Arnold întreabă unde sunt ceilalţi.

Pe malul râului.

Elmer întreabă la rândul lui din ce oraş veneau.

Dintr-unul în care cresc mere bune, răspunde fata brunetă zâmbind şi mângâindu-şi sânii.

Richard nu mai pune nici o întrebare, cu aşa fetiţă drăguţă ai altele de făcut.

Arnold şi Elmer pleacă, vrând să-l ia şi pe Richard, dar el spune că va veni imediat.

Richard capătă păduchi şi gonoree.

E silit să meargă la doctorul rudelor sale. Doctorul stă în oraş, în Haapsalu. Richard trebuie să se ducă şi a doua oară. La a treia consultaţie, la recepţie îl aşteaptă cei de la NKVD[57].

Hukka m-a întrebat de ce nu vorbeam niciodată despre tata.

Pentru că tata nu a vorbit niciodată cu mine. Nici despre mine.

Nici măcar un cuvânt.

Tata vorbea despre fetele fratelui şi surorii lui. Mereu spunea că erau dotate. Una era asistentă medicală. Cealaltă ieşea cu un băiat pasionat de motocros. Amândouă s-au mutat în partea cealaltă a oraşului.

Iată nişte fete inteligente.

Tata îşi dorise cel puţin trei copii. Mamei îi ajungea unul. Cu unul i-ar fi mai uşor să călătorească. Cu unul s-

[57] Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne, din care făcea parte poliţia secretă a URSS.

ar descurca, chiar dacă ar fi singură în micul oraş finlandez. Altfel şi-ar face prea multe griji. Într-o ţară străină, în mijlocul pădurii, nici măcar o nebună nu s-ar apuca de turnat copii. Nici nu ştia dacă nu va fi nevoită să meargă înapoi. Bineînţeles, tatei nu-i spunea niciodată nimic. Ce rost ar fi avut? Oricum pe tata nu-l interesa nimic legat de mama sau de mine. Nu întreba niciodată ce făceam, mama şi cu mine, în timpul călătoriilor în Estonia şi nici cum se mai simţea bunica. Tata nu întreba niciodată nimic legat de mama. Nu întreba niciodată nimic, dar din alte motive decât mine. Cred că nu avea de ce să întrebe despre bunica. Nici despre ce făceam dincolo de graniţă. Ce puteam să facem acolo? Tata îşi băgase în cap că nu se putea face nimic acolo. Tata nu voia să ştie. Pentru că acolo nu era nimic interesant. Nimic din trecutul mamei nu era interesant. Asta voia să spună, nu-i aşa?

Totuşi mama susţinea că înainte de căsătorie discutau foarte des, de exemplu despre diferenţele între cele două culturi.

Mă rog.

Aşa e mama ta, şopteşte tata. Nu face chiar cu ochiul, dar pe-aproape. Aşa e mama ta.

Nu „aşa” cum înţelege mama, ci „aşa” cum familia tatei îi numeşte pe cei care sunt cam ţicniţi.

Tata râde răutăcios şi o împunge pe Anna în coaste. Are grăsime de pui pe bărbia nerasă de două zile. Tata începuse să mănânce cu mâna tot felul de mâncăruri pe care înainte nu le mânca aşa – ruşii mâncau cu plăcere puiul cu mâna, chiar şi puiul à la Kiev –, iar mama nu putea suferi asta. Tata continuă intenţionat să mănânce cu mâna, ca s-o enerveze, i se năzare dintr-odată să bea ceai seara şi cumpără ulei de floarea-soarelui pentru mâncare, *fiindcă e mai bun decât celălalt*. Mama ţipă că în Finlanda nu se bea ceai, nici nu se foloseşte *poslamasla*[58] şi că nu te iei după târfele ruseşti, chiar dacă te culci cu ele, nici nu bagi în casă obiceiurile lor.

Tata speră că Anna o să-l împungă şi ea în coaste.

Mama nu s-ar supăra. Anna ştie asta.

I-ar spune doar a doua zi că a făcut bine. Chiar când tata ar pleca la cumpărături, mama i-ar şopti Annei: bine lucrat. Exact aşa. Dă-i drumul. Du-te!

Anna ar primi propriul apartament când s-ar muta mai târziu de acasă.

Anna ar primi propria maşină când ar împlini optsprezece ani.

Anna ar merge în vacanţă în Europa şi ar primi bani de buzunar cât un mic salariu.

Poate Anna să nege că vrea toate astea?

---

[58] Ulei de floarea-soarelui (în rusă, în orig.).

Nu, nu poate. Dar Anna nu-l împunge pe tata în coaste şi nu-i face cu ochiul, deşi cu o singură privire complice ar putea primi tot ce-şi doreşte. Anna nu spune nimic, pentru că nu are voie să se certe cu tata. E dorinţa mamei. Când tata vine acasă, Anna nu are voie să se certe cu el, nici să-i vorbească urât. Mama poate să se certe cu el, dar Anna nu. Altfel spus, sunt două lucruri diferite. Pentru că pe tata asta l-ar răni cu siguranţă, chiar foarte mult. Când tata pleacă, mama poate să plângă, mama plânge întotdeauna când cineva pleacă, dar Anna nu are voie. Sau poate c-ar avea voie, dar nu are lacrimi. Furia i-a secat lacrimile.

Anna nu vrea să meargă la bunica în fiecare sâmbătă, când tata vine acasă în weekend. Mai ales atunci când mama şi tata pleacă după ciuperci şi pe Anna o lasă acolo. Anna are o valiză din metal cu Pippi Şoseţica, roşie cu verde, cumpărată de la Lumea Copiilor din Tallinn, şi e mereu pregătită de plecare – pentru orice eventualitate.

La bunica nu e nici o muscă nicăieri şi sunt veioze cu abajur luminoase, un linoleum strălucitor şi un televizor color care merge perfect în camera de zi, cu multe emisiuni de unde să alegi, nu doar desene ruseşti cu păpuşi. Un şezlong care scârţâie şi căldură ca într-o casă

încălzită electric. Toaletă în interior şi apă curentă. Dar la bunica nu miroase cum trebuie, miroase a electricitate şi nu a pâine abia scoasă din cuptor. Anna nu vrea să facă altceva decât să aştepte să se întoarcă mama din pădure, aşezată pe o lădiţă de lemne făcută din plăci aglomerate. Nici măcar n-ar putea face altceva, la drept vorbind. E ceva atât de rece acolo, încât Anna nu poate să se joace, şi ceva atât de straniu, încât se teme ca mama să nu rămână în pădure şi să nu mai vină după ea. La bunica, dispariţia mamei în pădure ar fi la fel ca dacă s-ar pierde în uriaşul supermarket Prisma, printre rafturile înalte şi luminile acelea care nu lasă umbre, la fel de groaznică şi de neînvins, cu toate că în Prisma nu există gloate păroase, dinţi de metal ce lucesc la coadă, coate ascuţite, piepturi care te ridică în aer. Acolo unde există, Anna nu-şi aminteşte să se fi pierdut vreodată de mama ei. Nu are impresia că s-ar fi pierdut cu adevărat.

Înainte să pornească după ciuperci, beau o cafea la bunica. Aceasta obişnuieşte să adauge puţină cafea proaspăt măcinată peste zaţul vechi, iar când bunicul a observat că mama foloseşte numai cafea proaspătă, s-au plâns mult timp de asta. *De ce nu foloseşte şi apă pură ca să fiarbă cafeaua?* Annei i se pare că la bunica uneori cafeaua are gust de mucegai, iar mama e sigură că zaţul mucegăieşte repede, dar nu pot spune aşa ceva. Anna şi

mama o aruncă în chiuvetă dacă se poate. Sau duc cana presupus goală la chiuvetă şi pun una cu adevărat goală deasupra. Ar aluneca mai uşor pe gât cu zahăr sau frişcă, dar mama nu foloseşte aşa ceva, şi cu-atât mai puţin soacra ei, după ce bunicul i-a povestit că proaspăta soţie a unchiului îşi pune trei linguri de zahăr şi frişcă în cafea, deşi are un fund mai mare decât al câtorva femei la un loc.

Tu poţi să-ţi pui orice în cafea, îi spune bunicul mamei. Te-ai păstrat foarte suplă. Bunicul se uită la poza de nuntă a tatei şi-a mamei şi spune că atunci Anna are şapte ani.

Anna are patru ani. De la nuntă sunt şapte.

Mama îl corectează, muşcându-şi obrajii pe dinăuntru. Bunicul nu mai spune nici măcar „Da, aşa e”.

În plus, chiflele bunicii nu au gustul potrivit, iar stafidele sunt arse. Bunica le pune mereu la pachet, iar Anna se sfătuieşte cu mama unde ar putea să le ascundă ca să nu fie nevoite să le mănânce şi tata să nu le vadă, să creadă că Anna şi mama îşi mâncaseră cuminţi chiflele. Anna le duce la gunoi la vecini în timp ce mama şi tata sunt la saună. Sau mama le ascunde sub patul Annei.

Tânăra soţie a unchiului nu va scăpa niciodată de număratul cuburilor de zahăr, chiar dacă face decoraţiuni şi mâncare de Crăciun şi e mereu gata să asculte ultimele ştiri despre reumatismul bunicii sau să râdă la orice glumă de-a bunicului. Orice-ar face, are fundul prea mare. Îşi pune prea mult zahăr în cafea, cel puţin având în vedere fundul ei, şi mai adaugă şi frişcă pe deasupra, deşi mai puţină de când urmează dieta Weight Watchers. La fel o să fie şi fiică-sa. La şase ani are nişte ţâţe atât de mari, încât bunica spune că-i amintesc de ale ei. Aşadar, în curând vor fi două funduri la al căror consum de zahăr bunicul va trebui să fie atent. Se pare că asta e singura situaţie în care soacra nu se ia de mama şi de Anna.

Mama se grăbeşte să termine cu cafeaua, pentru că vrea să dispară în pădure şi să se întoarcă acasă cât mai târziu posibil. Norocul ei că tatei îi plac ciupercile şi că merge cu plăcere să le culeagă. Adevărul e că nici tatei nu-i place să stea de poveşti cu femeile din familia lui, aşa că imediat ce-şi termină cafeaua, o lasă pe mama singură cu celelalte şi se duce să se plimbe pe-afară.

În timpul primei ceşti de cafea, bunica stă în picioare lângă sobă, cu ceaşca în mână. Ceilalţi au ceşti albe micuţe, numai a bunicii e desperecheată, cu margarete pe ea. Bărbaţii sunt încă înăuntru, iar bunica râde de

glumele altora, ea însăşi nu spune nimic. Dacă râde prea tare, bunicul o întreabă „Ce te-a apucat?” şi ea amuţeşte. *Ce te-a apucat* e o glumă de care toţi râd, dar mama nu găseşte nimic de râs în asta.

Când tata iese împreună cu ceilalţi bărbaţi, bunica se aşază la masă şi ia parte la bârfele femeilor despre oamenii din oraş: despre Esteri, Irja, băiatul Irjei, nora ei şi despre câinele nurorii. Şi despre Taavetti, Pekka Perälä şi despre mama lui Pekka. Despre cancerul ei, despre doctor şi despre logodnica doctorului.

Cu ce te ocupi acum? Eşti chiar casnică sau...? o întreabă nevasta cu fundul mare pe mama.

Casnică.

Aha.

Fata surorii tatei stă pe podea în faţa mamei şi se holbează la ea cu gura căscată.

Anna ştie despre ce vorbesc femeile în casă când mama pleacă după ciuperci cu tata. Spun: deci băiatul tău o întreţine pe aia.

Iar bunica dă din cap.

Da, asta face băiatul meu.

Dă iarăşi lung din cap.

Ce ştiu ele despre cum e să fii ingineră estoniană cu diplomă la sfârşitul anilor ‘70 şi începutul anilor ‘80 în Finlanda?

Nimic.

Ne dădeam seama întotdeauna că cineva întrebase de munca mamei când tata începea să vorbească singur despre nevestele mai degrabă naive decât inventive. Din şoapte se putea deduce că ce se spusese despre mama sau despre mine nu era niciodată nimic de bine. Altfel, tata nu ne povestea ce spuseseră alţii – aşa cum nu povestea nimic, de fapt.

Tocmai această calitate îi asigura permanent un loc de muncă în Uniunea Sovietică – chiar dacă i s-ar fi adus găleţi de tărie, n-ar fi ciripit nimic, oricât de beat ar fi fost, ar fi căzut lat înainte să vorbească. Oricât de mult ar fi băut în Montu – cel mai bun bar cu vânzare în valută din Moscova, unde mergeau toţi oamenii importanţi –, îi refuza pe toţi cei care îi propuneau tranzacţii şi transporturi, sau nu le dădea curs. Mama auzea uneori în Finlanda că iarăşi fuseseră tot felul de probleme, iarăşi încurcaseră treburile femeile alea. Când apăreau probleme cu vizele şi complicaţii la asigurarea biletelor de avion, a maşinii, a salariilor interpreţilor din cauza ruşilor care îi cereau mită sau să transporte ceva, un mic

serviciu pe care nu-l putea accepta, tentativa murea în faşă, pentru că tata refuza să plătească sau să facă ce fusese rugat, finlandezul ăla nebun. Finlandezul ăla nebun nu voia să audă de nimic.

Tata n-a fost mai vorbăreţ nici atunci când i-a anunţat pe cei de acasă că-şi schimbase starea civilă; nimeni nu ştia de existenţa miresei până când tata, aflat în concediu în Finlanda, a spus, când ieşea pe uşă, că în două săptămâni urma să se căsătorească. Toţi au crezut că era o glumă şi au râs.

La nuntă n-a venit nimeni din partea tatei, nici rude, nici prieteni. De fapt, nimeni nu fusese invitat.

Mama le aşteaptă de mult. Bunica a trimis deja pachetul. Să fi fost oprit la vamă? Dar mama i-a scris bunicii să nu pună în el nici o poză pasibilă de vreo interdicţie.

Mama sună la poştă. Nimeni nu poate să-i spună nimic.

O lună, două, trei. Nimic.

În ultimele săptămâni în care tata e plecat la Vîborg, mama hotărăşte să-i spele toate hainele de lucru murdare aruncate în garaj. Acolo, în colţul cel mai îndepărtat, dă peste o cutie, iar în cutie găseşte toate pozele pe care bunica le trimisese prin poştă. Pozele sunt umede şi îndoite, lipite una de alta. Mama petrece toată noaptea încercând să le dezlipească. Plânge în

bucătărie, în spatele uşii de sticlă, ascultând casete în estonă şi cântând fals *Mu kodumaa*[59]. E singura oară când se închide în bucătărie cu *Mu kodumaa* fără ca Anna să fi făcut ceva. Se mai închide în bucătărie şi după ce se ceartă cu tata, însă niciodată nu cântă *Mu kodumaa*. Numai când închiderile în bucătărie sunt provocate de Anna.

Când mama, după înapoierea pământurilor, îl aduce în sfârşit pe tata acasă, la familia şi la sora lui, tata nu se mai oboseşte să meargă la baie noaptea, ci urinează într-un colţ al camerei de zi, ca un câine.

Katariina stă întinsă în adăpostul ei finlandez cu etaje şi îşi umple timpul cu ce poţi să ţi-l umpli într-un adăpost: citeşte şi scrie scrisori, face mâncare cu unt sărat, care se vinde în pachete de jumătate de kilogram. Katariinei îi e dor de untul estonian fără sare, gălbui, în pachete de 200 de grame. De sticlele de lapte. De ceştile mari de cafea. De prăjiturile cu cremă de unt. Aici, oriunde te-ai aştepta să fie cremă de unt, e frişcă în schimb. De ziua ei de naştere, Katariina nu foloseşte nici una, ci face un tort cu aluat sfărâmicios, cum îi făcea mama ei când era mică.

[59] Patria mea (în est., în orig.).

Bărbatul ei e la Moscova. Nici o carte poştală, nici o telegramă, nici un telefon, ca să nu mai pomenim de altceva. Tot aşa şi în anii următori. Bărbatul ei continuă la fel ca în Tallinn, unde Katariina îi interzicea să-i aducă ceva.

1945

Numele?

Vârsta?

Adresa?

Ei, Richard, arăţi de parcă ai avea nevoie de-o baie... Ai vrea să te speli măcar pe mâini şi pe faţă? E nişte apă acolo. Pofteşte, te rog. Imediat îi spun gazdei să aducă nişte tărie şi nişte pâine cu unt. Sau mai bine ai aştepta, îi cer să aducă şi nişte apă, prietenul meu a fost aici cu o târfă înaintea noastră, sigur s-a spălat în ligheanul ăsta. Te rog, pune-ţi la uscat cizmele şi mantaua în faţa focului...

Nu e mult mai plăcut aşa, Richard?

Au pâine cu unt foarte bună aici, gustă un pic. Nu te sfii, mai putem comanda. Aşa, în situaţia dumitale, rişti să fii executat. Eşti un bandit, un criminal, ai fugit în pădure, ai furat din banii colhozului, ai tras asupra mai multor funcţionari, ca să nu mai vorbim de un oarecare Dmitri Suponev, căruia i-ai dat foc la casă, pe când

înăuntru se aflau şi nevasta şi copilul lui. Ce, nu ai ştiut, aşa-i? Asta nu schimbă nimic. Incendierea tot incendiere rămâne. Era un trădător? Păi... Muncea cu mult zel la clădirea ţării noastre şi o sprijinea în drumul ei spre comunism. Era un tovarăş exemplar. Vei fi executat, pur şi simplu nu putem face altcumva. Vei fi împuşcat, desigur, foarte repede, ca să nu ai timp să-ţi dai seama de nimic. Dar există, bineînţeles, o alternativă. Una bună. Încă nu ştie nimeni că ai fost prins. Nu trebuie decât să te întorci, să cauţi grupul lui Elmer Kender şi să te alături lui. Apoi ne comunici nouă unde se află, iar dumitale îţi vom găsi un apartament frumos şi un loc de muncă undeva. Numele dumitale de cod va fi „Profesorul”. Cum îţi sună?

Dacă încă mai stai pe gânduri, adu-ţi aminte de mama şi de tatăl dumitale – nu s-ar mai întoarce nici vii, nici morţi din Siberia. Totuşi nu trebuie să rămână în Siberia. Asta decizi dumneata, Profesore.

Elmer nu se încrede în nimeni, foamea nu e niciodată atât de cruntă încât să primească vreo bucată de pâine oferită, nici setea de tărie atât de invincibilă încât să apuce sticla întinsă, asta dacă cel care i-o oferă nu bea şi se îmbată chiar el din aceeaşi sticlă. Mulţi bărbaţi au fost prinşi în capcană cu băutură şi bucăţi de pâine otrăvite.

Tăria şi mâncarea care te trimit pe lumea cealaltă vin din mâinile celor apropiaţi: tot mai mulţi Fraţi ai Pădurii devin agenţi, pentru plată sau cu forţa. Lui Elmer i s-a propus să cumpere un paşaport neatins, furat de la un miliţian, din câte se părea, dar Elmer a refuzat cuminte, spunând că se mai gândeşte, chiar dacă vânzătorul – un Frate al Pădurii ca şi el – l-a asigurat că paşaportul e foarte sigur. Bine făcuse Elmer atunci, pentru că la scurt timp a auzit ce li se întâmplase celor care cumpăraseră paşapoarte furate: toţi fuseseră arestaţi la prima verificare a paşapoartelor, pentru că acestea erau marcate.

Cei mai proşti puneau pe foc în adăposturi lemn de brad, care trosnea, sau lemn de mesteacăn, care mirosea, şi erau prinşi doar din cauza zgomotului şi a mirosului. Vreun altul nu mai avea răbdare să aştepte vreme îndeajuns de proastă ca să frigă nişte carne în adăpost, se săturase de biscuiţi sau nu mai avea nici din aceia, atâtea provizii fuseseră descoperite. Mirosul de carne friptă le dă de veste până şi celor mai proşti dintre paznici unde se află adăpostul. Sau paznicul cade în vreo groapă cu rahat prost acoperită şi îşi dă seama că ascunzătoarea partizanilor se află în apropiere, după care se smulge de-acolo şi îi trimite pe securişti să cureţe zona. Săracii băieţi. Bărbaţii binevoitori sosiţi de

curând nu sunt bine-veniţi. Elmer, August, Arnold şi Richard ar face bine să rămână numai ei patru, să nu mai primească oameni noi în grup, să rămână numai ei patru, dar să înceteze să se opună statului sovietic... drace, asta niciodată.

Am avea un câine şi o bucătărie maaare, unde aş coace în fiecare dimineaţă pâine proaspătă sau chifle, n-aş face nimic la maşina de pâine, ci direct din inimă. În baie am avea o cadă cu picioare de leu. Camere înalte şi parchet. Şi aş vrea oglinzi cât mine de mari! Un covor roşu la intrare. Ar fi casa noastră. Hukka ar vrea să fie aproape de apă şi să aibă o barcă de lemn, chiar dacă nu ştie să înoate, poate să vâslească. Eu aş vrea miros şi lumină de casă veche şi colţuri întunecoase. Şi o saună! a strigat Hukka golind sticla de vin. Eram împreună de un an.

Am avut ameţeli toată săptămâna, aşa că nu îndrăzneam să ies singură din casă. Acum eram atât de beată, că n-aveam deloc chef să mănânc. Momentele astea erau bune. Mi se părea că am cel mai plat abdomen din lume. Nu, mai plat decât orice ţi-ai fi putut închipui. Buricul meu devenise oval, nu mai era rotund, ca înainte, cu zece kilograme în urmă. De fapt, devenise oval de acum cinci kilograme şi jumătate. Cât de oval putea să devină? Interesantă întrebare. Atât de oval încât să nu mai fie decât o linie? Nu puneam întrebarea

asta cu voce tare. Lui Hukka nu i-ar fi plăcut. Lui Hukka îi plăcea abdomenul meu. Voia să-şi pună degetele pe el şi să stea întins în tăcere, asta era o dimineaţă bună pentru el. Apoi îmi făcea o tartină şi eu o mâncam, apoi îmi făcea alta, iar eu aşteptam câteva ceasuri în linişte, după care mergeam acasă şi vomitam totul rapid şi eficient. Apoi speram ca vocea să-mi fie destul de clară seara, când Hukka urma să sune.

Nimeni nu ştia despre mine la fel de multe ca Hukka. Dar el nici nu-şi dădea seama de asta. Dragul de Hukka. Îmi făcea tartine şi-mi dădea să mănânc iaurt. Astea nu erau alimente sigure. Însă nu-mi făceam nici o grijă când îmi dădea Hukka să mănânc. Nu mă mai simţeam înspăimântată. Nici măcar de o masă în societate. Prietenii lui Hukka treceau uneori pe-acolo, iar eu pregăteam cina pentru toţi şi mâncam şi eu! Abia când coboram în stradă, mai exact când eram acasă la mine, abia atunci făceam ce trebuia să fac privitor la mâncare. Iar apoi venea o nouă zi, cu lucruri noi de mâncat.

După masă, pisicile lui Hukka se suiau pe mine, iar una dintre ele se aşeza pe pântecele meu ca să doarmă şi să toarcă, părea că se simte bine acolo şi abdomenul meu era călduţ.

Era mult prea bine. Asta ar putea să-l ucidă pe Domnul meu.

De altfel, începeam să o iau la vale şi să fac lucruri ciudate. Când eram împreună în pat, derapajele mele nu se mai limitau doar la vorbe şi la genul ăsta de lucruri. Începeam să mă sprijin în coate. Nu mai făcusem asta de când îmi începusem relaţia cu mâncarea. Acum coatele mele erau zbârcite şi negricioase şi la fel de îngroşate ca tălpile picioarelor după o vară de mers desculţă pe-afară. Ce mi se întâmpla? Le-am pipăit şi am încercat să-mi stârnesc o furie prin care să pun capăt definitiv prostului obicei de-a sta pe coate. Fuseseră atât de frumoase, coatele mele. Le-am privit în oglindă. Le-am făcut o poză. Dar apoi am ieşit afară într-un tricou cu mâneci scurte şi mi-am dat seama că nu mă simţeam deloc stânjenită. Nu-mi mai păsa. Cum se putea să nu-mi mai pese? Perfecţiunea coatelor mele era la fel de importantă precum era să mă port ca şi când aş fi putut mânca orice fără să se vadă. Era la fel de importantă, având în vedere starea jalnică în care se aflau coatele altora. Dar ale mele erau de la natură fine ca pieliţa piersicilor. Cum de îmi deveniseră atât de indiferente? Ce se întâmplase? Ce mă apucase? Mintea mea îmi spunea să-mi revin, să fiu raţională şi să încetez cu statul pe coate, însă nu făceam nimic pentru asta.

Apoi am început să stau în genunchi, nu doar atunci când mă întâlneam cu mama, ca să par mai mare în

ochii ei, ci chiar când eram singură, în fiecare zi, când citeam ziarul, când vorbeam la telefon, în tot felul de situaţii obişnuite şi fără să fiu văzută de cineva. Stăteam cu picioarele sub mine, deşi ştiam că asta duce la apariţia celulitei, poziţia fiind rezervată doar pentru vizitele mamei, care mă cântărea din priviri ca să vadă câte kilograme aveam. Dar eu aveam chef să stau aşa şi în autobuz sau în tramvai. Totuşi, din cauza pantofilor şi a celorlalţi oameni, nu puteam. Doar uneori, discret, lângă uşa din spate, dacă nu mai era nimeni prin preajmă. Deodată mă simţeam atât de bine. Deşi ştiam că în curând, văzând cum arătau coapsele şi fesele mele, îmi va veni să plâng şi să-mi rod unghiile, căci celulita avea să-şi ia revanşa, tot stăteam cum stăteam, blocându-mi circulaţia şi agravându-mi celulita, care e oricum un risc pentru anorexice. Devenisem complet iresponsabilă. De-a dreptul de necontrolat. Făceam lucruri pe care n-ar fi trebuit să le fac, chiar înainte să-mi dau seama că le făceam. Aveam să arăt groaznic, grasă, iar ce se depusese pe coapsele mele nu putea fi dat jos aşa de uşor, de durabil şi de ieftin precum cicatricile de acnee. Şi eram singura vinovată. Nu puteam să mă supăr decât pe mine. Nici n-avea rost să sper că m-ar mai fi dorit cineva după asta. Mă dădusem bătută. Iar atunci

când femeia se dă bătută în faţa naturii, a pierdut deja partida.

Totul era din cauza lui Hukka.

Partea bună era că neglijenţa mea nu se manifestase mai devreme. Dar în acelaşi timp, asta arăta câtă influenţă avea Hukka asupra mea. Putea să-l smulgă cu totul din mine pe Domnul meu şi să-mi distrugă încrederea în puterea Lui de înfrumuseţare. Atunci m-aş face cât casa, iar eu nu voiam asta. Pe deasupra, atunci n-aş mai fi Pisicuţa, pentru că o Pisicuţă trebuie să fie uşoară şi dulce ca bezeaua. Totuşi, Hukka n-ar putea să-mi alunge pofta de mâncare. Sau ar putea?

Am început să adorm machiată, chiar dacă asta împiedica pielea să respire în somn, să se odihnească, chiar dacă asta însemna că nu mă mai dădeam cu cremă de noapte şi că celulele mele nu se puteau înnoi la fel de eficient.

Nu mai aveam răbdare să duc crema de ochi înapoi în frigider după fiecare folosire.

Am uitat de manichiura săptămânală o dată, de două ori, de trei ori chiar.

La băcănia din colţ, pe când citeam informaţiile nutriţionale de pe legumele pentru wok, mi-am dat seama că uitasem să mă dau cu parfum când plecasem.

Eram împreună de un an şi două luni.

1945

Numele lui Arnold nu a fost găsit în arhivele Gărzii Civile, în ciuda oricărei râvne şi stăruinţe, deşi toată lumea ştia că făcuse parte din gardă; Arnold o părăsise din cauza neînţelegerilor cu căpitanul Priidik Rosenberg, îşi adusese de-acasă armele şi toate lucrurile ce ţineau de Garda Civilă, le aruncase la picioarele căpitanului şi plecase.

De dispariţia hârtiilor se ocupase Sofia, care încerca să pregătească întoarcerea lui Arnold şi al cărei iubit din şcoală se ocupa de dosarele gărzii. Pe acesta nu l-a lăsat inima să nu i le dea Sofiei când a venit să le ceară. Sofia a rupt dosarul în bucăţele şi le-a aruncat într-o baltă noroioasă, după care a plecat acasă. Apoi a început să aibă îndoieli, dacă găsea cineva bucăţile, aşa că s-a întors la baltă, a strâns bucăţile, s-a dus acasă şi le-a ars, stând lângă foc şi verificând chiar şi cenuşa.

Totuşi Arnold nu iese încă la iveală, aşa că în cele din urmă e căutat. Lui Priidik Rosenberg i se smulge o mărturisire conform căreia Arnold nu doar că făcuse parte din Garda Civilă, ci mai făcea încă. La asta se adaugă cuvântul unui om care se dovedise un comunist de încredere şi care era nici mai mult, nici mai puţin

decât fratele lui Arnold, Karla. Acesta ar jura cu siguranţă că fratele lui e încă membru Omakaitse[60]! Nici n-ar mai fi nevoie de hârtii.

Din când în când, Sofia e vizitată de bărbaţi de la NKVD, care întreabă de Arnold şi vor să-l ia cu ei. Odată, se duc la marginea pădurii şi încep să dea târcoale şi să scotocească pe-acolo, ca să-l încercuiască pe Arnold. După denunţul primit, Arnold trebuie să fie ori în casă, ori în pădurea din apropiere. Nu putea ajunge prea departe. Dacă venise într-adevăr acasă. Cum trebuia să facă. Pentru baie. Vremea era numai bună pentru aşa ceva.

Arnold nu e găsit.

Sofia stă cu teamă toată noaptea şi toată ziua următoare, totuşi iese să le ducă de mâncare, cum fusese înţelegerea.

Dimineaţă, pâinea şi şunca dispăruseră.

La radio se fac promisiuni că nimănui nu i se va lua nimic din ce-i aparţine. Nici pământuri, nici oameni, nici animale. Nimic nu se va schimba.

August e rănit de un glonţ de-al securiştilor, dar Elmer reuşeşte să-şi ducă fratele acasă la mama lor, care

[60] Gardă estoniană antisovietică.

promite să-l ascundă şi să-l îngrijească. Elmer se furişează înapoi în pădure. Richard a dispărut. Totuşi trupul nu i l-a găsit nimeni. Mai mulţi oameni de-ai lui Elmer s-au împuşcat cu glonţul pe care-l păstraseră pentru ei înşişi, când erau pe punctul de-a fi capturaţi. Unul dintre ei, luând mugetele scoase de un elan drept vocile duşmanilor, şi-a tras ultimul glonţ în tâmplă exact când elanul a ieşit la iveală. În afară de el, nu mai e decât Arnold, iar acesta hotărăşte să rămână singur în pădure, aşa e cel mai sigur. În plus, cineva trebuie să trăiască, pentru Sofia, să fie aşadar chiar bărbatul ei.

Fraţii Pădurii se îneacă pe capete prin mlaştini fugind de KGB. Câţiva reuşesc să scape din mlaştini, asedii şi atacuri, dar mor de febra unei răceli. Altul se întoarce acasă să moară. Mulţi îşi pierd minţile.

Cadavrele Fraţilor Pădurii capturaţi sau împuşcaţi sunt aruncate în fântâni sau expuse în pieţele publice. Sau sunt sfâşiate de câinii securiştilor.

Hukka şi cu mine am ajuns în pat din prima noapte. După ce-a închis uşa, Hukka mi-a spus să-mi dau jos hainele. Era testul lui clasic pentru a vedea cât de uşuratică e o femeie. Eu eram cea mai uşuratică dintre toate. De-a dreptul ridicol. O cârpă de doi bani. Un sfanţ găurit. Pisica lui Hukka dormea la picioarele patului şi noaptea

mă tot muşca de degete, ca şi când nu aş fi avut ce căuta acolo. Hukka mă dezmierda, nu şi eu pe el, ştiu, nu era prea frumos sau cumsecade din partea mea, însă nu ştiam cum să-l ating. Doar îl ţineam strâns de umeri sau de cap şi nu-mi mişcam deloc mâinile. Îşi agita capul între picioarele mele, suflând aer, şi nu mai ştiam de ce mă găseam în apartamentul lui Hukka, în patul lui, de ce plecasem de la coadă la taxiuri împreună cu el, de ce plecasem fără să mă gândesc la nimic, când Hukka mă trăsese pur şi simplu după el din staţia de taxiuri în noaptea aceea.

Mai târziu în ziua aia, după ce am reuşit să termin micul dejun pregătit de Hukka, i-am povestit că mâncatul era foarte dificil pentru mine. Că nu mă pricepeam deloc la aşa ceva. Hukka a spus că nimeni nu le ştie pe toate. Nu-i nici o mirare. Unii nu ştiu să înoate, alţii – să conducă. Unii nu ştiu să îmbrăţişeze, alţii – să facă o cafea. Eu sunt doar una dintre cei care nu ştiu să mănânce.

Am plecat de la Hukka abia seara. Era vară. De o parte şi de alta a uşii erau tufe de liliac ce miroseau a copilărie. Am zâmbit şi zâmbetul îmi era luminos. Hukka înţelegea!

Totuşi de ce trebuia Hukka să-mi pună întrebările alea? Fără ele, fiecare dimineaţă mi-ar fi fost la fel de plăcută

ca prima seară, când – ieşind din casa lui – mă pomenisem în mijlocul tufelor de liliac.

Nu poţi să-i pui asemenea întrebări Pisicuţei. Atunci Pisicuţa pleacă. Hukka nu înţelegea asta, deşi înţelegea cum era cu mâncatul? De ce nu ştia Hukka să se oprească înainte ca Pisicuţa să dispară pe vecie? Încetează!

Dar nu... Hukka...

...dorea să ştie ce-aş fi vrut să-mi facă.

Hukka dorea să ştie asta încă din prima noapte, însă atunci întrebarea era încă uşor de ignorat.

Am reuşit s-o ocolesc vreme de mai multe kilograme.

Vreme de mai multe kilograme mi-a tot pus întrebarea asta, când şi când, din senin. Ce-mi place. Ce vreau să-mi facă. Ce vreau eu să-i fac.

Apoi a început să ceară răspunsuri. Când a observat că nu răspundeam niciodată.

Ce-mi place.

Ce vreau să-mi facă.

Ce vreau eu să-i fac.

De parcă aş fi putut să ştiu.

Ce-mi place.

I-am răspuns sincer că nu ştiam. Ar fi fost mai uşor să inventez ceva. Dar mă simţeam prea bine cu Hukka pentru a face aşa ceva, îmi plăcea prea mult Pisicuţa.

Nu ştiu.

Ce mă excită?

Chiar nu ştiu.

A spus că trebuie să fie ceva. Trebuie să ştiu ceva.

Dar nu ştiu.

Vreau să mă lingă?

Nu ştiu.

În faţă sau în spate?

Cum aş putea să ştiu aşa ceva?

Cum pot să nu ştiu aşa ceva? a strigat Hukka.

I-am spus să nu strige.

Sigur că trebuie să ştiu ceva.

Dar n-am fost niciodată întrebată.

TOT TREBUIE SĂ ŞTII!

Nu ştiu.

Mi-am acoperit urechile cu mâinile. Nu am vrut să mai aud nici o singură întrebare. Nu ştiam să răspund la nici una. Totuşi îmi dădea seama că ar fi trebuit să pot răspunde. Altfel Hukka nu ar fi întrebat atât de natural. Ar fi trebuit. Eu nu ştiam. Care „eu”? Trupul ăsta? Ce avea el de-a face cu mine sau eu cu el? De ce să pui

asemenea întrebări? Cu ce-ar conta dacă aş răspunde? Sau cu ce ar conta dacă n-aş şti să răspund?

Hukka o întreba pe fata uşoară ca un fulg ce ar dori să-i facă.

E foarte amabil, să-ţi dai silinţa s-o întrebi atât de minuţios pe o fată atât de uşoară. Probabil ar fi trebuit să fiu flatată. Însă eram panicată. Târfa asta de doi bani ar fi trebuit să ştie cum merg treburile astea. Normal! Ar fi trebuit să ştiu!

În lumina albastră, mâinile lui Hukka se desfăceau şi se strângeau la fel de încet şi de regulat precum respira.

Vrei să mă loveşti?

Se pare că nu.

Nu prea reuşeam să-l cred. Sigur că l-aş fi lăsat. De vreme ce n-am putut să-i răspund la acele întrebări importante. Ar fi fost chiar corect. Pumnii ăia care se desfăceau şi se strângeau fără putere erau mai răi, pentru că nu mă scuteau de răspuns, doar lăsau întrebările în suspans în jurul nostru, grele, sufocante. Atâta timp cât ar fi revenit dinaintea mea, n-aş fi reuşit să le ocolesc, m-ar fi ţinut captivă, aş fi fost captivă cât n-aş fi ştiut să răspund, oricât de mult aş fi încercat să mă eliberez.

Desfăcând pumnii, Hukka a respirat încet şi adânc, apoi mi-a spus că, oricât l-aş implora, nu m-ar strivi într-

un colţ al pubelei, nu ar face asta. Nici măcar dacă l-aş implora. Nu e în stare. Iar eu aproape că-l dispreţuiam.

1946

Stalin decide să-şi extindă strălucirea asupra locuitorilor celor mai îndepărtate păduri, să fie un Tată milostiv şi să ierte, să le acorde amnistie celor care au făcut parte din Gardă Civilă, dar care au părăsit-o de bunăvoie între timp. Sigur că nimeni n-o părăsise de bunăvoie, nici Arno nu plecase fără certuri. Arno spunea că imnul începuse greşit duminică, dar căpitanul susţinea că era corect.

După proclamarea amnistiei, Arnold hotărăşte să-şi asume riscul şi iese în sfârşit din pădure.

E dus la Tallinn pentru interogatoriu.

Ce făceai în timpul ocupaţiei germane, unde erai? Făceai parte din armata germană?

Nu, nu făceam, eram în pădure.

Unde erai când au venit ruşii?

În pădure.

De ce?

Nu ştiam că puterea se schimbase.

Erai în Garda Civilă?

Nu, o părăsisem.

Înainte de amnistie?

Da, înainte.

Arnold are noroc, de data asta promisiunea de amnistie e ţinută, iar Arnold e învinuit doar pentru că nu luptase în Marele Război Patriotic şi condamnat numai la câţiva ani de muncă în portul Rohuküla.

Sofia se apucă să facă tărie şi i-o aduce, împreună cu nişte unt şi nişte şuncă de porc, doctorului care lucra în portul Rohuküla. Doctorul îi spune în schimb cum să facă Arnold să obţină un concediu de boală. Fără răni serioase, mâna lui Arnold poate arăta destul de rău dacă braţul e învelit într-un prosop şi mâna e lovită cu un ciocan, astfel încât să se umfle. Şi se umflă, chiar foarte convingător, aşa că doctorul îi dă lui Arnold mai multe zile de concediu de boală, iar acesta poate merge acasă, ca să-şi îndeplinească norma de lucru, pentru că trebuie îndeplinită, chiar dacă la fermă nu mai era nimeni care să lucreze. Dacă va fi nevoie, mâna lui Arnold se va umfla din nou.

În săptămânile următoare am stat de vorbă. I-am spus lui Hukka că, de când începusem să iau 80 de miligrame de Prozac pe zi, nu mă mai gândeam la nici un fel de activităţi sexuale, nici măcar solitare, deşi lui Hukka îi plăcea să mă privească făcând asta. I-am spus că nu era vina lui, că nu putea face nimic. Am spus că nu ştiam să explic. Am spus multe lucruri şi, cu cât spuneam mai multe, cu atât sunau mai coerent, atât de coerent că am

intrat în panică, pentru că ce spuneam era purul adevăr. Hukka nu mă credea? Hukka a spus că nici un antidepresiv nu putea avea un efect atât de radical. Dar era foarte adevărat ce spuneam! Poate că pastilele acţionează asupra aceleiaşi zone a creierului unde se află centrii foamei şi dorinţei. Aşa trebuie să fie. Crede-mă odată. Nu, n-am vorbit cu doctorul meu despre asta. Ar trebui? Da, absolut. De ce n-am vorbit cu el? Nu ştiu. Nu am mai luat o asemenea doză înainte. Doar acum. Şi iată ce efecte are.

Când iei antidepresive, te bagi în pat doar ca să dormi. Totuşi e singurul efect secundar despre care doctorii nu m-au întrebat niciodată, deşi pe restul le trec în revistă cu mare minuţiozitate: dureri de cap, greţuri, transpiraţie. Poate nu e important. Ştiam deja foarte puţine despre propriile dorinţe, iar medicamentele sfârşeau prin a le face să dispară de tot. Cum aş fi putut afla lucruri pe care Domnul meu mi le ascunsese sau le schimbase cu altele? De ce pentru doctori nu era important, dar pentru Hukka era cel mai important?

Ce să fac? Hukka mi-a spus că nu păream să vreau să fac ceva în privinţa asta. Dar voiam. Şi nu erau singurele efecte secundare. Din cauza Prozacului îmi apăruse o iritaţie. Prospectul spunea că, în cazul erupţiilor cutanate, trebuie să întrerup imediat tratamentul şi să-

mi anunţ doctorul. Dar nu l-am anunţat. Asta nu dovedea oare că absenţa dorinţei nu era singurul lucru pe care îl trecusem sub tăcere, aşa cum părea Hukka să creadă?

Nici pentru mine nu era plăcut. Nicidecum. Aşa că m-am prefăcut o dată. Bine, recunosc, de două ori. Pentru că era mai uşor să-mi fac trupul să se poarte şi să se mişte aşa cum o făcuse înainte de medicamente, cu toate că nu simţeam nimic. Pentru că nici eu însămi nu înţelegeam. Hukka a întrebat imediat dacă până la urmă nu era vina pastilelor. Ba sigur că da! aproape am ţipat. Hukka nu înţelegea de ce nu puteam să spun pur şi simplu că nu vreau. Dar cine aş fi fost atunci?

Aş fi fost o fată care nu mai vrea. O fată care nu ştie să mănânce ca toată lumea, asta eram deja de doisprezece ani. O fată care nu e de fapt finlandeză, deşi locuieşte în Finlanda. O fată care nu ştie să spună ce simte.

Încetează cu întrebările! Încetează! Nu ştiu! Crede-mă odată! Sunt oameni care ştiu ce simt şi oameni care nu ştiu. E foarte simplu. Şi se pare că eu fac parte din a doua categorie. Sau, de fapt, acum – când nu mai vreau să mă culc cu Hukka – ştiu un lucru în plus pe care nu-l vreau. Am făcut liste cu lucrurile astea. Pe hârtie roşie am scris ce vreau, pe hârtie albastră – ce nu vreau. Sau cel puţin ce cred că vreau sau nu. Am scris ce cred.

I-am arătat odată listele lui Hukka, însă m-a întrebat iar ce simt la lucrul ăla şi la celălalt, şi nu am reuşit să răspund, m-am dus doar să fac nişte cafea, dar fundul filtrului s-a desfăcut şi cafeaua măcinată a căzut în cafetieră, iar în ceaşca mea pluteau bucăţele mici, care mi-au rămas între dinţi, şi dinţii au început să mă doară atât de tare că am început să plâng.

Întrebările alea mă făceau să mă înec. O făceau pe Pisicuţă să se înece cu totul. Pur şi simplu aşa eram eu.

După întrebările alea, Hukka s-a dus să se culce pe canapea.

Am ridicat salteaua, ca să-mi pot lipi urechea de podeaua de la mezanin şi auzi respiraţia lui Hukka. Fuma. Clicul brichetei. Foşnetul plăpumii. Dar eu pur şi simplu nu voiam. De obicei dormeam alături, astfel încât picioarele ni se împleteau, iar părul meu era ridicat în sus, pentru ca Hukka să-şi lipească nasul de ceafa mea.

Pierdusem o mărime la haine. Nu se schimba nimic la mine în afară de greutate, aşa şi trebuia să fie.

Pisicuţa dispăruse tiptil.

Hukka nu-mi ceruse să renunţ la pastile, nici nu-mi mai sugerase să le schimb, nici nu aş fi vrut, nici să le schimb, nici să renunţ la ele. Nu îndrăzneam. Luam antidepresivele în dozele recomandate pentru bulimici,

dar nu aveau nici un efect asupra felului meu de-a mânca. Totuşi asupra dorinţelor şi obiceiurilor mele alimentare aveau. Am început să am pofte ciudate, care ar fi fost de neconceput înainte. Obsesia pentru dulciuri s-a domolit. Nările îmi fremătau la mirosul caserolelor de paste şi al chiftelelor cu carne, mă împingeau să cumpăr tortellini şi să fac salate de cartofi, sosuri de carne, musacale, hamburgeri, deşi eram încă vegetariană. Simţeam o mare nevoie de mâncare caldă, pe care stomacul meu n-o mai încercase înainte. Nu era vorba de o poftă veche sau o dorinţă. Mi-a luat ceva până am înţeles ce se întâmpla de fapt în burta mea. Ce prindea glas şi îşi arăta de colţii acolo, ce se zbătea ciudat şi miraculos, ce preschimbase burta mea într-un câine care urla.

Deodată nu mai eram gata să sar într-un taxi în toiul nopţii ca să mă duc să cumpăr ciocolată de la non-stopul din piaţa Erottaja, dacă nu se mai găsea nici una care să-mi placă în singurul magazin deschis noaptea din Kallio. Deodată asemenea gânduri nu mă mai frământau. Ăsta şi era scopul antidepresivelor, însă ele nu mă puteau învăţa să mă port altfel, când eram obişnuită să reacţionez la orice prin intermediul mâncării.

Pentru că eu nu aveam inimă. Aveam mâncare.

Nu aveam iubire. Aveam mâncare.

Nu aveam teamă, doar amorţeală şi mâncare.

Nu avusesem niciodată ură, doar o burtă care se umplea ochi.

Nu recunoscusem niciodată că îmi era ruşine, chiar dacă eram plină de aşa ceva şi încercam s-o scot afară.

Nu aveam suflet. Aveam mâncare.

Nu aveam trup.

Nu mai eram Pisicuţa.

Acest trup era casa Domnului meu. Nu putea fi casa mea, pentru că eu nu aveam un suflet care să aibă nevoie de o casă de carne. Trupul meu era locuit de altcineva, curăţirea şi forma lui era decisă de Domnul meu, care îl făcuse desăvârşit. Eu nu puteam fi acolo.

Trupul meu nu ştia dacă-i era foame sau sete, dacă era obosit sau dacă era nevoie să-şi pună jacheta de lână. Dar Domnul meu ştia.

Trupul meu nu avea dorinţe. Domnul meu avea. Dar Domnul meu nu avea nevoie de altceva decât de mâncare ca să-şi satisfacă dorinţele.

Ceilalţi oameni îl deranjau, celelalte trupuri, sufletele şi inimile altora, care fluturau prin preajma mea încercând să stârnească o reacţie.

Tot ce îl deranja pe Domnul meu trebuia să dispară.

Era timpul ca Pisicuţa să se pregătească să moară.

Rezist atât cât rezist, a zis Hukka.

O să mă avertizezi? l-am întrebat.

Nu, mi-a răspuns, după care a închis.

M-am dus în bucătărie. Am pornit cuptorul. Am început să frământ aluatul.

Am făcut plăcinte şi au ieşit minunate. Mirosea a copt şi a căldură, care îmi făcea bine la picioarele îngheţate, măsuram cu multă râvnă cantităţile, calculam timpul de coacere, numerele corespundeau cantităţilor, cantităţile corespundeau numerelor, totul era în ordine, 300 de grame de făină însemnau un pahar şi jumătate, 100 de grame de unt se obţineau tăind după marcajul de 100 de grame de pe pachet, totul mergea de minune, am lăsat cuptorul deschis după ultima tranşă, ca să se împrăştie căldura în încăpere, era aşa de frig, groaznic de frig. Trebuia să stau în faţa cuptorului. Am adormit când totul era în burtă la mine. Mi-o ţineam ca pe un copil. Noaptea m-am trezit cu burta atârnând greu şi am lăsat-o să se scurgă în toaletă, merişoarele şi coacăzele din plăcintă coloraseră totul în roşu, ai fi zis că totul în mine era numai sânge.

Ne vedem azi sau mâine?

Cum vrei.

Hukka ar vrea să spun măcar o dată ce vreau.

Dar mi-e totuna.

Trebuie să spun, trebuie! Nu e totuna, nu se poate să fie, dacă suntem împreună pe bune.

De ce nu poate Hukka să spună când? Are chef să ne vedem astăzi? Da sau nu?

Doar n-o luăm de la capăt. Vocea lui Hukka, vocea lui plictisită.

Nu, n-o luăm. Nu trebuie să spui decât da sau nu.

Eu trebuie să spun, eu.

N-o să spun!

Nu poate fi atât de greu să răspunzi la o întrebare aşa de simplă! Da sau nu.

Tăcere, şi-n tăcerea asta îl aud pe Hukka spumegând de furie la celălalt capăt al firului.

Da, i-ar plăcea să ne vedem astăzi. Nu o spune doar aşa, pentru că trebuie s-o spună.

Bine. Vin.

Am calculat cât timp mi-ar trebui pentru machiaj, duş, toate astea. Nu ştiam încă ce-o să pun pe mine.

Când?

Nu ştiu să-ţi spun.

Păi, aproximativ.

Am hotărât să fiu rapidă. Într-o oră.

Nu aşa de repede! Atunci e la televizor...

Şi ce? O să înregistrez şi o să ne uităm împreună, după filmul franţuzesc.

Nu! Hukka îmi spune să înregistrez filmul franţuzesc.

Nu-l înregistrez. Am prea multe chestii la care să mă uit şi prea puţine casete, Hukka nu vrea să se uite la filmul franţuzesc după filmul lui, ca să stea până mai târziu... Iar eu nu vreau să mă uit la filmul lui Hukka. După film, ceasul va fi deja unu şi atunci o să fie prea târziu ca să mă întorc acasă, aşa că...

Atunci las-o baltă!

Biiip, a făcut telefonul, biiip biiip, şi zgomotul tonului monoton s-a dovedit chiar liniştitor. Întâi o să mănânc, apoi mă duc la baie să scap de ce-am mâncat, îmi fumez ţigara de bulimie, sunt uşoară, plutesc, ca întotdeauna după sex, *la petite mort*[61], mă îmbrac, ies, merg la bar, o să mă distrez şi o să mă simt bine. Sună grozav. O să zâmbesc mult. Deci o să mă simt bine. O să dau peste cunoscuţi, o să stau de poveşti, o să-i ochesc pe ăia buni. Deci o să mă simt bine, mai bine ca niciodată. Suna absolut grozav. Am mai luat câteva pastile de Diazepam, ca să fiu sigură că o să mă simt bine în seara aceea. Pe cine o să seduc azi? Pe cine o să las să mă seducă? Va fi oare primul tip întâlnit pe stradă sau ultimul din bar? Ce contează? Hukka ar face bine să se ţină departe. Era un lucru bun că încercam să găsesc răspunsurile la întrebările lui în alte paturi. Pe undeva trebuiau să fie.

[61] Mica moarte (în fr., în orig.).

Eram împreună de un an şi trei luni.

Bărbatul alerga de colo-colo între bucătărie, sufragerie şi dormitor. Soneria ţârâia neîncetat. Era clar că trebuia să plec. De partea cealaltă a uşii ţipa o femeie, căreia bărbatul i-a strigat că trebuie să caute cheia. Femeia nu s-a calmat. Nu aveam haine pe mine. Eram dezbrăcată în patul unui bărbat străin, într-un apartament străin. Nu vedeam bine, ochii îmi erau lipiţi şi încleiaţi de rimel. Afară era toamnă şi soarele strălucea. Soneria ţârâia neîncetat. Bărbatul încerca să-şi pună ordine în lucruri şi în minte, dar nu reuşea decât să alerge dintr-o cameră în alta. Mi-am căutat hainele pe pipăite. Bărbatul m-a rugat să rămân în pat, însă m-am apucat să explorez dulapul, poate acolo nu aş fi fost văzută. Bărbatul a spus că poate era şi mai bine să stau în sufragerie, ca şi când aş fi rămas acolo după o petrecere.

În sfârşit, bărbatul a lăsat-o pe femeie să intre. Am făcut cu mâna în direcţia în care credeam că se află femeia – ochii mă usturau şi încă nu vedeam bine. Bărbatul a spus: ea e Anna, a rămas aici, am continuat petrecerea. M-am întrebat de unde-mi ştia bărbatul numele, când eu nu-l ştiam pe-al lui şi nici unde mă aflam. Femeia a continuat să ţipe. M-am dus la baie, sprijinindu-mă de perete. Nu reuşeam să mă ţin pe

picioare. Femeia ţipa în sufragerie: să plece dracului ţoapa asta de-aici. Am auzit cum mi-a aruncat geanta afară, la fel şi pantofii. Am ieşit din baie, iar bărbatul a spus că era mai bine era să plec, încercând în acelaşi timp să o calmeze pe femeie: fata asta n-a făcut nimic, nu te lua aşa de ea, n-a făcut nimic. M-am îndreptat spre hol, zâmbind şi urându-le o zi bună, apoi am încercat să-mi găsesc pantofii şi lucrurile pe casa scării. Jacheta îmi rămăsese în apartament. Am sunat la uşă şi am cerut-o. Femeia încă ţipa în sufragerie. Am ieşit din bloc şi m-am pomenit undeva în oraş, dar nimic nu mi se părea cunoscut şi nu găseam indicatoare cu numele străzilor. Dintr-odată s-a auzit un scrâşnet de şine. Deci trecea un tramvai pe aici. M-am îndreptat spre locul de unde venea sunetul. Am ajuns într-o staţie. Am rămas acolo şi m-am urcat în următorul tramvai, pentru că trebuia să ajungă prin centru sau prin vreun loc cunoscut mai devreme sau mai târziu. Tramvaiul era plin de oameni care mergeau la serviciu, de prospeţimea dimineţii, de activitate şi de ziua care începea. Mă simţeam ameţită. Voma mi-a urcat în gură. Am strâns din dinţi până în staţia următoare, m-am dat jos şi am scuipat tot, apoi am rămas să aştept următorul tramvai.

Mişcările bruşte întorceau lumea cu susul în jos. Era o dimineaţă rece, totuşi mie îmi era cald. Curând am

început să transpir. Metamfetamina. Mi-am dat seama că picioarele îmi erau goale sub fustă. Ieri avusesem ciorapi.

De ce începusem cu aventurile de-o noapte acum, când aveam o relaţie importantă cu Hukka, una serioasă, una de viitor? Acum, când mâncam chifle cu şuncă şi brânză fără să vomit, chiar şi micul dejun?

Cu cât eram mai mult împreună cu Hukka, dragul de Hukka, cu atât îmi devenea mai apropiat şi cu atât voiam să fac mai multe nebunii cu tipii de-o noapte. Doar aventuri mici, nimic mai mult, nimic important, însă eram mulţumită, pentru că în felul ăsta nu era nevoie să-l părăsesc pe Hukka, aşa cum mă temusem la început. Apropierea de Hukka nu era periculoasă, când între noi erau atâtea alte lucruri, atâţia alţi oameni şi atâtea secrete. În toiul neliniştii şi confuziei, aveam suficient aer să respir.

Totuşi. Dacă Hukka n-ar fi început să pună întrebările alea, n-ar fi fost nevoie să mă duc să caut răspunsurile prin alte paturi. După părerea lui Hukka, ar fi trebuit să caut soluţii împreună cu el, însă el era aşa de aproape, mult prea aproape pentru asta. Nu eram în stare, nu puteam, nu voiam, nu ştiam. Sau nu. Nu căutam

răspunsuri la ceilalţi. Dar asta aş fi susţinut în faţa lui Hukka, dacă ar fi cerut explicaţii.

De ce trebuia Hukka să pună întrebări atât de dezgustătoare? Ăla era motivul? Oricum, nu aveam de gând să rămân eu ultima! Stai puţin... Deci eram sigură că Hukka avea pe alta sau pe altele? Deşi... Atunci mi-am dat seama. Nu mă gândisem niciodată că n-ar fi avut pe nimeni. Poate nu încă, dar în curând, foarte curând, şi-atunci ar fi fost un bun motiv să hotărăsc că eu trebuia să fiu prima dintre noi doi. Neapărat prima. Care avea pe alţii.

Iată adevăratul motiv. Hotărâsem să nu rămân a doua. Nu-i stă bine unei femei, iar eu nu voiam nimic din ce nu mi-ar fi stat bine. Nimic care m-ar fi făcut să mănânc şi mai mult, ca să umplu nopţile goale şi paturile goale. Să mă refugiez în kilograme. Cum reuşise mama să evite asta? Cum putea să aibă aceeaşi greutate ca mine? Deşi mama şi tata aveau un pat atât de mare, încât era imposibil să nu îngheţi dormind singură în el, cu atât de puţine kilograme. Cum de mama reuşise şi eu nu? Nu era corect.

Tipii de-o noapte nu aveau nimic umilitor, pentru că ei nu-mi puneau întrebări la care nu ştiam să răspund. Nu

aveau nimic înfricoşător, pentru că nu puteam să-i pierd. Ca pe Hukka.

Cu aventurile mele de-o noapte, îl distrugeam pe Hukka, însă puteam să-l păstrez mai mult decât aş fi îndrăznit altfel. Pentru că nici o apropiere nu rezistă la un număr tot mai mare de secrete.

Pe deasupra, o aventură de-o noapte e o alternativă decentă pentru o sesiune de mâncat, dacă vreau s-o evit. La fel şi beţiile. Ambele pot preveni orgiile rituale, dacă mă las în voia lor înainte de-a apuca să fug la magazin.

Nici un doctor n-ar putea spune că nu am încercat să caut un înlocuitor pentru activităţile mele bulimice. Găsisem deja destui de una singură. Din păcate, nu era de dorit să-mi găsesc în fiecare zi altă partidă sau altă beţie. Bine, bine, mi-era dor de Pisicuţă... Şi ce dacă?

1949

Ceva urmează să se întâmple. Nimeni nu ştie exact ce sau când, dar e ceva. E ceva care pluteşte în aer şi te face să tresari la cel mai mic zgomot sau cea mai mică mişcare. Numai să nu fie ce s-a întâmplat în ‘41, nu? Nici ceva mai rău, nu?

Ruşii bombardează vapoarele care pleacă din Virtsu şi din Haapsalu. Sunt pline de estonieni care fug din ţară.

Nemţii au spus că toţi cei care au colaborat cu ei vor fi ucişi de ruşii, ca să nu mai vorbim de alţii. Cei care fug din Siberia povestesc cum e acolo, însă nimeni nu vrea să-i creadă, nu poate fi adevărat. Propaganda susţine cu totul altceva. Funcţionarilor care au fost în Rusia li se interzice să vorbească despre ce-au văzut acolo. Cine deschide gura dispare. Fie doar ca să spună că ruşii au propria rasă de vaci: vacile lui Stalin.

Vaca lui Stalin e o capră.

Satele şi oraşele Estoniei sunt golite de bărbaţi, n-au mai rămas decât femeile, copiii şi bătrânii. Bibliile şi crucile au fost ascunse în pământ.

Karla, fratele lui Arnold, a fost acum trei săptămâni la primărie să facă ceva, dar nu se ştie ce.

Sofia îl întreabă în fiecare zi dacă trebuie să se teamă de ceva.

Nu, de nimic. Karla e liniştit şi încurajator.

Karla îi repetă acelaşi lucru şi în ziua de 24 martie 1949, când toată lumea primeşte ordin să tragă draperiile la geamuri noaptea, iar oraşele şi satele se cufundă într-un întuneric total. Nimeni nu reuşeşte să doarmă. Se aud doar zgomote de maşini mari, sunt multe, umblă de colo-colo. Nimeni nu ştie ce se întâmplă, despre ce-i vorba. Toţi se tem de percheziţiile la

domiciliu, s-au obişnuit să se teamă de ele, pentru că sunt atât de dese. Dar poate că acum va fi mai rău?

Din fericire, Arno e în pădure, nu l-ar găsi acasă, chiar de-ar veni să-l caute, iar Karla a spus că nu trebuie să se teamă, şi e totuşi fratele soţului ei. O prietenă de-a Sofiei, Alice, a plecat acum câteva zile cu vaporul, însă bărbatul ei era poliţist pe vremea Estoniei. Karla le-a spus şi altora că nu au de ce să se teamă şi toţi au discutat între ei despre asta, să vadă dacă nu cumva Karla mai spusese şi altceva? Nu. Miili Berg îl îmbătase pe Karla în mai multe rânduri, dar şi-atunci spusese acelaşi lucru. Iar Karla e fratele lui Arno. N-avem de ce ne teme. N-avem.

Printre draperii se vede cum soldaţii din Armata Roşie golesc toate depozitele mari şi cum încarcă în camioane prada de război.

Ultima oară când am fost la doctor, acesta s-a întrebat de ce nu-şi făceau medicamentele efectul, deşi luam deja atâtea şi de atâta timp. Nu mai poate mări doza. Nu, nu poate. Deci continui într-adevăr să vomiţi? Da, continui. Vrei să te urci pe cântar? Arăta 40 de kilograme, dar i-am spus doctorului că aratã 45. Doctorul n-a venit să verifice. 45 de kilograme nu era rău. Oricum, mergea. Doar nu vă imaginaţi că vreau să încetez vreodată. Ha!

Cu o săptămână înainte, începusem consultaţia declarând foarte energic că săptămâna aceea n-aveam să o fac nici măcar o dată. Mă pregătisem bine. Aveam Diazepam, Tenox, Alprox, Temesta şi Imovane cu duiumul, tutun suficient, plase întregi cu mâncare sigură, zece castraveţi, cinci kilograme de roşii, cinci kilograme de mere şi tot atâtea de conopidă. Era cât pe ce să cumpăr iaurt, după vechiul obicei, însă mi-am adus aminte că de câteva luni nu mai era mâncare sigură, oricât de degresat ar fi fost. Mă gândeam să fac pe rând supă de varză acră şi supă de roşii.

Am rezistat până la cearta următoare. Sau n-a fost chiar o ceartă. Hukka doar mi-a atras atenţia că în curând nu voi mai fi femeie, dacă talia mi se va subţia mai tare. Hukka susţinea că o făceam dinadins, ca să nu mă mai vrea el, că nu aşteptam decât asta! Pentru că atunci n-ar mai trebui să-mi fac griji din cauza ardorii lui, nici n-ar mai trebui să mă îmbăt criţă ca să fac dragoste cu el pe canapea. N-ar mai trebui să-mi bat atâta capul ca să inventez mijloace de a-l evita, deşi ar fi de-ajuns să spun că nu vreau.

Hukka nu înţelegea efortul pe care-l depuneam.

Dar nu era aşa, nu-l evitam. Totuşi nu voiam să-l refuz, să-i îndepărtez mâinile, mi se părea penibil. Era atât de stupid să-i spun să se oprească imediat. Poate că

la început voiam şi apoi nu mai voiam. Atunci nu mai puteam să-i spun să-şi ia imediat mâinile de pe mine sau să-i smulg capul sau piciorul dintre coapsele mele. Nici n-ar vrea să audă. Nu s-ar opri până când n-aş da spectacolul ăla care prinde atât de bine. Nu că aş fi vrut să-l opresc la jumătate. Pur şi simplu nu mai voiam. De ce era atât de greu de înţeles?

Hukka susţinea că-mi trebuiau mereu douăsprezece minute şi jumătate ca să ajung la orgasm. Mă rog, ca să simulez orgasmul.

Iar după asta se presupunea că trebuia să fie fericit pentru că m-a făcut pe mine fericită. Ce fericire! De ce voiam să-mi bat joc de el? Asta nu-şi putea el explica!

Douăsprezece minute şi jumătate. Deci n-avea nimic mai bun de făcut în momentul ăla decât să numere minutele?

Dar când i-am atras atenţia, Hukka a zis că era doar un fel de-a vorbi, nu era adevărat. Cum puteam să aflu dacă spunea sau nu adevărul?

Lui Hukka nu-i convenea nici ce sunete scoteam. Trupul meu îi spărgea urechile – atât în pat, cât şi în afara lui. Mâncam prea zgomotos, chiar dacă n-aveam decât supă de legume în farfurie, o sorbeam în leorpăituri lungi, pentru că era important să mă aud mâncând. O masă completă însemna pentru mine să

mănânc şi cu urechile, nu mă puteam mulţimi să văd cum dispare mâncarea, s-o simt cum alunecă pe gâtlej.

Să lăsăm faptul că îl enerva să mă audă mâncând, că i se părea dezgustător, era de înţeles; însă nu pricepeam de ce nu suporta sunete pe care le scoteam în pat. Nu pricepeam de ce nu le suporta fiindcă nu ştiam de ce nu trebuia să scot sunetele pe care scoteam. Sau poate Hukka bănuia că le exersasem singură şi apoi îi servisem lui spectacolul, însă nu era aşa.

Odată, Hukka mi-a făcut o demonstraţie cu ce sunete trebuia să scot. Sunau bine, recunosc, dar nu puteam scoate asemenea sunete din mine în pat. Ce puteam să fac? Dacă aş fi început să imit demonstraţia lui Hukka? O asemenea reprezentaţie ar fi mers? Asta i-ar fi făcut plăcere lui Hukka, ne-ar fi făcut plăcere la amândoi?

Tocmai când începeam să încerc să mă întreb ce vreau... Tocmai când îndrăzneam să ascult asemenea întrebări. Tocmai când nu-mi mai luam picioarele la spinare de cum mi se puneau asemenea întrebări. Tocmai când începeam să-mi spun că poate într-o zi aş îndrăzni şi aş şti să răspund. Tocmai atunci lui Hukka i s-a năzărit să-mi ceară ceva care pentru mine ar fi fost prefăcătorie, iar pentru el ar fi fost real şi adevărat.

Totuşi am încercat.

Te-am muşcat toată noaptea.

Sudoarea curgea şiroaie.

Doar asta ai vrut. De ce te plângi?

Obraji roşii şi pupile dilatate. Doar asta ai vrut să vezi. De ce te plângi?

Inelul, care îmi era mare acum, mi-a căzut de pe deget când am întins mâna spre perete şi s-a rostogolit pe podea.

Ridicându-mă din pat, mi-am făcut un ceai fără calorii, cu aromă de miere, şi-am fumat o ţigară, aşa că nu mai aveam poftă de mâncare.

Măcar sudoarea fusese reală. Şi pupilele dilatate. Eram mulţumită, iar Hukka îmi trasase – în timpul nopţii – conturul sânilor cu tuş negru, doi sori luminoşi, cu margini întunecate. Sorii erau drăguţi şi amuzanţi, mă costaseră multe kilograme. Tuşul era rezistent la apă. Îi aveam încă după duş. Tuşul nici nu se întinsese. Era o nouă zi şi mă simţeam la fel de nerăbdătoare ca atunci când văzusem pentru prima oară iarbă verde. Hukka încă dormea. Astăzi îmi voi face timp pentru toate: să studiez, să merg la magazin, să-i pregătesc lui Hukka cea mai bună cină din lume, să coc cele mai bune chifle din lume, pe care să nu le vomit – nici măcar nu le voi mânca –, îmi voi face timp pentru toate. Eram plină de energie, fericită şi în toane bune.

M-am dus să fac nişte cafea.

Hukka s-a trezit. I-am zâmbit larg.

De ce nu mă atingi niciodată? m-a întrebat Hukka.

Am turnat din greşeală fulgi de ovăz în filtru. Aşadar dădusem greş?

De ce nu mă atingi niciodată?

Am vărsat fulgii înapoi şi am căutat cafeaua în dulap, am căutat-o şi am căutat-o, dar n-o vedeam, nu mai vedeam nimic. M-am aşezat pe un scaun. Mi-am aprins o ţigară. Nu m-am uitat la Hukka.

Nu mi-ai cerut niciodată.

Chiar trebuie să cer?!

Păi, altfel cum aş putea şti, când nu ştiu nici pentru mine? Darămite pentru altul!

N-am putut să continui. Nu vedeam cum aş fi putut continua. Nu ştiam. Am încercat.

E ceva dezgustător la mine? a întrebat Hukka.

Nu, nu e.

Ţi-e teamă c-o să faci ceva greşit?

Poate. Nu ştiu.

Ţi-e teamă c-o să faci ceva ce nu-mi place?

Nu ştiu. Poate.

Poate vrei să fim doar prieteni.

Nu!

Hukka mi-a spus să vin la el.

Vino-ncoa. Vino acum. Imediat.

Trebuia să fac cum îmi spunea Hukka sau nu? Era vorba de câţiva metri.

Cum nu mă urneam, Hukka a venit să-şi pună mâna pe sânii mei şi m-a întrebat dacă-mi place. Am spus că da. Apoi şi-a lăsat mâna să alunece între coapsele mele şi între fesele mele şi m-a întrebat dacă-mi place. Am spus iarăşi că da. Mi-a lins sânii şi i-a muşcat şi apoi m-a întrebat acelaşi lucru. Am răspuns afirmativ. I-a muşcat a doua oară, mai tare, şi a întrebat acelaşi lucru, iar eu am aprobat, îi muşca tot mai tare şi întreba tot mai rar, iar eu răspundeam afirmativ la fiecare întrebare, i-am dat voie până am început să ţip şi ţipând îi dădeam voie, eu şi durerea şi ţipătul şi silueta mea ce radia durere până în interior, care de data asta îmi stârnea o senzaţie fără s-o văd, o simţeam bine şi mă durea rău. Deodată mi-a dat drumul şi m-am rostogolit pe podea, tremurând, tremurând din tot trupul.

Tu nu ştii ce vrei.

Hukka s-a dus după apă. Vocea lui rănită.

Ca şi când l-aş fi rănit cu lipsa mea de voinţă şi de ştiinţă... Ca şi când l-aş fi rănit cu repulsia, eşecul, incapacitatea mea, ca şi când aş fi distrus tot ce era intact în el. Cu toate că eu eram aşa. Eu eram cea rănită – Hukka a spus că n-o să mă mai atingă până nu-i ziceam ce – vreau – să-mi – facă. Mie.

Mi-am strâns lucrurile, mi-am luat haina, am ieşit în fugă şi am alergat pe stradă spre casa mea, trebuia să ajung imediat. De ce mă chinuia? Ce voia de fapt de la mine? Noaptea trecută nu însemnase nimic? Doar spusese chiar el că plăcerea mea era cea mai importantă: nu mă topisem de plăcere toată noaptea? Doream şi ţipam şi mă topeam de plăcere. Sudoarea şi pupilele dilatate fuseseră adevărate, nu-i aşa? Aproape îmi venea să cred că Pisicuţa se întorcea.

Când am ajuns acasă, aveam un mesaj pe robot. Era de la Hukka.

De ce trebuia să mă prefac tot timpul? Chiar credeam că nu va observa? Trebuia să încetez!

Trebuia să-l părăsesc pe Hukka.

Încă nu ştiam când sau cum.

Ştiam doar că trebuia.

1949

A doua zi după noaptea deportărilor din martie, fiica lui Karla se mută în casa lui Miili Berg. Deschide pur şi simplu uşa, păşeşte înăuntru şi se instalează acolo. Mâncarea a rămas pe masă. Fiica lui Karla se aşază să ia micul dejun. Pâinea cu unt n-a apucat să se întărească,

aşa de gros e stratul de unt. Primăvara trebuie să vină, se simte deja în aer şi-n pământ. Cuptorul e cald, bluza lui Miili e pusă la uscat deasupra lui, cafeaua e călâie, numai bună de băut, laptele e rece. Cu un pahar cu lapte şi o felie de pâine în mână, fata lui Karla merge să dea o tură prin noua casă, deşi oricum ştie unde sunt toate, fiindcă s-a jucat acolo toată copilăria. Fire lungi din părul lui Miili au rămas în pieptăn şi pe perna cu pene de gâscă, ce păstrează încă forma capului ei. Nu va mai trebui să-şi facă griji din cauza părului prea lung, nu va mai rămâne prea mult pe capul ei – oricum nu se va mai întoarce aici cu părul ăla. Vai, ce păcat, s-a dus coroana domniţei. Asta o face să râdă. Miili cususe dantelă frumoasă pe marginea feţei de pernă. Şi făcuse curăţenie de curând. Bine că nu trebuie să locuiesc într-o casă murdară.

Fata lui Miili Berg e de aceeaşi statură cu fata lui Karla. Hotărăşte să poarte rochia preferată a fetei lui Miili ca să meargă în grajd. Curând va trebui să mulgă vacile.

Hukka începuse să-mi propună alţi tipi. Când mergeam la bar, când ne plimbam pe stradă, când ne duceam la farmacie să luăm vată şi prin faţa vitrinei trecea cineva despre care Hukka îşi imagina că e pe gustul meu, mă întreba, n-ar merge ăla? Într-o doară. Ce părere aveam de ăla. Sau ar fi cel mai înalt mai pe placul tău?

Dar eu nu voiam alţii. Deşi existau alţii, nu-i voiam! Însă *trebuia*. Asta era altceva.

Hukka a spus că nu l-ar deranja deloc, n-aveam decât. Fă ce vrei. Atâta timp cât îmi povesteşti după. Sau mai degrabă înainte, ca să se poată duce să tragă cu ochiul.

Nu vreau pe altcineva! De ce-mi propui asta?

I-am spus că, dacă voiam pe cineva, acela era Hukka, doar Hukka. Nu, nu vreau în grup, nici pe nimeni altcineva.

După Hukka, era o coincidenţă prea mare că încetasem să mai vreau chiar după ce-l întâlnisem pe el. Din asta nu putea trage prea multe concluzii. Trebuia să fie din cauza lui.

Cum aş fi putut să-l fac să priceapă că la început voisem doar pentru că îl cunoşteam atât de puţin? Că acum îl cunoşteam deja prea mult? Mă culcam numai cu oameni care nu-mi erau apropiaţi.

Hukka a râs, de parcă aş fi spus ceva grozav de amuzant. Dar nu era nimic amuzant, era vorba de oase reci şi piele caldă, de inimi înnegrite şi de frecuşuri. La fiecare pas cu care se apropia de mine, pierdeam un kilogram, chiar dacă eram în acelaşi timp atât de împietrită în loc, încât n-aş fi putut pune un picior înaintea celuilalt. Doar slăbind puteam să mă îndepărtez, să fug, să scap, nu, n-o să mă prinzi niciodată, nici tu,

nici altcineva, n-o să mă las prinsă niciodată, chiar dacă împietrirea asta în loc ar putea să însemne că vreau să rămân aici, dinaintea ta, dinaintea ta care te apropii, să fiu aici... nu! Dacă trupul refuză să asculte altfel, mai rămâne o singură cale să-l fac să se mişte: să mă micşorez. Evadarea kilogram cu kilogram e singura mea cale de scăpare atunci când picioarele refuză să coopereze.

I-am spus lui Hukka că el putea să se ducă cu altele dacă voia. Să se ducă. De ce trebuia să-mi propună mie asta? Ar fi o greşeală să se jeneze, de vreme ce eu nu voiam. Hukka s-a ofuscat: a spus că, atunci când îi vorbeam aşa, îi provocam un şoc din care nu-şi putea reveni. Că nici n-aş putea să-i arăt mai clar cât de puţin îmi pasă de el. Cică şi ceilalţi erau martori că fie minţeam, fie nu-mi păsa deloc de Hukka. Altfel n-aş putea vorbi aşa. Dar ar trebui oare Hukka să se forţeze să postească şi să vomite ca mine doar din cauză că eu nu ştiu să mănânc? Nu. Păi, nu la fel e şi cu sexul? Dacă eu nu ştiu, asta înseamnă că şi Hukka trebuie să se abţină sau să nu ştie?

Vorbeam serios. Când spuneam că putea să se culce cu cine voia. Nu era vorba de relaţii durabile. Aşa se întâmplă în toate cuplurile, mai devreme sau mai târziu. E inutil să pretinzi contrariul.

E absolut normal, l-am consolat pe Hukka. Cu ce-ar putea să mă ofenseze dacă se culca pur şi simplu cu cineva? Doar oamenii mănâncă împreună cu alţii, se duc la toalete publice – de ce ar fi cu totul altceva?

Nu înţelegeam de ce Hukka plângea. Doar nu pierduse nimic, şi nici eu nu-l rănisem. Pe ceilalţi, care susţineau contrariul, nu trebuia să-i creadă. Vorbesc sincer când îţi spun să te duci cu altele şi când îţi repet că tu îmi faci inima să bată.

De ce plângea Hukka?

Nici nu-mi mai aminteam că Hukka însuşi îmi propusese acelaşi lucru şi că mi se păruse cu totul absurd.

Din câte ştiam, Hukka nu s-a apucat să umble după alte fuste, dar din acel moment a vrut să ştie totul despre relaţiile mele anterioare. Tot ce făcusem în pat înainte să fiu cu el. Dacă voiam să fiu iarăşi cu vreunul de dinainte. Ce sunete scoteau. Dacă fusese vreunul mai tăcut decât mine. Când i-am răspuns că da, nu m-a crezut, pentru că nu exista cineva mai tăcut decât mine. Dacă spuneam uneori despre cineva că fusese stângaci, voia să audă iar şi iar ce mersese rău.

După mine, nu era nimic de povestit despre ce fusese înainte.

Dar din cauză că în pat nu mai făceam decât să dormim, Hukka avea măcar dreptul să-mi vorbească. Fiindcă refuzam să-i povestesc mai multe, Hukka m-a întrebat dacă tăcerea asta mă cuprindea doar în prezenţa lui.

Nu, i-am răspuns.

Nu minţi. Pentru că ai multe lucruri care-mi sunt rezervate doar mie, cum ar fi faptul că nu mă atingi. De ce ar fi altfel cu tăcerea? Dacă ai putut cu alţii, de ce nu şi cu mine? Cum se poate ca mâna ta să se strecoare uşor pe sub bluzele altora, ca pe alţii să ştii să-i atingi, ca în gura altora să-ţi bagi limba, dar într-a mea nu?

Pe lângă aventurile de-o noapte, începeam – aproape inconştient – să evit telefoanele lui Hukka.

Sigur, când mă lansam într-o sesiune de mâncat sau când mă duceam să-mi iau de mâncare, nu puteam să răspund la telefon, dar nici nu îl evitam – îşi dădea seama din vocea mea dacă cochetasem sau nu cu mâncarea, după cât era de răguşită şi de poticnită, după cât de mult tuşeam.

Dar alegeam şi să nu-i mai răspund la telefon dacă se întâmpla să sune când eram aproape de o sesiune de mâncat, pentru că o convorbire ar fi putut compromite succesul ritualului, nu m-aş mai fi bucurat la fel de mult

de mâncare, convorbirea ar fi tulburat aromele răspândite de pâine, m-ar fi tulburat amintindu-mi că vocea care se prelingea din receptor era tocmai vocea care-mi punea acele întrebări. Că nimeni altcineva nu-mi mai punea întrebări. Nimeni altcineva nu avusese ideea să mă întrebe ce vreau. Gândul ăla mă făcea să plâng, însă preferam mai degrabă să mănânc decât să plâng, aşa că plecam la cumpărături.

Fugeam de vocea plină de întrebări a lui Hukka la raionul cu pâine, unde prospeţimea baghetelor se simţea în aer, unde dulceaţa pâinilor cu cartofi şi seminţele de susan din chifle erau aproape de mine, în jurul meu, le puteam atinge cu mâna, cântări, alege şi lua cu mine. Sigur, pâinea nu era o mâncare sigură, ci un refugiu în care mă adăposteam înnebunită, în faţa căruia capitulam cu o uşurinţă blestemată. Când mă apucam de mâncat, nu mai trebuia să-i răspund lui Hukka dacă suna, nici să mă gândesc dacă aveam să răspund sau nu, nici să-mi mai fac mustrări de conştiinţă pentru că nu-i răspundeam. Încetul cu încetul, ţârâitul telefonului devenea aproape un ordin să încep sesiunea, pe când înainte un telefon nu m-ar fi împins la o orgie.

Stând în picioare în raionul cu pâine, ştiam tot ce-mi trebuia în acel moment. Dacă aveam de gând să iau franzele, trebuia să iau două, în schimb, din pâinea de

secară îmi ajungea una, şi baghetă tot una, pentru că acestea din urmă cereau doar mâncare sărată sau unt, însă franzelele era indispensabile pentru tartine, fie sărate, fie dulci. Franzela trebuia întotdeauna prăjită în unt, ca s-o faci fragedă, grasă şi aromată. Apoi trebuia să pui deasupra marmeladă de portocale sau zahăr simplu ori maioneză, cremă de brânză şi crenvurşti. Entuziastă şi nerăbdătoare, mă uitam prin raionul cu biscuiţi, să văd ce se găsea interesant pe-acolo. Voi începe, bineînţeles, cu îngheţată.

Hukka ştia prea bine despre ce era vorba. Vorbeam despre asta. Nu negam realitatea. Şi ce? Dacă uneori nu mai veneam la întâlnirea stabilită din cauză că eram în timpul unei sesiuni de mâncat, asta nu însemna că nu voiam să-l văd pe Hukka. Sigur că voiam, şi încă mult. Voiam să dorm lângă el, cu braţul lui sub cap şi cu picioarele împletite cu ale lui. Voiam să mănânc tartinele pregătite de el dimineaţa şi să schimbăm săruturi dulci, cu gust de mare şi de iubire. Dar nu voiam să aud aceleaşi întrebări, iar şi iar, destrămau întotdeauna vraja şi, după fiecare val de întrebări, aveam nevoie de suficientă pâine prăjită cu marmeladă de portocale ca să mă pot întoarce din nou la Hukka, de suficienţi cartofi prăjiţi cu maioneză ca să scap de apăsarea din piept, să o topesc în maioneza proaspătă.

Aveam nevoie de toate astea în cantităţi tot mai mari şi tot mai des. Eliminarea lor devenea mult mai riguroasă, pentru că nu prea mai existau perioade de post pentru echilibrarea greutăţii şi pentru slăbit. Nu puteam să păstrez nimic înăuntru. Dacă aş fi făcut asta mai rar, doar din când în când, n-ar fi fost nevoie de o asemenea rigurozitate, însă anorexia mea era acută. Iar acasă la Hukka trebuia să mănânc şi să păstrez mâncarea în stomac.

Mi-am luat obiceiul să port cu mine o pungă de bomboane cu lemn-dulce pentru accesele de mâncat. Începeam cu bomboanele, ca să ştiu – când vomitam mâncarea – dacă totul urcase pe gâtlej şi fusese scos afară, pentru că bomboanele ieşeau ultimele şi erau foarte închise la culoare. Ordinea mâncărurilor era şi ea riguroasă. Trebuia să ţin minte culorile. Ca să nu greşesc şi să nu mă încurc la sesiunea de vomitat.

1949

Karla se duce după-amiază la casa fratelui său, o vede pe Sofia în curte şi se opreşte surprins, apoi se îndreaptă spre ea şi o întreabă dacă nu fuseseră vizitaţi noaptea de nişte străini. Sofia îi răspunde că nu. Apoi, dacă nu, spune Karla, cu atât mai bine. Atunci intră Arno în curte. Sofia se sperie, dar Arno se poartă de parcă n-ar fi pus

niciodată piciorul în pădure şi n-avea de gând să se mai întoarcă vreodată acolo. Karla îşi bate fratele pe umăr. Îi pare aşa de bine să vadă că Arno e teafăr şi nevătămat! Chiar dacă ştie că fratele lui e un bărbat rezistent, care nu se lasă ucis sau prins cu una, cu două.

De ce-ar trebui să fiu prins, frate dragă? Arno trage liniştit din *plăru*[62].

Vorbeam aşa, în general. Cu vremurile astea nesigure şi cu toate celelalte.

Ce vânt îl aducea acolo?

Karla venise s-o caute pe Sofia, dar fiindcă Arno era aici, putea să meargă cu el la împărţirea profiturilor, mai bine să-l ajute un bărbat. Trebuiau să se grăbească. Şi să ia şi căruţele, ce mai aşteaptă Arno? Mergem în satul vecin. Acolo e un magazin ai cărui proprietari au fost deportaţi, şi nimeni n-a apucat încă să golească depozitul. Nici vânzătorul nu presimţise nimic, ce prostănac, ar fi meritat să vândă din timp totul la jumătate de preţ sau să dea la schimb pe aur – dar ce semeni, aia culegi. Acolo se găsesc ciorapi de mătase pentru Sofia şi săpun de toaletă pentru faţa ei frumoasă, zahăr şi făină pentru toată iarna, ulei pentru lămpi, stofă de haine pentru copii, acum fratele îşi ajută fratele – ce tot aşteaptă Arno, să meargă odată să înhame caii –, e şi

[62] Ţigară (în est., în orig.).

tărie acolo, cât să poţi înota în ea, Karla îl trage pe Arno să plece. Simţind că Arno se va înfuria, Sofia intră în casă. Pe geamul din bucătărie, vede cum Arno se apropie încet de Karla, care pleacă grăbit, fuge mâncând pământul. Arno rămâne în poartă.

Sofia le duce pe fete, pe Linda şi pe Katariina, cu tot cu mâncare, în camera din spate şi le spune că e un joc. Că trebuie să fie tăcute, să mănânce şi să meargă la culcare, e un joc de dormit, iar după ce vor face asta, mama va veni să se culce lângă ele şi nu vor trebui să doarmă singure în camera din faţă, ci lângă mama, în patul mamei. Nu-i aşa că e un joc grozav?

Sofia închide uşa şi se duce în bucătărie să-i pregătească merinde lui Arno.

Slavă cerului că Arno l-a lăsat pe Karla să plece. Arno trebuie să fugă imediat şi să se ascundă, pentru orice eventualitate.

Prin sat se spune mai târziu că maşina lui Karla are culoarea sângelui, dar lui nu-i pasă. Se poartă mai departe la fel cu fratele lui, salutându-l când îl întâlneşte, mergând în vizită când e de mers în vizită.

Însă vreo doi ani mai târziu, Arnold se culcă cu nevasta fratelui său în şopron şi e foarte mulţumit de asta, se grăbeşte să-i povestească Sofiei, care îl aştepta

acasă cu copiii. Multe seri plăcute a petrecut Arnold apoi cu nevasta fratelui său, Elfriide, care îi umplea întruna paharul de îndată ce îl golea, iar Elfriide râdea şi Arnold râdea şi se simţeau grozav de bine. Elfriide îl găseşte pe Arnold mult mai înalt şi mai bine făcut decât Karla.

1949

Pe 5 aprilie 1949, Arnold semnează o hârtie prin care cedează de bunăvoie tot ce are cooperativei agricole. Acum, cel puţin, Sofia şi copiii vor fi lăsaţi în pace.

Oamenii deportaţi în Siberia semnează hârtii prin care adeveresc au vrut să plece în Siberia de bunăvoie.
Îmi era foame.

Trebuia să merg să cumpăr alcool.

Nu aveam destui bani.

Trebuia să fac rost.

Ca să iau cea mai ieftină sticlă şi să mă ameţesc. Să nu-mi mai fie foame. Să nu mănânc. Să nu vomit. Pentru că nu mai puteam.

Trupul meu se revolta împotriva faptului că fiecare zi era o zi de bulimie. Nu mai putea. Aplecat asupra vasului de toaletă, nici măcar nu mai reuşea să facă ce trebuia. Nu, chiar de mi-aş fi vârât pe gât tot ce-mi trecea prin

minte. O lopată nu mi-ar fi fost de nici un folos, iar o periuţă de dinţi doar m-ar fi zgâriat. Ca să reuşească, trebuia să existe măcar o zi fără vomitat între altele două şi, pentru că postul nu mergea fără ajutor, în zilele de pauză aveam nevoie de ajutorul ăla, de o sticlă de vin sau de rom, câteva guri în lift, ultimele picături înainte să intru în cameră, şi vechile pastile de Diazepam erau bune, însă începuseră să-mi placă tot mai mult alte mijloace. Rulam o bancnotă şi trăgeam câteva linii ca să-mi tai foamea, să-mi alung mâncarea din cap şi să las să intre şi altceva în afară de gânduri legate de frigider, aşa puteam să trec pe lângă magazinele cu mâncare fără să mă supun la un calvar şi nici mirosul de pâine nu-mi mai dădea fiori reci pe şira spinării. Şi eram fericită. Râdeam şi dansam, chiar dacă nu mâncasem toată ziua, nu mă mai gândeam la mâncare.

Metamfetamina îmi dădea dureri de piept.

Din nas îmi curgea sânge, iar într-o nară îmi pusesem nişte vată, aşa că nu puteam respira decât pe cealaltă.

A trebuit să-mi caut un fixativ mai puternic, pentru că metamfetamina mă făcea să transpir atât de tare, încât fixativul de dinainte nu ţinea.

Mi-era sete tot timpul.

Cântăream 45 de kilograme şi era minunat, absolut minunat, înspăimântător, groaznic de înspăimântător.

Nu mai plânsesem de luni de zile. Poate îmi transpirasem toate lacrimile. N-ar fi fost prima oară.

Pentru ca Hukka şi cu mine să rămânem împreună, era nevoie de bani, prea mulţi bani, bani de mâncare, de alcool şi de metamfetamine. Bani de benzodiazepine. Bani de ţigări. Bani de calmante, pentru ca ghiorăitul provocat de post să nu-mi dea migrene, ci doar dureri de cap. Ca să fac economie, aş fi putut să mănânc puţin şi să beau alcool puţin, sau doar să mă bucur de acesta din urmă după pofta inimii, însă bulimia depăşea mijloacele mele financiare. Amfetaminele şi bulimia alcătuiau şi ele o combinaţie prea costisitoare. Calmantele, din fericire, erau destul de accesibile ca să le poţi combina oricum. Nici la ţigări nu puteam renunţa în nici o combinaţie. Probabil aş fi putut, dar în calculele mele, banii nu se făceau muncind. Trebuia să inventez din nou ceva.

Îl vor lăsa vreodată în pace pe tata?

Mă vor lăsa oare să plec, vor fi acceptate actele?

Va mai vorbi oare cineva estonă peste douăzeci de ani?

Katariina se teme de telefon. E făcut ca să vorbeşti, dar nu poţi vorbi la el. Ca şi când n-ar trebui să respiri, deşi eşti obligat. Pe Katariina nu o sună altcineva în afară de cei de la Supo, foarte rar – soţul din Moscova şi, încă şi mai rar, sora din Haapsalu. Accentul femeii cu voce

mieroasă nu se mai aude în receptor, dar nu poţi şti niciodată.

Afară e frig ca-n Siberia.

Vreau să merg acasă.

1951

Primii ani ai Leevei, sora Sofiei, sunt ani de foame şi frig. În nordul Komiului nu există nimic. Numai nişte barăci construite de prizonierii deportaţi de curând, cu podea de pământ bătătorit. Copaci nu cresc, aşa că nu se găseşte nici lemn ca să le faci sicrie morţilor. Sau se înjgheabă un fel de colivii din nuiele, atât de puţine încât rochia de mătase a fetei moarte, bătută de vânt, flutură printre nuiele ca un steag când colivia e cărată în carul cu boi – cai nu există, nu ar rezista. Boii nici nu au grajd, doar un acoperiş afară, în ger. Mătasea în ape din care e făcută rochia fetei atrage privirile multora, aşa că în noaptea asta, la mormânt, va fi bătaie pe ea.

Pereţii caselor din sate sunt făcuţi dintr-un amestec de lut şi bălegar, iar acoperişurile sunt din pământ. Cum să poţi trăi aici? Pământul poate fi lucrat spre propriul folos, însă nu există unelte – decât dacă ai venit cu ele– sau vite de povară. Câmpurile trebuie lucrate cu lopata. Pe lângă raţia de pâine primită pentru o zi de lucru, se mai mănâncă bulbi de flori, fructe de pădure şi rădăcini,

din care se face şi supă. Dacă copiii sunt prea mici şi nu pot să-şi îndeplinească norma de lucru, raţia lor de pâine se reduce la nişte firimituri. Cum să poţi trăi aici?

Dintre vecini, şase bărbaţi mor intoxicaţi, după ce au mâncat animale moarte.

Leeve plânge afară, pe-ascuns, când aude că prietena ei din copilărie de departe, de-acasă, a devenit fruntaşă în muncă, acum e mulgătoare la colhoz şi primeşte vacile colhozului în grajdul ei mare, fruntaşă în muncă, medaliată chiar, dar nu-i trimite nimic Leevei. Poate că nu primeşte scrisorile ei. Poate chiar nu le primeşte, Leeve clatină din cap şi plânge pe-ascuns, pentru că nu vrea ca fata ei s-o vadă plângând şi suferind de foame. Fruntaşa în muncă ar avea ce să-i trimită, pe când Sofia – nu, pentru că ea şi Arno trebuie să trudească să-şi îndeplinească norma pentru colhoz. Sofia îi scrie imediat Leevei când află unde e. Alţii primesc pachete de-acasă, dacă vreun prieten a reuşit să le pună bunurile la adăpost şi să le trimită câte ceva. Mâncare şi haine. Conţinutul primelor pachete se pierduse pe undeva pe drum şi fusese înlocuit cu pietre, dar curând pachetele încep să ajungă neatinse la destinaţie.

Înainte de prima recoltă, nu sunt prea mulţi cartofi disponibili. Dacă cineva are câţiva, nu vrea să-i vândă.

Kiisa şi Leeve merg să-i întrebe pe localnici dacă nu au cumva cartofi de vânzare. Bătrâna din casa cea mai apropiată nu ştie rusă, totuşi înţelege ce vor femeile şi le aduce o lopată, apoi le arată unde să sape. Pământul e dezgheţat doar pe alocuri. Câmpul de cartofi n-a fost săpat după ploile din toamnă, ci se află în aceeaşi stare. La o privire mai atentă, toate câmpurile sunt în aceeaşi stare. Prin locurile unde pământul s-a dezmorţit, Leeve găseşte cartofi care îngheţaseră, dar încă nu putreziseră. La recolta următoare, vor înţelege de ce rămăseseră atâţia cartofi în pământ. Beţiile din prima zi a recoltei sunt ţinute sub control, însă din a doua seară vodca îi face pe unii oameni să se prăbuşească sub masă. Când nu se mai ţine nici unul pe picioare, nu mai rămâne nimeni care să strângă cartofii în ziua următoare, aşa că sunt lăsaţi în câmp, mai ales că trebuie să se ocupe şi de animale. La vremea recoltei, nu lasă pe nimeni să se apropie de câmp, dar în primăvară localnicii nu se mai sinchisesc de cartofii îngheţaţi.

Femeia le cheamă pe Kiisa şi pe Leeve în casă. Podeaua e făcută din scânduri groase, dar în cameră nu e nici o bancă, nici un scaun, nici masă, nici altă mobilă, doar un soi de piele de animal în mijloc, pe care e aşezată o grămadă de cartofi fierţi aburinzi. Alături, în două boluri, se află o zeamă cenuşie. Femeia le pofteşte

pe Kiisa şi pe Leeve să stea jos, apoi se aşează şi ea, dar pentru că ea nu mănâncă, Kiisa şi Leeve nu au după cine să se ia... Cum trebuie să mănânce cartofii? Nu au nici linguri, nici furculiţe. Leeve ia un cartof în mână de probă şi îl cufundă în bol, totuşi acela nu e un sos, pentru că n-are nici cel mai vag gust. Kiisa şi Leeve mănâncă deci cartofii fierţi şi iau cu ele cartofii dezgropaţi, în schimbul cărora Kiisa îi dă femeii bluza ei. Cartofii vor fi raşi şi amestecaţi cu verdeţuri, după care vor fi prăjiţi în ulei din ficat de cod. Se poate face şi făină din cartofi.

Pantofii de lac cu toc ai Kiisei ajung mai târziu la nevasta comandantului, în schimbul unor cartofi, şi se pare că sunt primii de genul ăla din viaţa ei, pentru că se plimbă cu ei prin sat – ca o adevărată *proua*[63] – toată luna iunie, de dimineaţa până seara.

Fata comandantului se căsătoreşte îmbrăcată în cămaşa de noapte a Kiisei, iar nevasta comandantului merge la braţul ei în cea a Leevei – cele două mari doamne sunt complimentate. Din când în când apare şi cealaltă fiică, purtând juponul Leevei, iar atunci fetele merg în spatele mamei lor, ţinându-se de mână.

[63] Doamnă (în est., în orig.).

Mi-am întrerupt studiile. Bineînţeles. Cum ar fi avut loc în viaţa mea? Sau ce-mi aduseseră? Numai fleacuri. Unele fraze îmi reveneau în minte. Virginia Woolf ştia ce spune când a zis că omul nu poate gândi, iubi şi dormi bine, dacă nu mănâncă bine. Iar Sylvia Plath la fel, când scria despre manechinele din München: *„Perfection is terrible, it cannot have children”*[64]. Totul îmi era indiferent, în afară de cantina universităţii. Cel mai interesant lucru din librărie erau cărţile de bucate.

N-am mai primit bursă. Nu mi s-a permis să fac un împrumut pentru studii.

Când mă întreba cineva ce studiam, nu-mi aminteam. Era ceva.

Nu i-am spus mamei.

Nici tatei.

Ar înţelege că nu-i priveşte cu nimic.

Iar într-o astfel de situaţie nu puteam face altceva decât să mănânc.

Ajutorul de şomaj era mai mare decât bursa de student – îmi puteam cumpăra mai multă mâncare şi tărie, chiar şi câteva linii din când în când.

---

[64] Sylvia Plath, *Ariel*, „The Munich Mannequins”: „Perfecţiunea e teribilă, nu poate avea copii” (n.r.).

Mama îşi dorise întotdeauna să am o slujbă cum se cuvine, una din acelea pe care le obţii după terminarea studiilor, în orice instituţie, atâta timp cât nu era şcoala vieţii sau a străzii. Totuşi, terminarea studiilor venea pe primul loc. Trebuia să fiu licenţiată. Mama nu obosea niciodată să sublinieze asta. Credeam şi eu în puterea studiilor, până când am fost silită să renunţ la ele, pentru că nu ştiam să fac nici cele mai simple lucruri pe care oamenii le ştiau şi le învăţau de mici.

Dacă aveam şansa, aceasta nu trebuia ratată. Mama spunea că fără studii universitare nu erai nimic, nu erai nici măcar om. Iar tata stătea lângă ea, şi nu făcuse nici liceul.

1951

Ducându-se la oraş, Sofia a auzit că ruşii plănuiesc alte deportări, de mai mare amploare, şi că pe listă se află şi numele lui Arnold. Sofia se întoarce acasă în goana calului şi, cum ajunge, pune copiii şi ceva de mâncare în bihuncă şi pleacă. Pe Arnold nu-l găseşte acolo, cu siguranţă a prins deja de veste şi a fugit în pădure. Sofia încearcă să se grăbească mai tare, până când ajunge la o răscruce şi îşi dă seama că nu ştie încotro s-o ia, unde s-ar putea duce, unde Dumnezeu s-ar putea duce cu doi

copii mici în bihuncă, în care zornăiau bidoanele goale de lapte, pentru că nu apucase să le dea jos, dacă ar fi prinsă, ce s-ar întâmpla cu copiii, n-ar avea nici o şansă să scape, nici măcar să fie dusă pe strada Pagari pentru interogatoriu, şi ce s-ar întâmpla cu copiii? Nu putea să-i ducă nici în pădure, ca să aştepte în vreun adăpost să vină ruşii şi să-i împuşte. Nu, pur şi simplu nu avea unde se duce.

Când Sofia se întoarce acasă, Arnold e acolo, nu auzise nimic.

Alarme false vor mai apărea de multe ori.

Mama a sunat la Kela[65] şi a aflat că nu mai primeam bursă. Se pricepea să facă rost de orice informaţii despre mine, nu avea nevoie decât de codul meu personal şi de ceva tupeu.

Mama nu înţelegea ce făceam de fapt în Helsinki, dacă în mod clar nu mai studiam. Fata mea e bolnavă, îşi spunea mama. Fata mea are nevoie de ajutor. Mama refuza să accepte că era cu zece ani prea târziu. Pe lângă asta, singurul simptom vizibil pentru ea era că nu mai mergeam la cursuri şi nu mai învăţam pentru examene, aşa cum făceam în micul oraş finlandez.

[65] Instituţie care se ocupă cu asigurările sociale în Finlanda.

Imediat ce-a aflat de bursa mea, mama a venit să mă vadă. A găsit pe podea bonuri ciudate de la mâncare şi cine mai ştie ce în dosul plintelor. Altă dată făceam întotdeauna curat înainte de sosirea ei, ca să înlătur asemenea informaţii nedorite. Dar acum venise pe nepusă masă şi era atentă, foarte atentă, mai atentă ca niciodată, pentru că de data asta era absolut convinsă că ceva nu mergea cum trebuie. Altfel nu mi-aş fi întrerupt studiile, nu-i aşa?

Cum nu înţelegea despre ce era vorba, tot ce se găsea în apartamentul meu putea fi periculos.

Nu puteam să mănânc un kilogram de carne tocată. Nici n-avea rost să pretind aşa ceva.

Pentru cine făceam de mâncare? De-a cui nevastă mă jucam?

Sunt prea slabă ca să pot mânca asemenea cantităţi.

Şi cum explicam faptul că punga de făină de două kilograme, care era plină în urmă cu două săptămâni, când venise mama, era acum goală? La fel, cele două kilograme de zahăr pe care le luase atunci, nu mai erau în dulap.

Întreţin pe cineva?

Eu, dintre toate femeile din lume, mă găsisem să mă joc de-a nevasta!

Când făceam curăţenie, înainte de vreo vizită de-a mamei, ascundeam mai întâi orice reţete şi urme de gătit. Socialismul nu-i lăsase alte sechele în afară de perceperea femeii ca pe o tovarăşă egală a bărbatului, cu lopata în mâini sau la volanul unui tractor. Deşi tata încerca din când în când să spună că ar fi bine dacă aş învăţa să fac ceva de mâncare, pentru că „într-o zi voi locui împreună cu cineva”, mama nu mă lăsa să pregătesc altceva în afară de cafea, chiar şi pe aceea cu chiu, cu vai, că doar nu urma să devin chelneriţă. Când mama făcea de mâncare, eu îmi făceam lecţiile; când mama spăla vasele, eu îmi făceam lecţiile; când mama dezghioca mazărea, eu îmi făceam lecţiile, exersam la pian, făceam orice lucru care mă împiedica să zăbovesc prin bucătărie şi să devin bucătăreasă. A, nu, nu Anna noastră. Singura care avea voie să facă de mâncare la noi acasă era mama. Tata gătea cartofii prost şi nu spăla vasele. Anna nu avea să se joace de-a nevasta, fiindcă era prea tânără. Până şi la douăzeci şi patru de ani eram prea tânără. Mereu era prea devreme ca să mă joc de-a nevasta. Anna noastră nu va slugări pe nimeni. Nimeni nu-i va comanda Annei noastre. Anna noastră va comanda lumii întregi.

Situaţia periculoasă în care mă aflam fiind descoperită, mama a început să treacă tot timpul pe la mine. Lucrurile care trebuiau ascunse de mama erau prea multe. Nu reuşeam cu nici un chip să ascund totul, mai ales atât de des. Numărul lucrurilor care i se păreau suspecte mamei creştea întruna. Pe când înainte îmi ajungea un singur dulăpior cu cheie, acum trebuia să-mi duc lucrurile în mai multe locuri, şi tot rămâneau dovezi incriminatoare, din care mama trăgea propriile concluzii.

Mama mi-a confiscat cearşafurile negre cu roşu pe care le cumpărasem în locul celor cu maimuţe şi pinguini date de ea. Pe când le îndesa în plasă, am rugat-o să le lase aici. Nu credeam c-o să le văd înapoi. Mama a refuzat, spunând că ea le spală mai bine decât mine. De aia era obligatoriu să le ia cu ea. Pe deasupra, mama nu era oarbă. Teoretic. Ştia ea. Ştia ce învârteam.

Dar mama nu ştia. Credea că bărbaţii mă întreţineau, iar eu le făceam de mâncare şi mă culcam cu ei. Doar aveam asta în gene. Iată ce credea mama.

Cearşafurile negre cu roşu erau cearşafuri de târfă. Obscene. Păcătoase. Prea roşii.

Şi decolteul bluzei mele n-ar putea fi mai mic?

Mama mi-a luat şi lumânările, pentru că era de părere că le foloseam imprudent. Nu le ardeam în locurile în

care trebuia. Chiar în ziua aceea, pusesem o lumânare pe televizor, lucru care nu-mi stă în obicei, şi o uitasem acolo. Mama lăsase un bilet pe televizor, în care îmi scria să nu pun acolo nici lumânări, nici alte obiecte. Totul era suspect la mine, dovedeam că sunt o fiinţă iresponsabilă, incapabilă să am grijă de mine sau de casă.

Abajurul roşu şi lumânările. Erau suspecte, în mod clar.

Scrum de ţigară pe masă. Era, în mod clar, marijuana.

Eram, în mod clar, o târfă bolnavă şi drogată, care trebuia ajutată.

După plecarea mamei, frigiderul era întotdeauna plin. Mulţi litri de lapte – de parcă aş fi reuşit să beau atâta până să expire. Fără să vomit. Congelatorul era plin. Dulapurile erau pline. Valizele de sub pat erau pline. Mama umpluse totul. Cu mâncare sigură, precum supă la plic, suc de roşii şi cafea, dar şi multă ciocolată, plăcinte, prăjituri cu fructe, paste. Fiindcă eram atât de slabă, trebuia să-mi umple ea dulapurile, sperând că nu voi da altora mâncarea.

Anna se confruntă cu o tulburare alimentară gravă, i-a spus mama tatei.

Arată foarte bine. Şi doar mănâncă tot timpul, i-a răspuns tata.

Uneori plecam la o prietenă când venea mama. Nu suportam s-o văd cum scotoceşte peste tot. Nici nu puteam s-o împiedic să vină – apartamentul era al ei. Adică era al tatei, dar fiindcă nu vorbeam niciodată despre el, spuneam „mama” în loc, chiar dacă mă gândeam la amândoi. Mă întorceam doar după ce mama pleca. Sunam la telefon până când nu mai răspundea nimeni. Dacă răspundea cineva, închideam imediat. Mama răspundea întotdeauna la telefon când era la mine.

Chiar dacă mama creştea în grădină albăstrele, floarea naţională a Estoniei, şi le împrăştia peste tot prin vazele din casă, chiar dacă scotea cărţi în estonă din debara şi le aranja pe rafturi, atitudinea ei faţă de anumite lucruri nu se schimbase. Insista încă să nu povestesc nimănui despre originea mea. Ca să nu fiu luată drept o târfă estoniană, deşi se pare că făceam tot posibilul ca să primesc titlul ăla, umplându-mi apartamentul cu miros de varză acră, lumini crepusculare, pantofi cu toc şi lac de unghii roşu. Şi de ce atârnă o blană în dulap, şi o haină de iarnă cu guler de blană, în stil rusesc? Mama îmi arată demonstrativ o

târfă care face trotuarul în Kallio, cu un guler şi o căciulă din blană de vulpe. De ce vreau să arăt ca ea? Mamei nu-i ajunge să-i spun că astăzi şi finlandezele poartă aşa ceva.

1952

Leeve obţine un post de bucătăreasă la colhoz. Din punct de vedere fizic, munca asta e mai potrivită pentru firava Leeve, însă de unde să facă rost de ingrediente pentru mâncare e altă poveste. Dar de vase? Un castron de tinichea, aproape pe jumătate ruginit, şi încă unul mai mic, pentru făcut terci, cu astea va trebui să se descurce.

Leeve primeşte un butoi cu carne, din care ar trebui să gătească, dar după ce-l deschide, nu mai e atât de sigură că va reuşi. Butoiul e plin cu capete de bou despicate. Fără îndoială că sunt puse la păstrare în sare, dar sarea s-a dus de mult. Mirosul e îngrozitor, Leeve n-a mai simţit aşa ceva niciodată, şi nici nu va mai simţi. Dar trebuie să gătească. Leeve lasă la înmuiat capetele de bou toată ziua, iar seara taie bucăţi mici din ele şi le pune la fiert într-o oală, împreună cu nişte apă şi nişte cartofi veştezi, altceva nu e. Flămânzii care se întorc de la lucru îi mulţumesc Leevei pentru mâncarea bună.

Cartea de bucate a Leevei e simplă: supa de cartofi se face din cartofi şi apă, supa de făină – din apă şi făină, supa de varză – din apă şi varză. Pâinea se face din seminţe de buruieni, pelin şi pleavă şi se asezonează cu făină. Supa de măcriş se face din măcriş şi apă, supa de urzici – din urzici şi apă, ceaiul de fructe de pădure– din fructe de pădure uscate şi apă.

Leeve primeşte 500 de grame de pâine pe zi. Raţia de pâine e numai de 200 de grame în unele colhozuri, aşa că cei hrăniţi de Leeve au condiţii bune. Dar umblă vorba că în alte locuri raţia e de 1 000 de grame! Toţi şi-ar dori să aibă parte de aşa ceva.

Doctorul mi-a propus să mă internez câteva săptămâni la spitalul de psihiatrie din Lapinlahti – a câta oară abandonasem tratamentul şi o luasem de la capăt? –, doar ca să învăţ să mănânc. Poate chiar o lună. Sau măcar să fiu pacient ambulatoriu. Ca să-mi reglez ritmul alimentar.

Luam deja antidepresive în cantitate maximă de doi ani, şi nu mă făcuseră să încetez cu sesiunile de mâncat. Doctorul meu mi-a spus că era de înţeles că nu voiam să pun capăt unui lucru care îmi fusese de mare ajutor, care reprezentase o parte importantă din viaţa mea. Dar situaţia nu era atât de urâtă cum îmi imaginam eu – de parcă mi-aş fi *imaginat*, eu *ştiam*!

Ştiam tot ce se putea despre tulburările de comportament alimentar, citisem tot, studiasem tot, ştiam. N-aveam nevoie de discursurile lor despre bulimie sau de nutriţioniştii lor– poate mi-ar fi fost de folos acum zece ani, dar astăzi nu. Eram prea bătrână. Alte paciente de prin clinică se născuseră în alt deceniu. Bineînţeles, vă închipuiaţi că aşa-zisa mea ştiinţă nu era nimic altceva decât aroganţa tipică oamenilor ca mine. Dar îmi dădeaţi să completez teste, pe care eu le citisem deja în anexele la ghidurile clinice. Citisem indicaţiile pentru psihiatri – cum trebuiau să se comporte cu pacientul, cum toată familia pacientului devenea pacienta lor. Citisem toate testele alea în care eşti întrebată în zece feluri diferite dacă crezi că ai talia prea groasă. Vă luaţi după nişte indicaţii ce nu-mi puteau oferi nimic mie, care eram adultă şi aveam o greutate normală, care nu aveam o imagine distorsionată despre trupul meu şi nu-mi uram bulimia. Care luam atâta calciu şi, pe deasupra, atâtea vitamine.

După părerea mea, singurul lucru care se putea face era stabilizarea relaţiei cu Domnul meu, ca să n-o ia în toate părţile, ca să *fie*. Asta merita încercat, dar voi nu făceaţi decât să-mi daţi speranţe false şi, în acelaşi timp, vă pierdeaţi toată credibilitatea.

În vârstă de un sfert de secol, nu eram pregătită să mă întorc mental la stadiul în care mă aflam când începusem prima dietă. Nu voiam să spun, ca femeie adultă, că nu am nici cea mai vagă idee cine sunt fără bulimie. Că nu exist fără ea. Că nu mă pot bucura de nimic fără sesiunea de mâncat care urmează. Că nu pot regreta nimic fără un dulap plin cu mâncare pentru sesiuni. Că nu mă pot destinde, nici concentra, nici iubi fără ea. Tot ce pot face fără sesiuni de mâncat e să plâng. Un plâns zdravăn nici nu-mi mai lasă posibilitatea să mă gândesc la mâncare, dar după aceea o sesiune e un mare succes.

De ce Dumnezeu mai făcusem atâţia ani de tratament, dacă nu aveam nici o intenţie să încetez?

O bulimică tipică s-ar fi gândit că lua locul altei paciente, deşi nu avea nevoie de tratament, fiindcă n-o deranja să fie aşa şi oricum era incurabilă. O bulimică tipică s-ar fi simţit vinovată cu ocazia colectei de alimente de Ziua Internaţională de Luptă împotriva Foametei, şi de fiecare dată când la televizor s-ar fi vorbit despre foamete şi despre necesitatea ajutoarelor umanitare, sau despre lipsurile suferite de bătrâni. Copiii care mureau de foame în Africa erau menţionaţi de fiecare dată când venea vorba de vreo tulburare de comportament alimentar.

Dar mie mi se rupea. N-am făcut legătura între boala mea şi copiii africani cu burţi umflate decât după ce-am citit în cărţi despre tulburările alimentare pe care semenii mei le condamnau gândindu-se la foamete. N-am făcut legătura între boala mea şi penuria de alimente din URSS decât când am fost întrebată cât de vinovată mă simţeam din cauza asta. Nu mă simţisem niciodată prost din cauza kilogramelor de pâine şi a duzinelor de gogoşi care se scurgeau în vasul de toaletă. Colectele nu scoteau un sfanţ de la mine. Nu eram vinovată şi nici nu mă simţeam vinovată. Iarăşi ceva care nu se potrivea cu diagnosticul!

Ce mă privea pe mine dacă oamenii sufereau de foame aici sau dincolo? Sau când? Foamea tot foame este. Foamea îi face pe oameni să se poarte în acelaşi fel, să prezinte aceleaşi simptome, să se repeadă cu aceeaşi nerăbdare să mănânce făină direct din pungă sau să ciugulească din carnea tocată îngheţată. Lumea omului înfometat are mereu dimensiunile unei farfurii, indiferent de sex, vârstă, ţară, culoarea pielii, limbă, epocă sau orice altceva.

Psihiatra mea era de părere că probabil mă simţisem îngrozitor când rudele mele de peste graniţă fuseseră

nevoite să aştepte în picioare dinaintea tejghelelor goale, în timp ce eu aveam de toate.

Dar nu aveam de toate.

Lumea mea era în altă parte.

De ce-mi repetaţi întruna că mâncarea e „totul”? Inima mea ştie foarte bine că nu-i aşa.

1952

Numele?

Vârsta?

Adresa?

Doi copii, nu-i aşa? Katariina şi Linda...

Vecini?

Care dintre voi adăpostesc bandiţi?

Sau poate nu înţelegeţi că bandiţii sunt criminali?

Care dintre voi adăpostesc bandiţi?

Care dintre rude a devenit bandit?

Nici o idee? Tovarăşei Sofia îi vine să râdă cu siguranţă. După informaţiile noastre, fratele tovarăşei, Elmer, e bandit. Chiar fratele dumneavoastră a devenit criminal, aşa-i? Nu ştiţi? Tovarăşa ştie măcar ce-a făcut, de fapt, dragul ei frate? A săvârşit fapte îngrozitoare. A măcelărit oameni lipsiţi de apărare, a ars de vii femei şi copii, a jefuit magazine şi trenuri, a sabotat campaniile şi

a calomniat patria. A calomniat-o? Avem mai mulţi martori.

Nu credeţi? Păi, noi credem, avem dovezi mai mult decât suficiente, şi îl vom condamna pentru nelegiuirile săvârşite împotriva Uniunii Sovietice. Şi ştiţi dumneavoastră ce li se întâmplă criminalilor şi trădătorilor de ţară? Sunt executaţi. Nu există alternativă. În cel mai bun caz, pot primi sentinţa tradiţională de 25+5, ştiţi asta? În caz de atenuare a pedepsei, pot primi chiar zece ani. Zece ani nu înseamnă nimic. Fratele dumneavoastră se va întoarce din Siberia peste zece ani. Va fi încă un bărbat tânăr. Trebuie numai să se predea. Oricum îl vom prinde mai devreme sau mai târziu. Viaţa fratelui dumneavoastră se află în mâinile dumneavoastră, înţelegeţi? Spuneţi-ne unde se află adăpostul...

Nu ştiţi? Dar dacă dumneavoastră nu ştiţi, cineva trebuie ştie, nu-i aşa? Cineva îl ajută. Acum nu vă mai rămâne decât să aflaţi cine este acel cineva. Trebuie să aibă încredere în sora lui. Fratele dumneavoastră nu va fi executat dacă e prins la timp. Înţelegeţi? Totul depinde numai de dumneavoastră.

Sofia e interogată în mai multe rânduri cu privire la Elmer, însă nu ştie niciodată nimic. Uneori Sofiei i se

ordonă să aducă şi copiii cu ea, iar fetiţele sunt lăsate în grija bărbaţilor de la MGB[66] cât timp ea e interogată. Uneori una dintre fetiţe plânge.

I-am spus lui Hukka că dau o fugă până în Tallinn să iau ţigări. Cartuşul costa 240 de mărci în Finlanda, iar pe vapor era doar 70, merita cu siguranţă, da, da, promiteam să-i aduc berile, dacă Hukka plătea taxiul din port până la el acasă, pentru că altfel nu aş fi reuşit să le car, da, sigur, îi voi căuta şi Calvin Klein. Da, da, la sticlă mare. Pa-pa! Şi apoi m-am grăbit spre vapor.

Mulţi finlandezi făceau călătorii de plăcere în Tallinn. Nu era nimic neobişnuit! I-am spus că mă duceam la coafeză şi la cosmeticiană, ca alte finlandeze, poate şi la pedichiuristă, oare asta îmi dădea aerul unei turiste finlandeze în urechile lui Hukka? Măcar pe la coafeză trebuia să merg, ca să fiu o turistă finlandeză normală. Una cam tânără, cu siguranţă. Totuşi s-ar putea să meargă.

...coafeza aduce apă într-o găleată din camera din spate şi o varsă pe capul meu, să clătească şamponul... mama îmi povestea cum îşi fixa coafura cu bere... perii, ace de păr – la opt copeici pachetul –, iar oglinzi poţi găsi

[66] Ministerul Securităţii de Stat din Uniunea Sovietică.

la magazin, chiar dacă nu mai există nimic altceva în afară de asta... apă de toaletă e de mai multe feluri, însă ruj de buze nu există decât în nuanţa aia ţipătoare, iar creion de ochi nu e decât mov... toate suprafeţele sunt mate, nimic nu străluceşte... kittelkleit-*urile vânzătoarelor, rochiile acelea înflorate anoste...*

Dar după ce treceam graniţa, nu mai voiam să arăt a finlandeză. Evitam locurile clasice în care erau finlandezi, piaţa Mustamäe, halele, restaurantele cu meniuri şi firme în finlandeză. Evitam maşinile cu numere de înmatriculare finlandeze şi autocarele cu turişti finlandezi şi foloseam sacoşa de cumpărături luată de la mama, o sacoşă pe care erau nişte bărci cu pânze, în amintirea Jocurilor Olimpice din 1980, când competiţiile de iahting se ţinuseră în Tallinn. Scosesem la vedere şi un portofel de artizanat din piele de prin 1984. Cu ajutorul lor, obţineam preţurile destinate estonienilor, nu străinilor, deşi vorbeam stricat estona. Erau de-ajuns pentru camuflaj.

...turiştii finlandezi sunt duşi în magazinele cu vânzare în valută Beriozka, unde sunt de toate, însă numai în valută... în caz de urgenţă, mergem acolo să cumpărăm bomboane pentru copii sau cafea... acolo e aproape la fel

de răcoare ca în magazinele din Finlanda, probabil datorită ventilaţiei sau doar a faptului că sunt puţini oameni înăuntru... Magazinul Beriozka din Moscova e plin de chihlimbar şi de cutiuţe pictate cu măiestrie... Luăm şi parfumuri franţuzeşti, pe sub mână, sunt foarte ieftine. La vânzare nu s-ar putea scoate, pentru că ar da năvală prea mulţi oameni...

Acum aveam hainele mele, asemănătoare cu cele pe care le purtam în Finlanda. Ale mele. Şi părul prins la fel ca dincolo de graniţă, într-un coc lejer, deoarece cocul şi codiţele cu funde nu mai făceau parte dintre coafurile care îmi erau interzise în Tallinn, din moment ce astăzi le întâlneai deopotrivă la tinerele finlandeze şi la estoniene, cu singura diferenţă că ele aveau breton şi agrafe.

În loc de rusă, în Tallinn auzeai mai mult finlandeză, mai ales în zilele liniştite, precum duminica asta, când se auzeau foşnetele treningurilor de fâş şi scârţâiturile cărucioarelor pentru bere, cu care erau duşi în Finlanda cei 15 litri permişi. Sau să fi fost 30? Sau 60?

Vasul de croazieră era plin ochi cu pensionari beţi. Nici tatei nu-i mai plăceau croazierele spre Tallinn de când vârsta pasagerilor crescuse atât de mult, îi spunea doar mamei să-i aducă o încărcătură zdravănă de bere atunci când călătorea în partea cealaltă a golfului.

Femeile cărunte, care chicoteau ascuţit, stăteau pe coridoarele vaporului golind sticlele de bere din sacoşele de plastic. Urlau obscenităţi şi făceau glume despre femeile musulmane care treceau pe lângă ele. Se plimbau cu liftul, neavând stare să rămână într-un loc, se împleticeau periculos pe scări, înfundau toaletele din cabină. Moşnegii puşi la patru ace se uitau la femei şi încercau să mă agaţe în portul din Tallinn. Fusesem cea mai tânără pasageră finlandeză de pe vapor şi stătusem cuminte în cabină pe durata călătoriei. Fusesem silită să cobor scările pentru a merge la magazin, fiindcă o finlandeză între două vârste, beată turtă, zăcea în faţa uşilor liftului, lăsând să-i scape câte un cuvinţel din când în când. Echipajul sărea peste ea sau o ocolea, doar câţiva pasageri îi acordau atenţie, însă nimeni nu se ducea să vorbească cu ea sau să cheme pe cineva în ajutor. Femeia nu avea altceva pe ea decât un sutien negru. Zăcea încă acolo când am ajuns în port şi am început să coborâm. Cărucioarele cu bere o ocoleau, copiii săreau peste ea, una dintre bretelele sutienului căzuse, dar nu se petrecuse nici o altă schimbare.

...un finlandez între două vârste îi vorbeşte prietenului său despre ochii frumoşi ai estonienelor şi îi recomandă călduros estonienele, care încă mai arată a femei, spre

deosebire de hoaştele finlandeze care au uitat de fuste... în Finlanda, îi distingeai pe bărbaţii care călătoreau în spaţiul sovietic după sclipirea pe care o păstrau în ochi, după aroganţa privirii, după siguranţa de cuceritori pe care nu le-ar fi trecut vreodată prin minte s-o aibă în faţa unei finlandeze, apoi sufereau un fel de micşorare, încetul cu încetul, metru cu metru, iar din port până în centrul Helsinkiului deveneau deja la fel de mici ca la plecare, somnoroşi şi evazivi, iar cei care mergeau mai departe îşi păstrau aerul acela şi în vagonul-restaurant al trenului...

Făceam tot mai des excursii pentru cumpărat ţigări şi călătorii de recreere. Când întrebările presante ale lui Hukka mă stresau prea mult, când răspunsurile pe care nu le dădeam mă împiedicau să respir, rămânându-mi înţepenite în gât, plecam, mă năpusteam în port şi porneam la drum. Mâncatul nu era întotdeauna suficient – şi, pe deasupra, ieşeam mai ieftin aducând mâncare, medicamente, ţigări şi alcool.

Cu fiecare călătorie, remarcam că existau tot mai puţine urme ale lumii mele, ceea ce-mi sporea frecvenţa drumurilor. Trebuia neapărat să merg mai des de o dată pe an. Multă vreme mersesem o dată pe an, vara, apoi luasem o pauză de câţiva ani, când mă mutasem de-

acasă, însă din cauza alimentaţiei mele nu voiam să merg cu mama, dar nici singură, şi Irene nu mai exista. Când m-am întors acolo, după acea pauză, m-am speriat şi m-am îngrozit: poate că vedeam cutare sau cutare clădire pentru ultima oară. La fel şi piaţa aceea. Jeleam fiecare casă de lemn demolată şi perdelele din dantelă îngălbenită de la ferestrele ei, fiecare nouă reclamă îmi rănea ochii, cu toate că aceleaşi afişe nici măcar nu-mi atrăgeau atenţia la Helsinki, aproape intram cu capul în fiecare ghiveci agăţat în faţa uşilor caselor. Pavajul fusese refăcut. Drumurile fuseseră nivelate. Erau mai puţini oameni pe stradă şi mai multe maşini, clădirile de pe dealul Toompea deveniseră birouri şi ambasade. Clădirile de pe Toompea, ai căror locatari fuseseră deportaţi în Siberia la instalarea puterii sovietice şi în locul cărora veniseră ruşi, radiourile care pârâiau...

...bătrânele stau pe bănci în faţa caselor, ca orice alte bătrâne rusoaice din toate colţurile Rusiei, estonienele n-ar face niciodată aşa ceva, estonienele lucrează tot timpul, rusoaicele sunt leneşe, nu-i de mirare că kui venelane*, „ca rusul”, e o înjurătură des folosită, referindu-se la orice e vulgar, de la felul de-a te îmbrăca sau de-a bea la acela de-a face zgomot... copiii aleargă în pantaloni scurţi maro sau în rochii atât de scurte încât*

ai crede că sunt cămăşi, pisicile vin şi pleacă, îndrăgostiţii privesc acoperişurile Oraşului Vechi din foişorul de lângă catedrală, biserica ortodoxă e chiar după colţ, dar i se spune „biserica rusească” şi nimănui nu-i place. Cei ce vin aici să privească oraşul mănâncă îngheţată, vândută în vafe cu gust de carton, nu de vanilie, cum ai putea crede după felul în care arată, sau pe băţ, fără glazură, ambalată în hârtie ce aminteşte de nişte coli de desen muiate, iar ambalajele astea zac împrăştiate peste tot şi nimeni nu le strânge, deşi există personal de întreţinere – femei trecute de vârsta pensionării, care îşi târşâie picioarele de colo-colo, cărând după ele o găleată şi o mătură pe care nu le folosesc.

Ţiglele de pe acoperişuri se sparg, nimeni nu le repară, pe scările oraşului duhneşte a urină, nimeni nu le spală, uşile de la intrarea clădirilor nu se mai închid cum trebuie, însă nimeni nu le repară nici pe astea, marchetăriile din lemn, vopseaua, basoreliefurile, ghipsurile, totul se desprinde, podeaua de piatră originală e de nerecunoscut sub murdărie, carii găuresc balustradele de lemn, în fiecare colţ sunt rahaţi de om, totuşi nici eu n-aş folosi toaletele publice, nici mama nu m-ar lăsa, mama nu încetează niciodată să se minuneze cum de rusoaicele care le folosesc reuşesc să-şi ţină

echilibrul pe marginea vasului de toaletă cu trupurile lor durdulii şi tocurile lor ascuţite, pentru că era imposibil să găseşti vreun vas de toaletă fără urme de tocuri pe margine...

1952

Edgar s-a împuşcat când a fost prins.

Richard nu a fost găsit.

August a fost executat.

Sofia nu plânge.

Cu cât mergeam mai des în Tallinn, cu atât voiam mai mult să-i povestesc lui Hukka despre lumea mea. Mi se întâmpla, fără îndoială, să-i povestesc despre Tallinn tot felul de banalităţi turistice, însă obiectivitatea, detaşarea, clişeele lor ascundeau esenţialul, lucrurile din care Hukka ar fi putut vedea, ar fi putut vedea întocmai, marea clipocind în portul din Tallinn şi cât de plăcut era să mănânci într-o zi de vară toridă la Kullassepa Kelder, să umbli desculţ pe podeaua pietruită, să inspiri aerul rece, medieval, al pivniţei şi să te plimbi printre casele de lemn căzute în paragină din Kopli.

Nu, Hukka nu vedea toate astea şi asta era extrem de enervant. Dar în acelaşi timp liniştitor, pentru că îmi oferea o ocazie de a-l ţine pe Hukka la distanţă, şi aveam mereu nevoie de noi mijloace, pe lângă cele vechi.

În ciuda certurilor, Hukka mă suna în fiecare dimineaţă ca să-mi dea sărutarea de dimineaţă şi în fiecare seară ca să-mi spună noapte bună, dacă nu ne petreceam noaptea împreună. Fie că eram împreună, fie că eram certaţi, sărutările de dimineaţă şi de noapte bună tot veneau. Nimeni nu făcuse vreodată aşa ceva când stăteam acasă. De aceea era cumva prea intim. Să-mi spună bună dimineaţa şi noapte bună şi apoi să mă sărute. Asta dovedea pur şi simplu prea multă atenţie pentru celălalt şi, prin urmare, prea mult ataşament. Mai ales după o ceartă. Oricare ar fi fost motivul ei.

Hukka le povestise deja despre mine părinţilor şi fraţilor lui, pe care eu nu voiam niciodată să-i văd, cu care nu voiam niciodată să vorbesc, ale căror guri ar fi putut pune întrebări de nesuportat. Totuşi nu era obligatoriu să întrebe cineva ceva. Nici unul dintre prietenii lui Hukka nu mă întrebase nimic. Deci existau şi astfel de oameni. Oameni pe care nu-i interesa altceva în afară de ce muzică urma sau ce studiam. Din păcate, rudele nu sunt astfel de oameni.

Cu Hukka, era întotdeauna prea multă intimitate.

Prea multă intimitate pentru Tallinn.

Când Seronilul şi Seromexul mi-au afectat libidoul alimentar, mi-a trecut prin minte un gând curios legat de

smântâna estoniană, unul dintre alimentele pe care nu le mai mâncasem de mult timp, şi anume dacă îmi mai aminteam ce gust avea, oare nu-mi plăcuse grozav la un moment dat? Şi-apoi, din pură întâmplare... mama s-a nimerit să aibă o pungă cu smântână acasă. Nu mai lipsea nimic în afară de asta pentru tarta mea cu pere. Trebuia să o iau. Nu exista alternativă. Am deschis punga – *hapukoor*[67] era ambalată într-o pungă de plastic –, am vărsat conţinutul într-un bol, am adăugat zahăr... gustul acela! Bunicul mânca în ultimii ani numai smântână cu zahăr. Gustam şi eu uneori... Era acelaşi gust. Pe care îl căutasem dintotdeauna.

Încântată, am descoperit că halvaua şi *kohukesed*[68] reveniseră, după o pauză îndelungată, în magazinele din Tallinn. Când aveam cinci ani, se găseau din belşug prăjituri cu marţipan proaspete, halva şi batoane cu brânză dulce. Apoi toate astea au dispărut din magazine. N-am mai văzut aşa ceva de cel puţin cincisprezece ani. La fel se întâmplase şi cu multe alte tipuri de bomboane de ciocolată pe care obişnuiam să le mănânc, dispăruseră complet, apoi reveniseră încetul cu încetul pe rafturi. În fiecare călătorie descopeream vreo veche iubire apărută iarăşi în magazine. Le căram

[67] Smântână (în est., în orig.).

[68] Baton cu brânză dulce (în est., în orig.).

nerăbdătoare la mine acasă, le depozitam în valizele de sub pat şi eram mulţumită că reînviasem gusturile minunate de odinioară. Din cauză că nu-mi aminteam exact toate numele, gustam din fiecare. De îndată ce recunoşteam gustul, cumpăram câteva kilograme de bomboane din acelea. Aveau exact gustul pe care gura mea se aştepta să-l aibă, făceau parte din lumea mea pe cale de dispariţie, chiar dacă acum ambalajele erau din staniol şi nu puteai desprinde foiţa de staniol de hârtie, ca la bomboanele Teekond, pe care le mâncam când eram mică. Hârtia lor era albă, cu capetele verzi, iar în mijloc avea o bucată de staniol auriu. Majoritatea bomboanelor erau ambalate la fel şi erau mari, toate de aceeaşi dimensiune, mai puţin cele din cutiile cu bomboane de ciocolată, *kompvekit.*

Acum, dimensiunea bomboanelor se occidentalizase, adică se mai micşorase, dar din fericire nu prea mult. Vechile caramele îşi schimbaseră şi ele forma, nemaifiind pătrate, ci dreptunghiulare. Înainte erau ambalate aşa cum se ambalează cadourile, dar acum hârtia argintie se desfăcea răsucind capetele, şi nu se mai numeau Kiss-Kiss, ci Sonja sau Ronja. Deja începeau să se găsească puţin câte puţin şi prin Finlanda, mai întâi la Prisma, la 10 sau 20 de mărci punga de 400 de grame. La schimbarea mileniului, mergând prin centrul comercial

din pasajul de sub gară, nu puteai să-ţi dai seama care dintre bomboanele vărsate erau finlandeze şi care erau estoniene, nici după gust, nici după ambalaj. Cele care aminteau de aromele lumii mele se mai găseau doar dincolo de graniţă, deşi începuseră să se vândă în pungi de 200 de grame în magazinele alimentare; în curând se vor vinde în pungi de 170 de grame, ca în Finlanda, şi îmi vor aminti tot mai puţin de lumea mea, deşi gustul va rămâne acelaşi.

Îmi făceam griji. Se vor pierde oare toate aromele ţărilor baltice? Fiecare cutie de maioneză ar putea fi ultima. Nu puteai şti. Hukka nu înţelegea deloc de ce trebuia să car smântână, maioneză, ciocolată, şprot, varză acră şi alte chestii de genul ăsta, astfel încât a doua zi nu mă mai puteam urni din pat fără ibuprofen pentru durerea de spate. Preţul mai mic nu era o explicaţie mulţumitoare. Hukka oricum n-ar fi înţeles că poţi să-ţi dai atâta osteneală pentru aşa de puţin. Şi nici măcar nu-i mărturiseam câte cutii de varză acră căram de fapt.

Trebuia să încerc să depozitez toată mâncarea asta până anul următor, ca să pot păstra mirosul ei în casă cât mai mult cu putinţă. Printre alimentele din lumea mea se numărau mâncăruri „sigure” şi mâncăruri

„periculoase”, de la supă de varză la smântână. Sigur, când eram mică, mâncam supa de varză cu multă smântână. Supa se vindea în borcane de sticlă, iar în oală mai turnam, pe lângă conţinut, atâta apă câtă încăpea în borcanul gol. În Finlanda, varza acră era scumpă la vremea aia, se vindea în cutiuţe de plastic de 200 de grame şi era mult prea proaspătă ca să fie bună, însă mama cumpăra când voiam eu, pentru serile întunecate când tata era din nou plecat pe undeva prin Rusia, iar noi două rămâneam singure. Puteam mânca oricât de mult voiam din supa de varză acră. Mai târziu am învăţat să fac cea mai bună supă de varză acră din lume, care nu era doar bună, ci şi sigură, dacă nu puneam carne şi smântână. Chiar dacă ştiam să gătesc singură supă, nu reuşeam cu nici un chip să fac varză acră, şi asta era enervant.

Pentru prima oară în ani de zile, am cumpărat din Tallinn – pe 16 martie 2001 – o cutie cu bomboane de ciocolată, pe care le cunoscusem sub numele de Linnupiim[69], dar care acum se chemau Reverance şi erau de cel puţin trei sortimente diferite. Am deschis cutia: înăuntru erau unsprezece bomboane de ciocolată. Unsprezece! Bomboanele erau aşezate într-un ambalaj de plastic alveolat, la fel cu cele din Occident.

[69] Lapte-de-pasăre (în est., în orig.).

Unsprezece! Cutia pe care o ştiam eu era plină ochi de bomboane înghesuite una în alta, fără compartimente despărţitoare din plastic, şi trebuia să aibă vreo jumătate de kilogram, dar pe asta scria 130 de grame, cu toate că în rest cutia era la fel. Mă simţeam dezamăgită. Păcălită. Unde erau bomboanele mele cu lapte-de-pasăre?

Mai târziu, am făcut o călătorie în afara Tallinnului şi am dat peste un mic magazin unde se găseau atât bomboane Linnupiim, cât şi Reverance. Ambele! Deci cele originale nu erau scoase din circulaţie. Se mai fabricau încă... De ce nu se găseau şi în Tallinn? Ce minunat! Încântată, am cumpărat zece cutii de Linnupiim.

Noile dimensiuni ale bomboanelor nu erau pe placul meu. Nici ambalajele de-a gata. În Helsinki, puteai să-ţi oferi luxul de-a spune că vrei 100 de grame de caşcaval şi de-a primi apoi 100 de grame. În plus, de ce lucrurile de dimensiuni mai mici sau în cantităţi mai mici costau mai mult decât cele mari, păstrând proporţiile? Alta era când preţul pe kilogram rămânea acelaşi, fie cumpărai 50 de grame, fie un kilogram era totuna. În cazul ăsta, nu plăteai mai mult dacă luai mai puţin. Ca bulimică, n-ar trebui să cumpăr pachete mai mari ca să fac economii, aşa aş scăpa poate de unele sesiuni. Iar o femeie de 50

de kilograme n-ar trebui să fie mai valoroasă decât una de 80.

Într-adevăr, în URSS nu existau măsuri la haine pentru toate femeile, însă lipsa lor avea drept efect faptul că nimeni nu-şi imagina că hainele care se găseau în magazine, sau hainele în general, ar putea corespunde corpului cuiva. Prin urmare, nu aveai cum să deduci care puteau sau trebuiau să fie dimensiunile unei femei obişnuite. Hainele făcute de-a gata nu puteau crea mitul corpului pe care toate trebuiau să-l aibă, dar puţine îl aveau într-adevăr, precum în ţările vestice. În URSS, nici măcar nu existau manechine, iar singurele din Estonia se găseau în vitrină la Kaubamaja, în Tallinn.

1952

Katariinei îi place să se joace în sufrageria familiei Remmel, fiindcă acolo sunt canapele şi scaune grozav de frumoase şi de moi. Poate sări pe ele, atunci când părinţii nu se uită. Au arcuri bune.

Fetele familiei Remmel au haine frumoase. Atât de frumoase, încât toţi întorc capul după ele prin oraş. Cum Katariina e puţin mai mare, Sofia îi şopteşte că familia Remmel luase hainele din casa soţilor Rõug, după ce Aino şi Eduard Rõug fuseseră trimişi în Siberia împreună

cu copiii lor. Despre asta nu se vorbeşte mult, deşi toţi ştiu. Cine şi ce şi din a cui casă mersese să ia. Întotdeauna „merseseră să ia”, niciodată „să fure”, „să golească”, „să şterpelească”, mereu doar „merseseră să ia”.

Karla apucase să intre în atâtea case, că nimeni nu putea spune cu lucrurile cui şi-o umpluse pe-a lui – se ştia doar că acasă la el multe camere erau încuiate, cu perdelele trase, iar dinăuntru nu se vedea nici o lumină. Nici un musafir nu putea intra acolo. De mai mulţi ani, Elfriide, soţia lui Karla, îi ducea soacrei, mamei lui Arnold, lână de oaie, din care aceasta torcea lână pentru tricotat ca să-şi câştige traiul. Karla şi Elfriide nu avuseseră niciodată oi, nici n-aveau să aibă vreodată, şi nu cumpăraseră lână din altă parte. Datorită acelor bani, Katariina a primit pantofi noi pentru şcoală. Iar bunica ei torcea şi torcea şi torcea până la capăt, însă nu uita niciodată să scuipe în ceaiul pregătit pentru Elfriide, nora ei dragă. La fel făcuse şi cu ceaiul soldaţilor ruşi pe care trebuise să-i găzduiască mai demult. Şi mereu punea sare în zaharniţă în loc de zahăr. Aşa le servea ceaiul.

Ne întorceam iar de la bar, cel din apropierea staţiei de taxiuri unde ne întâlniserăm prima oară. Eu chicoteam, Hukka râdea, ne opream întruna după câţiva paşi să ne sărutăm. Era deja patru jumate dimineaţa, iar seara

fusese veselă, plină de alcool şi de belaruşi. M-am dus să cumpăr ţigări de la chioşc, iar Hukka s-a dus să ia ceva de mâncare. A ajuns primul acasă, stătea deja pe canapea şi mânca. La chioşc fusese o coadă atât de mare, încât ajungeam abia acum. Hukka a venit să-mi deschidă uşa, dar s-a întors pe canapea înainte să-mi pot da măcar jos haina, de parcă nici nu s-ar fi mişcat de-acolo, nici nu se uita la mine, doar mânca. Am rămas în picioare lângă uşă, însă Hukka n-a întors capul. Gâtlejul începea să mi se strângă, am înghiţit în sec, mi-am dres glasul ca şi când ar fi ajutat la ceva, m-am apropiat în sfârşit de canapea, stăteam dinaintea mesei, în picioare. Hukka mânca dintr-un hamburger, în timp ce altul era încă pe masă, în ambalaj.

Ce mai e acum? Hukka s-a uitat la mine. N-am zis nimic. Mi-am înghiţit plânsul şi saliva pe care mi-o stârnea chifla aia acoperită cu susan.

Vrei să plec acasă?

Hukka a rămas uimit de întrebarea mea, de faptul că nu păream să mă simt bine-venită acolo.

Cum adică?

Înainte, Hukka mă lua în braţe şi mă săruta de cum intram pe uşă, mă aştepta. Am spus asta cu o mină bosumflată.

Dar mi se răcea hamburgerul!

Deci e mai important decât mine?

Dacă ai mânca şi tu ceva, te-ai simţi mai bine. Nu te-ai mai plânge.

Nu vreau să mă simt mai bine.

Trebuie să mănânci.

Nu mănânc. Nu îndrăznesc.

Măcar nişte pâine.

Mai ales nu pâine.

Ei, atunci ceva dulce. Ca să te simţi mai bine, să nu te doară capul.

Dar nu mă doare capul. N-am spus asta. Hukka auzise greşit.

Hukka voia să încetez cu jocul ăsta, să-i spun direct că mă enervasem din cauză că nu-mi oferise un hamburger.

Dar nu era aşa!

Hukka a râs, aşa, prefă-te. Un hamburger, asta voiam. Uite, ia-l pe ăsta.

Nu!

Acum chiar mă înfuriasem. Da, Hukka avea dreptate. Dar n-aş recunoaşte asta niciodată. Mâinile îmi tremurau de neliniştea ce precede o lovitură pe care ai chef s-o dai de mult. Cu ce drept mânca fără să-i ofere unul dintre hamburgeri prietenei lui? I-am spus că e un mojic şi-un zgârcit.

Ia măcar ceva. Trebuie. Măcar puţin.

Nu trebuie. Nu trebuie niciodată să mănânc.

Măcar acum.

Nu!

Încercam să-mi domolesc furia provocată de faptul că al doilea hamburger nici măcar nu era pentru mine. Hukka avusese de gând să-l mănânce şi pe acela. Ca şi când n-ar fi fost nimic. Totuşi ştia că n-aş fi acceptat să mă ating de blestemăţia aia, nu acolo era problema. N-aş mărturisi niciodată cât de mult mă enerva faptul că Hukka nu avusese de gând să-mi dea mie al doilea hamburger.

Dar dacă... Hukka avea o privire şireată.

O cunoştinţă de-a lui Hukka mersese cu vaporul şi îi adusese o cutie mare de ciocolată Toblerone albă, de 400 de grame. Hukka nu voia s-o mănânce, fiindcă nu-i plăcea ciocolata albă, nu era bună pentru dinţi, dar cineva trebuia s-o mănânce, altfel avea să expire. Hukka mi-a făcut nonşalant cu ochiul. Ar putea să mi-o aducă din dulap chiar acum.

Încetează.

Atunci trebuie s-o arunce la gunoi?

Nu!

Atunci ai vrea poate s-o mănânci?

Dacă o mănânc, o mănânc toată.

Nu ai voie s-o mănânci toată. Doar două bucăţi.

Nu vreau două bucăţi!

M-am dus la fereastră să fumez şi am rămas acolo, ca să nu încep să tremur.

Chiar trebuie s-o arunce la gunoi? Închipuie-ţi, în gură... Ai putea lua o bucată, să guşti...

Am spus „da” înainte să mă pot împiedica.

Dar ştii ce... Nu am!

Hukka a-nceput să se hlizească şi a scos un râgâit.

Am izbucnit în plâns.

Chiar dacă lacrimile îţi umflă faţa şi îţi întind machiajul, nu mă puteam opri, voiam neapărat să ies, să plec, ce conta dacă dincolo de uşă era strada, iar pe stradă – oameni, şi toţi m-ar vedea plângând, cu părul ciufulit pentru că mă zbătusem când Hukka încercase să mă reţină, cu mucii prelingându-se pe bărbie, nu mai avea nici o importanţă, nu mai avea nici o importanţă.

Hukka sau oricine altcineva m-ar fi făcut în mod normal să stau cuminte la locul meu, dacă m-aş fi pus pe plâns, pentru că sub nici o formă nu m-aş fi expus privirilor altora plânsă şi atât de vulnerabilă. Dar acum, asta nu părea să mai aibă vreo importanţă. Nu mă mai priveam din afară, făcându-mi griji pentru machiajul care curgea şi mucii care se prelingeau sub gulerul bluzei. Nu-mi păsa de ochii roşii, eram gata să mă năpustesc afară.

Nu stăteam lângă mine să-mi spun: Anna dragă, nu poţi ieşi afară cu faţa asta. O faţă pe care se vede ce simţi. Anna nu ar face aşa ceva niciodată.

M-am urcat direct în tramvaiul gol de dimineaţă care mergea în port, iar în port m-am îmbarcat pe un catamaran care m-a dus la Tallinn. Nu aveam bagaje cu mine. Doar geanta în care erau un carnet, ţigările, paşaportul, portofelul şi pudriera, a cărei oglindă se desprinsese şi căzuse cine ştie pe unde. Totuşi, genţile mele au fost întotdeauna considerate bagaje, pentru că în ele se găsesc ac şi aţă, agrafe, plasturi, şerveţele, pixuri, pliculeţe de ceai, bomboane de gât, gumă de mestecat, calmante, Diazepam, Seronil, Xanor, îndulcitor Hermesetas, un briceag, bonuri de peste tot şi cosmetice pentru orice situaţie... Fusese mereu important să fiu oricând gata să plec oriunde. Să fiu mereu pregătită, orice s-ar întâmpla. La fel cum mai demult, acasă la bunica, strângeam în braţe valiza mea cu Pippi Şoseţica, aşteptând să se întoarcă mama de la cules de ciuperci.

Pentru călătoriile planificate, pe lângă toate astea mai trebuia să iau cu mine multe altele la fel de necesare, şi totul trebuia pus în bagajele de mână, pentru că niciodată nu puteam şti unde aveau să ajungă valizele, dacă ar fi fost furate sau dacă s-ar fi pierdut? Valizele se schimbau atât de uşor din greşeală, se putea întâmpla

orice. Asta mă învăţaseră numeroşii ani de călătorii în Uniunea Sovietică. Şi pentru că niciodată nu poţi fi sigur dacă te vei întoarce de unde ai plecat, cel mai bine e să iei cu tine bagaje făcute ca şi când nu te-ai mai întoarce niciodată.

Era ultima noastră ceartă.

Cu o zi înainte de ceartă nu mâncasem altceva în afară de supă de şvaiţer, care are 210 calorii la 70 de centilitri. Pe pungă scria că ajunge pentru două persoane, adică porţia era de 50 de centilitri, dar am adăugat mai multă apă, ca să obţin mai multă supă. Glicemia scăzută îmi făcea capul să ţiuie. Romul cu Pepsi Max era o combinaţie bună în astfel de situaţii, pentru că Pepsi Max nu are multe calorii, iar alcoolul şi acidul taie foamea de minune. Asta mă făcea să mă simt bine.

Hukka aranjase liniile pe-o oglindă şi rula bancnota în chip de pai... Iggy Pop cânta *home, boy, home, boy, everybody needs a home*[70]. Era vineri, a sunat un oarecare Göran, un cunoscut de-al lui Hukka, şi l-a întrebat de amfetamină, apoi a venit în vizită şi şi-a făcut loc lângă mine la fereastră ca să fumeze. Jos, pe strada Aleksis Kivi, se învârteau mai multe fete şi aceleaşi maşini ca în fiecare zi.

---

[70] Acasă, băiete, acasă, băiete, toată lumea are nevoie de-o casă (în engl., în orig.) (n.r.).

Göran a luat castronul cu porridge de la micul dejun de pe masa din bucătărie şi s-a apucat să arunce câte un pumn în stradă, ţintea, nimerea, râdea, ţintea iarăşi, nimerea iarăşi, râzând întruna. Hukka a venit lângă el să vadă ce făcea, cum arunca cu mâncare în femeile care mergeau pe trotuar. Hukka a rânjit când a văzut cum fugeau femeile să se pună la adăpost, ţinându-şi mâinile deasupra capului. Lângă trotuar a oprit o maşină din care a coborât o fată pregătită de petrecere, iar Hukka a aruncat cu ultimele resturi de porridge în ea, ceea ce i-a făcut pe Göran şi pe Hukka să râdă în hohote, eu m-am dus să mă aşez în bucătărie, curând Hukka a venit să ia mai multe chestii din frigider, iaurt şi lapte bătut, apoi s-a întors în fugă alături de Göran, la ambuscadă... Din când în când hohoteau atât de tare, că îşi ratau ţinta, însă loviturile ratate erau aproape la fel de distractive ca şi cele reuşite, judecând după râsetele lor, poate că fetele fugeau la fel de speriate când zăreau ceva împroşcând pavajul lângă ele... Hukka m-a strigat să vin să văd, dar eu m-am refugiat pe un colţ al canapelei din camera de zi şi am mâncat toţi biscuiţii săraţi, iar când s-au terminat, mi-am luat haina şi geanta şi am ieşit în hol, Hukka şi Göran se distrau de minune, nici n-au observat când am plecat.

Mă învoisem să-i îndeplinesc lui Hukka o mică dorinţă, fără să-mi spună dinainte despre ce era vorba. Bineînţeles, sărbătoream o aniversare a iubirii noastre şi... Eram împreună de un an şi jumătate. Iar Hukka îşi ţinuse promisiunea, şi anume că astăzi nu ne vom certa, nu vom vorbi despre lucruri neplăcute, nu îmi va pune întrebări la care nu ştiam să răspund.

M-am învoit să-i îndeplinesc dorinţa drept cadou, dar pentru seara aceea i-am pregătit şi mâncarea lui favorită şi capodopera mea, plăcintă cu ton. Mai încercasem să-i servesc lui Hukka multe dintre mâncărurile mele preferate, zece feluri diferite de varză acră, halva, sos cu hrean şi alte amintiri estoniene din copilărie, dar Hukka nu fusese prea încântat, nici măcar nu gustase. La rândul lui, Hukka încercase să mă facă să mănânc cârnaţi, crenvurşti şi muştar de Turku, însă sosul de mere din care era făcut nu putea să înlocuiască gustul picant al muştarului estonian. O vreme, Hukka a umplut frigiderul numai cu cârnaţi, gândindu-se că aşa mă va obişnui cu gândul şi cu gustul, însă atunci am refuzat să mai pun gura pe ceva. Plăcinta cu ton era un compromis – mie îmi plăcea s-o gătesc şi lui Hukka s-o mănânce.

Doar o mică cerere. O dorinţă. Ceva care îi stătea de prea mult timp pe creier lui Hukka. De fapt, Hukka însuşi abia îşi dăduse seama, ceea ce era în sine grozav de

curios, pentru că dorinţa era destul de simplă. Jucaserăm multe alte jocuri. Mersesem la plimbare cu Hukka fără chiloţi, cu fustă lungă şi scurtă, fără ciorapi şi cu ciorapi desfăcuţi între picioare... chestii de genul ăsta, pe când încercam să ghicim ce-mi plăcea mie.

Dorinţa lui Hukka de aniversarea asta era s-o fac pe prostituata pentru el. Voia să-mi dea bani pe bune, pe care trebuia să-i iau pe bune, să-i vâr în sutien, voia să-l întreb ce i-ar plăcea. Trebuia să-i prezint lista mea de preţuri, iar apoi să fac ce dorea clientul. Puteam să vorbesc cu accent, ca o străină, i s-ar părea foarte excitant, vocea unei târfe de pe stradă, destul de ieftină, sigur aş şti. Putea chiar să mă culeagă de pe stradă, puteam să cobor să mă plimb pe-acolo ca şi când aş aştepta un client, ar fi mai real dacă ar veni cu maşina, s-ar opri lângă mine, ar deschide geamul şi ne-am înţelege la preţ, înainte să intru în maşină!

O prostituată străină.

L-am întrebat dacă voia să fiu thailandeză, suedeză, rusoaică, estoniană, neagră, albă.

Hukka voia doar să par cât mai autentică.

Sau poate voia să-mi vâre el banii în sutien.

Dar tu, Hukka, tu nu ştii că, pentru a părea cât mai autentică, ar trebui să-mi dai ciorapi sau filtre de cafea sau deodorant. Aşa ar fi mai real.

Acasă la bunica, la ţară, mai găseai încă recipiente de deodorant din anii ‘70 şi ‘80, pe care n-o lăsase inima să le folosească. Şampon – sticle rotunde de Elvital din anii ‘70 – şi câteva tampoane. În fundul unui dulap. Într-un bidon pentru lapte. Acolo se ţineau lucrurile de valoare. Mama şi cu mine le aduseserăm acolo.

...Femeile din Estonia se vând pentru o pereche de ciorapi... În Uniunea Sovietică trăieşti bine când ai o maşină, un apartament şi un amant finlandez...

Ieşiţi din capul meu.

Naşul meu şi prietenul tatei, Jussi, care după părerea mamei era cel mai urât bărbat din lume, ţinea un registru cu femeile sale din Moscova. În doi ani, 226 de femei.

Dacă nevasta cuiva din Finlanda venea în vizită, toată banda de colegi se însărcina să organizeze vizita, să cureţe orice urme şi să dea femeile afară. Chiar dacă nevasta era ţinută la distanţă, într-un alt hotel, tot trebuiau să-l golească de târfe pe cel în care locuiau înainte de sosirea nevestei şi să-l facă să pară un loc modest de odihnă. Amicii curăţau şi verificau toate locurile, fără să uite de restaurantul unde soţia era dusă

la masă, ca nu cumva să fie pe-acolo vreo femeie cunoscută.

Ieşiţi.

Asta le amuza pe estoniene, care îi numeau pe muncitorii finlandezi *lillad* – „violeţi”, cum li se spunea homosexualilor –, pentru că fiecare avea în geantă ciorapi sau alte haine pentru femei ca să le ofere cadou, pretinzând că erau pentru propria folosinţă, cum trebuia să fie tot ce se găsea în geanta unui muncitor.

Nevasta finlandeză ştearsă avea ciorapi mulaţi, până la genunchi, şi păr lins. Bărbaţii o supravegheau cum sorbea din băuturi.

Ieşiţi.

Când o rusoaică era aruncată noaptea pe holul hotelului doar în lenjerie, o primea alt finlandez.

Când mama şi cu mine umblam pe holurile din hotelul tatei, rusoaicele se uitau urât la noi, cu ură.

Femeia aia avea o fustă de piele asemănătoare cu una pe care tata o cumpărase odată din Seppälä. Nu exact la fel, dar aproape!

Tatei nu-i plăcea deloc că veniserăm la hotelul lui. Păşea la câţiva metri în faţa noastră şi era nervos. Mama ceruse să meargă acolo numai din răutate, pentru că ştia că tata nu voia un asemenea aranjament. Dar hotelul

Naţional era pentru noi un excelent punct de reper la Moscova, fiindcă era situat chiar în faţa Kremlinului, dincolo de Piaţa Roşie. Uşa camerei era încuiată, iar tata spunea că nu avea cheia la el. Mama i-a propus să ceară ajutorul supraveghetoarei de etaj, dar tata ieşise deja şi ne aştepta la 100 de metri de hotel.

M-am gândit că mama era slabă.

Dar nu era aşa. Mama ştia foarte bine că prea multe neveste plecaseră cu tot cu copii sau schimbaseră yala, astfel încât cheia bărbatului să nu se mai potrivească atunci când venea în concediu. Mama voia dinadins să se plimbe prin apropierea adreselor pe care le găsise printre lucrurile tatei. Tata se stresa şi se enerva, însă nu putea să arate asta, în timp ce mama râdea în barbă şi îl ruga să ne ducă la operă şi să stea la coadă la bufet în pauza dintre acte ca să ne aducă sufleu de ciuperci şi caviar.

1953

Stalin a murit.

1954

După colectivizare, nu mai e nimeni în sat care să nu facă parte din colhoz. Fiecare gospodărie trebuie să realizeze normele anuale de cereale, carne, lapte, ouă şi

lână – indiferent dacă în gospodărie se găsesc cele necesare pentru asta sau nu, cum ar fi oile pentru lână. Cei care nu făceau parte din colhoz aveau de realizat norme mult mai mari; acum acestea se micşoraseră şi se stabilizaseră, se credea chiar că aveau să dispară cu totul, fiindcă deja colhozul se pusese pe picioare, nimeni nu se mai revolta împotriva sistemului, situaţia se liniştise şi toţi îşi cedaseră de bunăvoie proprietăţile – în afară, potrivit legii, de o vacă, o oaie şi un porc. Dar în ciuda promisiunilor, situaţia devenise încă şi mai aberantă. Norma de cartofi trebuia îndeplinită folosind toate parcelele de pământ din jurul casei. La fel şi cea de cereale.

Sofia spune că ea va găsi altceva de mâncare, aşa că împarte laptele între Arnold şi copii, la fel face cu carnea şi untul. Copiii au nevoie de lapte. Iar bărbatul are mai multă nevoie de carne şi unt decât ea. Sofia nu are nevoie de toate astea. Va găsi cu siguranţă altceva.

Sofia ajunge la spital, unde i se face o perfuzie cu glucoză.

Comisia medicală o scuteşte pe Sofia de muncile mai grele din colhoz, însă pe cele uşoare le poate face. Asta nu-i aduce nici o uşurare, pentru că atunci Sofia nu mai are de unde să ciupească nimic. Cârpitul sacilor de cereale nu-i dă prilejul să strecoare nimic în cămaşă. Din

fericire, Arnold e pus să care saci plini cu cereale şi reuşeşte astfel să ascundă în cizme nişte făină pentru familie. Sofia nu mai e nevoită să-şi lase copiii singuri în timp ce lucrează, ca înainte: când spusese că nu putea merge să muncească la pădure, pentru că nu avea cu cine să lase copiii, reprezentantul partidului îi ordonase să-i lege de piciorul mesei în timpul zilei de lucru. Acum Sofia are timp şi să strângă de mâncare pentru vacă, ceea ce îi umple repede toată ziua. E absolut necesar, ca să le rămână şi lor nişte lapte după realizarea normei. Dacă nutreţul era mai bun, vaca dădea şi ea lapte mai bun. În schimbul laptelui dus la lăptărie, puteai cumpăra nutreţ, dar cantitatea era prea mică. Aceeaşi metodă era aplicată peste tot – nerealizarea normelor atrăgea după sine reducerea raţiilor de alimente, după care nu mai aveai nici măcar posibilitatea să te întorci în punctul de plecare. Depăşirea normelor ducea la ridicarea lor până când nu mai puteau fi realizate.

Pe lângă realizarea normelor, mai trebuie să plăteşti şi o cotizaţie de 216 ruble, cu toate că Arno nu primeşte nici măcar 200 de ruble pe an pentru munca la colhoz. Mai erau şi asigurările, şi taxele impuse celor necăsătoriţi şi celor căsătoriţi care nu aveau deloc copii sau nu aveau destui, adică cel puţin trei, dintre care

făceau parte şi Arno şi Sofia, 25 de ruble de căciulă. Totuşi, norma de lapte a scăzut de la 900 de litri până la doar puţin peste 100.

Numărul de animale e verificat la intervale regulate.

Reprezentantul partidului, Alfret Silm, merge din casă în casă şi scrie numerele: o oaie, o vacă, un porc. Katariina şi Linda ascund porcul în plus în camera din spate şi îl păzesc, îi dau de mâncare şi-l scarpină pe burtă, ca să stea liniştit cât timp e Alfret Silm acolo.

Alfret Silm nu e prieten cu Arnold şi cu Sofia, dar e amic bun cu Karla, atât de bun încât îl crede pe cuvânt când îi spune că nu are în grajd decât o vacă şi nici nu se duce să verifice. Uneori, din gospodăria lui Karla şi a Elfriidei se aude o gălăgie cam mare doar pentru o vacă şi-un porc, însă poate nu aude Sofia bine, pentru că Alfret, care a fost acolo, n-a găsit nimic în neregulă.

Nu mai pot să respir. Trebuie să mă opresc din vorbit.[71] Să-mi reduc trupul la tăcere, să-l întind la pământ ca sub o paletă de muşte. Nu mai cere prea multe. Încă puţin... doar puţin. Atât de puţin.

Sunt o bătrână în vârstă de un sfert de secol, ale cărei oase încep să se macine şi al cărei colesterol atinge valori neobişnuit de mari, ca orice bulimică sau anorexică ce se respectă. A cărei piele uscată se crapă şi

[71] Marguerite Duras, *C'est tout*, P.O.L., 1995 (n.a.).

se umple de broboane de sudoare, rece sau caldă. Sau, cel puţin, ca orice profesionistă. Ca oricine care cunoaşte lucrul ăsta atât de bine, încât nu poţi să te îngrijeşti de el, să i-l iei. E al meu. Doar al meu. Eu sunt imaginea lui şi el e imaginea mea – ne-am dat naştere unul altuia, însă dintre noi numai unul e gata să-l ucidă pe celălalt, iar acela nu sunt eu.

Nu mă pot hotărî să fiu nimic.[72]

Nu că n-aş fi încercat.

Mi-am cusut buzele şi am inventat pentru trupul meu o limbă în care kilogramele sunt cuvinte şi silabele celule, în care rinichii distruşi şi intestinele sfâşiate sunt reguli gramaticale – opuse celor din corpul unui nou-născut. Am tăcut şi am vorbit. Gâtlejul mi-e uscat şi aspru, bulimia face din orice un loc sălbatic, din pădurea tropicală face un deşert, încercările mele de-a cânta seamănă cu croncăniturile unei ciori, cuvintele sunt neclare, propoziţiile nu au sens, cum aş putea deci să înţeleg eu însămi ceva? Şi totuşi trebuie să fiu. Nu am scăpare. Trebuie să fiu. Trebuie să ştiu. Trebuie să ştiu ce simt. Trebuie să ştiu că sunt aici. Trebuie să înţeleg că acest trup se usucă, se evaporă, dispare, da, aşa face, dar atât de infinit de încet, încât călătoria spre inexistenţă e infinit de lungă, iar în timpul acestei lungi

[72] Idem.

călătorii ai răgazul să te gândeşti la tot felul de lucruri, chiar dacă nu ai puterea, chiar dacă încerci să nu te gândeşti, dai peste tot felul de oameni şi situaţii, degeaba te străduieşti să te dizolvi în negândire şi inexistenţă, călătoria e prea lungă şi ai nevoie de prea multă voinţă ca s-o duci la bun sfârşit, iar voinţa e existenţă şi existenţa – gândire. Ce călătorie nesfârşită.

Nu mai am gură, nici chip.[73]

Toate astea au dispărut înăuntrul oaselor. Şi-n adâncul oglinzilor din parcurile de distracţii.

Praful de pe drumul care duce acasă la mătuşa e numai bun pentru gâtlejul meu uscat. Drumul nu va fi niciodată reparat. Lângă abator, aceeaşi ţeavă e stricată ca acum cincisprezece ani. Scuipă abur exact ca acum cincisprezece ani; sovieticii nu s-au grăbit niciodată prea tare cu munca şi ceea ce era neterminat în Estonia la sfârşitul epocii sovietice a rămas neterminat.

Scârţâitul uşii mătuşii şi mirosul casei de lemn. Acelaşi miros de jilav ca în toate casele de lemn din Haapsalu, cu scări de lemn şi acoperiş de ţiglă. Aceleaşi uşi fără nume, ca în toate casele care poartă stigmatul puterii sovietice. Independenţa nu a repus numele de

[73] Idem.

familie pe uşile caselor, pe acestea erau trecute doar numerele, ca în Uniunea Sovietică.

Totuşi, lumina lămpilor a devenit mai clară, numărul de waţi a crescut. Holul de la intrare nu mai e atât de întunecos. Colacul vasului de toaletă a devenit mai alb. *Pravda*[74] nu mai serveşte drept hârtie igienică. Şi în cafenele, suporturile pentru hârtie igienică s-au modernizat, acum au suluri de hârtie, nu mai sunt cutiile cu hârtie de ziar tăiată în pătrăţele de 10x10 cm. Dar scândurile podelei sunt la fel, vopsite în maro. Aragaz şi sobă cu lemne, ca în aproape toate casele, două cuptoare care să împrăştie căldura. Mătuşa se felicită cât e ziua de lungă că nu i-a luat fiului ei apartament în noile clădiri, ci aici în cartier, dotat cu sobă cu lemne şi, prin urmare, o încălzire mai ieftină; nu mi-e clar dacă era vorba de costul combustibilului sau de uşurinţa cu care-l găseşti. Nu am puterea să ascult. Ameţeala mă vlăguieşte.

Apa de la robinet încă are o culoare ciudată. La şcoală, în Finlanda, aveam în clasă un băiat care mersese la Vîborg şi la Moscova şi povestea cu îngâmfare că acolo apa avea o culoare ciudată şi de aceea trebuia să te speli pe dinţi cu apă minerală. Nu mă

[74] Celebru ziar sovietic, publicaţie oficială a Partidului Comunist între anii 1918 şi 1991.

gândisem niciodată, înainte de asta, că apa aceea ar putea părea ciudată. Era pur şi simplu aşa, iar în Finlanda era altfel.

Aş putea încerca să văd dacă setea cumplită e la fel ca foamea cumplită. Unora dintre noi le place să le combine. Dar atunci trebuie să te asiguri că vremea nu se va încălzi mai mult, că nu va fi caniculă; astfel mi-ar creşte consumul de lichide şi, fiind deja deshidratată, aş ajunge imediat la spital, însă nu mă pot baza pe faptul că cei de-acolo ar înţelege despre ce-i vorba de fapt în cazul meu, că şi-ar da seama dacă sunt sinceră sau necinstită cu mine de obicei. Doar doctorii specialişti ştiu despre ce-i vorba în astfel de cazuri – însă chiar şi ei... Deşi Hukka ar spune că o asemenea părere ţine de aroganţa noastră tipică.

Hukka a dat greş.

O sarcină simplă, atât de simplă.

Iar el a dat greş la modul cel mai jalnic.

De ce-ar mai trebui atunci să-l sun pe Hukka?

Vechiul meu amant e cel mai puternic.

La naiba, atunci să mă aibă toată, toată şi de tot! Sărutările lui să-mi lase pe piele mici pete sau vase de sânge sparte, uneori coşuri apărute din senin şi vânătăi albăstrii, ca pe gâtul adolescentelor destrăbălate, să-mi

golească trupul de potasiu şi să-mi lase inima să tremure, albă, la fel de albă ca hârtia din care pare făcută pielea obrajilor mei... crăpată de uscăciune, în mijlocul confuziei hormonale şi al cuvintelor exotice de genul „amenoree” şi „lanugo”.

Mama m-a dus acasă la mătuşa. După părerea ei, aş face bine să mă odihnesc, chiar aici, în Haapsalu, unde n-am mai fost din copilărie, nici după declararea independenţei şi nici mai înainte, pentru că în timpul călătoriilor stăteam în Tallinn.

Nu mă lasă să-l sun pe Hukka şi nici pe altcineva. Nu sunt în stare să mă opun. Chiar dacă aş vrea. Stau întinsă pe canapeaua din sufragerie, înconjurată de ziare vechi, pentru că nu mi-am luat nimic de citit, nici nu aş reuşi să citesc ceva de fapt. Mi-am luat medicamentele şi trusa de machiaj cu mine, dar nimic altceva.

Mă concentrez să beau cafea şi să cântăresc 45 de kilograme. Mama nu înţelege prea bine despre ce-i vorba, deşi cunoaşte numele bolii. Iar eu nu-i spun nimic. Nu, nu e nimic în neregulă. Anna se simte doar puţin obosită. Atâta tot. Asta trebuie să aibă sigur vreo legătură cu anturajul meu deocheat. După părerea mamei, fiecare om din jurul meu e o companie nepotrivită. Fiecare încearcă să profite de mine, fie

sexual, fie financiar, sau amândouă odată, ca să nu mai vorbim de alte moduri la care mama nici măcar nu s-a gândit. De asta le trântea mereu telefonul în nas băieţilor care sunau să întrebe de mine, şi probabil ar fi făcut la fel şi cu fetele, dar nu putea, pentru că cea care suna era posibil să fie din aceeaşi clasă cu mine şi să sune în legătură cu şcoala, nu cu vreo tâmpenie neserioasă.

Mai întâi am venit singură în Tallinn. Absolut singură. După ultima ceartă pe care am avut-o, Hukka şi cu mine, ultima. Am plecat pur şi simplu, nici nu am spus unde. Am venit în Tallinn cu catamaranul, am ajuns în siguranţă, iar în port am sunat-o pe mama şi i-am spus unde sunt. Mama a venit şi m-a adus aici, acasă la mătuşa, în casa cu pereţi cenuşii cu miros familiar, în apropierea căreia castanele cad din copaci. Nu-i ciudat că dintre toţi oamenii am sunat-o chiar pe mama? Probabil nu-mi mai aminteam nici un alt număr. Am sunat-o pe mama şi i-am spus că îmi era foame. Anna e aici şi Annei îi e foame.

Am întins pe canapea şi pe podea mai multe reviste din anii ‘70 şi ‘80. Într-un număr destul de recent, aflat pe masă, e o ştire despre o femeie din Pärnu, care în 1972 făcuse terapie cu electroşocuri şi cu insulină pentru boala de care suferea, abia acum identificată drept

bulimie. Acum, această Maie, cu sănătatea ruinată de tratamente, cântărind de trei ori mai mult, având barbă şi pierzându-şi simţul tactil în mâini, îşi pledează cazul în instanţă, în speranţa că va reuşi cumva să repare situaţia printr-un tratament în străinătate. După părerea experţilor, e de înţeles că femeia nu mai are încredere în sistemul de sănătate din ţara ei.

Mă bucur că nu m-am născut cu zece ani mai devreme. Am decupat articolul din revistă şi l-am ascuns în carnetul meu. Apoi am aruncat revista în foc, să nu se prindă nimeni de ce decupasem din ea. De altfel, poate că nu mi-aş fi dezvoltat arta de a vomita şi de a scăpa de kilograme cu la fel de multă îndemânare, dacă nu aş fi avut acces la toate acele ponturi pe care le găseam în reviste şi în literatura de specialitate. Poate că nu aş fi descoperit deloc vomitatul. Poate l-aş fi descoperit, însă mai târziu. Sau poate m-aş fi gândit că toţi făceau asta, dar nu în public.

Mama îmi aduce un platou cu mazăre conservată – începusem să mănânc aşa ceva de când se servise la înmormântarea bunicului. Apoi, de fiecare dată când călătoream pe *Georg Ots*, mă aşezam la masă şi mâncam numai mazăre conservată, deşi mama era de părere că nu avea nici un sens. Dar trebuia să pun şi altceva în gură pe lângă dropsurile de fructe sau

bomboanele de *salmiakki* atunci când prânzul nu-mi convenea. Ca întotdeauna când nu voiam să mănânc ce era pe masă. Ca întotdeauna când obiceiurile alimentare şi regulile mele ciudate îi făceau pe oameni să alerge în toate colţurile oraşului căutând o anumită marcă de bomboane de *salmiakki*, o anumită marcă de mazăre conservată, tot soiul de lucruri foarte precise, pentru că altceva nu-mi convenea.

Mănânc mazărea bob cu bob, îl ridic pe fiecare între degetul mare şi arătător şi îl cercetez îndelung înainte să-l arunc în gură. Mama nu suportă să se uite cât de greu îmi e să mănânc, ci pleacă. Aş putea arunca totul pe fereastră, dacă stau să mă gândesc bine, mazărea are prea mult amidon, a devenit cam periculos de mâncat, dar mazărea conservată e un caz special – nu o tratez aşa. Mănânc tot.

Mai târziu mâncam, bineînţeles, mult mai multe lucruri de pe masă. Când eu şi Irene hotăram să mergem cu vaporul în Tallinn, posteam săptămâni întregi înainte şi ne planificam tot ce urma să mâncăm. De-abia puteam să dormim noaptea. Iar apoi mergeam şi goleam mesele.

Probabil că hârtia igienică de la mătuşa nu fusese din *Pravda* înainte, n-ar fi avut cum. De ce-ar fi cumpărat mătuşa un ziar în rusă? Deşi rusificarea dusese la faptul

că – din cauza lipsei hârtiei, după cât se spunea – ziarele şi cărţile în estonă erau publicate în număr cât mai mic, iar ca să cumperi ziarul *Edasi* trebuia să stai la coadă la chioşc cu o noapte înainte, nici mătuşa, nici bunica n-ar fi cumpărat ziarele ruseşti, care se găseau întotdeauna. Trebuia să fie ziarul *Edasi*. Sau *Õhtuleht*, sau ceva asemănător. În alte locuri, hârtia se putea să fi fost din *Pravda*, dar acasă la mătuşa sau la bunica ar fi fost cu siguranţă nepotrivit să faci hârtie igienică din *Edasi*, care totuşi era primul ziar în estonă – o adevărată ridiche, roşie pe dinafară şi albă înăuntru – şi singurul ziar pe care bunicul accepta să-l citească, celelalte erau pline de rahat, şi pe deasupra rahat roşu. *Pravda* a devenit deci sinonim cu hârtia igienică. Deşi eu n-am folosit niciodată aşa ceva, eu, mica domnişoară din Finlanda, bineînţeles că nu... *Domnişoara din Finlanda*... Mama cumpăra de la magazin şerveţele de hârtie, pentru că hârtia igienică adevărată care se găsea era mai aspră decât şerveţelele. *Domnişoara din Finlanda* era atât de cochetă, încât şi fundul şi-l ştergea cu cele mai fine şi mai albe şerveţele. Aşa de sensibil era fundul domnişoarei.

Domnişoara din Finlanda era atât de stilată, încât mama ei n-o lăsa să mănânce coaja de la pâine, ci o tăia, fiindcă atât de mulţi oameni atinseseră – bleah! – pâinea

în magazin, nefiind ambalată, atâtea lăptărese trecuseră să o încerce cu mâinile lor crăpate şi toate şanţurile de pe mâinile lor crăpate erau negre, ca să nu mai vorbim de unghii. De marginea lăzii atârna un cuţit, dacă doreai să tai pâinea în jumătate. Lângă el erau bucăţi de hârtie verzi sau albe, cu care să ţii pâinea când o tăiai. Era ridicol. Şi mai ridicol era că oamenii foloseau într-adevăr hârtia – ceea ce nu-i împiedica să pună pâinea direct în coşul metalic, cu o singură toartă şi niciodată în echilibru, pentru că toarta era fixată doar la un capăt, iar coşul de cumpărături era pus apoi pe podeaua şi mai murdară, pâinea pe tejgheaua murdară, după care casiera o atingea cu degetele murdare. Mânca mama pâinea cu coajă? Nu, o tăia... Sau nu, n-o tăia. Tăia coaja doar de pe pâinea pentru mine.

În bucătăria mătuşii sunt aceleaşi ceşti şi linguri ca înainte. Linguriţa de aluminiu învârte în cafeaua din cana cu buline – buline albe pe fond portocaliu. Nu-mi place portocaliul, nici verdele celorlalte ceşti. Mătuşa taie pâinea de colhoz. Cuţitul s-a înnegrit şi s-a tocit de uzură. Mătuşa îmi spune să iau şi pâine albă, *sai*. Dar nu iau nimic, nefiind în siguranţă ca să vomit. Pâinea de colhoz e *leib*. *Leib* se referă de obicei la pâinea de colhoz. Iar *sai* la cea albă.

În magazine nu mirosea niciodată a pâine. Nici la mătuşa acasă, nici altundeva. Nu ştiu cum mirosea pâinea de colhoz când era proaspătă. Era adusă la magazine în lăzi mari de lemn, care erau aşezate direct pe rafturi. Adică, nu erau rafturi, ci un cadru metalic pe roţi. Gustul pâinii de colhoz se schimba de-a lungul anilor. Dar mie nu-mi plăcea niciodată. Arăta ca săpunul şi nu era destul de coaptă, ca să intre în ea mai puţine ingrediente ca la o pâine standard. Avea un gust puţin acru, iar deasupra se punea unt fără sare, şi chiar dacă mai târziu nu m-am înnebunit după untul fără sare, pâine din asta am vrut tot timpul. Când eram mică, îi mai spuneam şi „pâine de vacă”, pentru că în general era folosită ca furaj pentru animale, oamenii cumpărau cu sacul pentru vaci şi porci; preţul era avantajos, atât de avantajos încât în cele din urmă a crescut; animalele nu puteau să mănânce altceva decât pâine făcută pentru oameni?

Nu mă dădeam în vânt după noile sortimente de pâine care îşi făceau apariţia prin magazine – pâinea împletită cu mac sau covrigii –, deşi ceilalţi erau gata să uite de pâinea de colhoz. Pentru mine, aceasta rămânea cea mai bună. Începea să fie cunoscută sub numele de „pâine la tavă”, *vormileib*, fiindcă *leib* ajunsese să însemne altceva decât pâine de colhoz; făina avea

treptat acelaşi gust cu cea din Vest, iar pâinea era preparată după reţete finlandeze, cu maşini finlandeze. Singura diferenţă pare să fie aceea că chimenul era şi este folosit mai mult ca în Finlanda. Doar pâinea de colhoz a fost cruţată de frenezia generală a ambalajului de celofan, rămânând cea mai ieftină.

1964

Cum Katariina este admisă la liceul din oraş, colhozul îi dă permisiunea de a pleca acolo.

Arnold e fericit că nu-i ia colhozul copiii, chiar dacă îi ia pe-ai altora.

La liceu, Katariina primeşte carnetul de elev, *õpilaspilet*, împreună cu un cod de conduită cu 17 puncte.

Regula numărul unu: Sarcina elevului este să acumuleze constant cunoştinţe şi competenţe, pentru a deveni un constructor al comunismului cu o educaţie şi o cultură diversificate.

Regula numărul patru: Elevul trebuie să respecte cerinţele moralei comuniste în tot ceea ce face.

Când colhozurile sunt atacate de gândaci-de-Colorado, se decretează la orele de biologie că cea mai mare cinste pentru un pionier e să adune gândaci-de-Colorado într-o găleată.

1968

Katariina refuză să treacă în formulare *colhoznici* la meseria părinţilor. Nici „agricultori” nu poate să le spună, după colectivizarea pământurilor. Katariina scrie în schimb „pensionari”. Fiecare va ajunge cândva pensionar.

1970

Richard are un nou nume, un nou loc de naştere, un nou loc de muncă, un nou apartament. Rusă vorbeşte de mult fără greşeală, prin urmare, nu e nici o problemă că în acte e belarus. Părinţii nu şi-i va mai vedea vreodată, dar cel puţin trăiesc bine în Estonia, el a făcut tot ce-a putut. Are deja propria lui familie, a întâlnit o fată roşie convenabilă, care aşteaptă un copil convenabil, iar apartamentul e convenabil pentru familia lor.

Fata e o comunistă înflăcărată, iar printre comunişti Richard nu riscă să dea peste vechi cunoştinţe, dacă mai e vreuna în viaţă în Estonia. Richard e în siguranţă în casa plină de murmure ruseşti, construită pentru

oamenii colhozului. Fata ţine cu zel întruniri acasă, primeşte medalii pentru munca eroică în folosul colhozului şi devine reprezentantă a partidului. De asemenea, fata organizează cine festive acasă şi e îngrozită când Richard, prima oară, vine la masă cu o cravată la gât. Dă-o jos imediat! *Fuu!* Superstiţie burgheză! Pe deasupra, băiatul cu care ieşise fata înainte fusese dat afară din Comsomol tocmai din cauză că purta cravată. Asta nu se va întâmpla a doua oară, nu ei, *fuu*, era atât de ruşinos! *Fuu!*

Din când în când se duc la Moscova la întruniri, însă acolo Richard nu este primit în restaurant pentru că nu are cravată. Nevasta a luat-o deja înainte, iar Richard nu ştie ce să facă, din fericire, şeful de sală are câteva cravate pregătite pentru astfel de situaţii, aşa că Richard reuşeşte să intre cu cravata de împrumut. De data asta, nevasta nu se supără, deoarece uneori trebuie să te îmbraci corect, bineînţeles... în unele locuri.

Nevasta apreciază privilegiile oferite de partid şi seara îi împărtăşeşte lui Richard visurile ei, ce frumos ar fi dacă ar putea şi ea, precum femeile de la Kremlin, să-şi comande ceva de mâncare de la cantina din Kremlin. Ar fi atât de frumos. Aştepta cu nerăbdare primăvara următoare, când trebuia să se ducă împreună cu partidul să se întâlnească cu proletarii din Paris. Se spune că

Parisul e atât de frumos primăvara! O, e atât de frumos, Internaţionala Comunistă! Franţa alături de noi în uniunea celestă a ţărilor socialiste. Partidul miroase a şampanie, a coniac şi a parfumuri franţuzeşti. A vile la malul mării şi a catifea roşie. *Proletari din toate ţările, uniţi-vă!*

„Puterea sovietică este calea către socialism pe care masele muncitoare au găsit-o, de aceea este calea cea adevărată, şi de aceea este invincibilă” – cu aceste cuvinte ale lui Lenin şi-ar începe discursul la Paris. Apoi ar continua vorbind despre marea realizare care era Estonia sovietică: *„La 1 000 de locuitori, există în Estonia mai mulţi doctori decât, de exemplu, în Anglia, în Franţa sau în Finlanda, fără să mai vorbim de alte ţări mai puţin dezvoltate! De asemenea, poporul nostru mănâncă mai bine decât în multe ţări capitaliste! Conform statisticilor din 1968, în Estonia s-au consumat 121 de kilograme de produse cerealiere pe cap de locuitor, potrivit nevoilor fiziologice optime trasate de Ministerul Sovietic al Sănătăţii, în timp ce în Statele Unite s-au consumat doar 101 kilograme pe cap de locuitor! Consumul de peşte pe cap de locuitor este de 23,8 kilograme pe an în Estonia sovietică, de 20 de kilograme în Suedia, de 11 kilograme în Finlanda, iar în Statele Unite doar de 6,2 kilograme! Pentru îndeplinirea planului cincinal actual, agricultorii*

noştri se servesc de 13 500 de tractoare noi, 2 600 de combine, 1 200 de buldozere şi multe alte maşini agricole. Cantitatea de îngrăşăminte minerale a ajuns la 865 000 de tone, cu 35 de procente mai mult decât în 1970! Ce mare realizare este Estonia sovietică! Astăzi putem sărbători împreună a 35-a aniversare a sa şi afirma că nu e de mirare că Estonia nu a vrut să se despartă de Uniunea Sovietică, ceea ce, bineînţeles, ar fi perfect posibil dacă ar dori-o, contrar minciunilor răspândite de propaganda anticomunistă. Uniunea Sovietică a salvat poporul Estoniei de la ruina sigură spre care guvernul burghez o îndrepta cu siguranţă! Aceasta este calea şi adevărul.”

Încep să răsfoiesc revistele vechi din jurul meu.

Mătuşa le păstrează pe toate, printre ele sunt şi multe reviste finlandeze pentru femei aduse de mama. Revistele *Burda* aveau mare căutare. Erau diferite, cu pagini lucioase şi colorate. Îmi amintesc vag că le-am răsfoit şi eu în copilărie, pentru că singura revistă pentru femei de-aici era *Nõukogude naine*, care avea poze puţine şi total neinteresante. Chiar şi după ce-am învăţat să citesc, a rămas la fel de neinteresantă. Ziarele de-aici aveau doar câteva pagini grosime şi ajungeau în cutia poştală îndoite sub forma unui caiet de şcoală. *Nõukogude naine* avea coperţi maro, pe cea din spate

erau de obicei flori, iar pe cea din faţă – copii sau uneori o lăptăreasă fără zâmbet. În interior erau poze cu ciuperci, fructe de pădure sau flori, în funcţie de anotimp. *Proletari din toate ţările, uniţi-vă* – asta scria pe prima pagină a fiecărui număr, însă abia acum observam asta. Revistele finlandeze pentru femei nu mă mai interesează, mai ales acestea care sunt toate la fel, unde Virpi Miettinen e arestată că a furat carne tocată, iar Eva-Riitta Siitonen povesteşte cum a reuşit să slăbească şi să-şi menţină greutatea.

Nõukogude naine publică regulat interviuri luate lăptăreselor, agronomelor şi piscicultoarelor, dar niciodată vreo poză completă a unei femei sau măcar una în care să se vadă forma corpului. În schimb, apar femei cu grebla şi coasa în mână sau la maşina de cusut, poze de grup ale muncitoarelor din fabrică, dintre care nu iese nici una în evidenţă, poze alb-negru de paşaport şi, în sfârşit, pe o copertă din ‘86 e o poză color a unei femei care are pe faţă ceva ce poate fi luat drept machiaj. Singurele poze întregi sunt cele cu copii. Rubrica medicală nu tratează decât probleme legate de copii. În fiecare număr sunt reţete şi modele de tricotat, dar nu se pomeneşte nimic despre diete sau gimnastică, mâncarea e pregătită doar pentru copii sau familie şi numai copiii pot avea probleme alimentare – *Ce să faci*

când copilul nu are poftă de mâncare. Cum să se ajungă la o asemenea situaţie? Poezii pentru copii sunt o mulţime, însă despre coafuri nu se vorbeşte decât atunci când e intervievată o coafeză – şi e de-a dreptul surprinzător că o astfel de meserie a fost considerată demnă de un interviu. Fiecare lăptăreasă îşi iubeşte munca şi nu îşi doreşte altceva, fiecare agronomă e mulţumită când poate să-şi dea toată silinţa spre binele colhozului, iar părerea lăptăresei – că o cămaşă cu mâneci scurte e o ţinută mai potrivită pentru lucru – este suficient de importantă ca să fie tipărită. Cuvântul „muncă” este fără îndoială cel mai des folosit, „frumuseţe” apare extrem de rar, iar „carieră” e practic inexistent. Sau nu, uite-l colo, în răspunsul la o întrebare despre cât de des poţi să-ţi speli părul, deşi n-are nimic de-a face cu slujba coafezei.

Vreau să vă văd grăsimea! Vreau să vă văd picioarele păroase şi hainele murdare de lucrătoare la măcelărie! Vreau să vă văd negii din care cresc fire de păr şi machiajul strident, despre care ai putea crede că nu exista, dacă te iei după pozele din reviste. Vreau să am în faţă mâinile care vă atârnă din mânecile scurte ale rochiilor şi inelele prea mici care vă intră în carne! Sau poate pe una dintre femeile alea care se plimbă de-a lungul străzii Viru, cu tocurile metalice şi fustele lor

scurte. Vreau să văd ceva de care îmi amintesc, ceva din lumea mea! Ceva din ceea ce caut. Vreau să văd măcar o poză a unei femei din Tallinn care păşeşte mândră pe strada Viru, cu o sacoşă de plastic pe post de poşetă într-o mână, iar în cealaltă cu o cutie de prăjituri, mergând în vizită... Unde sunt toate doamnele cu prăjituri, flori şi sacoşe de plastic, cu tocurile lor incisive! Vreau cutii de prăjituri şi de biscuiţi pe stradă, nu de pizza, ca în Finlanda! Unde sunt toate rusoaicele? Cele care umpleau strada legănându-şi şoldurile mari dintr-o parte în alta. Şi fustele plisate, până la genunchi, perfect întinse în partea de sus, pentru că burta şi fundul erau aşa de mari, încât nu mai rămânea loc de pliuri... şi sandalele cu curele, nişte simple sandale cu curele pe tocuri ameţitoare... rochiile din creton în culori vii şi rujurile de un roşu ţipător, fardurile de pleoape de un albastru ţipător, feţele tuturor femeilor pline de culori ţipătoare, fustele de creton până la genunchi, picioarele goale, mai târziu pline de vene varicoase, şi tălpile îngroşate în sandale, al căror model rămânea neschimbat de la an la an. Femeile mustăcioase, cu sau fără ruj, cu sprâncene negre-albăstrii vopsite de curând, toate cu aceeaşi nuanţă. Unde sunt clăile de păr atât de luuuuuuung, încât ar fi făcut să plângă orice finlandeză cu părul subţire ca inul, cocurile femeilor mai în vârstă, codiţele

celor mai tinere, cu funde enorme? Vreau mustăţi deasupra buzelor, picioare păroase, rochii de creton şi nu pantaloni, rochii de creton cu mâneci scurte, sandale şi călcâie crăpate, unghii de la picioare rupte şi groase, aluniţe şi coşuri, puncte negre pe toată faţa, pe nas, lângă nas, pe buza de sus, pe bărbie, din care se iţesc fire de păr la fel de negre precum cele de pe cap. Femei blocând străzile cu sânii uriaşi, negii, kilogramele şi plasele lor de cumpărături, cucerind trecerile de pietoni, luând cu asalt magazinul şi făcând statul la coadă imposibil pentru localnici, avalanşe de rusoaice, *Vene valitsus*, cum spunea mama, năvălesc precum „puterea rusă”, despre fiecare rusoaică ce invada toată strada mama zicea *tuleb kui Vene valitsus*, în aşa fel încât s-o audă toate matrioştele, nataşele şi svetlanele, chiar dacă probabil n-ar fi înţeles, trecând mai departe în rochiile lor de creton de la care nu-mi puteam lua ochii. Mama spunea că toate rusoaicele, atât de graţioase când erau tinere, se făceau cât nişte balene după ce năşteau. Dar asemenea balene mustăcioase nu mai există.

Şi de ce-i atâta linişte aici? Unde sunt toţi bărbaţii care ieşeau de la Steaua Vietnamului, de peste drum, şi se întorceau acasă împleticindu-se şi zbierând? Unde e Steaua Vietnamului, care arăta ca o şură, piaţa aia doldora de minunăţii, de unde bărbatul mătuşii se

întorcea cu file împachetat în hârtie sau cu o plasă de urechi de porc? Tot felul de mărfuri se schimbau acolo pe tărie, peşte, sau mai întâi pe bani şi apoi pe alcool. De locul în care se afla puteai să-ţi dai seama doar după cântece şi zarvă, pentru că nu existau ferestre luminate, ca să nu mai vorbim de vreo firmă.

Unde sunt maşinile armatei, care treceau spre cazarmă ridicând nori de praf pe drum? Unde sunt toate avioanele care zburau atât de jos?

Casa mătuşii este ultima înainte de zona destinată armatei, interzisă civililor vreme de cincizeci de ani. Cazărmile din cărămidă roşie sunt goale acum, drumul e năpădit de buruieni, ferestrele sparte şi uşile stricate sunt la fel ca-n alte sate abandonate. Marea e aproape, chiar acolo, la fel şi briza. Mă plimb pe plajă prin zona interzisă, nu e nimeni acolo, nu te pândeşte nimeni, cel mult nişte câini vagabonzi. Şi păsările. Fac picnic pe scările caselor părăsite, la marginea străzilor părăsite, pe iarba uitată a curţilor părăsite.

După ce se întunecă, sunt puţine lumini aici, nu există felinare decât în centru, totuşi indicatoarele şi-au reluat încetul cu încetul vechiul loc – după declararea independenţei, preţul fierului vechi ajunsese atât de ridicat, încât furtul indicatoarelor era profitabil. Rar trec

maşini între Tallinn şi Haapsalu. La fel ca înainte. Dar camioanele colhozurilor au dispărut, drumul a fost renovat, vehiculele nu mai sar, nici paraşocul maşinilor Volga nu mai loveşte asfaltul. Cum te deplasezi totuşi pe-aici? Unde sunt autobuzele? Unde au dispărut toţi copiii?

Un drum bine renovat duce până la Saaremaa. Pe marginea lui sunt indicatoare, deşi lumini nu există.

Zona militară e încă nefolosită, nimeni nu umblă pe-acolo, pentru că nu e nimic de văzut. Mă simt bine acolo. Bine ca să vomit. Poţi merge neobservat cu un coş de picnic acolo. În casa unde stăteam erau mulţi oameni şi o singură baie, iar pereţii erau subţiri, ceea ce e o situaţie dificilă pentru o bulimică. Nu mai vreau boacăne. Una era de-ajuns. Aceea de când am fost la ţară în weekend, iar eu stăteam întinsă în cameră, cu o cafea şi cu cele 45 de kilograme ale mele, afară era întuneric beznă şi trebuia să ies ca să vomit. Nu exista baie în casă şi singurul pământ îndeajuns de moale să fie săpat cu galoşii, singurul loc în care mă puteam feri de lumini era stratul de flori al mătuşii, însă pe întuneric nu mi-am dat seama ce era. După părerea mea, acoperisem gaura săpată destul de bine, pusesem şi nişte crengi deasupra. A doua zi dimineaţă, m-au trezit exclamaţiile mătuşii,

care se întreba ce se întâmplase cu stratul ei de flori. *Ce-i asta? Ce animal lasă asemenea urme?*

Miliţia nu mai este. Nu mai suntem urmăriţi. Ne putem mişca liber, dacă nu ne e frică de infractori.

Supermagazinul Tallinn e dotat cu lifturi panoramice, *panoramice*!

Roosikrantsi äri a devenit Spar.

De-a lungul drumurilor sunt reclame, pe străzi sunt reclame, reclame pe tramvaie, reclame luminoase pe acoperişurile din centru. Toyota! Honda! McDonald's! Când eram mică, nici măcar nu observam lipsa reclamelor de pe stradă, iar acum sunt răspândite şi pe clădiri. Singura firmă luminoasă din tot oraşul era cea de la hotelul Viru, făcând astfel din el Casa Albă a Uniunii Sovietice.

Lumea Annei nu mai există. Îngheţata nu se mai serveşte peste tot în aceleaşi cupe metalice, nici plasticul nu mai miroase urât. Mama nu mai trebuie să se certe cu sora ei, ca înainte. Acum mătuşa se ceartă cu sătenii rămaşi din cauza pământului bunicii. Satul bunicii s-a golit. Bunica a murit, dar pământul le-a revenit copiilor ei. Peste tot sunt colhozuri abandonate, clădiri goale, ale căror uşi atârnă deschise, mult beton gri. Din loc în loc, clădiri uimitor de verzi, al căror număr de ferestre intacte se micşorează în fiecare an, vopsea

sovietică ce se cojeşte şi ciment sovietic ce se sfărâmă... *Mizerie rusească... Mizerie rusească*... De fapt, în anii ‘80, colhozurile deveniseră sovhozuri[75], însă eu tot colhozuri le spuneam, şi nu eram singura. Pe deasupra, în vremea colhozurilor salariile erau mai bune, aşadar cuvântul suna probabil mai bine.

Profesionistele nu-ţi mai sar în ochi ca înainte. Mama n-ar mai putea să mi le arate cu un semn din cap, în cafenea sau în restaurant, femeia cu păr mare şi haine străine, blonda cu fustă mini şi pantofi cu toc după moda locului, dar cu jachetă străină, femeia cu părul clar vopsit într-o culoare de *import* sau cea cu ochelari de soare reflectorizanţi, care nu se găsesc aici? Când eram mică, nu ştiam să pronunţ cuvântul „prostituată”, nu-l reţineam şi mi se părea dificil, aşa că spuneam mereu „prostitotă” sau „prostută”. Sau doar „totă”. Hainele erau o dovadă clară, iar mai târziu am învăţat să recunosc şi alte semne. Privirea aia, femeia aia care se uita puţin cam prea lung la bărbatul de trei ori mai în vârstă decât ea, şi aia care mergea în felul ăla, alea care stăteau aşezate în felul ăla. Când eram la vârsta adolescenţei, cele mai multe târfe aveau haine albe şi negre, era o modă a târfelor, iar eu nu puteam să port nimic negru în călătoriile în Estonia, oricât de rock şi de

[75] Gospodărie agricolă de stat în Uniunea Sovietică.

punk ar fi fost în Finlanda. Şi chiar dacă acum mă simt bine în hainele mele albe şi negre, mi-e dor de mulţimea de târfe din jurul hotelului Viru.

Mi-e dor de zgomot.

Culorile vestice sunt false.

Vreau acasă.

Acasă, unde spun, mamă, mamă, iarăşi e acelaşi bărbat... Şi mama spune că nu trebuie să-i dau nici o atenţie bărbatului, să mă port ca şi când n-ar fi nimic, dar să vin repede să-i spun dacă bărbatul se mai vede pe undeva.

Acolo unde e acasă, mătuşa aşază în fiecare zi, la lucru, sacul de zahăr lângă găleata cu apă, pentru ca peste noapte să absoarbă apă şi să devină mai greu.

Acasă, vânzătoarea de la magazin bagă în buzunar costul sticlelor returnate, nu-l scade din preţul total, şi zdrăngăneşte rapid bilele abacului înainte şi înapoi, astfel încât cel din faţa tejghelei să nu ţină pasul.

Sucul de piersici e ambalat în borcane mari de sticlă, iar conacul din apropierea casei bunicii e transformat în administraţie a colhozului, tovarăşa Merike smulge decoraţiunile de pe uşile de lemn, pentru a uşura vopsirea lor, apoi se răzgândeşte, ia toate uşile şi le pune pe foc, frunze şi viţe de lemn vechi de sute de ani,

şi vrea altele blindate în loc, pentru că duşmanul ar putea încerca să intre prin efracţie în clădirea de bază a colhozului, dacă nu chiar s-o ocupe.

Acolo, acasă la mine, se respectă peste tot ora prânzului, când magazinele, birourile, muzeele şi toate celelalte sunt închise fie de la douăsprezece la unu, fie de la unu la două. Sau se poate să fie inventar, şi-atunci adesea magazinul se închide când are chef vânzătorul sau când are altele de făcut, sau când nu e nimic de vânzare în magazin sau când se vinde ceva pe sub mână. Judecând după numărul zilelor de inventar, în magazin ar fi trebuit să fie mai multă marfă decât ar fi încăput de fapt.

Acasă, ceştile de cafea din cafenele sunt desperecheate.

Ar trebui să rămân acasă? Sau, mai degrabă, în ce-a rămas din ea? Doar aici mi-am dorit mereu să fiu. Oare aici să fie locul unde vreau să slăbesc?

Alcoolul a fost raţionalizat în 1988, trebuia să iei cât puteai, chiar dacă nu-l foloseai, iar dulapul cu aşternuturi al mătuşii, chiar acesta din faţa mea, de pe peretele de lângă soba din sufragerie, se umplea de sticle de tărie, care deveneau o adevărată valută. La vremea aia, mătuşa făcea multe schimburi bune pe alcool. La fel şi cu tutunul: primeai cinci pachete de căciulă pe lună, în

Rusia, 300 de ţigări într-un sfert de an! Chibrituri erau puţine, mai ales dacă fumai şi stăteai într-o casă încălzită cu lemne – primeai cinci cutii de chibrituri pe lună dacă stăteai într-un oraş în care majoritatea caselor erau încălzite cu lemne. Dacă erau mai puţine case din astea, raţia de chibrituri era de cinci cutii pe un sfert de an.

Dacă era vorba de sărbători mari, de vreo vârstă rotundă sau de alte ocazii speciale, atunci primeai... cât să fi fost oare?... când a împlinit optzeci de ani, bunica a primit zece sticle de coniac şi cinci de şampanie, aşa fusese oare, nu-mi mai amintesc... Era campania lui Gorbaciov, reforma alcoolului sau ceva de genul ăsta... Înainte, în Rusia, animalele colhozului mureau de foame fiindcă nimeni nu lucra şi toţi umblau beţi turtă zi şi noapte, pentru că în magazine nu mai era absolut nimic de vânzare în afară de tărie, care era ieftină chiar şi pentru localnici, iar alte distracţii nu prea existau. Aşa că Gorbaciov a interzis vânzarea alcoolului în timpul orelor de lucru şi l-a raţionalizat.

Primeai alcool şi la înmormântări... la înmormântarea bunicii... sicriul a fost adus deschis în mijlocul curţii, în faţa acestei case... chipul ca de ceară al bunicii moarte... cineva cânta imnuri la o orgă electronică ce fusese donată de biserica finlandeză şi ridicată pe un butoi vopsit în albastru de colhoz... cablul ajungea în

apartamentul mătuşii cu ajutorul prelungitoarelor... uşa nu se închidea cum trebuie din cauza cablului şi toţi erau cât pe ce să se împiedice, pentru că nimeni nu-l observa... mama luase calmante şi încerca să se strecoare pe sub cablu afară pe uşă... pe masa cu mâncare, cartofii aurii mari aşteptau curăţaţi şi aburinzi, iar mie mi s-a făcut rău, mirosul cartofilor umplea aerul şi îmi dădea ameţeli, mătuşa mă tot îndemna să mănânc, însă n-am mâncat nimic, farfuriile cu cartofi parcă erau peste tot... mirosul lor mi-a rămas în păr şi a intrat în pernă, mirosea chiar şi a doua zi... ferestrele care dădeau spre curte... din bunica nu se zăreau decât pometii... barele ruginite de la sforile pentru întins rufe scârţâiau... muştele moarte dintre geamurile ferestrelor.

1956

Băieţii Rõug nu au vrut să se întoarcă din Siberia, spre deosebire de părinţii şi de sora lor, în ciuda amnistiei din 1956, care le dădea dreptul până şi deţinuţilor politici să se întoarcă. Băieţii s-au însurat cu rusoaice din Siberia şi au rămas acolo. Unde s-ar fi putut întoarce? În satul lor care-i trădase? În casa lor în care trăiau alţii, la masa la care stătea vreo familie de informatori sau vreo rusoaică dolofană bând ceai sau mâncând castraveţi muraţi? Pe pământul pe care păşteau vacile colhozului, în rândul

oamenilor care-i deportaseră? În acelaşi sat, să umble pe aceleaşi drumuri, să lucreze în colhoz pentru aceiaşi oameni, să conducă aceleaşi combine, să stea pe aceeaşi bancă şi să se uite, era oare ceaşca aceea de cafea a lui Karla, unchiul lor iubit, aceeaşi din care beau ei mai demult, oare băieţii lui Karla le purtaseră pantalonii până îi uzaseră de tot? Să vadă cum Elfriide e cinstită ca mamă-eroină şi cum e imortalizată într-o fotografie îmbrăcată în rochia mamei lor, Aino, în ziua în care primeşte steaua de aur a fruntaşei în muncă socialistă şi aplauze, flori şi onoruri?

După amnistia din 1956, Kiisa şi Leeve s-au întors acasă cu copiii, să vadă ce lăsase în urma lui Marele Război Patriotic. Osvald a rămas în tundră.

Tallinn e încă Tallinn. Turnul Margaretei celei Grase şi turnul lui Herman cel Lung sunt la locul lor. Plopii. Mălinii. Aceiaşi plopi şi aceiaşi mălini ca atunci când trenul lor a plecat spre Siberia. Iar pe străzi sunt încă oameni, care râd, strănută şi îşi trag nasul, copii şi perechi de îndrăgostiţi, oameni care stau de vorbă.

Stau de vorbă în rusă.

Soldaţi ruşi.

În locul fiecărei cruci sau coroane au fost puse secera şi ciocanul.

Măcar ceva familiar. Măcar ceva familiar din Siberia a ajuns şi-aici. Aşa vor putea supravieţui, căci se obişnuiseră să respire aerul îngheţat al Siberiei.

Nimeni nu vrea să le închirieze camere celor întorşi din Siberia, nimeni nu vrea să le dea de lucru. *Când nu ştii niciodată. Ce-o să se întâmple. Asta s-ar putea interpreta. În orice fel. Ca estonianism. Sau altceva.*

Băieţii Kiisei sunt la vârsta la care ar putea fi periculoşi. Şi în starea asta de spirit. Kiisa e destul de în vârstâ ca să... Totuşi s-a întors din Siberia. Dar nu se ştie. Chiar acum, când în casa asta sunt atât de multe persoane. Chiar când fata i se întoarce acasă, după ce-a terminat şcoala. Chiar acum, când tinerii se căsătoresc şi au nevoie de locul lor. Şi-apoi şi cu copilul pe drum. Chiar acum, când bunica nu mai poate locui singură şi trebuie să se mute la noi, înţelegi, Kiisa, ar fi prea aglomerat în casă, sigur înţelegi, Leeve, că e imposibil, înţelegeţi, băieţi, pur şi simplu nu e loc pentru voi aici. Nu-i aşa?

Şi, sigur, trebuie să terminaţi şcoala primară ca să veniţi să lucraţi la noi. Trebuie o diplomă de studii. Nu se poate fără. Puteaţi să mergeţi la şcoală acolo unde aţi fost. Nu e bine să tragi chiulul.

Dar în Siberia băieţii ar fi trebuit să înceapă din clasa întâi şcoala pe care aproape o terminau, aşa ar fi trebuit,

şi numai cei care lucrau primeau raţia zilnică de 300 de grame de pâine, iar raţia mamei nu ajungea pentru doi băieţi aproape mari, şi altă alegere nu aveau. Decât să conducă tractoarele.

În cele din urmă, băieţii sunt primiţi la şcoala auto în Estonia, şi permisul de conducere îi ajută să-şi facă rost de lucru.

Băieţii îşi aşteaptă vremea, timpuri mai bune, care vor veni peste douăzeci de ani. Atunci Karla nu va mai avea protectori şi nici o putere. Atunci nici colhozul nu va mai avea nevoie de Karla. Atunci vor putea să-l atace în siguranţă, într-o seară întunecoasă de toamnă, spunându-i înainte cine sunt. În spital, Karla mai trăieşte vreo câteva săptămâni, poate să vorbească, însă nu spune nici un cuvânt.

Nimeni dintre săteni nu se duce la înmormântare.

În 1984, am primit primul refuz la o cerere de invitaţie de-a merge la mătuşa. Fiindcă mama voia să o vadă pe bunica, a trebuit să mergem ca turiste în Tallinn, să dormim la hotel şi să o punem pe bunica să vină până în Tallinn, la Juuli. Călătoria durase trei zile, cât ţineau pe-atunci vizitele turistice în Tallinn.

Am primit un refuz şi în anul următor.

Bunica a spus că Linda încurcase treburile, numai din răutate.

Mama o suspecta pe Maria, părăsită de iubit din cauza hainei de blugi pe care nu i-o adusese.

Funcţionarul care se ocupa de invitaţii ne-a spus, pentru 100 de mărci, că refuzul venise din zona Haapsalu. Cineva de-acolo nu voia să venim în oraş, dar nu ne putea spune cine.

În anul următor, Juuli a început să se ocupe ea de hârtii. Datorită certificatului medical care dovedea starea precară de sănătate a bunicii, Juuli a putut să se ocupe de actele pentru invitaţie în locul ei, deşi nu era nici măcar rudă apropiată, ci o cunoştinţă. Programul birourilor se limita la câteva ore pe zi, preferabil în timpul orelor de lucru, dar din fericire toţi ceilalţi îşi rezolvau treburile în timpul orelor de lucru, aşa că Juuli n-a întâmpinat mari probleme cu hârtiile. Juuli avea un dosar politic ireproşabil şi locuia în propria casă cu cei doi băieţi ai ei – avea destul spaţiu ca să-i găzduiască la ea pe cei din străinătate, iar casa era într-o stare destul de bună ca să nu facă de ruşine Uniunea Sovietică.

Invitaţia de care s-a ocupat Juuli a primit un răspuns afirmativ.

Însă bunica nu putea veni în Tallinn din cauza piciorului.

Mama a mers de la un birou la altul. Funcţionarul care se ocupa de vize speciale i-a repetat că refuzul venise din zona Haapsalu.

Dar mama mea, Sofia, nu poate veni în Tallinn. Nu o ţine piciorul şi a avut un atac de cord.

Atunci mergeţi, a spus bărbatul, mergeţi acolo.

Mama mi-a spus că nu-i dusese bărbatului altceva în afară de aftershave, spumă de ras ambalată frumos şi cafea. Nimic altceva. Închipuie-ţi!

În 1987, am primit vize speciale din Tallinn spre Haapsalu. Mama n-a mai pus-o pe mătuşa să se ocupe de invitaţii.

Asta însemna, bineînţeles, că trebuia să-i aducă lui Juuli mai multe cadouri decât înainte. Cheltuieli mai mari. Toate veniturile ocazionale ale mamei se duceau pe lucrurile pe care trebuia să le aducă în Estonia, iar pe lângă astea mai intra puţin şi în economii. Cerinţele erau prea multe şi banii prea puţini. Eu am aflat despre toate astea din întâmplare, observând cu câtă rigurozitate se interesa mama de toate reducerile. Când erau la ofertă pantofii potriviţi pentru Juuli – slavă cerului că Juuli avea piciorul mic şi se găseau mereu pantofi la reducere

pentru ea –, dar mama mai avea în portofel doar bani pentru mâncarea din ziua aceea, prefera să rămână nemâncată şi se îngrijea doar să am eu ce să mănânc. Iar când găsea la reducere o fustă pentru Juuli, mama nu-şi mai cumpăra vopsea de păr. Fiindcă aveam cartofi în grădină, mama se mulţumea să mănânce doar piure de la o zi la alta. Nu voia ca tata să vadă şi să afle unde se duceau micile ei venituri. De asta nici nu i-a cerut vreodată tatei vreun sfanţ, îi spunea că se descurcă.

Jachetă pentru Maria sau propriile încălţări la pantofar?

Deodorant pentru Linda sau pastă de dinţi pentru ea?

Ciorapi pentru Juuli sau pentru ea?

Balanţa atârna mereu în partea în care nu se afla mama.

Şi-apoi mai erau şi hainele de vânzare, renunţam la ele dacă mama avea nevoie.

Pusul plombelor rămăsese pentru următoarea vizită în Estonia.

Mama pleacă să se ocupe de treburi în Tallinn, iar tata merge cu ea. Eu rămân să mă odihnesc la mătuşa. Apoi mama sună din Tallinn şi-mi spune să nu-mi fac griji. De parcă aş şti să fac aşa ceva. Maşina noastră a fost furată dintr-o parcare păzită din Tallinn. Asigurarea tocmai se modificase, în aşa fel încât nu avea nici o valoare într-o

ţară din afara UE. Poliţiştii notează greşit informaţiile şi încep să caute altă maşină decât a noastră. Tata e de părere că iarăşi e vina mamei pentru tot şi pleacă în Finlanda. Era o maşină nouă, un Audi, care avea mare căutare în Rusia.

Când mergeam cu maşina prin Estonia, eram tot timpul în gardă şi ne luam toate măsurile de siguranţă, conduceam în afara Tallinnului pe lumină, dacă trebuia să mergem undeva mai departe, iar când ajungeam acolo, ascundeam maşina în garaj sau după tufişuri. Nu opream pentru oamenii care săreau pe şosea, ci călcam acceleraţia, nici pentru cei care făceau pe răniţii în mijlocul drumului. Şi iată că maşina dispare în mijlocul oraşului, dintr-o parcare păzită, împrejmuită cu garduri înalte.

După aceea, mama nu mai vrea să furnizeze numărul şi marca maşinii când rezervă bilete pe vapor, nici unei companii, de nici o parte a golfului.

Când ne întoarcem în Finlanda, schimbăm yalele casei finlandeze, fiindcă cheile, adresa şi toate actele rămăseseră în maşină, în compartimentul pentru mănuşi. Mama avea şi cheile unor cunoştinţe din Tallinn la care înnoptam din când în când, dar nu le anunţă despre furt, ci rupe relaţiile. Nu are rost să le neliniştească. În plus, nimeni n-ar fi în stare să facă legătura dintre chei şi

adresele potrivite. Dar nu poţi fi niciodată prea sigur. Nu vom mai înnopta în acele locuri, nici nu vom mai lua legătura cu acele persoane.

Mama îşi ia un al doilea nume – estonienii au un singur prenume, şi unul a avut şi ea în Finlanda, însă acum are două, dintre care unul complet nou. Închide conturile din bancă. Numai codul numeric personal de pe paşaportul furat nu poate fi schimbat, iar asta o enervează pe mama. Idioţii! Mama schimbă numerele de telefon şi le dă la secret. Sub pat ascunde o secure.

Bineînţeles că pe undeva prin lume umblă o altă Katariina cu paşaportul ei.

Nu iarăşi, mamă. Nu iarăşi.

S-a terminat cu toate astea. Nu mai există. Uniunea Sovietică s-a destrămat. Estonia sovietică nu mai există. Doar Republica Estonia. Războiul Rece s-a sfârşit. KGB-ul nu ne mai poate prinde, mamă, s-a sfârşit, au rămas doar resturi, containere de gunoi din beton pe marginea străzilor şi combine ruginite ale colhozului pe câmpuri. Nu mai pot!

Mama îmi spune să tac din gură.

KGB sau nu, hoţii de-acolo nu au dispărut.

Într-un coş de gunoi din Mustamäe se găseşte o sacoşă de plastic mare, plină cu paşapoarte finlandeze, dar paşaportul mamei nu se află printre ele.

După un an de la incident, mama dă peste o informaţie interesantă pe net – poliţia estoniană publică o listă cu toate maşinile declarate dispărute sau furate care e accesibilă tuturor. Mama găseşte şi maşina noastră pe listă. Se pare că a fost găsită la două săptămâni după dispariţie.

După un anumit interval de timp, maşinile găsite ale căror proprietari nu vin le ridice pot fi vândute liber şi legal.

Mama sună la poliţie, la toate birourile posibile, întreabă şi sună, sună şi întreabă. Poliţiştii care se ocupaseră de caz nu mai lucrează acolo. Nici unul?

Nu. Nici unul.

Şi oricum, voi, finlandezii, aveţi maşini.

Seara, mama plânge, dar nu pentru maşină. Deci e adevărat. Duşmanul cel mai mare al unui estonian e alt estonian.

Când mama consideră că m-am odihnit îndeajuns la mătuşa, ne întoarcem în Finlanda, însă înainte de plecare petrecem o zi în Tallinn. Mama are ceva de făcut, iar eu vreau să rămân în Oraşul Vechi între timp. Nu pot merge foarte mult, dar puţin tot pot. Cumpăr un buchet de lalele de la poarta Viru. Lângă buchet e trecut preţul de zece coroane. O întreb pe vânzătoare dacă lalelele se vând la buchet. O întreb în estonă, cu un puternic accent

finlandez. Vânzătoarea spune că da. Îi întind o hârtie de 100 de coroane şi, după ce aştept vreun minut, îmi dau seama că vânzătoarea n-are de gând să-mi dea nici un sfanţ rest. În buchet sunt zece lalele.

Plec. Nu ştiu ce să spun.

Ţara mea mă înşală, ţara mea mă fură, ţara mea mă păcăleşte. Asta mă face să mă simt rău. Groaznic. Ruşinată. Cumplit de ruşinată. Cum nici nu se poate spune în cuvinte. Ruşinată cum se simte o femeie pe care bărbatul o bate tot timpul, însă ei îi e prea ruşine să spună ceva.

Casa mea!

Mama mi-a povestit despre maşină, dar eu nu i-am povestit despre lalele.

Mă duc cu lalelele să mănânc în barul Karu înainte de plecare. Meniul e şi-n finlandeză, şi-n estonă. Pozele înfăţişează felurile de mâncare. Pe ultimele pagini ale meniului nu sunt poze, ci numai multe feluri de mâncare. Toate salatele şi felurile principale sunt trecute doar în estonă şi sunt cam de trei ori mai ieftine decât felurile trecute în ambele limbi.

Chelnerul e pregătit să vorbească în finlandeză, dar eu aleg estona.

În călătoria de întoarcere, beţivanii cumpără de pe vapor pungi cu alune la un preţ de zece ori mai mare şi

iau somonul cu mâna de pe masă, că furculiţa nu le convine. Cineva înfundă toaleta de la etajul unde se află cabina noastră, iar supraveghetoarele de etaj intră de trei ori în cabina noastră să verifice toaleta, fără să bată la uşă, fără să spună ceva, la fel cum fac şi în alte cabine, vorbind între ele în estonă, închipuindu-şi că nu înţelegem nimic. În port e un grup de tineri care a adus o încărcătură zdravănă de bere şi acum se-ntreabă cum ar putea să care totul acasă. Să fie 60 de litri? Un pachet cu bere se desface şi cutiile se rostogolesc peste tot prin terminal. Un tip se târăşte în urma cutiilor de Saku. Îmi vine să plâng.

1970

Katariina se desparte de iubitul ei, Hugo, cu un an înainte de absolvire. Bineînţeles, n-ar fi trebuit să facă aşa ceva, ar fi trebuit să se mărite, dar ducă-se Hugo oriunde are chef, atâta timp cât nu vine la Katariina acasă. Chiar şi fără Hugo, care aleargă după alte fuste, Katariina hotărăşte să rămână în Estonia, de preferinţă în Tallinn, însă, fiind necăsătorită şi neavând copii, după absolvire i s-ar impune să meargă să lucreze undeva unde n-ar vrea să meargă sub nici o formă, undeva prin Rusia sau prin vreun sătuc estonian uitat de lume, ceea ce nu i-ar conveni deloc. Bun, poate ar reuşi să se

întoarcă în Estonia după trei ani, dar chiar şi trei ani ar fi prea mult.

Katariina decide să-şi găsească o slujbă în Estonia, în Tallinn, şi cu asta, basta. Sub nici o formă n-o să se apuce să-şi întemeieze o familie doar ca să se asigure că va avea dreptul să rămână în Estonia în anii următori.

Aproape toate fetele din an s-au măritat deja şi nu e zi în care să nu te întâlneşti cu vreo tânără soţie gravidă.

Katariina se duce la o întreprindere la care e director un cunoscut de-al ei. Promite să facă rost de undeva de banii pentru amenda pe care întreprinderea ar trebui s-o plătească dacă ar angaja-o când ea ar fi deja desemnată să plece altundeva. Promite să economisească în materiale banii pe care întreprinderea îi va cheltui cu amenzile, ba chiar mai mult. Şi e o muncitoare harnică, asta e bine, nu-i aşa? Fără probleme familiale, tânără şi energică, proaspătă absolventă şi femeie pe deasupra.

Sigur, sigur că e bine.

În plus, Katariina a aflat ce loc de muncă i s-a atribuit. Ar fi în Viljandi, care – deşi oraş – este totuşi un sat la origini şi nu-i deloc potrivit pentru ea. Din câte se pare, Katariina ar trebui să înlocuiască pe cineva la Viljandi, o femeie care nu are pregătirea ei, dar care e acolo de ceva vreme şi care se întâmplă să fie şi amanta

directorului. Katariina ia legătura cu femeia, iar aceasta e foarte fericită să audă că ea ar prefera să nu vină la întreprindere să o înlocuiască, dacă s-ar putea înţelege în privinţa asta fără să facă valuri. Ca şi femeia, directorul se bucură de propunerea ei, şi-n cele din urmă Katariina şi noul ei director de la Välismaa sunt şi ei mulţumiţi. Cum ambele părţi nu pomenesc nimic despre asta, nu mai e nevoie să plătească nici o amendă.

Prietena ei vrea să meargă să sărbătorească, deşi Katariina e obosită. În piaţa primăriei s-a deschis o nouă cafenea, Rae. Dacă s-ar duce acolo?

Finlandezul o remarcă pe Katariina de cum intră cu prietena ei în restaurant, pe care-l luaseră drept cafenea.

Partea a doua

L-am întâlnit pe vapor, când mama şi cu mine ne întorceam în Finlanda, la scurt timp după acea călătorie în care petrecusem ceva mai mult timp să mă odihnesc acasă la mătuşa, cu cele 45 de kilograme ale mele. Nu eram în stare să mă plimb nicăieri pe vapor cu trupul meu uşor, aşa că am rămas aşezată cât mama făcea cumpărături de la duty-free. Fumam o ţigară la bar – sau să fi fost un bar de noapte? Dansurile de după-masă abia începuseră şi valsul Saaremaa se auzea pentru a mia oară. A venit să-mi ceară un foc. Când m-am uitat la el, i-

am văzut capul, avea aceeaşi formă cu al lui Vilen. Sărea în ochi, pentru că şi părul era la fel. I-am spus despre asemănare.

Vilen?

Adică Vladimir Ilici Lenin. Poreclă veche.

Imediat a scos din buzunarul hainei o şapcă à la Lenin şi şi-a pus-o pe cap. Uau, am spus. *Spasiba*, a răspuns şi s-a aşezat. L-am gonit când am zărit capul mamei în uşă.

Mama învăţase că nu avea rost să mă întrebe nimic, n-aş fi răspuns, nici n-aş fi vorbit de bunăvoie, aşa că nici una dintre noi nu ar fi spus nici un cuvânt, chiar de-ar fi fost Vilen la masă când s-ar fi întors ea. Mi-aş fi şters doar palmele umede de scaun şi aş fi încercat să-mi păstrez privirea serioasă şi nepăsătoare, cu mâinile strânse ca să nu se vadă cum tremurau. Dar era mai bine să fiu singură când se întorcea mama. Pentru că spusesem cu voce tare, în faţa unor necunoscuţi, la fel ca Irene mai demult, o spusesem pentru prima oară: mă trag din două popoare. Sunt pe jumătate estoniană, pe jumătate finlandeză.

Vilen n-a arătat nici mirare, nici dispreţ. Am început pur şi simplu să vorbesc şi nimic nu s-a întâmplat, nimeni nu m-a fluierat, nimeni nu m-a întrebat de preţ, nimeni din bar nu s-a întors spre mine, vaporul nu s-a oprit, nimic nu s-a întâmplat – şi totuşi se întâmplase totul.

În ziua următoare ne vedem într-o cafenea din Helsinki, bem cafea din pahare înainte să ne mutăm în restaurantul Kosmos. Vorbim mult timp despre cum aici a devenit o modă să-ţi bei cafeaua din pahar, în timp ce lucrul ăsta e absolut banal în Uniunea Sovietică, fumăm trei pachete de ţigări, gura mi se usucă de atâta sporovăit fără încetare. După prima frază, nu mă mai pot opri din vorbit. Luăm amândoi odată o ţigară din pachet, ridicăm paharele, ne îndreptăm de spate în acelaşi timp, observ asta, totuşi nu pare ciudat, vine de la sine, ca şi când aşa ar trebui să fie. El povesteşte de călătoria pe care o făcuse în anul anterior în fostele state sovietice, e încântat şi vocea lui entuziastă ne poartă într-o lume a noastră, acolo în bar, în toiul după-amiezii, iar vocea mea entuziastă îl întrerupe din când în când, acum vrea să călătorească în Albania, samovarele, găluştele şi perdelele din dantelă se învârt în spusele lui ca un titirez albastru de colhoz.

Eu spun că nu vreau să urc la ultimul etaj al supermagazinului Tallinn cu liftul panoramic, ci să merg pe scări, ca mai demult, înainte să existe lifturi panoramice. Chiar dacă scările alea sufocante erau întotdeauna înţesate de oameni şi-mi venea să leşin, şi nu exista nici un fel de ventilaţie. Totuşi!

Exact! strigă Vilen.

Astăzi, în magazinul Stockmann din centrul Tallinnului se găsesc de toate, iar de la un etaj la altul se ajunge cu scările rulante sau cu liftul. Camera de ascultare a KGB-ului din hotelul Viru e deschisă publicului. Acum poţi face poze în gară şi nu mai e nevoie să stai la coadă de la patru dimineaţa pentru nişte picioare de porc. E greşit să vreau toate astea înapoi?

Nu! ţipă Vilen.

Înţelegi?

Înţeleg.

Lângă port, hotelurile noi se înalţă precum ciupercile. Un vaporaş Tallink îi plimbă pe finlandezi din port la hoteluri şi în piaţa Mustamäe... vine la un sfert sau la jumătate de oră... Piaţa Mustamäe a devenit o hală acoperită şi curată, prin care se plimbă câţiva oameni în locul gloatei de altădată. Traficanţi mai există încă, dar te previn politicos că, dacă cumperi lucruri piratate, rişti să iei o amendă la vamă, ce muzică ascult? Afară se vând chipiuri de miliţieni, abace sovietice şi insigne naziste, ceasuri de buzunar cu poze ale lui Hitler, Stalin sau Lenin. Porţelan rusesc nu se găseşte nicăieri, cristaluri da, mâncare se găseşte doar în magazine... Oare asta vrem, ai vrea să pleci acolo, Vilen?

Nu! ţipăm într-un glas. Nu!

Vreau să mai vorbesc despre camioanele albastre ale colhozului şi despre declaraţiile vamale nesfârşite, despre cum în Uniunea Sovietică nu existau alergii, iar mama nici n-a crezut în existenţa lor după ce-a venit în Finlanda. Şi despre ploşniţe! Vilen, ce pacoste... trebuia să ţii luminile aprinse ca să nu sară pe tine... mama le scotea de sub pernă la Tallinn... tata era nevoit să-şi lase valizele în garaj când venea în Finlanda, pentru că mama se temea de ploşniţele de peste graniţă... Vilen, mi-e dor de ploşniţe!

De asta ţii luminile aprinse atât de des noaptea?

Am spus eu asta?

Ai spus.

Nici n-am observat... Crezi că e din cauza...

Ploşniţelor? Da.

Nu! Groaznic!

Izbucnim în râs, şi râdem bând o sticlă întreagă de vodcă, pe care am mers să o bem la mine acasă.

Vreau să vorbesc şi despre târfe. Sunt încă destule prostituate estoniene în Finlanda, micile lolite încă se plimbă cu vaporul de Tallinn, dar nimeni nu mă mai întreabă de preţ şi nici mama nu mai e luată drept peştele meu. Şi totuşi, e greşit, Vilen? Spune-mi! Şi nimeni nu-mi mai cere să car ceva în plus în săculeţul meu, unde sunt câteva tablete cu fluor şi un flaut, nici

măcar o pereche de tenişi sau de ciorapi? E greşit oare, Vilen, că vreau să mă întorc acolo unde femeile se vând pentru o pereche de ciorapi?

Şi ai văzut, Vilen, câmpurile cu maci din Saaremaa, şi ienupărul pitic? Şi câmpurile de cereale. Mama plângea din cauza pământului argilos în Finlanda – nici un morcov nu creştea, nici varză măcar. Soacră-sa mai venea din când în când să smulgă buruienile, după care dispăreau şi ultimii morcovi care ieşeau – soacra voia doar să fie de ajutor. Poate că o călca pe nervi hărnicia nurorii, ea însăşi avea nevoie de plimbări seara ca să poată dormi, iar pe mama o exaspera asta, pentru că aşa ceva nu exista de partea cealaltă a golfului – lucrai pământul atâta timp cât era lumină, iar apoi te prăbuşeai în pat gata adormit. Mama îmi arăta la subsolul blocului mai multe boxe în care se aflau una-două cutii. Boxa noastră, în schimb, era mereu plină de conserve şi dulceaţă, ca la mătuşa din Haapsalu şi la bunica la ţară, ca peste tot, de altfel, acolo nu existau boxe goale, iar mama nici nu putea pricepe că aici fructele de pădure erau lăsate în pădure să putrezească, la fel şi merele de la bunica, doar pentru că îţi era lene să le culegi. Eram mândră de boxa noastră plină de la subsol, mă simţeam grozav de mulţumită. Mă făcea să mă simt cumva... în siguranţă.

Când eram deja mare, am fost cu o prietenă la magazin şi ea şi-a cumpărat gem de căpşuni. Mi s-a părut ceva cumplit de greşit, de ridicol, de stupid – auzi, să cumpere gem de căpşuni de la magazin! Ce absurd!

Vilen şi cu mine râdem, cu paharele de vodcă în faţă, toată seara şi toată noaptea, vorbind de magazinele în valută Beriozka, de untul pe care îl împrăştie puiul Ĺ• la Kiev, de filmele de animaţie ruseşti cu păpuşi, de goliciunea magazinelor şi întunericul bisericilor, de paltoanele nevestelor de ofiţeri, de sticlele de vodcă pe care finlandezii le cumpără din Citymarket cu preţul pe etichetă, simt în pielea lui Vilen mirosul Rusiei, cu faimoasele ei *dacele*[76] în care n-am pus niciodată piciorul, al Siberiei şi al Caucazului, al marşurilor nebuneşti în cinstea Tatălui Popoarelor, al tuturor tinerilor căsătoriţi la Mausoleul lui Lenin şi al nevestei lui Hruşciov, cu mutra ei de lăptăreasă, în braţele lui Vilen răsună balalaica şi Musorgski, clopotele bisericilor din Kremlin şi Rahmaninov. Răsună rusa şi toate acele nume caraghioase de locuri, hotelul Druzhba şi cinematografele Sõprus, Oktoober, Rahu[77] şi Partisan şi hotelul Kosmos, ziarele *Töörahva Lipp, Rahva Hääl*, *Sirp*

[76] Locuinţe de vacanţă în Rusia.

[77] Prieteni, Octombrie, Pace (în est., în orig.).

ja Vasar[78], toate mă fac să plâng ca şi când aş asculta toate concertele pentru pian ale lui Rahmaninov în acelaşi timp, dar le-aş auzi pe fiecare în parte, sau pârâiturile unui disc cu Miliza Korjus împletite cu răpăitul unei ploi de vară în Läänemaa, mă fac să plâng ca-n toate locurile fericite, ca pe oricine după un prea lung exil. Iar dimineaţa miroase a Neva din care răsare soarele.

Sigur, asta nu înseamnă că nu voi vomita bliniile de la micul dejun. Dar de data asta ar fi fără intenţie. Aş vrea să le păstrez.

Vilen şi cu mine vorbeam despre aceleaşi lucruri, râdeam şi plângeam din aceleaşi motive. Totuşi, apoi trebuia să fac ce era necesar. Nu că aş fi vrut mai mult sau că aş fi ştiut mai bine decât cu Hukka ce voiam. Însă Vilen nu punea tot timpul întrebări, ca Hukka, aşa că era mai simplu să fac pe femeia, să mimez pasiunea. Primeam în schimb o revărsare de mângâieri. Îmi plăceau, la fel şi privirile lui plimbându-se pe trupul meu desăvârşit de bulimarexie. Niciodată nu mă puteam sătura de asta. Şi mă simţeam bine în pat fără întrebări. Poate că mâinile pe pielea mea insinuează, întreabă, dar aceste întrebări

[78] *Scânteia muncitorilor*, *Vocea poporului*, *Secera şi ciocanul* (în est., în orig.).

nu revin pe tapet mai târziu, după săptămâni întregi. Putem trece peste. Nu avem de dat socoteală.

Mă săturasem deja de aventurile de-o noapte, îmi ajunseseră. Era atât de ameţitor să vorbesc cu Vilen de lucruri despre care nu mai vorbisem niciodată înainte, încât schimbam bucuroasă trupul pentru suflet. Cele mai bune conversaţii le aveam când stăteam întinşi pe pat, faţă în faţă, bând ceai. Preferam s-o facem rapid, pentru ca apoi să trecem cât mai repede la conversaţie şi nici unul să nu obosească într-atât încât să adoarmă.

În compania lui Vilen, îmi aminteam lucruri pe care nu le crezusem importante. Fumam în pat ţigări aduse de Vilen din Sankt Petersburg, de la care mă durea gâtul şi care îmi aminteau de ţigările Priima fumate de unchiul meu. Coşul cu fructe de pe masa din bucătărie mă ducea cu gândul la banane, Vilen, îţi aminteşti, a da, nu ştii cum era epoca de aur a bananelor de cealaltă parte a golfului. *Kui oleks ainult banaane*...Toată lumea suspina după ele şi nimeni n-o credea pe mama când spunea că nu se rezolva nimic dacă rafturile erau pline de banane, mai ales când oamenii nu aveau bani să le cumpere. Dar nimeni n-o asculta, pentru că în epoca sovietică lipsa banilor nu era cine ştie ce problemă. Numai mărfurile lipseau, mai ales când măreţia şi puterea Uniunii Sovietice începuseră să pălească, în anii ‘80. *Totul ar fi*

mai suportabil, dacă ar fi banane, dacă ar exista măcar... Acum nimeni nu-şi mai aminteşte la ce preţuri se ridicau bananele aurii. La Stockmann, în Tallinn, bananele stau la îndemâna tuturor pe rafturi, deşi probabil nu sunt pentru toate buzunarele. Bananele au venit, însă norocul n-a venit odată cu ele. Nu mai sunt o marfă rară.

Şi cărţile alea, cărţile despre Tallinn, Moscova, Leningrad! Cărţile alea în care toţi oamenii erau concentraţi, harnici, prinşi cu munca fizică, miracolul uman al statului socialist, tovarăşii, pozele în care bătrânii erau mereu gânditori, iar copiii zâmbitori, îţi aminteşti, statuile alea enorme ale lui Lenin, şi pe Lenin îmbălsămat în Piaţa Roşie... Îţi aminteşti! Coada aia era complet lipsită de sens, de la mausoleu, se întindea în toată Piaţa Roşie! Noi nu aveam de gând să mergem la mausoleu, însă în faţa noastră mergea o pereche de miri, iar mirii puteau intra fără să stea la coadă, şi bineînţeles la fel şi alaiul, aşa că ne-am lipit şi noi de el, şi, vai, ce mare era acel Lenin îmbălsămat, mie mi se părea de plastic, însă nu am îndrăznit să spun asta cu voce tare, fiindcă toţi aveau un aer grozav de solemn. Nu puteam să ne apropiem, trebuia să ne ţinem după coadă, nu aveam voie să ne oprim, însă mama mi-a şoptit că Lenin rămăsese mic în urma sifilisului şi mi-a venit să râd în

hohote acolo, lângă flacăra eternă, aşa că mama şi cu mine ne-am năpustit afară zguduindu-ne de râs.

Nu ştiu dacă asemănarea cu Lenin şi locul în care ne întâlniserăm, pe vaporul din Tallinn, au făcut ca tocmai Vilen să fie primul om căruia să mă confesez, sau dacă ar fi putut fi oricine, venise pur şi simplu momentul să mă confesez, eram în sfârşit pregătită. Nu ştiu dacă o altă reacţie din partea lui Vilen m-ar fi făcut să bat în retragere, în orice caz, poate nu l-aş fi cunoscut atât de bine după aceea. Cum Vilen îşi făcuse deja treaba, nu mă plâng când îmi spune că urmează să plece în Balcani peste câteva luni. Aranjamentele de călătorie sunt deja făcute.

Însă vrea să merg cu el. Aşa o companie minunată şi o femeie frumoasă în aceeaşi persoană n-ar găsi nicăieri prea uşor. Ar trebui să vin cu el. Se poate să aibă sentimente mai profunde pentru mine. Îşi pune mâna peste a mea. Poate chiar foarte multe sentimente mai profunde. Vilen oftează adânc. Trebuie neapărat să merg cu el.

E tentant – dacă aş mai găsi urme din casa mea? Dacă aş găsi acolo tot ce-mi lipseşte aici? Poate aş reuşi să fac rost de bani? Dacă Estonia devine prea finlandeză şi prea americană, atunci n-ar trebui să îmi caut casa mai departe?

Vilen îşi doreşte atât de mult să fiu alături de el, să ne bucurăm împreună de declinul şi de romantismul decadent care se mai găseşte încă în fostele ţări socialiste, de cerşetori, de bătrânele cocârjate şi de hainele demodate.

Romantismul decadent?

Am putea număra mutrele îngrozite ale localnicilor la vederea piercingurilor noastre.

Dar văzusem deja destule de partea cealaltă a golfului. Primele piercinguri le văzusem în Haapsalu, erau în ton cu calculatoarele şi mouse-urile care apăruseră în acelaşi timp cu sunetele stranii ce răsunau în casa mătuşii, cel al mixerului, de pildă. De parcă acum m-ar mai amuza să număr mutrele îngrozite ale localnicilor. Nu vreau, n-am nevoie de aşa ceva. Mă săturasem deja de ele. Dacă tânjeam după smântână, asta nu era o formă de revoltă împotriva ţărilor occidentale, a părinţilor mei, a limbii şi a ţării mele. Nu avea nimic palpitant şi exotic. Voiam doar să merg acasă. Să te întorci acasă nu înseamnă să porneşti într-o aventură. Ci pur şi simplu să te întorci acasă.

Dar nu-i explic toate astea cu voce tare, refuz numai să merg cu el.

După ce-a încercat să mă convingă, Vilen începe să mă consoleze, spunând că se va întoarce curând, că nu pleacă pentru mult timp, doar câteva luni.

Nu-i chiar aşa de îngrozitor. Nu e nici o tragedie. E puţin cam plictisitor, dar îi spun că o să-l aştept. Totuşi el a fost primul. Şi toate conversaţiile alea pline de extaz! Da, vreau să le continui. Nu contează dacă, odată trecută prima beţie, acestea vor începe să capete un ton neplăcut, deşi nu ştiam să-l definesc cum trebuie. Sau dacă voi începe să simt un gust pe limbă de îndată ce Vilen va pleca din ţară. Ceva foarte profund. Dar atât de tenace, încât nu reuşesc să scap de el. Nu-mi mai puteam permite să încerc să vomit din mine orice era neplăcut, cu atât mai puţin să regurgitez, pe lângă neplăcerea asta vagă, nostalgia mea după conversaţiile cu Vilen, şi să fac asta atâta timp... Lumea mea îngustă nu se mai poate îngusta. De asta îmi dau seama şi eu. Tic-tac, face cântarul. Dacă mai slăbesc vreun pic, voi cădea de pe marginea lumii cât o farfurie în vid. Bineînţeles, să aştept jumătate de an ar putea însemna şi să-mi păstrez aceeaşi greutate vreme de şase luni. De ce nu. Iar distanţa faţă de celălalt de care am nevoie ar fi chiar concretă. Poate că nu ar mai trebui să slăbesc pentru a scăpa. Timpul s-ar opri. Cântarul s-ar opri. Oare

ar merge? Oare aş reuşi? Să opresc timpul, ceasul sau cântarul?

Dar eu sunt un zeu. Trebuie să pot.

Voi aştepta.

Zeii nu şovăie. Trupul meu de 50 de kilograme nu şovăie, doar mintea mea şovăie. Îi ordon trupului meu să reuşească. Nu e nevoie să fugă. Dar trebuie să şteargă nostalgia după acele conversaţii şi sentimentul că aveau ceva nostalgic. Iar eu nu ştiu să fac asta decât slăbind şi vomitând.

Îi ordon trupului meu să aştepte şi să-şi păstreze greutatea.

Dar câtă putere are un trup de 50 de kilograme? Cât rezistă un prizonier al ţării foamei? Cu câtă forţă îşi atacă o deţinută dintr-un lagăr paznicul? Cât îl poartă picioarele subţiri ca nişte beţe pe prizonierul din Siberia? Oare nu doar până acolo unde se găseşte de mâncare?

Nu am nici timpul, nici kilogramele necesare ca să aştept. Trebuie să pornesc spre staţia următoare, spre braţele următoare, spre buzele următoare. Vilen nu-i aşa deosebit încât să mă confesez numai lui. Mai sunt şi alţii. Sigur mai sunt.

De data asta nu mă voi mulţumi cu o staţie de taxiuri, cu un mic salt, cu o clipă, acum voi vrea un port, un continent, pentru mai mult timp. Voi merge din staţie în

staţie, da, şi în fiecare dintre ele voi spune repede aceeaşi propoziţie, iar când voi uita să spun asta înainte de toate, atunci voi fi în port. Când voi dori să vorbesc despre altceva, atunci voi ajunge la destinaţie. Până atunci, voi fi nevoită să spun asta o dată, de două ori, de trei ori, de o sută de ori, atât de des încât nimeni nu va observa că nu e ceva înnăscut, ci că a trebuit să-mi dau silinţa o viaţă întreagă ca s-o pot spune.

Mama mea e din Estonia.

Dar vorbeşti foarte bine finlandeză, nu te cred.

Mama mea e de origine estoniană.

Are cumva un nume caraghios – cum era? – Raivo sau Kajlu… sau unul din ăla de nu-ţi poţi da seama nici măcar dacă e bărbat sau de femeie, de vreme ce şi femeile folosesc nume masculine precum Kai sau Janne.

Mama mea e din Estonia.

Vorbeşti rusa fluent?

Mama mea e de origine estoniană.

Ce drăguţ. Şi noi cunoaştem o familie ca asta în Pärnu, un oraş foarte plăcut de pe coastă. Ne ducem mereu şi facem cumpărături acolo. Luăm ochelari pentru

toată familia, treninguri de la piaţă, vitamine, medicamente şi toate cele. Sigur, condiţiile de viaţă sunt ceva de speriat, e groaznic de murdar peste tot şi...

Mama mea e estonianã.

Şi tatăl meu are o iubită acolo. Doar că nu trebuie să afle mama.

Mama mea e estonianã.

Nu-i de mirare că eşti atât de feminină! Vezi tu, finlandezele nu ştiu să fie feminine.

Mama mea e din Estonia.

Hă?

Mama mea e estonianã.

Chiar? Vorbeşti serios?

Mama mea e estonianã.

Sforăituri.

Mama mea s-a născut în Estonia.

Nu-i gata mâncarea aia odată?

Dar nu-mi mai păsa de nimic. Nici un cuvânt deplasat sau o intonaţie ciudată nu mă mai făceau să respir greu sau să o iau la fugă, nici măcar să roşesc. Respiram normal, vocea mea era ca orice voce care spune un lucru fără importanţă, inima îmi bătea ca de obicei. Poate chiar mai domol. Ca la biserică. Ca şi când aş fi mers la altar. Ca şi când aş fi spus de o mie de ori aceeaşi rugăciune, aşa recitam întotdeauna aceeaşi propoziţie când întâlneam vreo persoană nouă.

Şi de fiecare dată se întâmpla o minune – nu mai simţeam nimic.

Cei mai mulţi oameni uitau ce spusesem de îndată ce treceam la propoziţia următoare sau se întorceau spre altcineva. Deşi mie îmi luase un sfert de secol să rostesc propoziţia aia.

Dar devin tot mai strălucitoare, lumina din jurul meu creşte. Sunt uşoară şi fără să vomit.

Mă va lăsa Domnul meu în pace acum? După ce m-a obligat să spun totul?

Speranţa îmi încolţeşte în suflet. În urma paşilor mei răsar muguri de salcie şi din dosul genunchilor mi se scurge sevă. Până la urmă lucrurile se schimbă. Pasul mi-e uşor fără să vomit, iar interesul oamenilor pentru

originea mea scade pe măsură ce Estonia se occidentalizează.

Mamă, renunţă odată. Nu mai vrei să te întorci.

Mamă dragă, mămico, renunţă, bei cafea finlandeză, şi eu beau, nu-i aşa că-i bună, nu-i adevărat? Te uiţi la posturile de televiziune finlandeze, nu mai asculţi muzica estoniană pe care o aduceai mereu în Finlanda şi-o ascultai singură în bucătărie când te simţeai tristă şi te năpădea dorul. Câinele tău bea numai lapte finlandez. La bibliotecă au apărut multe cărţi noi în estonă, dar nu le împrumuţi, deşi sunt chiar la îndemână, literatură estoniană contemporană şi traduceri noi în estonă şi atâtea altele, chiar aici aproape, la bibliotecă. Mamă dragă, mămico, nu o să te mai muţi niciodată înapoi. Nu mai vrei să pleci din Finlanda. Poporul tău te-a devorat, nu mai ai nici un motiv să te întorci.

Mamă dragă, mămico, nu mă mai tem. Şi nu mai vreau înapoi.

Partea a treia

Micul trol îmi sărută ghipsul, care se întinde de la degetele de la picioare până la genunchi. Mâine mă va căra la conferinţa despre bulimie din Lapinlahti, deşi data trecută nu mi-a fost de nici un folos. Totuşi mă voi

duce. Scările ce duc către sala de conferinţe sunt atât de strâmte şi de vechi, încât nu cred că mă descurc singură cu cârjele. Le-am primit abia ieri.

Am tibia fracturată. Am sărit ultimele două trepte ale unei scări. Mi-aş fi putut luxa glezna, dar nu s-a întâmplat. Aş fi putut să cad în genunchi şi să-mi sparg rotulele, dar nu s-a întâmplat. Aş fi putut să pic în nas sau să-mi fac un cucui în frunte. Dar am aterizat pe ambele picioare. M-am clătinat puţin, însă am continuat să merg, crezând că durerea din gleznă fusese pricinuită de impact. Am mers în bar, micul trol şi cu mine, cum am stabilit, şi am dansat de multe ori. La ieşire a trebuit să mă sprijin de braţul micului trol, dar durerea din picior nu era atât de mare ca s-o iau în seamă.

Dimineaţă de-abia mă târam.

Studiind radiografia, doctorul m-a întrebat dacă existau alte boli în familie.

Nu, nu există.

Şi doar de la două trepte?

Doar de la două trepte.

Şi apoi te-ai dus să dansezi?

Apoi m-am dus să dansez.

Doctorul ne-a trimis pe mine şi pe piciorul meu la spitalul din Töölö pentru operaţie.

Bine, sufăr de o tulburare de comportament alimentar, deja de mult timp.

Doctorul s-a uitat lung la mine şi a dat încet din cap.

Dar iau suficient calciu, la fel şi vitamine. Am un raft plin de cutii cu vitamine şi minerale. Şi după fiecare sesiune, beau câte un suc cu zece vitamine.

Nu pot fi de acord cu aşa ceva!

Nu am osteoporoză, nu e nimic în neregulă cu oasele mele!

Singurul lucru care mă îngrijorează e cum voi reuşi să merg la cumpărături cu ghipsul şi cârjele. Nu pot să împing un cărucior, nu pot să car un coş de cumpărături. Ar trebui să iau un rucsac ca să pot duce cumpărăturile acasă. Dar nu am rucsac, şi blocul meu nu are lift. Nici nu mai ştiu cât cântăresc acum. Micul trol nu ştie cât cântăreşte ghipsul meu. Iar eu nu îndrăznesc să mă urc pe cântar cu ghipsul. Sigur cântăreşte mult. Cum să aflu acum dacă am slăbit sau nu? Trebuie să aflu!

Plecând la spital, mi-am luat sandalele argintii, pentru că mă gândeam că sunt destul de joase, doar câţiva centimetri, şi deschise, doar o baretă peste picior. Sigur mi-ar încăpea piciorul umflat în ele. Dar nu m-am gândit că nu va încăpea ghipsul în ele, şi că nu-mi voi putea pune cealaltă sandală din cauza cârjelor.

Sandalele mele argintii stau lângă cârjele mele argintii.

Micul trol s-a dus să-mi aducă un pantof pentru piciorul sănătos.

Trebuie doar să mai iau nişte folie de plastic ca să pot înveli ghipsul în caz că plouă. Să pot merge la magazin. Nu-l pot pune pe micul trol să alerge prin toate magazinele din Kallio ca să-mi caute îngheţata care-mi place. Şi cu siguranţă nu ar fi de acord să-mi aducă mâncarea care-mi place în cantităţi suficient de mari. Respiră adânc, fsss.... O să mă descurc. Mi-au mai rămas nişte rezerve de mâncare. Trebuie să încerc să le dozez, ca să-mi ajungă pentru şase săptămâni de sesiuni. Nu, nu sunt destule pentru atâtea. Ar ajunge poate pentru o săptămână. Şi-apoi? Nu e nici o problemă, sigur găseşte Domnul meu o soluţie.

Peste o săptămână, şi celălalt picior mi-e în ghips. Genunchiul n-a rezistat la salturile necontenite într-un picior, ceea ce nu e de mirare, pentru că genunchiul meu n-a mai sărit şi n-a mai alergat de ani întregi. Nu de când am încetat cu exerciţiile fizice şi alergările obligatorii. În plus, îmi vătămasem deja genunchiul la începutul tulburărilor mele alimentare, când mă apucasem să fac genuflexiuni, câte o sută pe zi la început, fără încălzire. Curând ajunsesem la o mie pe zi. După doi ani, genunchii

mei erau în aşa hal, încât nu reuşeam să merg fără bandaje de susţinere. A trebuit să-mi fac un program de exerciţii care nu solicita deloc genunchii şi de care m-am ţinut cu regularitate până anul trecut, când m-am săturat.

Micul trol mă cară pe scări până în apartamentul lui. Sunt uşoară chiar şi cu ghipsul. Mă aşază în pat, cu perne sub picioare, îmi aduce cafea, ţigări şi mâncare şi pleacă la muncă. Seara vine de la muncă, îmi aduce cafea caldă şi se culcă lângă mine. Noaptea se duce să-mi caute îngheţată şi lapte pentru cafea la chioşc, când se termină. După părerea lui, cu cârjele mele, e mai bine să mă mişc pe-aici, fiindcă am mai mult loc, iar el e aproape, în caz că am vreo problemă.

Nu sun pe nimeni, nu răspund la telefon, nu vorbesc cu nimeni altcineva decât cu micul trol. E bine să dispar, chiar dacă toată viaţa am vrut să atrag priviri şi să le controlez. E ciudat să nu vomit. De altfel, aici nu mai e nimic de înfulecat. Asta îmi dă dureri de cap şi mă face să mă răstesc la micul trol. Stăm prea sus ca să mă pot târî, iar magazinele sunt oricum prea departe. E de neconceput că cineva poate trăi cu un frigider aşa de gol. Şi fără congelator.

Totuşi, gândul de a suna pe cineva mi se pare de nesuportat, deşi ştiu că aş primi cadou, fără să cer

măcar, genul de mâncare pe care îl primeşte un bolnav. Numai cei care ar trebui să-mi fie mai apropiaţi îmi aduc mâncare drept cadou când vin să mă vadă. Nimeni nu-mi aduce vreodată struguri sau creveţi, nu, ci mereu ceva periculos, mereu mereu, orice-aş spune, deşi ştiu că am o relaţie complexă cu mâncarea. Nu contează dacă spun că m-am însănătoşit sau nu, cadourile sunt mereu aceleaşi, tipice pentru convalescenţi: biscuiţi, ciocolată, prăjituri. Pentru toţi e important să VADĂ că mănânc. Şi fiecare e mulţumit, pentru că-şi imaginează că a făcut o treabă bună şi că ocupă un loc aparte în viaţa mea, că mi-e mai drag decât altcineva, doar asta dovedeşte faptul că mănânc ce mi-a adus. Toţi sunt prea narcisişti ca să suporte gândul că, imediat ce se închide uşa, mă duc să vomit absolut tot. Că nimeni nu face excepţie. Nimeni nu ocupă un loc aparte. Înţelegeţi odată!

Dar nu înţeleg.

Doar un mic telefon şi mama ar veni imediat aici, mi-ar oferi cele mai bune îngrijiri posibile. Congelatorul plin, frigiderul plin, dulapurile pline, toate m-ar aştepta. Mama ar fi fericită să-i facă o plăcere fetei sale.

Mă cuibăresc într-un colţ al patului, în jurul coconului meu de ghips, şi aştept să se întoarcă micul trol acasă.

Da, mamă, dau cu piciorul tuturor şanselor pe care tu nu le-ai avut, fără excepţie. Las totul să treacă pe lângă mine şi mă concentrez asupra esenţialului: mâncatul. Am vomitat toate şansele pe care mi le-ai oferit. Am vomitat totul, pentru că nu ştiu să primesc nimic din ce intră în mine, ştiu să primesc doar lucruri care rămân la suprafaţă, precum privirile. Privirile îmi învăluie trupul într-un scut strălucitor şi apoi ricoşează pe trupurile altor femei, cu funduri căzute şi glezne groase, făcându-le să se simtă ruşinate, în timp ce eu am parte de plăcerea supremă.

Acum nu pot să vomit, pot doar să mă cuibăresc într-un colţ al patului cu ghipsul meu, să aştept să se întoarcă micul trol şi să las orice altceva să curgă pe lângă mine, pe deasupra mea, pe sub mine, să las curentul să ducă totul cu el şi să-mi dăltuiască oasele într-o dantelă şi mai fină, o bluză care se destramă între degete, sub care sânii nu mai au nevoie de sutien.

Am devenit atât de curajoasă, încât i-am povestit micului trol totul despre mine. E prima oară în viaţă când nu mint şi nici nu las ceva nespus. Spun absolut totul. Sunt pe jumătate estoniană şi am suferit aproape toată viaţa de tulburări alimentare. Nu ştiu să mănânc.

Pentru el nu e deloc şocant.

Pentru mine e şocant că nu e şocant pentru el.

Îl întreb dacă ar vrea să meargă într-o zi în Tallinn, iar el spune că da, însă nu-i povestesc despre lalele sau despre maşină, nu încă, nici nu mai sunt sigură că vreau să mai merg acolo.

Îl întreb dacă ar vrea să ieşim într-o zi să mâncăm în oraş, şi el spune că da.

Spune „da” la tot şi nimic nu i se pare şocant.

Îi mărturisesc cu aceeaşi sinceritate că nu ştiu ce vreau în pat.

El îmi spune că e în regulă.

Şi nu e şocat.

Îi spun că m-am prefăcut că am orgasm.

Nu întreabă de ce.

Îi spun că m-am prefăcut de foarte multe ori.

Nu întreabă nici de asta.

Am înşelat de multe ori şi în multe feluri.

I-am spus cuiva să meargă să se culce cu altele.

Nu mi se părea ceva important.

Pentru mine, monogamia e o glumă, fidelitatea – la fel de reală ca Moş Crăciun şi încrederea – ultima găselniţă a Baronului Münchhausen.

Nu ştiu să mă culc cu cei pe care-i iubesc, nici să-i iubesc pe cei cu care mă culc.

Şi mi-am rănit mama. De multe ori.

Nu mai găsesc nimic care l-ar putea mira.

Când eram deja majoră, am lăsat un copil de zece ani să-mi pipăie sânii şi să-şi bage mâna sub fusta mea într-un autobuz plin de oameni, sperând doar să nu observe nimeni. Groaza mă îngheţase în loc.

Am furat şi am minţit mult.

Mi-am întrerupt studiile.

Le-am întrerupt pentru...

Vomit ce mănânc.

...pentru că 50 de kilograme sunt pentru mine o slujbă cu normă întreagă.

Voi vomita şi mâncarea făcută de tine, chiar dacă mi-ai pregăti-o din inimă şi dacă n-am mai avea altceva de mâncare toată săptămâna. Sigur voi mânca şi porţia ta când te vei uita în altă parte. Voi mânca toate cutiile cu bomboane de ciocolată ale copilului meu şi îi voi da cadou de Crăciun cutiile goale, pentru că nimeni nu va îndrăzni să spună nimic.

Nu ştiu nici să mănânc, nici să mi-o trag, nici să beau cu moderaţie sau ca un om normal, nici să mă cac încet din cauza metabolismului meu, nici să dorm câteva ore precum anorexicele sau ca ursul precum bulimicele. Înţelegi!

Voi ascunde mâncarea sub covor acasă la mama ta, în timp ce ne bem cafeaua, şi voi fura mâncare din

frigiderele prietenilor. Nu reuşesc să ţin în palmă bomboana de ciocolată primită, pentru că se topeşte, dar pe de altă parte, dacă o mănânc, ştiu că frigiderul colegului tău va fi pe jumătate gol după vizita mea. Cum le vei explica asta la muncă? Nu vor înţelege. Mă vor crede complet nebună, sau vor crede că tu mă chinui şi mă ţii flămândă. Pot să-ţi dau ţie toţi banii şi să te las să faci cumpărăturile, să nu cumperi nimic periculos pentru mine, iar apoi să mă duc singură la magazin, doar ca să mă uit, şi să strecor în buzunar mâncarea râvnită, nimic mai uşor. Închipuie-ţi. Tu împingi căruciorul, probabil suntem împreună cu alţii, copii sau prieteni, şi dintr-odată vine paznicul să mă caute prin buzunare şi găseşte nişte cârnaţi, ca asupra unui cerşetor beţiv. Cum îi vei explica atunci finei tale de cinci ani că tanti Anna a încercat să fure nişte cârnaţi, când trebuia doar să-i cumpărăm ei îngheţată? Sigur, nu sunt aşa de stângace ca să fiu prinsă, dar s-ar putea întâmpla. Mai devreme sau mai târziu.

Şi dacă ai vrea copii? Dacă aş rămâne însărcinată? Crezi că aş putea mânca normal atunci? Sau aş continua să vomit peste capul copilului din pântece? Şi ar fi sănătos pentru copil? Realizezi cât de simplu ar fi să pun vomitatul şi poftele şi înfulecatul pe seama sarcinii? Sigur nu-ţi imaginezi că aş rezista vreo zi fără pastile,

tutun, alcool şi bulimie, nu? Trebuie să le am, şi copilului nu-i vor plăcea.

Şi dacă aş avea un avort spontan? Dacă copilul s-ar naşte mort? În orice caz, s-ar naşte prematur. Dacă n-ar apărea probleme în timpul sarcinii, la naştere aş avea oricum nevoie de cezariană. Dacă nu ar avea picioare? Urechi? Dacă i-ar lipsi degete sau ar avea prea multe? A cui vină ar fi? Cine va da vina pe cine? Eşti gata să trăieşti cu aşa ceva? Eşti gata să vezi cum copilul născut prematur n-ar apuca să trăiască, ar fi handicapat sau subdezvoltat? Eşti gata să vezi cum, din cauza bolii mele, copilul tău ar fi aruncat în zăpadă şi bătut cu picioarele, cum copilul tău ar deveni handicapat pentru că mama lui nu ştie să mănânce? Dacă nu ar învăţa să citească? Ai trece peste asta, ai fi mulţumit şi fericit? Dacă nu ar putea să aibă copii pentru că mama lui nu a ştiut să mănânce? Crezi că ar mai rămâne vreun strop de calciu în oasele mele după ce-aş face un copil?

Şi dacă aş fi internată? Depresia postnatală e o boală de care sigur nu voi scăpa, şi mai târziu, dacă ar trebui să fiu spitalizată din cauza tulburării mele alimentare? Vei veni să mă vezi? Ce le vei spune altora? Că nevasta ta e bolnavă cu capul, nu-i aşa? Ce-i vei spune fiicei tale? Mama ta e la azilul de nebuni ca să înveţe să mănânce.

De ce vomită mama în toaletă? De ce a golit mama puşculiţa? De ce mama nu ne-a lăsat nimic nouă?

Eşti gata ca inima mea să crape? Ca aproape orice parte din corpul meu să cedeze? Ca într-o zi să iau mult prea mult Diazepam, mult prea mult canabis, mult prea mult orice? Nu vezi că nu poţi trăi şi nu-ţi poţi face planuri de viitor cu mine? Nu pot trăi aceeaşi viaţă în aceeaşi casă la aceeaşi masă cu tine. Nu-ţi poţi construi un viitor alături de cineva care vomită sânge. Nu pot merge să lucrez undeva, din cauza pauzelor de cafea şi a brioşelor. Salariul tău s-ar duce pe dinţii mei noi şi pe sticlele care s-ar aduna în bucătărie. Curând voi deveni dependentă de alcool şi de droguri, sunt deja. Nu am alte alternative pentru sesiunile de mâncat – dacă într-o zi nu fac decât să beau, atunci nu vomit. Sau dacă înghit Diazepam, atunci iarăşi nu vomit în ziua aia. Dar dacă-ţi imaginezi că-l poţi smulge cu totul pe Domnul meu din mine, îţi faci iluzii. Şi dacă insişti prea mult, o să te lovesc, o să te ucid, nu am de ales. Sau dacă te apropii prea mult. Dacă nu mă laşi să mă duc la baie după ce mănânc, te voi urî. Înţelegi? Lasă-mă în pace. Lasă-mă!

Nu eşti pregătit să vezi cum le dau boala copiilor tăi, pentru că nu ştiu să-i hrănesc şi-i voi îngrăşa ca să-mi demonstrez că da, copiii mei mănâncă, sau îi voi face să

slăbească de tot, temându-mă să nu se îngraşe prea tare. Nu rezişti să vezi aşa ceva, nimeni nu rezistă!

Laşo, spune micul trol. Laşă, care nici nu îndrăzneşte să încerce, care nu vrea să încerce din cauză că se teme prea tare să nu dea greş. Copilul minune din mine nu dădea greş niciodată.

Apoi îi spun mamei că i-am povestit totul noului meu iubit.

Mama îmi spune că nu sunt atât de puternică.

Ba sunt.

I-am povestit totul şi mi-e teamă că o să plece de fiecare dată când aud uşa închizându-se. Teama nu dispare decât atunci când e cu mine în pat şi dormim lipiţi unul de celălalt. Dar nu pleacă. Nu ştiu să fac altceva, ca să-mi alung teama, decât să încerc s-o vomit. Însă nu dispare. Ruşinea am reuşit să o vomit, atunci ce s-a întâmplat? I-a luat locul ceva nou de vomitat. Mi-e atât de teamă, încât mă îndop tot timpul. Îndopatul continuu mă adoarme. Mi-e somn tot timpul. Vorbitul îmi usucă gura mai tare decât bulimia.

Nu-l cunosc aproape deloc.

Suntem împreună de trei luni, şi nu m-am culcat cu altcineva.

Conferinţele despre bulimie din Lapinlahti nu sunt atât de stupide cum credeam, şi nici măcar nu sunt cea mai în vârstă de-acolo, deşi eram convinsă de asta. Cei de-acolo sunt grozav de vicleni, ştiu să prezinte argumente care ne încurajează să trecem la adevărate fapte de vitejie, cum ar fi să mâncăm la ore fixe sau să facem mişcare regulat. Mi se povesteşte că, după o masă, producerea de căldură reprezintă până la 10 procente din consumul zilnic de energie. Asta m-a făcut pentru prima oară să mă gândesc dacă n-ar trebui să încep să mănânc mai mult de o dată pe zi. O şmecherie bună. Se pare că nu sunt atât de incapabili cum credeam, sau cum sunt de obicei specialiştii în tulburări alimentare din sistemul de sănătate publică. Poate că totuşi înţeleg câte ceva.

Pentru prima oară în viaţă, cumpăr un singur cornet de îngheţată cu aromă de mure şi nu mă întorc să iau mai multe. Îngheţata n-a fost niciodată unul dintre alimentele pe care merita să le cumpăr în cantităţi aşa de ridicol de mici. Cutiile mari sunt mai ieftine, iar în copilărie am învăţat tot timpul să fac economie. Cornetul are doar 65 de calorii, şi totuşi e îngheţată. Sunt mândră de mine.

E bine să stai în Helsinki.

Vântul adie prin perdele.

Îmi vopsesc unghiile de la picioare în roşu închis şi beau câteva cafele cu lichior. Spăl toaleta cu grijă şi dau cu odorizant. Pun ambalajele de la biscuiţii şi caramelele de ieri în punga de gunoi şi o înnod. Astăzi am fost atât de leneşă, încât n-am reuşit să mănânc decât un kilogram de bezele şi să le vomit, sunt atât de uşor de vomitat, e atât de plăcut şi de frumos. Simţindu-mă uşoară după vomitat, fumez o ţigară şi-mi aştept iubitul, pe micul trol, să vină acasă de la muncă.

Nu mai fug.

Nici ca să scap, nici altfel.

Nu mai sar.

Nici de fericire, nici de altceva.

Corset sau picioare lotus sau 50 de kilograme, tot aia.

Acesta e preţul şi-l plătesc cu uşurinţă.

Munca mea m-a îmbătrânit şi m-a obosit. Dar aşa e mereu cu o carieră de succes. Picioarele chelneriţei obosesc, hainele lăptăresei se murdăresc, prostituata riscă să ia sifilis, iar femeia frumoasă să facă osteoporoză. Şi ce? Astăzi munca e frumuseţe, e trup, e supleţe.

Pe deasupra, bulimia mea a ajuns la un echilibru. Nu s-a mai petrecut vreo schimbare de mult timp. Am o sesiune de înfulecat pe zi, iar în rest nu mănânc. Sau

beau cafea cu lapte şi sucuri Gefilus, un litru pe zi. Asta-i tot. Aşa o ţin de mult timp, acum când Vilen şi Hukka nu mai sunt alături de mine. Poate că nu are nimic de-a face cu micul trol, poate că ar fi putut fi oricine altcineva, poate pur şi simplu eram eu însămi pregătită. Nu contează.

Călătoria s-a sfârşit. Am ajuns la destinaţie. Am ajuns acasă. Pot să iubesc şi să mă culc şi să vorbesc cu acelaşi om. Şi asta e tot ce pot să fac mai bine, bulimarexie curată, fără urcuşuri şi coborâşuri.

Oasele mele fragile de dantelă se odihnesc pe aşternuturile negre, pentru a avea forţa să slăbească şi în ziua următoare. Trebuie să fiu, să mă adaptez, să rezist. La 50 de kilograme, trebuie să rezist. După doctorul meu, sunt un miracol biologic. Echilibrul hormonal nu mi-a fost tulburat. Pot avea copii. Ce glumă. Ce amuzant.